

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pro pedagogiku a sociální vědy

Mgr. DAGMAR TUČKOVÁ

**VLIV ČEŠTINY NA SOUČASNOU PODOBU SLOVENSKÉHO JAZYKA
U DĚTÍ NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL V BANSKOBYSSTRICKÉM A
BRATISLAVSKÉM REGIONU**

(disertační práce)

Vedoucí práce

PhDr. Květoslava Musilová, Dr.

OLOMOUC 2011

Tato disertační práce je duševním vlastnictvím Mgr. Dagmar Tučkové a plně se na ni vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů.

Prohlašuji, že jsem svou disertační práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedeníh pramenů a literatury.

V Olomouci dne 31. 10. 2011

vlastnoruční podpis

Děkuji paní PhDr. Květoslavě Musilové, Dr., za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci, panu Mgr. Renému Szotkowskému, Ph.D., za podnětné rady a názory a také učitelům základních škol v Banské Bystrici a Bratislavě, u nichž jsem prováděla výzkum.

Mé speciální poděkování patří slečně Bc. Ivetě Martišové.

vlastnoruční podpis

OBSAH

Úvod.....	5
1 Cíle disertační práce	9
1.1 Dílčí cíle teoretické části disertační práce.....	9
1.2 Dílčí cíle empirické části disertační práce	9
2 Vymezení teoretických pojmů disertační práce	11
2.1 Pomezí jazykovědné disciplíny.....	12
2.1.1 Psycholingvistika.....	12
2.2 Slovní zásoba	14
2.3 Bilingvismus u dětí a dospělých	16
3 Osobnost žáka 2. stupně základní školy	18
4 Osobnost učitele jako činitele při rozvoji jazykových a řečových kompetencí	20
4.1 Školská komunikace a dialog.....	23
4.1.1 Faktory ovlivňující jazykovou komunikaci.....	25
4.1.2 Situační faktory	26
5 Vývoj spisovného slovenského jazyka	28
5.1 Vývoj spisovné slovenštiny od 14. do 16. století.....	28
5.2 vývoj spisovné slovenštiny od 17. do 20. století.....	29
5.3 Vývoj spisovné slovenštiny po 2. světové válce.....	30
5.3.1 Zákon o štátnom jazyku.....	31
6 Slovensko-České kulturní a jazykové poměry po roce 1993	34
6.1 Slovensko-český klub	35
6.2 Český spolek na Slovensku.....	36
7 (Česko)Slovenská masmédiá	38
7.1 Tištěná média	39
7.2 Televizní média.....	42
7.2.1 Česko-Slovenské televizní programy.....	42
7.3 Internet	45
8 Vliv bohemismů na slovenský jazyk.....	46

8.1 Bohemismy ve starší slovenštině	46
8.2 Bohemismy v současné slovenštině	48
8.3 Bohemismy na stránkách Ministerstva kultúry Slovenskej republiky	49
8.4 Bohemismy v učebnicích slovenského jazyka	50
8.5 Vliv češtiny na fonetickou rovinu slovenského jazyka	51
8.5.1 Systém hláskosloví slovenštiny	51
8.6 Slovakismy v českém jazyce	53
9 Vzdělávací systém Slovenské republiky	54
9.1 Zákony a kurikulární dokumenty slovenského školství	57
9.1.1 Státní vzdělávací program Slovenské republiky (ŠVP SK)	57
Empirická část	60
10 Dosavadní zpracování problematiky percepčního bilingvismu v odborné literatuře	61
11 Metodologie empirické části disertační práce	64
11.1 Výběr regionu	65
11.1.1 Bratislavský region	66
11.1.2 Banskobystrický region	68
11.2 Charakteristika průzkumného vzorku	69
11.3 Realizace a jednotlivé fáze průzkumu	71
11.3.1 Pilotáž	71
11.3.2 Předvýzkumná fáze	72
11.3.3 Realizace samotného průzkumu	73
11.3.4 Výzkumné šetření	77
11.3.5 Výzkumné otázky a stanovení hypotéz	78
11.4 Statistická metoda užitá pro analýzu dotazníkového šetření	82
12 Vyhodnocení průzkumu	86
12.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření	86
12.1.1 Analýza 1. části dotazníkového šetření	88
12.1.2 Analýza 2. části dotazníkového šetření	91
12.1.3 Analýza 3. části dotazníkového šetření	105
12.1.4 Analýza 4. části dotazníku	150

12.2 Řízený rozhovor	153
12.2.1 Výběr respondentů	154
12.2.2 Vyhodnocení řízeného rozhovoru.....	155
12.3 Shrnutí výsledků průzkumného šetření	160
Aplikační část	163
13 Přínos pro pedagogickou praxi	163
13.1 Přínos pro pedagogickou teorii	163
13.2 Přínos pro pedagogickou praxi	165
13.3 Možné oblasti dalšího zkoumání.....	166
Závěr.....	167
Seznam literatury a pramenů	169
Seznam příloh a přílohy	
Seznam tabulek	
Seznam grafů	
Seznam vyobrazení	
Seznam zkratk	
Anotace	
Profesní kurikulum	

Úvod

Když se řekne „Československo“, vybaví se většině lidí ve věku mých rodičů Československá federativní republika před rokem 1989. Ale co se stane, když se zeptám dětí generace dětí mých rodičů? Nepředstavují si dobu dávno minulou, která s jejich přítomností nemá nic společného?

Od rozdělení Československa na dvě samostatné republiky uplynuly skoro dvě desetiletí. Od té doby se zdá být všechno jinak. Už nejsme jeden stát, máme své vlády, své zákony, svůj jazyk a svoji mladou generaci. Tato nová generace je jiná, než byli naši prarodiče nebo rodiče, a taky mluví jinak než oni, protože vyrůstá v jiném státě, ne v soustátí, ne v Československu. Na rozdíl od nich naši prarodiče i rodiče byli zvyklí na kontakt s češtinou nebo slovenštinou každý den. Mnoho slovenských studentů studovalo pouze z českých učebnic. Nebyl pro ně problém rozumět slovenštině nebo naopak češtině. A naši slovenští, reps. čeští sousedé na tom byli stejně.

Pro mnohé z nich bylo rozdělení republiky i za cenu získání samostatnosti a nezávislosti nepředstavitelné, i když pro mnohé chtěné.

Od té doby se mnohé změnilo. A kdo ví, jaký je pohled mladé generace na období před rokem 1989? Možná by taky chtěli udržet vztah vzájemnosti a státní sounáležitosti, možná by chtěli od počátku samostatný stát, který by budovali bez české minulosti, a možná nad tím nepřemýšlí.

Nicméně nejen jazykové vlivy, které přetrvaly z dob, kdy ještě dnešní teenageři neuvažovali o tom, jak to s Československou republikou vlastně bylo, můžeme spatřovat v mnoha rovinách, ať už se jedná o oblast historickou, kulturně-politickou nebo o oblast jazykovou. Česko-slovenská jazyková komunikace je jedním ze specifických jevů, které nám po rozdělení republik zůstaly. Naši i slovenští politikové označují česko-slovenské vztahy za nadstandardní a ani ve vzájemné komunikaci nepotřebujeme slovníky. Proč bychom měli? Nebo bychom měli?

Tato disertační práce bude zaměřena především na vliv českého jazyka na běžnou komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystričského a bratislavského regionu.

V teoretické části disertační práce si hned v úvodu vymežíme cíle disertační práce, kterých chceme dosáhnout. Tyto cíle se vztahují jak k teoretické části této práce, tak k části empirické. Ve druhé kapitole se zaměříme na vymezení teoretických pojmů. Protože tyto pojmy souvisí především s oblastí lingvistiky, považujeme za nutné vysvětlit jejich význam pro čtenáře této práce. Třetí kapitola je věnována osobnosti žáka sekundární školy jako hlavního objektu našeho zkoumání se všemi jeho specifiky a vývojovými znaky a schopnostmi a dovednostmi, které si má v rámci vzdělávání se na 2. stupni základních škol osvojit. Dalším důležitým objektem působícím ve vzdělávacím procesu, kterým se podrobněji zabýváme ve čtvrté kapitole, je učitel jako rozhodující činitel ve vzdělávacím procesu, jehož dílčím úkolem je rozvíjení komunikativní kompetence u žáků základních škol v procesu školské komunikace a dialogu.

Vzhledem k tomu, že se snažíme postihnout problematiku vlivu českého jazyka na jazyk slovenský, je pátá kapitola zaměřena na problematiku vývoje slovenštiny od jejího počátku až do 20. století, která se vyvíjela v závislosti na česko-slovenské interakci. V rámci této kapitoly zmíníme také uzákonění slovenského zákona o státním jazyce 270/1995 Z. z. z roku 1995), který ve své podstatě upravuje i používání českého jazyka na Slovensku prostřednictvím nařízení a vyhlášek.

Česko-slovenská vzájemnost je založena na vztazích, které většina českých a slovenských obyvatel považuje za nadstandardní. Jak v České republice, tak na Slovensku se stále ještě najdou lidé, kteří nesouhlasí s rozdělením Česko-slovenské republiky. Nejen oni se podílejí na vytváření česko-slovenských vztahů a angažují se ve spolcích či organizacích, které sdružují příslušníky obou států. Těmto sdružení a česko-slovenským kulturním vztahům vůbec je věnována kapitola č. 6.

V kulturně-politické oblasti sehraávají svoji roli také masmédiá. Současná tendence vývoje, která se vztahuje k námi zkoumané problematice, je zaměřena na česko-slovenskou spolupráci a dochází i ke spolupráci v oblasti zábavního průmyslu, a to zejména vytvářením různých soutěžních pořadů, kterých se účastní čeští i slovenští aktéři. Internet nebo webové domény jsou taktéž progresivním činitelem participujícím na česko-slovenských vztazích. Slovenskými masmédií a výskytlem českého jazyka v nich se zabývá kapitola č. 7.

Po celou dobu zpracovávání problematiky této disertační práce se setkáváme s pojmem bilingvismus, v našem případě česko-slovenský pasivní bilingvismus, který je stále aktuálním předmětem zkoumání mnoha odborných statí či publikací. Osmá kapitola je tedy zaměřena na výskyt bohemismů ve slovenském jazyce.

Poslední devátá kapitola teoretické části se zabývá slovenským vzdělávacím systémem. Ten vychází jednak z mezinárodní klasifikace ISCED, jednak je založen na slovenském školském vzdělávacím programu (ŠVP), který pro sekundární vzdělávání začal platit v roce 2008 a který podporuje tvorbu školních vzdělávacích programů jednotlivých škol, čímž nastavuje podobná kritéria vzdělávání jako český RVP ZV.

Další kapitoly se vztahují k empirické části této disertační práce. V kapitole deset uvedeme přehled dosavadního zpracování problematiky česko-slovenského pasivního bilingvismu. Za základní prameny, ze kterých vycházíme, v tomto případě považujeme publikace M. Nábělkové a také odborné statě K. Musilové. Následně nastíníme v kapitole č. 11. samotnou metodologii průzkumného šetření, které proběhlo v Banské Bystrici a v Bratislavě. V této kapitole popíšeme kritéria výběru respondentů, stanovíme výzkumné otázky a na jejich základě i hypotézy, které rozdělíme na hlavní hypotézu a hypotézy dílčí. V neposlední řadě představíme výzkumný nástroj a statistické metody, jimiž hodláme zpracovat získaná data. Ve dvanácté kapitole, která je v této práci nejobsáhlejší, budeme prezentovat výsledky průzkumu, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Na základě získaných údajů zkonstatujeme, zda-li můžeme přijmout stanovené hypotézy.

Na závěr zhodnotíme výsledky průzkumu, které nám umožnily proniknout hlouběji do problematiky česko-slovenského pasivního bilingvismu a zároveň posloužily jako východisko pro pedagogickou teorii i pedagogickou praxi.

Záměrem této disertační práce je poukázat na česko-slovenskou jazykovou situaci u mladé generace, tedy generace žáků sekundární školy, která se dotýká komunikativní kompetence. Zároveň konstatujeme, že česko-slovenská vzájemnost může být předmětem multikulturní výchovy. Jsme si vědomi proměnlivosti, která existuje v rámci těchto multikulturních vztahů, i míry klesající tendence česko-slovenského pasivního bilingvismu, proto předpokládáme do budoucna změnu ve

vývojových tendencích česko-slovenských vztahů jazykových nebo kulturně-politických.

1 CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE

Před samotnou realizací disertační práce jsme si stanovili cíle, kterých jsme chtěli v našem průzkumu dosáhnout. V disertační práci jsou uváděny výsledky průzkumného šetření, které bylo realizováno na vybraném průzkumném vzorku u žáků sekundárních škol v Banské Bystrici a v Bratislavě v roce 2008. Cíle byly stanoveny jak pro část teoretickou, tak pro část empirickou.

Hlavním cílem disertační práce bylo zjistit, do jaké míry ovlivňuje český jazyk každodenní komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

K tomu, abychom dosáhli tohoto hlavního cíle, jsme si museli stanovit cíle dílčí.

1.1 DÍLČÍ CÍLE TEORETICKÉ ČÁSTI DISERTAČNÍ PRÁCE

Dílčí cíle teoretické části vycházejí z obsahu jednotlivých kapitol teoretické části a jsou následující:

- vymezit klíčové pojmy disertační práce (slovakismus, bohemismus, pasivní bilingvismus),
- vymezit osobnost žáka sekundární školy jako vzdělávacího objektu,
- vymezit osobnost učitele jako hlavního činitele ve vzdělávacím procesu,
- popsat slovenský vzdělávací systém a jeho kurikulární dokumenty,
- analyzovat vývojové etapy slovenského jazyka,
- zmapovat slovenská masmédiá z hlediska lexikálního.

1.2 DÍLČÍ CÍLE EMPIRICKÉ ČÁSTI DISERTAČNÍ PRÁCE

Hlavním cílem empirické části bylo zkoumat problematiku vlivu bohemismů u mládeže 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

Dílčí cíle empirické části vycházejí z průzkumu, který byl realizován v roce 2008 v Banské Bystrici a v Bratislavě. Stanovili jsme následující cíle:

- formulovat výzkumné otázky a věcné hypotézy,
- vytvořit kvalitní průzkumný nástroj,

- analyzovat údaje získané vytvořeným dotazníkem,
- zhodnotit jejich statistickou významnost prostřednictvím vědeckých metod (frekvenční statistika typu chí-kvadrát),
- interpretovat výsledky průzkumného šetření,
- vyvodit ze získaných výsledků náměty a postřehy, které by se mohly stát předmětem dalšího zkoumání.

2 VYMEZENÍ TEORETICKÝCH POJMŮ DISERTAČNÍ PRÁCE

Bohemismus je jazykový prostředek (lexikální, morfologický nebo syntaktický) přejatý do jiného jazyka z češtiny nebo podle češtiny v něm vytvořený.

Slovakismus je jazykový prostředek (lexikální, morfologický nebo syntaktický) přejatý do jiného jazyka ze slovenštiny nebo podle slovenštiny v něm vytvořený.

Bilingvismus bývá označován českým slovem dvojjazyčnost, nicméně toto označení není zcela přesné. Existují různé definice bilingvismu, a to jak v publikacích domácích, tak i zahraničních. Podle Akademického slovníku cizích slov bilingvismus označuje aktivní užívání dvou jazyků (zpravidla mateřského a cizího) společností nebo jedincem.¹ Bilingvismus je tedy schopnost užívat dva a více jazyků.² Česky můžeme bilingvismus označit jako jazykovou dvojjazyčnost, resp. dokonalé užívání dvou jazyků, zpravidla mateřského a cizího. Přičemž za určitých okolností může cizí jazyk rovnocenně nahradit jazyk mateřský.³

Jozef Štefánik ve své knize *Jeden člověk, dva jazyky* (2000) definuje bilingvismus jako schopnost střídavého používání dvou jazyků u bilingvního jedince „při komunikaci s ostatními jedinci v závislosti na situaci a prostředí, ve kterém se tato komunikace uskutečňuje“, přičemž komunikace bilingvisty s jeho okolím v obou jazycích se nemusí uskutečňovat každodenně a oba jazyky nemusí ovládat na stejné úrovni.⁴

Bilingvismus bývá někdy rozdělován na skupinový, pokud se týká celé skupiny lidí (potom mohou být bilingvní i obyvatelé určitého státu), a individuální, pokud se týká jednotlivce. Jestliže jedinec ovládá více než dva jazyky, hovoříme o tzv. multilingvistu. Opakem multilingvistu a bilingvistu potom je tzv. monolingvist, což znamená, že jednotlivec nebo skupina lidí ovládá jeden jazyk.

¹ PETRÁČKOVÁ, KRAUS. Akademický slovník cizích slov. 2001, s. 102.

² KARLÍK, P. a kol. Encyklopedický slovník češtiny. s. 53.

³ KLIMEŠ, L. Slovník cizích slov. 1998, s. 65.

⁴ ŠTEFÁNIK, J. Jeden člověk, dva jazyky. 2000, s. 17.

Kromě bilingvismu individuálního a skupinového rozlišujeme bilingvismus z hlediska schopnosti jedince používat dva jazyky. Při tomto dělení se dostáváme k podstatě vymezení termínu bilingvismus v této práci.

1) Aktivní (produktivní) bilingvismus je schopnost jedince aktivně používat oba dva jazyky, tedy mateřský a cizí, přestože nemusí existovat rovnocennost při využívání obou jazyků. Předpokládá se, že jedinec používá jeden jazyk jako hlavní a druhý jako jazyk vedlejší, ale je schopen při změně situace přejít plynule z jednoho jazyka do druhého. Tomuto přepínání komunikace z jednoho jazykového systému do druhého se říká střídání kódů (code-switching).⁵

2) Pasivní (receptivní, percepční) bilingvismus naopak označuje stav, kdy jedinec je schopen rozumět komunikační situaci, ale není schopen aktivního užití druhého jazyka.

Pokud budeme uvažovat nad česko-slovenským, resp. slovensko-českým bilingvismem, nemůžeme výraz percepční bilingvismus označit za přesný. Slovenský jedinec je totiž schopný česká sdělení přijímat, dekodovat a zároveň v určitých situacích dokáže aktivně zvládnout komunikační situaci. Tento typ bilingvismu můžeme tedy označit jako receptivně-produktivní.

2.1 POMEZNÍ JAZYKOVĚDNÉ DISCIPLÍNY

Mezi pomezí jazykovědné disciplíny řadíme psycholingvistiku a sociolingvistiku. Jako pomezí vědy je označujeme proto, že stojí na pomezí dvou vědeckých disciplín. Jak vyplývá již z názvu oborů, jedná se o vědy zabývající se lingvistikou, která kombinuje metody z jiných vědeckých oborů – tedy s psychologií, která se vydělila z filosofie a primárně zkoumá lidské chování a prožívání, a sociologií, což je společenská věda zkoumající sociální život jednotlivců, skupin a společností.

2.1.1 PSYCHOLINGVISTIKA

Psycholingvistika patří mezi moderní lingvistické disciplíny. Zkoumá vliv jazyka na lidskou psychiku. Studuje rozdíly mezi zvládnutím mateřského jazyka

⁵Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bilingvismus>.

a jazyka cizího, popřípadě více jazyků, snaží se najít efektivní metody, jak proces učení se jazyků urychlit a zjednodušit, zkoumá proces porozumění a zapamatování, zvládnání mateřského a cizího jazyka u dospělých i dětí.

Okruhy zkoumání, kterými se zabývá psycholingvistika, tedy je/jsou:

- produkce a porozumění řeči,
- problematika mentálních struktur,
- vztah jazykové kompetence a jazykové performace,
- mentální reprezentace lingvistických konstruktů,
- psychofonetika,
- nauka o pauzách,
- vztah jazyka a myšlení, čtení a psaní,
- osvojování jazyka dítětem,
- osvojování cizích jazyků,
- osvojování nových poznatků prostřednictvím jazyka,
- bilingvismus,
- biologické základy jazyka,
- patologie řeči,
- neverbální komunikace. ⁶

2.1.1.1 Vývojová lingvistika

Vývojová psycholingvistika je jednou z vědeckých disciplín. Stojí na pomezí mezi psycholingvistikou a vývojovou psychologií.

Zabývá se studiem osvojování si jazyka dítětem. Ze zkušeností je známo, že dítě disponuje schopností naučit se jakémukoliv jazyku. Otázkou je, jestli si dítě osvojuje jazyk výhradně učením, nebo jestli je v tomto procesu zastoupen vrozený mechanismus, který se interakcí s prostředím (konkrétně tím, když dítě přichází do kontaktu s určitým jazykem) aktivuje, dominuje.⁷

Základním prostředkem, prostřednictvím kterého se dítě setkává s jazykem, je řeč. Řečová komunikace je komplexní proces, na kterém se podílejí 3 typy základních předpokladů.

⁶ NEBESKÁ, I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 5.

⁷ NEBESKÁ I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 94.

1. Vrozené mentální předpoklady užívání jazyka (součást biologické a psychické výbavy dítěte).
2. Předpoklady získané interakcí jedince s prostředím (učením).
3. Faktory aktuálně působícími v komunikační situaci.⁸

Osvojování si řeči je tedy u každého jedince (resp. dítěte) specifické. Záleží tu především na komunikaci dítěte a jeho okolí. Čím více mluvené řeči dítě slyší, tím více se rozvíjí jeho schopnost komunikace a rozšiřuje se slovní zásoba.⁹

2.2 SLOVNÍ ZÁSoba

Slovní zásoba se dělí na pasivní a aktivní slovní zásobu.

Aktivní slovní zásoba předpokládá plynulé používání slov v jakékoliv komunikační situaci, v jakémkoliv prostředí. Pasivní slovní zásobu lze charakterizovat jako počet slov, kterým jedinec rozumí. Pasivní slovní zásoba je rozsáhlejší než aktivní slovní zásoba. Zjistit rozsah pasivní slovní zásoby bývá obtížnější. Existují normy, které ukazují, jak roste aktivní slovní zásoba s věkem dětí. Tyto údaje jsou individuální, a v mnoha případech se vyskytují odchylky od těchto norem.

Nejdůležitější roli u vývoje dětské slovní zásoby hrají rodiče (zejména matka), jako faktory stimulace prostředím, čímž stimuluje kognitivní vývoj dítěte - tedy i jeho verbální vývoj.

Nejranější formou komunikace dítěte s rodiči je pláč a křik. V prvních měsících života dítě komunikuje s prostředím prostřednictvím broukání a žvatlání, což jsou jeho první pokusy o interakci s okolím.

Kolem jednoho roku dítěte začíná dítě produkovat shluky zvuků, které se postupem času podobají konkrétním slovům. Nejčastěji se objevují shluky hlásek *baba, memo, dada, nana*.¹⁰

Nebeská (1992) uvádí projev tzv. m-komplexu: shluky zvuků začínajících hláskou „m“ nebo obsahujících hlásku „m“, které byly zaznamenány u dětí

⁸ NEBESKÁ, I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 40.

⁹ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 2003, s. 85.

¹⁰ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 2003, s. 84.

osvojujících si různé jazyky v různých sociolektických prostředích (např. ve slově máma, které v mnoha jazycích začíná hláskou „m“).¹¹

Tzv. dvojslovné období začíná v 18. měsících života dítěte, kdy se objevují první kombinace slov. Slovní zásoba dítěte obsahuje přibližně padesát slov.

Mezi druhým a třetím rokem dítě samo tvoří jednoduché (dvouslovné až tříslovné) věty. Rozumí však mnoha dalším výrazům i složitějším syntaktickým konstrukcím, i když je samo nepoužívá. Jeho slovní zásoba čítá průměrně tři sta slov.

Ve věku 3 – 5 let (tzn. v době docházky do mateřské školky) si dítě osvojuje množství nových slov a vědomostí. Rozšiřuje se u něj slovní zásoba, zvyšuje se počet pojmenování, skladba věty se stává složitější.

Po pátém roce dítě stále rozšiřuje slovní zásobu, zdokonaluje stavbu věty, umí přizpůsobit obsah a formu své výpovědi tomu, komu je určena.

V šesti letech jeho věty svou délkou odpovídají délce věty dospělého člověka. Dítě v tomto věku dokáže porozumět vtipu, ovládá synonymii a homonymii. Jeho slovní zásoba obsahuje v průměru 14 000 slov.

Lze říci, že od 1. do 6. třídy základní školy (tj. od mladšího školního věku do počátku adolescence) získává dítě úplné jazykové a komunikační schopnosti a dovednosti. Na počátku adolescence dítě ztrácí schopnost osvojit si jazyk na základě vrozené biologické výbavy.

Kulturní gramotnost je definována jako cílová kategorie vzdělávacího procesu.¹² Součástí kulturní gramotnosti je také osvojování si mateřského jazyka, se kterým se dítě setkává od narození. K jazykové gramotnosti patří mluvení, poslouchání, čtení a psaní, přes komunikaci k myšlení. V odborné literatuře se tyto schopnosti nejčastěji vymezují jako komplex jazykových kompetencí.¹³

S mateřským jazykem se tedy dítě setkává od narození. Vyučovací proces začíná už v mateřské škole, pokračuje na základní škole. Osvojení si mateřského jazyka je předpokladem ke zvládnutí ostatních vyučovacích předmětů – je tedy

¹¹ NEBESKÁ, I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 98.

¹² PUPALA, B. KOLLÁRIKOVÁ, Z. *Předškolní a primární pedagogika*. 2001, s. 265.

¹³ PUPALA, B. KOLLÁRIKOVÁ, Z. *Předškolní a primární pedagogika*. 2001, s. 273.

základním a nejdůležitějším vyučovacím předmětem, kterému je věnováno nejvíce pozornosti, v rozvrhu je mu vymezen největší počet hodin týdně a vytváří nejvíce bezpředmětových vazeb (tzn. vazeb s jinými předměty).

Základním prostředkem, prostřednictvím kterého se dítě setkává s jazykem, je řeč. Řeč se vyvinula u člověka v procesu společné práce.

Řeč plní tyto uvedené funkce:

- slouží ke vzájemnému styku (komunikaci),
- slouží k působení (např. výzvou, příkazem, zákazem),
- slouží k dorozumění,
- slouží ke sdělení,
- slouží k předávání zkušeností.¹⁴

2.3 BILINGVISMUS U DĚTÍ A DOSPĚLÝCH

Existují dva způsoby, jak se člověk stane dvojjazyčným.

První případ nastává, pokud se malé děti setkávají se dvěma jazyky, a to buď prostřednictvím rodičů, kdy každý z nich hovoří jiným jazykem, nebo tehdy, pokud vyrůstá v rodině, ve které na něj rodiče mluví jiným jazykem, než který se používá v jeho okolí, tzn. na ulici, ve škole, v zájmových kroužcích. Zpočátku může docházet k tomu, že dítěti se jazyky pletou. Nicméně postupně dochází k vykrystalizování, a pokud dítě užívá aktivně oba jazyky v běžném životě, jeho bilingvismus se stává trvalým. Mateřský jazyk dítě zvládne přibližně do pěti let.

Druhý způsob, jak se jedinec stane bilingvní, nastává tehdy, když si cizí jazyk začne osvojovat v dospělosti a dokonale ho zvládne. Tento proces je jednodušší v tom, že člověk už ovládá jazyk mateřský a na základě fungování řady činností, které se při osvojování jazyka opakují, už umí automaticky tvořit hlásky, sestavovat věty, umí číst i psát apod. Souvisí to s rozvojem celkové inteligence, paměti i s rozvinutým jazykovým citem. Proces učení se cizího jazyka v dospělosti je tedy daleko rychlejší, efektivnější, přesto se jen zřídka setkáváme s tím, že by dospělý člověk dokonale zvládl cizí jazyk. Je to způsobeno jednak tím, že dokonalé zvládnutí

¹⁴ ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. 1980, s. 33.

brzdí právě znalost jazyka mateřského, jednak tím, že náš běžný život nám brání v tom užívat cizí jazyk v běžné každodenní komunikaci, tzn. že jazyk neužíváme aktivně, v důsledku čehož je jeho osvojování po praktické stránce téměř nemožné. Pasivní užívání také způsobuje to, že do cizího jazyka aplikujeme prvky jazyka mateřského, naše intonace a výslovnost je ovlivněna naší mluvou a jen zřídka dosáhneme takového přízvuku, který daný jazyk vyžaduje. Svou roli v procesu učení se cizího jazyka hraje také talent a cit pro jazyk, nicméně není to nejpodstatnější.

3 OSOBNOST ŽÁKA 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V této kapitole jsme se zabývali osobností žáka sekundární školy, zákonitostmi vývoje v tomto věku, jeho psychickými i fyzickými znaky a vzdělávacími schopnostmi a dovednostmi, které by si měl v tomto období osvojovat.

Odborná literatura popisuje žáka 2. stupně základní školy jako dospívajícího jedince. Většina autorů uvádí, že je to období mezi 11–19 lety jedince,¹⁵ i když nelze úplně přesně určit, kdy období pubescence začíná a kdy končí. Záleží na každém jedinci, v kolika letech začne jeho fyzická i psychická složka dospívat.

Období vývoje žáka 2. stupně základní školy se dělí na dvě fáze.

1. Období mladšího školního věku (6 - 11 let) – období prepuberty. Toto období se v rámci školní docházky váže na žáky 1. stupně základní školy. Dítě si v tomto období osvojuje nové sociální role, hlavní činností se místo hry stává učení, psychické funkce se zdokonalují.
2. Období staršího školního věku (13 - 15/17 let) – období vlastní puberty. Puberta je období, kdy se z žáka, resp. studenta pomalu začíná stávat dospělý člověk. V pubertě dochází k produkci hormonů, které ovlivňují jak psychický, tak i fyzický vývoj jedince, dívky se tělesně začínají lišit od chlapců, což je nejzřetelnější u tzv. druhotných pohlavních znaků.

Období pubescence, jehož věk se v posledních 100 letech výrazně snížil a které bývá považováno za jedno z nejbouřlivějších období v životě člověka, je pro dospívajícího jedince zásadní v mnoha věcech. Je to období mezi dětstvím a dospělostí a lze ho charakterizovat jako specifické období, kterým jedinec při svém ontogenetickém procesu vývoje prochází.¹⁶

K hlavním znakům této životní etapy patří změna fyzického vzhledu - začínají se projevovat sekundární pohlavní znaky, které jsou u chlapů a dívek rozdílné, a v psychické oblasti dochází ke změnám nálad, k impulsivnosti, apatičnosti, někdy také k psychické labilnosti, k projevům nestálosti, ke změnám týkajících se školního

¹⁵ KALHOUS, Z. – OBST, O. *Didaktika sekundární školy*. Olomouc: 2002, s. 15.

¹⁶ Pozn.: V úvahu musíme brát tzv. *sekundární akceleraci*, což je urychlování fyzického vývoje dítěte, tedy brzký nárůst jeho výšky a hmotnosti. Touto problematikou se zabývaly mnohé výzkumy, které prokázaly dřívější nárůst puberty v dnešní době.

prospěchu. Jedinec v pubertálním období se vzdaluje reálnému světu a oddává se snění. V této fázi vývoje jedince začíná také výrazně docházet k rozvoji abstraktního myšlení, rozšiřuje se slovní zásoba, větné konstrukce se stávají složitějšími, student dokáže přesněji vyjadřovat své myšlenky a myšlenkové pochody a dávat informace do logických souvislostí.

V období dospívání se také mění způsob myšlení. Na základě poznatků by žák 2. stupně měl:

- být schopný pracovat s obecnějšími a abstraktnějšími pojmy (např. právo, spravedlnost, pravda),
- při řešení problému uvažovat o dalších možnostech a nespokojit se pouze s jedním řešením,
- by být schopný vytvářet domněnky, které nevychází z reálné skutečnosti,
- používat logické operace při řešení problémů,
- by být schopen kritického myšlení, které je předpokladem pochopení látky vyučovacích předmětů.¹⁷

Učitel v tomto období by měl být k žákům/žákovi chápavý a měl by vytvářet takové edukační prostředí, ve kterém by u něj měl rozvíjet kognitivní, psychomotorické i afektivní dovednosti jeho osobnosti, a přitom mu nechat prostor pro rozvoj jeho individuálních dovedností.¹⁸

Psychomotorické dovednosti – rozvoj těchto dovedností je složitý a ucelený proces. Zahrnuje rozvoj pohybové a psychické stránky u jedince, do které patří rozvoj hrubé, posléze i jemné motoriky, sociální, poznávací, mentální, orální dovednosti.

Afektivní dovednosti – jiným slovem citové dovednosti – se projevují schopností člověka reagovat na události vnitřního i vnějšího světa prostřednictvím pocitů, citů a emocí.¹⁹ Pokud budeme uvažovat o vyučovacím procesu, neměl by být zaměřen příliš jednostranně, protože by to u žáka mohlo zpomalit rozvíjející se abstraktní myšlení.

¹⁷ KALHOUS, Z. – OBST, O. *Didaktika sekundární školy*. s. 16.

¹⁸ Pozn.: Kognitivní, tedy vzdělávací nebo poznávací dovednosti jsou souborem procesů, jimiž člověk poznává sama sebe a okolní svět. Mezi tyto dovednosti můžeme zařadit zapamatování, vnímání, představivost, myšlení, zpracování verbální i neverbální informace atd.

¹⁹ Při definování jednotlivých dovedností vycházíme především z *Pedagogického slovníku* (PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J.).

4 OSOBNOST UČITELE JAKO ČINITELE PŘI ROZVOJI JAZYKOVÝCH A ŘEČOVÝCH KOMPETENCÍ

Učitel je jedním z hlavních činitelů v procesu vzdělávání. Každý učitel je svým založením jiný a vnímá svou profesi subjektivně. Je zároveň i tím, kdo motivuje žáky k rozvíjení klíčových kompetencí, mezi které patří i komunikativní kompetence.

Většina výzkumů řečové komunikace dětí se zaměřuje na rané dětství a předškolní věk. Přesto jsou tyto výsledky užitečné i pro učitele na 2. stupni základních škol. Základy komunikace, které mají své počátky v raném dětství, se rozvíjejí v mladším školním věku. Čím je dítě starší, tím více se aktivně podílí na rozvíjení svých řečových dovedností. Úspěšné zvládnutí komunikačních schopností je totiž součástí sociálního začlenění dítěte do kolektivu, do společnosti. Na úspěšnosti této snahy se však podílí i učitel, resp. učitelé. Pokud učitelé nedokáží dětem předat informace v takové podobě, aby je dítě bylo schopné pochopit a vstřebat (jako je například pojmenování předmětů nebo vysvětlování významu slov), pokud učitelé nedůsledně odpovídají na otázky dítěte a neověřují si, zda-li dítě jeho informaci pochopilo správně, bude to mít na dítě špatný vliv. To může vést až k situaci, že dítě, které pracuje v nepodnětném prostředí, ztratí motivaci, přestane komunikovat s učitelem, bude pracovat mlčky.

Jak by tedy měl učitel pracovat s žáky, aby je vedl ke správnému rozvoji řečových schopností?

Každý učitel ve vyučovací hodině (ale i mimo ni) užívá svůj jazyk. Jazyk, kterým učitel hovoří, by měl být žákům natolik známý a jasný, aby ho dokázali chápat, aby mu dokázali porozumět. Zároveň by však měl obsahovat tolik nových slov a obrátů, aby žákům umožnil rozvíjet jejich jazykovou kompetenci.²⁰

Ve Slovenské republice začal 1. 9. 2008 platit nový kurikulární dokument, tzv. Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky.²¹

²⁰ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1997, s. 93.

²¹ Pozn.: Kurikulum – pedagogický slovník rozlišuje tři základní významy tohoto pojmu: 1. vzdělávací program, projekt, plán. 2. Průběh studia a jeho obsah. 3. Obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnosti ke škole se vztahující, její plánování a hodnocení. Viz PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 2003, s. 110

Jedním z nejzákladnějších principů *Štátneho vzdelávacieho programu Slovenskej republiky* je vymezení vzdělávacího obsahu, očekávané výstupy z jednotlivých předmětů a učivo.²²

Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky navrhuje komplexní přístup ke vzdělávacímu procesu a jeho provázanost s klíčovými kompetencemi, které se uplatňují zejména v praktickém životě v podobě praktických dovedností a vědomostí. Jednou z klíčových kompetencí je kompetence komunikativní. Učitel by měl žáky vybavit takovými komunikativními kompetencemi, aby na konci základního vzdělávání žák:

- formuloval a vyjadřoval svoje myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřoval se výstižně, souvisle a kultivovaně v mluveném i ústním projevu,
- naslouchal promluvám druhých lidí, porozuměl jim, vhodně na ně reagoval, účinně se zapojoval do diskuze, obhajoval svůj názor a vhodně argumentoval,
- rozuměl různým typům textů a záznamů, obrazovým materiálům, běžně užívaným gestům, zvukům a jiným komunikačním a informačním prostředkům, přemýšlel o nich, reagoval na ně a tvořivě je využíval ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění,
- využíval informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem,
- využíval získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Jazyk má dítěti pomáhat formulovat vlastní myšlenky, vyjadřovat je spolu s city a potřebami, které jsou s těmito myšlenkami spjaty. Jazyk zde není proto, aby dětem postavil do cesty překážku, ale k jejich vlastnímu prospěchu.²³

Dobrý učitel stále hledá prostředky a příležitosti k výuce jazyka. K jazykové výuce nedochází jen v hodinách mateřského jazyka, ale i v ostatních předmětech, jako je např. matematika, biologie, technická výchova. Zejména v těchto hodinách má žák možnost pozorovat, že jazyk je důležitou součástí každodenního života.

²² Pozn.: V České republice začal o rok dříve, tedy 1. 9. 2007 platit tzv. Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. Tento kurikulární dokument je založen na stejných principech i cílech jako Štátny vzdelávací program SR.

²³ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1997, s. 96.

Nejlepším způsobem, jak povzbudit dítě a tím ho přimět ke komunikaci, je navodit takové situace, kdy je potřebné mluvit. V tomto případě je dobré zvolit jazykové hry, které děti zaujmou a pobaví. Mezi takové hry patří mluvené projevy, kdy dítě popisuje oblíbenou činnost, oblíbenou věc, pěkný obraz nebo něco, co je mu blízké, dále sem patří hraní rolí, kdy se dítě „mění“ na milou osobu, patří sem situační scény, ledolamka, poskytování informací např. ztracenému turistovi. Důležitá je uvolněnost a otevřenost, navození vhodné atmosféry pro jazykové hry (např. pomocí hudby).

Většina učitelů dělá chybu v tom, že striktně dodržuje předepsanou formu jazyka, kterou nepřizpůsobí žákům, a to ani tehdy, pokud jí žáci nerozumí.

Další chybou, kterou učitelé v komunikaci s dětmi dělají, je, že předpokládají, že děti dané slovo znají, ale nemyslí na to, že žák toto slovo nemusí nutně chápat jako vyučující. Fontana (1997) uvádí, že se jedná především o výrazy abstraktní (jako „pocitivý“, „správný“, „rozumět“, „zájem“), o výrazy s relativním významem (jako „vysoký“, „blízký“, „rychlý“) a o základní pojmy, jako jsou slova „čas“ a „prostor“.

Někteří učitelé také brání dětem, aby kladly otázky. Mnohdy přeruší žáka (žáky) dříve, než stačí otázku dokončit. Učitelé často připisují kladení otázek žákem tomu, že ve vyučování nedává pozor, nesoustředí se, myslí na něco jiného nebo argumentují tím, že nemají dostatek času už jednou vysvětlené a probrané učivo opakovat.

Dalším problémem při osvojování si komunikačních schopností je systém českého (slovenského) školství, které je založeno především na frontálním způsobu výuky. Žáci mají při tomto vedení výuky roli posluchačů, učitel je ten, kdo hodinu řídí. Žáci nemají dostatek příležitosti komunikovat s učitelem nebo mezi sebou. Většina komunikace, toho, co se říká, vychází od učitele, a ne od žáků.

4.1 ŠKOLSKÁ KOMUNIKACE A DIALOG

Komunikaci můžeme charakterizovat jako dynamický proces, podmíněný existencí dorozumivacího kódu jazyka a současně jako proces ovlivňovaný více faktory.

Komunikace ve školním prostředí je jedním ze specifických druhů komunikace. Školskou komunikaci tedy můžeme definovat jako veškerou komunikaci realizovanou v prostředí školy. Patří sem tedy především komunikace mezi učitelem a žákem, a to během vyučování (tzv. výukový dialog jako základní složka mluvené pedagogické komunikace), dále rozhovory mezi žáky navzájem nebo mezi učitelem a žáky mimo vlastní vyučování, tzn. během přestávek. Komunikaci ve školském prostředí lze charakterizovat z několika hledisek. Důležitou roli v komunikaci dětí hraje dialog, kterému je dáována přednost před monologem.

J. Mukařovský (1941) ve své studii rozeznává 3 typy dialogu. Základem jeho klasifikace je jazykový odraz tří stránek dialogu.

1. Osobní dialog je založený na polaritě já – ty.
2. Situační dialog se vyznačuje tím, že je spjat s nějakou předmětnou situací.
3. Konverzace, při které pozornost hovořících se soustředí na samotný dialog jako na řetěz významových zvrátů.

U této klasifikace se kříží dvě hlediska – vztah komunikátu k aktuální komunikační situaci a činitelé vztahující se na komunikanty (osobní dialog může být zároveň i situačním dialogem i konverzací. I v situačním dialogu i v konverzaci existuje polarita já – ty).²⁴

Při komunikaci žáků na základních školách je důležitá také situace, při níž se komunikace odehrává. Všeobecně platí, že řečově aktivnější jsou ve škole především učitelé. Učitel by měl tedy děti učit, k čemuž se vztahuje i fakt, že by děti měl i učit mluvit. Největší prostor, kdy učitel může učit žáka mluvit, je při správném vedení pedagogického dialogu, a to i při tradičním frontálním vyučování.²⁵ Učitel se obrací na žáky otázkami otevřenými či uzavřenými. Žáci se vyjadřují (odpovídají)

²⁴ KESSELOVÁ, J. *Lingvistické štúdie o komunikácii detí*. 2001, s. 21.

²⁵ HÖFLEROVÁ, E. *Jazykové prostredky žakovských komunikátů*. 1998, s. 165 – 172.

především podstatnými jmény, přídavnými jmény, méně často slovesy či jinými slovními druhy. Učitel má možnost při pedagogickém dialogu využívat intonaci, může volit tempo řeči, hlasitost při svém projevu či neverbální prostředky (mimika, gestikulace).

Děti jsou při vstupu do první třídy slabě jazykově vybavené. Pokud učitel na začátku vyučovacího procesu zvolí nepřiměřené dialogické situace, může se stát, že dítě přestane do komunikace vstupovat (a jestli bude vstupovat do komunikace, pak jen velmi málo). U žáků staršího školního věku potom není lehké rozeznat, jestli jejich mlčení je způsobeno projevem pubertální introvertnosti nebo pouze obavou, že v dialogu neuspěje.

Nepřiměřenou dialogickou situaci můžeme definovat jako situaci, která není nebo je jen velmi málo ohraničená společenskými konvencemi a která ke své realizaci, k dospění ke komunikačnímu cíli, vyžaduje dovednost spočívající v rozvinutí komunikační strategie s použitím přiměřených jazykových prostředků²⁶. Z průzkumů prováděných E. Höflerovou (1998) vyplývá, že žáci neumějí tvořit výpovědi, kterými by realizovali akt přesvědčení, nabídky, neumějí oponovat.

Žáci, stejně jako učitelé, využívají při komunikaci neverbálních prostředků (pohyby rukama, hlavou, obličejovou mimiku).

Při jazykovém vzdělávání by tedy učitelé měli:

- zvyšovat jazykové kompetence prostřednictvím výuky pravidel a vztahů, slova fungují tehdy, jsou-li správně vybrána, vyslovena, zařazena do promluvy v odpovídajícím tvaru v jistém pořadí,
- nepodceňovat skutečnosti, že se dítě velmi lehce učí nápodobou, a to podvědomou i uvědomělou,
- umožnit dítěti, aby si ověřilo své jazykové dovednosti v monologu,
- volit dialogické situace tak, aby nebyl komunikační vstup brzděn nebo dokonce znemožněn tím, že si dítě uvědomí, že neúplnou jazykovou kompetencí situaci zvládne,
- dbát na to, aby jejich řečové chování bylo tím, na co bude mluvčí-učitel myslet především, jeho mysl už by neměly zaměstnávat jiné odborné otázky.

²⁶ HÖFLEROVÁ, E. *Jazykové prostředky žákovských komunikát*. 1998, s. 165 – 172.

4.1.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ JAZYKOVOU KOMUNIKACI

Při osvojování si jazyka hrají důležitou roli sociálně-kulturní činitelé, psychologičtí činitelé a situační činitelé.

4.1.1.1 Sociálně kulturní faktory

Se sociálně-kulturními činiteli souvisí pomezí lingvistická disciplína sociolingvistika. Sociolingvistika je moderní lingvistická disciplína, kterou zajímá jen taková situace, kdy se dva jazyky soustavně používají v rámci většího společenství, nejčastěji v rámci státu, bez ohledu na to, kolik obyvatel skutečně ovládá oba jazyky, zabývá se vlivem jazyka v závislosti na složení společnosti. Zajímá se o to, jak se příslušnost mluvčího k různým společenským skupinám a vrstvám projevuje v jeho jazyce, jak se jazykové změny v příslušné společnosti šíří.²⁷

Při výběru sociolingvistických faktorů v procesu komunikace musíme brát zřetel na to, jestli komunikující považuje za cíl rozhovoru sociální kontakt nebo výměnu informace. Od tohoto rozdílu se potom odvíjí, jakým způsobem je podávána informace ve výpovědi komunikujícího.

Sociálně-kulturní faktory:

- hodnotový systém dané společnosti. Vyznačuje se tím, co se v dané společnosti považuje za všeobecně přijímané a chráněné, s čím se většina příslušníků ztotožňuje,
- vzdělání, které souvisí se společenským postavením,
- věk,
- pohlaví (ženy si lépe a rychleji osvojují jazyk).

4.1.1.2 Psychologické (mentální) faktory

Psychologické (mentální) činitele můžeme chápat jako souhrn jevů bezprostředně podmiňující produkci a recepci řeči jako individuálních mentálních aktivit. Jsou to faktory, které ovlivňují jedince „zevnitř“.²⁸ Mezi psychologické (mentální) činitele

²⁷ ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*. 1998, s. 204 – 207.

²⁸ NEBESKÁ, *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 45.

patří dispoziční vlastnosti jedince (intelektuální schopnosti, psychické dispozice, temperament), výsledky jeho komunikačních zkušeností a volní činitelé.

1. Dispoziční vlastnosti jedince – je jimi dána pohotovost ve vyjadřování i míra představivosti při produkci a recepci textů:
 - intelektuální schopnosti, jimiž je ovlivňováno osvojování si znalostí všeho druhu i vyhodnocování jeho komunikační zkušenosti,
 - psychické dispozice, na jejichž základě jedinec zobecňuje výsledky svých komunikačních situací,
 - temperament se podílí na mnohomluvnosti/málomluvnosti, na užití (výrazných) mimických, gestických prostředků.
2. Komunikační zkušenosti – dosud je velmi mnoho nejasností v tom, v jaké formě jsou tyto údaje v mysli jedince uloženy a jak jsou uspořádány. Rozsah těchto struktur patří nepochybně k základním činitelům ovlivňujícím produkci a recepci řeči.
3. Volní činitelé předpokládají, že na straně hovořícího i toho, kdo informace přijímá, je dostatek vůle, schopností i zájmu dosáhnout maximálního komunikačního efektu, že jejich komunikační aktivita má přiměřenou motivaci.²⁹ Přesto může docházet k situacím, kdy recipient není vůbec motivován k úsilí porozumět textu, popř. je motivován záporně a předpokládaný text (popř. jeho část v komunikační situaci) odmítá.³⁰

4.1.2 SITUAČNÍ FAKTORY

K situačním činitelům patří široké, vysoce variabilní spektrum faktorů, které se projevují:

- typem komunikačního procesu (soukromý, veřejný, masová komunikace),
- formou komunikace (psaná, mluvená),
- účelem komunikace (přenos informace, sdílení pocitů, dojmů),
- přítomností komunikačního partnera,
- podílem neverbálních prostředků (mimických, gestických, grafických),
- konkrétními vnějšími podmínkami dané komunikační události (časové, místní, okolnostní determinanty),

²⁹ NEBESKÁ, I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 46.

³⁰ NEBESKÁ, I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 60.

- prostřednictvím účastníků komunikace.

Mezi situační činitele, které mohou podstatným způsobem modifikovat komunikační cíl hovořícího, patří:

- fyzické či psychické stavy (hlad, únava, bolest, stres),
- okamžité emocionální vyladění (radost, hněv, smutek) – může ovlivnit vztahy mezi komunikujícími pozitivně nebo negativně, může přispět k jejich vzájemnému porozumění.³¹

³¹ NEBESKÁ, I. *Úvod do psycholingvistiky*. 1992, s. 44.

5 VÝVOJ SPISOVNÉHO SLOVENSKÉHO JAZYKA

Počátky slovenského jazyka spadají do 9. století, přesněji do roku 863, kdy na Velkou Moravu přichází z Řecka ze Soluně věrozvěsti Cyril a Metoděj, kteří přinášejí první církevní a kulturní jazyk Slovanů - staroslovenštinu. Prvky původního jazyka se ve slovenštině udržely dodnes. V tomto období bylo vytvořeno také první slovanské písmo – hlaholice, vytvořené z malé řecké abecedy, které bylo předchůdcem novějšího písma cyrilice (písma, které vzniklo z azbuky).

Po rozpadu Velké Moravy v roce 906 nebo 907 začalo postupné začleňování Slovenska do uherského státu. Pod vlivem Maďarů a uherského státu na Slovensko prostupovala místo staroslovenského jazyka latina jako spisovný jazyk, přestože v celém uherském státu nebyl jazyk jednotný a obyvatelé užívali více nářečí. Všechny tyto události byly příčinou zastavení rozvoje staroslovenského písemnictví a nové kultury na slovenském území. Slovenské území je od této doby z historického hlediska nazýváno „horní Uhry“.

5.1 VÝVOJ SPISOVNÉ SLOVENŠTINY OD 14. DO 16. STOLETÍ

Změna ve vývoji slovenštiny nastává ve 14. století. Jedním z faktorů změny v tomto období je jednak založení Pražské, dnes Karlovy univerzity v Praze, a také pobyt stoupců husitských a bratrských vojsk na Slovensku. Kulturním jazykem se stává hovorová slovenština, která obsahuje převážně prvky češtiny. Tato slovakizovaná čeština plní funkci také administrativního jazyka, a to zejména ve městech.

V 15. století přináší na Slovensko češtinu Jan Jiskra z Brandýsa – český šlechtic, který dlouhodobě působil v „horních Uhrách“. Ten na Slovensko přivedl i české vojáky z řad šlechtických a měšťanských rodin, kteří v komunikaci užívají češtinu.

V 16. století mění život politický, kulturní i náboženský především reformace, která v oblasti užívání jazyka dává přednost mateřskému jazyku, tedy jazyku slovenskému před jazykem latinským. Na Slovensku se začíná jako jazyk spisovný používat čeština. Upevnění češtiny na Slovensku za reformace zřetelně ukazuje, že se

zde již předtím čeština nepovažovala za jazyk cizí, nýbrž za kultivovanou, nadnářeční podobu jazyka domácího.³²

Na konci 16. století je v českých zemích vytištěna Bible kralická, která dokazuje vyspělost českého literárního jazyka a symbolizuje dovršení vývoje českého jazyka v 16. století. Na Slovensku je jazyk Bible kralické označován jako tzv. bibličina, tedy historická literární podoba češtiny používaná kněžími. V tomto období vzrůstá také podíl slovenských osobností na rozvoji českého a slovenského písemnictví, např. Ján Jesenius (1566 - 1621) nebo Vavřinec Benedikt z Nedožier (1555 - 1615).

5.2 VÝVOJ SPISOVNÉ SLOVENŠTINY OD 17. DO 20. STOLETÍ

Po roce 1620, tedy po bitvě na Bílé hoře dochází k úpadku českého jazyka. Na Slovensku naopak vzrůstá gramotnost slovenského obyvatelstva, např. v administrativní sféře roste počet používaných slovakismů, přestože ještě nedochází ke kodifikaci spisovného slovenského jazyka. Pokusy o užívání spisovné slovenštiny se objevují především v náboženských literárních památkách evangelických a katolických kněží, které byly z větší části napsány slovenštinou, která se používala na středním Slovensku.

První pokusy o samostatnou spisovnou slovenštinu se objevují v 18. století, kdy se Jozef Ignác Bajza (1755 - 1836) snaží navázat na tradici jazyka Bible kralické. Bajzův jazyk má příliš složitý a těžkopádný pravopis, proto tento pokus troskotá. Novou etapu ve vývoji spisovného slovenského jazyka přináší Anton Bernolák (1762 - 1813), který vychází zejména z nářečí okolo města Trnavy, tedy ze západoslovenské oblasti. V jeho pokusu je patrný vliv češtiny, proto nelze hovořit o reformě spisovné slovenštiny a Bernolákova slovenština se tak nestala uznávanou formou slovenského jazyka.³³

Nejednotný celonárodní spisovný jazyk neexistoval až do 40. let 19. století, kdy na základě středoslovenského nářečí vznikla tzv. štúrovština, a to podle nejvýznamnější osobnosti slovenského nejen literárního života 19. století - Ľudovíta Štúra. Spolu se Štúrem se na kodifikaci spisovné slovenštiny podíleli také další

³² Bělič, J. Sloveština. 1980, s. 183.

³³ Bělič, J. Slovenština. 1980, s. 188.

významné slovenské osobnosti Jozef Miloslav Hurban (1817 - 1888) a Michal Miloslav Hodža (1811 - 1870) – podle osobnosti Štúra se všeobecně nazývají štúrovci.

První publikace v novém spisovném slovenském jazyce se objevily roku 1844 (Hurbanův literární almanach Nitra), v roce 1845 začaly vycházet Štúrovy *Slovenskje národňje novini* s literární přílohou *Orol tatránski*. V roce 1846 Štúr vydal nárys slovenské mluvnice *Nauka reči slovenskej*.³⁴ Štúrova spisovná slovenština je do jisté míry jazykem, který se na Slovensku používá dodnes.

V průběhu 2. poloviny 19. století se spisovná slovenština postupně stává vyučovacím jazykem nejprve na gymnáziích a stává se také rokovacím jazykem Matice slovenské, která vznikla v roce 1863 v Martině jako národní kulturní, osvětová instituce, která měla zabezpečovat dohled nad vzděláváním slovenského lidu.



Obr. č. 1 Ľudovít Štúr³⁵

5.3 VÝVOJ SPISOVNÉ SLOVENŠTINY PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Po roce 1918, tedy po skončení první světové války, kdy došlo ke vzniku samostatného česko-slovenského státu, se slovenština stala státním ústředním a vyučovacím jazykem. Ve 20. letech 20. století potom došlo z hlediska politického ke sjednocení českého a slovenského jazyka do jazyka česko-slovenského. První pravidla spisovného jazyka slovenského vychází v roce 1931.

K nejdůležitějším změnám, které byly během 20. století provedeny, se řadí změny v roce 1991, kdy nastaly změny v psaní velkých písmen, v psaní čárek, byly zrušeny výjimky v rytmičném krácení atd.³⁶

³⁴ Bělič, J. Slovenština. 1980, s. 194

³⁵ Pozn.: Ľudovít Štúr se narodil 28. října 1815 v Uhrovci v okrese Bánovce nad Bebravou. Zemřel 2. ledna 1856 v Modré v okrese Pezinek. Štúr je nejvýznamnějším představitelem slovenského národního života a vůdčí osobnost slovenského národního obrození 19. století. Štúr byl kodifikátorem slovenského spisovného jazyka a jedním z vedoucích účastníků Slovenského povstání v letech 1848 – 1849. Byl také poslancem uherského sněmu za město Zvolen v letech 1848 – 1849.

³⁶ Dostupné na http://www.oskole.sk/index.php?id_cat=20&rocnik=3&clanok=2016

Pokud se tedy budeme zamýšlet nad vlivem českého jazyka na jazyk slovenský, musíme mít na vědomí právě působení češtiny v průběhu celého vývoje spisovné slovenštiny, a to nejen do její kodifikace. V roce 1995 Národní rada Slovenské republiky vydává dokument (*Zákon 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku*), který ustanovuje slovenštinu jako národní jazyk a ostatní jazyky (češtinu, maďarštinu, němčinu) označuje jako jazyky národnostních menšin, tedy jazyky menšinové. Tento zákon, jehož úpravy a doplnění se především v roce 2009 stávají terčem kritiky, platí dodnes a je součástí Ústavy Slovenské republiky.

5.3.1 ZÁKON O ŠTÁTNOM JAZYKU

V roce 1995 schválila Národní rada Slovenské republiky *Zákon č. 270/1995 Z.z. o slovenskom národnom jazyku*, který se skládá ze 13 článků (viz příloha č. 6). Tento zákon ustanovuje slovenskost všech textů a vymezuje si právo na národní jazyk. Zákon byl schválen a zveřejněn Ministerstvem kultury Slovenské republiky a podléhají mu všechny fyzické i právní osoby, státní i nestátní orgány i orgány veřejné a neveřejné správy.

Zákon o štátnom jazyku SR zahrnuje mnohá nařízení. Jedním z nich je nařízení o dabování českých filmů, programů a pohádek do slovenštiny – a to pro děti do 12 let.³⁷

Bývalý ministr kultury SR tento zákon doplnil slovy: „*U detí sa tvorí vzťah k národnému jazyku a osobitne k spisovnej slovenčine, utvára sa jazykové vedomie. Preto je dôležité, aby formovanie tohto vedomia nebolo ovplyvňované pôsobením iného, hoci geneticky blízkeho jazyka.*“³⁸

Zákon o státním jazyce na Slovensku procházel různými změnami. K nejvýraznějšímu pozměnění došlo v roce 2009, kdy slovenský parlament začal projednávat novelu jazykového zákona, který v ještě větší míře upřednostňoval slovenštinu před menšinovými jazyky. Tato novela měla uzákonit používání slovenštiny jako státního jazyka ve veřejné sféře na celém území Slovenské republiky (tzn. její výhradní používání na kulturních akcích, na plakátech,

³⁷ Pozn.: Kancelář Rady Slovenské republiky požadovala tuto hranici snížit na 7 let, nicméně Ministerstvo kultury s tímto návrhem nesouhlasilo. Dostupné na <http://www.culture.gov.sk/umenie/ttny-jazyk>.

³⁸ Dostupné na <http://www.sme.sk/c/2895512/v-nasich-televiziach-len-po-nasom.html>.

informačních tabulích, památnících, ve vysílání rozhlasových stanic, při poskytování zdravotnické pomoci lékařem pacientovi nebo v příhraničních vesnicích, kde místní rozhlas vysílá v mateřském, neslovenském jazyce). Tento zákon vyvolal negativní reakce zejména u Maďarů žijících ve slovenském příhraničí, ale komentovali ho i zahraniční zástupci Evropské unie. Například podpředseda výboru pro zahraniční věci Evropského parlamentu Michael Gahler (poslanec za německé CDU) kritizoval tuto novou podobu zákona o státním jazyce, která podle něj nekoresponduje s evropskými standardy.

Zákon o státním jazyce byl navržen tak, aby v případě jeho porušení byly prohřešky proti němu sankcionovány. Jak uvádí reportérka České televize v Událostech s datem 25. 6. 2009, měla pokuta jít až do výše 5 000 eur (v přepočtu asi 125 000 Kč).

Jak dále uvádí europoslanec Michael Gahler *„S týmto zákonom bude použitie menšinových jazykov v niektorých oblastiach v skutočnosti kriminalizované. Nie len, že je úplne neprimeraný, ale môže viesť k absurdným situáciám, kedy napríklad na kultúrnom podujatí, kde sú prítomní len rečníci hovoriaci menšinovým jazykom, bude musieť byť slovenský jazyk použitý ako prvý.“*³⁹

Přestože novela zákona o státním jazyku vymezovala upřednostnění slovenštiny před ostatními jazyky a výhradní užívání slovenštiny ve veřejném i neveřejném styku týkajícím se všech obyvatel Slovenska bez rozdílu národnosti, pro náš výzkum i tuto práci je důležité, že i přes to byla čeština definována jako „srozumitelný jazyk“, kterého se navrhované omezení netýká, a Čechům, resp. Slovákům je i nadále umožněno „beztrestně“ užívat češtinu ve veřejném i neveřejném styku, tzn. na úřadech, společenských událostech atd., a na Slovensku jsou stále platné dokumenty vydané v České republice. I vzhledem k této novelizaci není pro Čechy protiprávní komunikovat na úřadech a s úřady v mateřském, tedy českém jazyce.

Česká televize, která tomuto tématu věnovala prostor ve svém zpravodajství, uvedla 25. 6. 2009 v 18:55 reportáž, v níž slovenská reportérka české televize Olga Baková komentuje postoje Slováků. Pro ilustraci uvádíme část této reportáže:

³⁹ Dostupné na <http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/clanok/europoslanec-jazykovy-zakon.diskriminuje-013223>.

Bratislava – Slovenský parlament projednává novelu jazykového zákona, který výrazně upřednostňuje slovenštinu. Poslanci chtějí přísné tresty za jeho porušování, třeba pokutami až do 5 000 eur. S návrhem nesouhlasí hlavně maďarská menšina, za zbyteční ho označují také slovenští jazykovědci. Češtiny se zákon týkat nebude, ta je totiž v zákoně definována jako „srozumitelný jazyk“.⁴⁰

⁴⁰ Dostupné na <http://www.ct24.cz/svet/59185-na-slovensku-vznika-jazykovy-zakon>.

6 SLOVENSKO-ČESKÉ KULTURNÍ A JAZYKOVÉ POMĚRY PO ROCE 1993

Po rozdělení Československé federativní republiky 1. ledna v roce 1993 nastala změna situace v oblastech kulturního, společenského, politického života. V Čechách dochází k výraznějšímu poklesu kontaktu se slovenštinou, na Slovensku tato situace není tak dramatická. Na rozdíl od českých obyvatel Slováci stále těží z české literatury (a to především literatury odborné), v televizi se promítají české nebo česky dabované pořady a na slovenském novinovém trhu je dostatek česky tištěných novin různých publicistických stylů. Veškeré dění na Slovensku není soustředěno do Prahy, jako tomu bylo v dobách federace, ale přesouvá se do Bratislavy, kde vzniká samostatná Národní rada Slovenské republiky, vzniká Ústava samostatné Slovenské republiky, vytváří se nové masmediální, často komerční společnosti a pozornost je zaměřena na vybudování čistě slovenského státu.

Vztahy národního jazyka k ostatním jazykům v demokratických zemích vymezuje ústava. 15. listopadu roku 1995 je Národní radou Slovenské republiky schválen samostatný zákon 270/1995 Z. z. (Zákon o štátnom jazyku), který ustanovuje slovenský jazyk jazykem státním, tím pádem i jazykem vyučovacím, čeština je uzákoněna jako jazyk menšinový. Tento zákon vymezuje právo na slovenskost všech textů.

Pár let po rozdělení republik začínají vznikat dohody o spolupráci různých subjektů v Čechách a na Slovensku. V roce 1997 byla podepsána smlouva mezi českým a slovenským rozhlasem, která deklaruje vzájemnou spolupráci. Tato spolupráce se zaměřuje především na programovou podporu, a to zejména zahraničního zpravodajství a vysílání. 24. 1. 2002 byla pak podepsána zástupci obou rozhlasů smlouva o další spolupráci, která byla rozšířena o dohodu o bilaterální výměně programů, o realizaci *Týdne slovenské kultury* v Českém rozhlase a *Týdne české kultury* ve Slovenském rozhlase, o spolupráci v oblasti marketingu, o výměnných návštěvách redaktorů obou rozhlasů a o vzájemné účasti členů rozhlasu na různých festivalech a přehlídkách.

V roce 1999 uzavírají smlouvu o vzájemné spolupráci veřejnoprávní televize obou republik. V rámci obou republik jsou realizovány mnohé společné projekty, např. *Letní škola tolerance* (v roce 2001), na které bývalí ministři České a Slovenské

republiky uzavřeli dohodu o doplnění českých a slovenských učebnic větším množstvím informací o druhé krajině.⁴¹

Česká a Slovenská republika také podepsala řadu smluv a dokumentů, které odkazují na společné projekty, např. projekt MOBILITY (realizovaný Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně), který je zaměřený na společnou výzkumnou činnost studentů vysokých škol v České a Slovenské republice nebo projekty zaměřené na podporu česko-slovenského čtenářství – Projekt, realizovaný v roce 2010 Národní pedagogickou knihovnou a Slovenskou pedagogickou knihovnou s názvem Záložka do knih spojuje, do které se zapojilo 57 českých základních a středních škol (5 643 žáků) a 206 slovenských základních a středních škol (19 447 žáků).⁴²

6.1 SLOVENSKO-ČESKÝ KLUB

Slovensko-český klub je občanské sdružení, které vzniklo 1. 6. 1996 v Praze. Tato organizace si klade za úkol udržovat a zvyšovat úroveň česko-slovenských vztahů ve všech oblastech života. Slovensko-český klub podporuje zejména Slováky, žijící přechodně nebo trvale v České republice. Jako občanské sdružení je klub podporován českou vládou. Občanské sdružení Slovensko-český klub vydává měsíčník, který nese název *Slovenské dotyky*, s podtitulem *magazín Slováků v České republice*. Tento měsíčník, vycházející v desetitisícovém nákladu, řeší různé česko-slovenské otázky a problémy. Přílohou časopisu *Slovenské dotyky* je potom časopis *Literární dotyky*.

V roce 2004 vzniklo sesterské sdružení Slovensko-českého klubu v Praze, a to Slovensko-český klub v SR, který byl rovněž registrován vládou slovenské republiky. Občanské sdružení Slovensko-český klub SR má sídlo v Košicích. Od roku 2005 do roku 2007 bylo vydavatelem měsíčního časopisu *Česká beseda*, jehož šéfredaktorkou byla Helena Miškufová. Tištěná podoba časopisu byla v roce 2007 nahrazena internetovou podobou – www.cesi.sk. Časopis podával informace ze všech oblastí života – historické události, ale i zprávy ze současnosti, informace o dění v České republice, o akcích Slovensko-českého klubu v SR atd.

⁴¹ MUSILOVÁ, K. *Česko-slovenský pasivní bilingvismus*. In: Sociolingvistica Slovaca. Bratislava: Veda, 2000. s. 285.

⁴² Dostupné na <http://www.spgk.sk/?zalozka-do-knihy-spojuje-skoly-2-rocnik>.

Slovensko-český klub v SR, stejně jako jeho mateřská organizace v Praze, má svoje stanovy a cíle. Mezi hlavní činnosti Klubu patří naplňování následujících cílů:

- *mapovanie česko-slovenskej a slovensko-českej vzájomnosti ako historického fenoménu a jej všestranné prehlbovanie v súčasnosti a pre budúcnos,*
- ***zachovávanie bilingválnosti českého a slovenského národa, a to i medzi príslušníkmi najmladšej generácie,***
- *intenzifikácia kultúrnych kontaktov medzi ČR a SR,*
- *rozširovanie ekonomických väzieb medzi ČR a SR a dosiahnutie takého legislatívneho stavu v tejto oblasti, ktorý by v maximálnej miere uľahčoval pohyb tovaru, kapitálu a pracovných síl medzi týmito dvoma krajinami,*
- *zlepšenie informovanosti medzi ČR a SR, jednak informovanosti sprostredkovanej médiami, jednak informovanosti o dejinách a reáliách partnerského národa, sprostredkovanej prostredníctvom školstva,*
- *zachovávanie identity českej menšiny v SR a slovenskej menšiny v ČR,*
- *rozvoj aktivít Čechov žijúcich na Slovensku a Slovákov žijúcich v ČR, na prvom mieste kultúrnych,*
- *rozvoj spoločných česko-slovenských a slovensko-českých kultúrnych i iných aktivít,*
- *dosiahnutie čo najprijateľnejšieho cudzineckého režimu pre občanov ČR žijúcich v SR a občanov SR žijúcich v ČR, presadzovanie takých legislatívnych opatrení, ktoré by čo najviac uľahčovali pohyb osôb medzi oboma štátmi.⁴³*

Kromě udržování a zvyšování úrovně slovensko-českých vztahů, rozvoje různých česko-slovenských aktivit z rozmanitých společenských oblastí života i zjednodušení legislativních procesů v cizineckém styku si Slovensko-český klub v SR klade za cíl také zachování česko-slovenského bilingvismu, a vazby nejen u příslušníků starší generace, ale taky u příslušníků generace nejmladší (viz bod b).

6.2 ČESKÝ SPOLEK NA SLOVENSKU

Český spolek na Slovensku (ČSNS), jehož předchůdcem byl Český spolek Bratislava (ČSB), byl založen v roce 1994. ČSNS je nepolitické sdružení. Jeho

⁴³ Dostupné na: <http://www.cesi.sk/sck/scksta.htm>.

zakladatelé a později členové jsou Slováci, hlásící se k české, moravské nebo slezské národnosti. Toto sdružení se v roce 2008 rozčlenilo na regionální subjekty se sídly v Košicích, v Martině, ve Zvoleně a v Trnavě.

ČSNS od počátku svého vzniku organizuje kulturní a společenské akce (besedy, koncerty, přednášky atd.), je vydavatelem čtvrtletního informačního bulletinu a v letech 1995 – 2007 i měsíčníku Česká beseda (viz. kap. 6 Slovensko-český klub).

ČSNS byl jedním z iniciátorů pro start projektu s názvem *Česká škola bez hranic*, který funguje na principech neziskové organizace. Tento projekt, který je v činnosti od roku 2004, umožňuje českým studentům žijícím v zahraničí doplňování znalostí z českého jazyka a literatury a českých reálií (zeměpis, dějepis, vlastivěda) s dotací 4 hodiny týdně. Projekt, který funguje úspěšně ve světových metropolích (např. Berlín, Londýn, Paříž, Sydney, Curych), byl však nakonec vládou Slovenské republiky v červnu 2011 zamítnut.

7 (ČESKO)SLOVENSKÁ MASMÉDIA

Masmédia označují veřejný sdělovací prostředek, který má velký počet oslovených příjemců. Mezi klasické veřejné sdělovací prostředky patří televize a rádio. V poslední době se do popředí dostává také internet, který je stále využívanějším sdělovacím prostředkem.

Mezi základní funkce masmédií patří:

- orientační a informační funkce,
- interpretační funkce,
- socializační funkce,
- zábavná a oddechová funkce.

Slovenská média, stejně jako ta česká, jsou tvořena jak televizemi a rádii, které můžeme označit za média mluvená, tak i novinami považovanými za média tištěná. V dnešní době stále více využívané masmédiem je i internet, který se stává fenoménem 21. století. V případě internetu můžeme hovořit o masmédiu, které má formu tištěnou i mluvenou. Od roku 1993, tedy po rozdělení republik, se začínají v oblasti masmédií prosazovat i komerční, soukromé projekty či společnosti, které v posledních letech pronikají i na český trh a utvářejí marketingové frakce, resp. dceřiné společnosti s českými masmédi.

Po celou dobu existence Československé republiky byl v provozu rozhlas a televize. Do roku 1989 fungovaly veřejnoprávní televizní a rozhlasové subjekty, které byly do doby rozdělení zemí v roce 1993 společné pro obě krajiny. Existoval československý rozhlas, československá televize i tištěné deníky, týdeníky (např. Rudé právo).

Situace se začala měnit už po roce 1989. Do Československé federativní republiky se postupně začínají dostávat zahraniční časopisy, televize promítají zahraniční filmy ze západních zemí a také se na obrazovkách objevují zahraniční televizní stanice se svými programy a pořady. Po roce 1993, po rozdělení republik, se situace dál mění, a to především v rozšiřování nabídky zahraničních televizních a tiskových společností.

7.1 TIŠTĚNÁ MÉDIA

Mezi tištěná média zahrnujeme noviny, časopisy, sborníky, knihy, učebnice, příručky, reklamní letáky, plakáty, návody na spotřebním zboží atd.

Knižní trh na Slovensku byl před rokem 1993 z velké části zásobený knihami z České republiky, ať už se jednalo o beletrii nebo odbornou literaturu. Teprve po rozdělení republik se slovenští spisovatelé začínají více profilovat a na trh se dostávají stále nové a nové slovenské knihy z rukou slovenských autorů. Co se týče odborné literatury z různých vědních oborů, situace na Slovensku je poněkud jiná. I po roce 1993 studenti nejen na vysokých školách stále studují z knih, učebnic či odborných publikací českých vědců a badatelů. Nicméně i v odborných např. jazykovědných, lékařských, technických publikacích a monografiích se můžeme setkat s češtinou. Jako příklad můžeme uvést bratislavské vydavatelství H+H, které vydává knihy určené veterinářům. Tyto knihy, napsané německy, jsou přeloženy do českého nebo slovenského jazyka, a to v závislosti na překladateli, který jednotlivé kapitoly přeložil.⁴⁴

Jako další česko-slovenskou publikací, ve které vznikl text v závislosti tentokrát na autorovi, je monografická kniha Sociální psychologie/*Sociálna psychológia*. Tato kniha byla napsána kolektivem českých a slovenských autorů, mezi které se řadí Jozef Výrost, Ivan Slaměnik a další. Kniha sestává z jednotlivých kapitol, které jsou napsané v jazyce autora kapitoly. Na konci knihy je zařazen níže uvedený rejstřík zpracovaný na stejném principu jako jednotlivé části. Kapitoly monografie Sociální psychologie/*Sociálna psychológia* jsou následující:

1. *Predliv* (slovensky),
2. *Předmět a miesto sociálnej psychologie v systéme vied* (slovensky),
3. *Psychika a spoločnosť* (česky),
4. *História socialnej psychologie* (slovensky),
5. *Kritická psychológia* (slovensky),
6. *Sociálne poznávanie* (slovensky),

⁴⁴ Jedná se o knihy *Operácia psa a mačky/Operace psa a kočky* (Schebitz, Brass, 2000) – přeložena Ladislavem Němečkem a Pavolem Mudroněm, dále kniha *Choroby koní/Nemoci koní* (Winter, 1999) – do češtiny, slovenštiny přeložili Pavol Mudroň a Zdeněk Žert.

Časopisy vycházejí v nákladech denních, týdenních, čtrnáctidenních, měsíčních, čtvrtletních, půlročních a ročních. Podle Ministerstva kultury SR docházelo k největšímu nárůstu počtu periodických deníků na Slovensku v letech 2004 – 2008, kdy byl zaznamenán vznik 3 025 periodik, z nichž 508 tvořily tituly novin (deníků a obecných novin) a 2 517 časopisů, z nichž 1 428 titulů bylo určených pro širokou veřejnost a 1 598 titulů pro specifické skupiny čtenářů.⁴⁶ Uvedený počet periodik zahrnuje i noviny a časopisy, které na slovenském novinovém a časopiseckém trhu tvoří také periodika vydávaná v českém jazyce.

Ze seriózních novin můžeme ve větších prodejnách tiskovin nalézt české deníky *Mladá fronta Dnes* nebo *Hospodářské noviny*.

Mezi další české časopisy, které vycházejí na Slovensku a jejichž texty jsou psány česky, patří časopisy určené pro ženy, např. *Harper's Bazar*, *Žena a život*, *Elle*, *Vogue*, *Háčekování*, *Šijeme snadno a rychle*, *Sandra* (pletení pro vás), *Sandra* (pletená móda). K českým časopisům pro muže publikované v češtině na Slovensku řadíme *Esquire*, *Xantypa*, *Maxim*. Časopisy, které se soustřeďují na specifické skupiny čtenářů, jsou *Akvaristika*, *teraristika*, *Český rybář*, *Země světa*, *National Geographic* (určené milovníkům přírody a geografie), dále časopisy určené čtenářům o počítačích a počítačových hrách – *Level*, *Score*, *Computer Speciál*, časopisy o filmech a hudbě – *Premiere*, *Cinema*, dále časopisy o bydlení – *Rezidence*, *Domov*, pro čtenáře zajímající se o automobilismus vychází periodika *Autotyp*, *Auto magazín*, *Autosport&Tunning*.

Časopisy pro děti se vyskytují výhradně ve slovenském jazyce, i když se jedná o české časopisy, protože jejich vydávání v češtině je omezeno Zákonem o státním jazyce SR z roku 1995 (je to zákon NR SR 270/1995 Z.z.). Časopisy určené pro mladé čtenáře mají svého slovenského vydavatele a bývají slovenskými editory překládány do slovenštiny. Z dětských časopisů můžeme jmenovat např. časopisy *Včielka*, *Macko Pusík*, *Vrabček*, *Fifik*. Mezi časopisy vydané v češtině patří *Svět dinosaurů* nebo *Moje pohádky*.

⁴⁵ NÁBĚLKOVÁ, M. *Slovenčina a čeština dnes. Kontakt či konflikt*. In: *Sociolinguistica Slovaca* 4. Bratislava: Veda. 1999, s. 80-84.

⁴⁶ Dostupné na <http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=-7864>.

Kromě slovenských a českých periodik, které se na Slovensku prodávají, zmiňme i časopisy vznikající česko-slovenskou spoluprací. Česko-slovenské jazykové vztahy proklamuje hned několik časopisů – jsou to např. *Česko-slovenské Korene, Mosty, Dotyky* nebo časopis *Aspekt*.

Z odborných tiskovin můžeme uvést také časopisy, do nichž přispívají čeští i slovenští lingvisté a spisovatelé či kritici. Tato periodika většinou fungují pod záštitou jazykovědných ústavů obou republik (tedy ÚJČ AV ČR a JÚLŠ AV SR) – mezi ně patří *Jazykovedný časopis, časopisy Lingvistika, Slovenská reč, Kultúra slova, Stimul, Slovo a slovesnosť* a *Sociolingvistika Slovaca*, který je vydáván jako sborník.

Do tištěných periodik zahrnujeme také televizní programy. V přehledu vysílání slovenských televizí jsou většinou názvy relací, včetně českých pořadů, překládány do slovenského jazyka. Výjimku tvoří pořady, jejichž názvy by bylo obtížné přeložit nebo by při překladu nebyl zachován rytmus nebo rýmování.⁴⁷ Jako příklad můžeme uvést televizní tituly „Noc na Karlštejně“, „Všichni dobří rodáci“, „Jak utopit doktora Mráčka aneb konec vodníků v Čechách“, názvy relací jako „Šprt'ouchlata“, „Hezky česky“, „Klekánice“ apod.⁴⁸

S tištěnými česko-slovenskými a slovensko-českými texty či sděleními se setkáváme také na obalech různých produktů spotřebního zboží jako jsou návody na úpravu potravin, kosmetické produkty, elektrotechnické návody atd. Tyto návody, které se většinou vyskytují na zadních stranách obalů jednotlivých produktů spotřebního zboží, se začaly objevovat po roce 1989 v podobě tzv. paralelních textů, kdy vedle textu v původním jazyce (českém) je uvedena i jeho cizojazyčná podoba, překlad v jiném jazyce (slovenském, ale také maďarském, německém nebo anglickém).

⁴⁷ Pozn.: V současné době je vysílána relace s názvem „Jste to, co jíte“. Název tohoto pořadu zůstal ve slovenských programech v české podobě.

⁴⁸ NÁBĚLKOVÁ, M. *Rozdelenie a „vzdaľovanie. Niekoľko pohľadov*. In. Česko-slovenská vzájemnosť a nezájemnosť. 2000, s. 108-109.

Některé české firmy, jako např. kosmetická firma Ryor, nahrazuje texty v původním jazyce (česky) jazykem cílovým (slovensky).⁴⁹

7.2 TELEVIZNÍ MÉDIA

Před rokem 1989 existovalo v Československé federativní republice vysílání, které bylo realizováno z Prahy (z pražského Barrandova). Tehdejší tradiční moderátorská dvojice byla tvořena českým a slovenským moderátorem, moderátorkou, v té době hlasatelem, hlasatelkou (z českých můžeme jmenovat Marii Retkovou, Saskii Burešovou, Alexandra Hemalu, ze slovenských potom Soňu Müllerovou, Stana Radiče. Tradice hlasatelských dvojic ve veřejnoprávních televizích však po rozdělení republik zanikla.

Po roce 1993 měla Slovenská televize SR dva veřejnoprávní kanály (STV1, STV2) a soukromé slovenské stanice (Joj, Markíza, TA3). Kromě slovenských televizních kanálů jsou na Slovensku z Čech sledovatelné ČT1 a ČT2 – tedy kanály veřejnoprávní televize, a potom kanály soukromých televizí TV Nova a TV Prima.⁵⁰

Programem, který nabízí filmy české a slovenské produkce, je televizní kanál CS film. CS film se zaměřuje na česko-slovenské filmy převážně ze starších časů. Dále jsou na tomto programu uváděny také magazíny a pořady typu „film o filmu“. Zajímavým zpestřením pro diváky je volba „filmu na přání“, ve které jsou na výběr tři česko-slovenské filmy.

7.2.1 ČESKO-SLOVENSKÉ TELEVIZNÍ PROGRAMY

Po roce 2000 začínají mít převážně komerční televize tendence k přebírání zahraničních programových formátů. Tyto pořady, které se v České i Slovenské republice postupně stávají fenoménem, mají různou podobu – jde např. o formu reality show (*Vyvolení*, *Big Brother*), dále soutěžní pořady, které jsou zaměřeny na

⁴⁹ Pozn. Paralelní texty se neobjevují jen u návodů či instrukcí na předmětech spotřebního zboží. V roce 1998 byla vydána monografie Fedora Gála s názvem *O jinakosti*. Tento soubor česko-slovenských paralelních esejů se stal edičním fenoménem.

⁵⁰ Pozn.: Ze zahraničních kanálů jsou dostupné televizní kanály Universal, HBO, Eurosport, Discovery a další. Kanály vysílají převážně filmy a pořady zahraničních produkcí, které bývají na těchto programech vysílány v češtině a nejsou překládány do slovenštiny (stejně jako např. sportovní utkání na Eurosportu) nebo jsou moderovány českými hlasateli, dokumentární pořady na kanálu Discovery jsou dabovány česky.

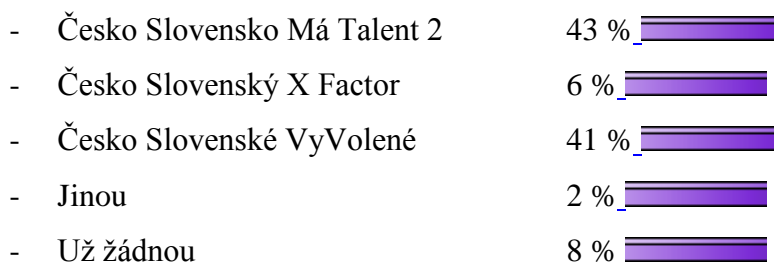
hledání talentů (*Slovensko hľadá superstar*), nebo taneční soutěže, ve kterých vystupují celebrity (*Let's dance*).

Na základě spolupráce českých a slovenských televizí dostávají následně tyto programy mezinárodní podobu. Koncepty těchto soutěžních vysílání jsou v podstatě stejné. Moderátorskou dvojici tvoří jeden český a jeden slovenský moderátor. Pokud je v pořadu porota, i ta je tvořena českými a slovenskými osobnostmi majícími zkušenosti s působením v hodnoceném oboru.

V roce 2006 byl prvním česko-slovenským počinem soutěžní pořad *IQ – test národa*, který moderovala dvojice Adela Banášová a Dalibor Gondík. Tato show byla vysílána komerčními televizemi Nova (v ČR) a Joj (v SR).

Protože měl pořad vysokou sledovanost, následovaly další společné česko-slovenské projekty, např. *Česko Slovensko má talent* (realitovaný v roce 2010). Moderátorskou dvojici tvořili Slovák Martin „Pyco“ Raush a Čech Jakub Prachař. I porota tohoto pořadu byla smíšená (Jan Kraus, Lucie Bílá z České republiky, Jaro Slávik ze Slovenska). Na blogu, který byl vytvořen speciálně pro tuhle soutěž, se Češi i Slováci mohli vyjadřovat k průběhu pořadu i k jednotlivým soutěžícím. Pořad *Česko Slovensko má talent* se těšil veliké sledovanosti českých i slovenských diváků. Pro zajímavost uvádíme anketní otázku, která byla návštěvníkům internetového blogu položena.

Jakou reality show by jste chtěli vidět v budoucnu?



Hlasů: 6910⁵¹

V současné době se připravuje druhá řada soutěže *Česko Slovensko má talent* 2. Startuje na podzim, ale castingy probíhají už od května 2011 jak na Slovensku, tak

⁵¹ Dostupné na <http://www.ceskoslovenskytalent.cz/category/ztisku/>.

i v České republice. Mohli bychom tedy poznamenat, že česko-slovenské projekty jsou pro diváka obou republik atraktivní natolik, že by přivítal i nový formát česko-slovenské (reality)show.

Velkou oblibu měla i taneční soutěž, ve které účinkovaly české a slovenské celebrity. Byla vysílána pod názvem *Let's dance*. Tato soutěž byla uváděna již ve třech řadách a zúčastnily se jich i české osobnosti. V první řadě to byli např. Helena Vondráčková a Kateřina Brožová, ve druhé řadě Českou republiku zastupovala Iveta Bartošová. A ve třetí řadě tancovali Marek Vašut a Simona Krainová.

Dalším zábavním formátem, který byl realizován v rámci obou republik, je pořad *Výměna manželek*, na Slovensku vysílána pod názvem *Zámena manželiek*. Tato soutěž byla nejdříve uváděna slovenskou televizí Markízou od roku 2004 a postupně se dostávala i do České republiky. Podstatou tohoto zábavního formátu je výměna manželek ve dvou často sociálně rozdílných rodinách. Ve spoustě dílů tato výměna probíhala v rámci české a slovenské rodiny. Z hlediska zkoumání bilingvismu byla tato soutěž výjimečná především tím, že bylo možné pozorovat míru porozumění u českých a slovenských účastníků (především mladší generace).⁵²

Dalším pořadem, kterého se účastnily české a slovenské osobnosti, nesl název *Wipeout – souboj národů* (*Wipeout – súboj národov*). Heslo tohoto pořadu znělo následovně: „*Relácia Wipeout-Súboj národov ponúka súboj známych tvári z rôznych krajín sveta, ktorí v atraktívnych športovo-adrenalinových disciplínach bojujú o tzv. pohár národa*“.⁵³

Na rozdíl od ostatních týmů, které tvořili účastníci jednoho státu, česko-slovenský tým byl tvořený českými a slovenskými celebritami z různých oblastí kultury. Přesto bylo proklamováno nejen moderátory, že Češi a Slováci v této soutěži vystupovali jako národ.

⁵² Pozn.: Na jaře 2011 se začal vysílat na soukromé stanici Nova, resp. na slovenské televizi Markíza, soutěžní pořad *Wipeout* s podtitulem *Souboj národů* (*Súboj národov*), ve kterém soutěžily týmy Polska, Ukrajiny, Běloruska a česko-slovenský tým, kdy byl český a slovenský tým složen z celebrit zastupujících různé profese (modelky, fotografové, módní návrháři, herci, playmate, zpěváci). Moderátory tohoto pořadu byli Janka Hospodárová (Slovensko) a Libor Bouček (Česká republika).

⁵³ Dostupné na <http://wipeout.markiza.sk/vychytavky?offset=27>.

7.3 INTERNET

Internet je celosvětový systém navzájem propojených sítí. Cílem internetu je bezproblémová komunikace, výměna dat. Internet vznikl na počátku 2. poloviny 20. století v USA a stal se novodobým fenoménem.⁵⁴

V Československu došlo k prvnímu spojení mezi počítači v americké síti ARPAnet v roce 1969. Skutečný internet se do Československa dostal v roce 1973 a první česko-slovenské připojení bylo uskutečněno v roce 1989. Před rozdělením obou republik byla používána společná doména cs. K většímu rozmachu internetu a tedy i k jeho používání širokou veřejností dochází až po rozdělení federace v roce 1995.⁵⁵ To už existuje pro každý ze států odlišná doména – česká doména cz. A slovenská doména sk.

Mnoho internetových serverů má svoje podoby jak na českých doménách, tak na doménách slovenských, např. doména *www.jizdnirady.cz* má slovenskou podobu *www.cp.sk* (*cestovné poriadky*), stejně jako nejrozšířenější informační portál *www.seznam.cz* na Slovensku funguje jako *www.zoznam.sk*. Tyto internetové stránky jsou stejně strukturované a mají podobný design.

Mezi portály, které můžeme označit za česko-slovenské, tedy takové, kde jsou publikovány články, statě a informace v češtině i ve slovenštině, patří internetové stránky Slovensko-českého klubu, jejichž webová adresa je *http://www.czsk.net/* Na této internetové doméně je publikována také příloha časopisu vydávaného Slovensko-českým klubem *Dotyky* dostupné na *http://www.czsk.net/dotyky/*.

Další česko-slovenskou internetovou doménou je Český a slovenský svět, který měl původní webovou adresu *http://czsk.net/svet/*. Z tohoto počínu vzešel nový projekt s internetovou adresou *http://www.slovacivosvete.sk/* - *Slováci vo svete* s podtitulem internetový portál *Slovákov žijúcich v zahraničí*.

⁵⁴ Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>.

⁵⁵ Dostupné <http://aktualne.centrum.sk/veda-a-technika/clanek.phtml?id=228059>.

8 VLIV BOHEMISMŮ NA SLOVENSKÝ JAZYK

Slovenský jazyk se vyvíjel po staletí a měly na něj vliv mnohé jiné jazyky z hlediska lexikologického, morfologického i fonologického. Český jazyk není jediný jazyk, který ovlivnil a ovlivňuje lexikální stránku slovenštiny. V tomto směru se slovenština chová jako slovanský jazyk, který je pod vlivem jazyků dalších, nejen indoevropských (italština, němčina, ruština), ale potažmo i ugrofinských (maďarština).

Z hlediska jiných evropských jazyků dochází ve slovenštině ke změnám z hlediska lexikologie na základě jazyků:

- maďarského (beťár, banovať),
- rumunského (volách, vesna),
- ruského (bohatier),
- německého (šacovať, šuster, frajar, mordovať),
- italského (banka, tenor),
- řeckého nebo latinského (problém, aspekt, moment, kvantita).

Jedním z jazyků, které ovlivňují slovenský jazyk na globální úrovni, je jazyk anglický.

Bohemismus je jazykový prostředek (lexikální, morfologický nebo syntaktický) přejatý do jiného jazyka z češtiny nebo podle češtiny v něm vytvořený (viz. kapitola 2).

Slovakismus je jazykový prostředek (lexikální, morfologický nebo syntaktický) přejatý do jiného jazyka ze slovenštiny nebo podle slovenštiny v něm vytvořený (viz kapitola 2).

8.1 BOHEMISMY VE STARŠÍ SLOVENŠTINĚ

Jak jsme již uvedli v předcházející kapitole, čeština měla na slovenštinu po celé období vývoje spisovného slovenského jazyka výrazný vliv. Od 15. do 70 let 18. století je na Slovensku používána tzv. kulturní slovenština, což je především v kulturních památkách „poslovenšťovaná čeština“. První pokusy o odlišení češtiny a slovenštiny proběhly na počátku 19. století. Anton Bernolák vydal *Slovár*

Slowenský, Česko-Laťinsko-Německo-Uherský (1825/1827) – byl to šestidílný slovník, který měl být normovanou příručkou slovní zásoby slovenského jazyka, měl potlačit hláskové, slovotvorné a lexikální bohemismy a nahradit je slovenskými slovy. V té době však zůstávají ve slovenštině ustálené některé spojky (*aneb, anebo, jestli, kdy*) a jiná kulturní slova (*cit, druh, ľahkomyselné, živočích, náležití, znesitedelní, zretedelní a jiné*).⁵⁶

Po kodifikaci spisovné slovenštiny Ľudovítem Štúrem v letech 1844 – 1852 dochází k většímu odlišení slovenského jazyka od češtiny. Ľudovít Štúr tuto diferenciaci shrnuje v díle z roku 1846 s názvem *Nárečja Slovenskuo alebo potreba písania v tomto nárečí*. Bohemismy, které se v té době na Slovensku používají, jsou např. *dúverník, púvodce, živočích, d'elník, hrúza, mluva, predmluva, otázka* atd.^{57, 58}

Kromě české lexiky v kulturních slovech jsou na Slovensku ve Štúrově době používány bohemismy i v gramatické terminologii, např. pojmy *sloveso, prislovka, predložka, spojka, pravopis* a další, které Štúr přebírá z češtiny.⁵⁹

O výrazné „očistění“ od bohemismů a češtiny se snaží koncem 19. století Samo Czambel (1856 - 1909), ale po 2. světové válce. po vzniku Československé republiky opět dochází k silnému působení českého jazyka na jazyk slovenský a slovenština je vzhledem k politicko-společenským podmínkám potlačována. Bohemismy se dostávají především do administrativních a publicistických stylů (např. slova jako *dosavád, dosavadný, sdeľovať, nabídka, mluva, zemedelec, zemedelstvo, berný úrad* a jiné).⁶⁰

V roce 1931 byla vydána *Pravidla slovenského pravopisu*, která vycházela z česko-slovenské koncepce prof. Václava Vážného, ale i do těchto slovenských pravidel se dostaly některé bohemismy, např. *láhev* i *láhva, poneváč, zed', kozel*, které se uváděly spolu se slovenskými výrazy *fľaša, lebo, stena, cap*). Tato a jiná

⁵⁶ HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovenčina známa i neznáma*. 1996, s. 18.

⁵⁷ HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovenčina známa i neznáma*. 1996, s. 18.

⁵⁸ Pozn. Zajímavým poznatkem a dokladem vývoje spisovné slovenštiny je např. grafická proměna slova *živočích*, slovensky *živočích*. Zatímco v době Bernolákových snah o spisovnou slovenštinu ve 20. letech 18. století byl tento bohemismus psán s dvojitým „w“ a bez čárky nad „i“ - *žiwocích*, o 20 let později při štúrovské kodifikaci dochází ke změně pravopisu. Toto slovo je psáno s jednoduchým „v“ a s čárkou nad „i“ - *živočích*. Grafická podoba tohoto slova je na Slovensku používána dodnes jako spisovná.

⁵⁹ HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovenčina známa i neznáma*. 1996, s. 18.

⁶⁰ HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovenčina známa i neznáma*. 1996, s. 18.

slova českého původu se stala terčem kritiky slovenských „brusičů jazyka“ – puristů, kteří v lingvistickém časopise *Slovenská reč* negativně hodnotili stav slovenské lexikologie a podnítili vydání nových *Pravidel slovenského pravopisu*, které vyšly už v roce 1940.⁶¹

8.2 BOHEMISMY V SOUČASNÉ SLOVENŠTINĚ

Také v současné slovenštině je možné dohledat vliv češtiny zejména v lexiku. Katarína Habovštiaková (1996) ve své publikaci *Slovenčina známa a neznáma* uvádí následující příklady vlivu českého jazyka na jazyk slovenský.

1. Sloveso *jednat' sa – jednat' – jednanie*

Ve slovenštině se toto sloveso správně používá ve smyslu, když se chce jedinec dohodnout o ceně zboží. Ovšem dochází i k užívání tohoto výrazu v nespisovných spojeních, např. *bude sa tam jednat' o dôležitej věci*, přičemž správně by mělo být *bude sa tam hovoriť, rokovať, diskutovať o dôležitej veci*. Další nesprávné použití slovesa *jednat' sa* je, když říkáme *obchodné* nebo *politické jednanie*, v tomto případě má být spisovně *obchodné* nebo *politické rokovanie*. Jiným nekorektním vyjádřením je, že *ľudia jednajú nerozvážne*, výraz, který je podle slovenského jazyka spisovný, zní *ľudia konajú nerozvážne*. Nenáležitý význam slovesa ***jednat'*** je užíván také ve větě *Ten človek nevie jednat' s ľuďmi*. Správné vyjádření této věty zní *Ten človek nevie zaobchádzať s ľuďmi*. Poslední nenáležitou formulaci zvrátneho slovesa *jednat' sa* můžeme nalézt v ustálených slovních spojeních např. *jedná sa iba o maličkosť*. Korektní vyjádření tohoto ustáleného spojení je *ide iba o maličkosť*.⁶²

2. prázdniny a dovolenka

Pro slovenský jazyk je charakterističtější substantivum *prázdniny*, které označuje významově dny, kdy studenti mají delší čas volno a nemusí chodit do školy. Podstatné jméno *dovolenka* se do slovenštiny dostalo později než slovo *prázdniny*. Pochází z českého slova dovolená, které je zpřídavněným podstatným

⁶¹ Pozn.: Purismus – označuje úsilí o stylovou čistotu nejen v literární tvorbě zejména z hlediska odstranění cizích slov z jazyka

⁶² HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovenčina známa i neznáma*. 1996., s. 51.

jménem. Ve slovenštině bylo připojením koncovky *-ka* vytvořeno ne zpřídavnělé podstatné jméno rodu ženského.⁶³

Problematikou bohemismů ve slovenštině se zabývala také K. Musilová z Katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, která zkoumala výskyt bohemismů ve Slovenském národním korpusu (dále jen SNK). Výrazy v SNK mohou mít kontaktovou (KV) i nekontaktovou variantu (NV), např. *obnos* (KV) : *suma* (NV), *východzí* (KV): *východiskový* (NV), *dôvod k...* (KV): *dôvod na...*(NV), *nič zásadného* (KV): *nič zásadné* (NV), *niečo dobrého* (KV): *niečo dobré* (NV) – kdy je místo náležitého akuzativu používán genitiv, dále např. *fanyňka* (KV): *fanúšička* (NV), *sáčková polievka* (KV): *vrecková polievka* (NV).⁶⁴

8.3 BOHEMISMY NA STRÁNKÁCH MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKE REPUBLIKY

Slovenský jazyk jako národní jazyk Slovenské republiky je pod ochranou a správou Ministerstva kultury Slovenské republiky. Na internetových stránkách existuje rubrika *Jazykové okénko* (*Jazykové okienko*), kde jsou zodpovídány dotazy z oblasti spisovného užívání slovenských slov či slovních spojení. Pro ilustraci uvádíme pár příkladů, ve kterých byl zmíněn vliv českého jazyka na slovenštinu.

Slovenský pokoj a český klid

„Slovo *klud* je nepotřebná výpožička z češtiny. Ide o hláskový prepis českého slova *klid*. V slovenčine, a nielen v spisovnej, máme *pokoj*, *pokojný*, *pokojne*. A preto správne po slovensky je *pokoj ľudom dobrej vôle*; *vegetačný pokoj*; *pokoj v rodine*; *pokojné prežitie vianočných sviatkov*; *pokojný deň*; *pokojný človek*; *rieka tiekla pokojne*; *dieťa spí pokojne*; *pokojne hovoriť*; *mať dušu, srdce na pokoji*; *dať niekomu svätý pokoj*; *odobrať sa na večný pokoj*; *odpočívať v pokoji*“.

„Môžeme používať spojenie "nerezový riad"? Pomenovania *nerezový riad*, *nerezová miska*, *nerezový nôž*, s ktorými sa môžeme stretnúť napr.

⁶³ HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovečina známa i neznáma*. 1996, s. 107-108.

⁶⁴ MUSILOVÁ, K. *Využití ČNK a SNK při zkoumání česko-slovenských jazykových jevů*. 2007, s. 39-44.

V katalógoch, nezodpovedajú spisovnej norme slovenského jazyka. Prídavné meno *nerezový* je odvodené od českého slova *rez*, resp. *rezavět*, *rezivět*, čo po slovensky značí *hrdza*, *hrdzavieť*. Správne utvorené slovenské pomenovanie nahrádzajúce český výraz *nerez* je *nehrdzavejúca oceľ*. Namiesto tohto dvojslovného pomenovania môžeme v slovenčine použiť aj výraz *antikoro* (podstatné meno stredného rodu s latinským základom) a od toho utvorené prídavné meno *antikorový*. Takže v spisovnom jazyku máme *riad z nehrdzavejúcej ocele alebo antikorový riad*; *misku z nehrdzavejúcej ocele alebo antikorovú misku*; *nôž z nehrdzavejúcej ocele alebo antikorový nôž*.⁶⁵

8.4 BOHEMISMY V UČEBNÍČÍCH SLOVENSKEHO JAZYKA

Bohemismy, práve proto že je jejich používání ve spisovném jazyce považováno za nenáležitě, se objevují i v učebnicích slovenského jazyka, které jsou určeny pro žáky 2. Stupně slovenských základních škol. Protože na Slovensku existovala v době přípravy průzkumného šetření (v roce 2007 a 2008) pouze jedna řada učebnic slovenského jazyka od autorky Jarmily Krajčovičové a kolektivu (Slovenský jazyk pro 5. - 9.), zaměřili jsme se právě na tyto učebnice. Zejména v učebnicích slovenského jazyka pro 6. a 8. ročník základních škol jsme narazili na výskyt bohemismů. V rámečku pod označením NEPOMÝLTE SA! jsou slovakismy, u kterých je napsáno *správne*, a pod nimi v závorce nenáležitě výrazy s označením *špatne*.

V učebnici slovenského jazyka pro 6. ročník jsou uvedena tato slova:⁶⁶

- | | |
|-------------------------------------|--|
| - správne: hojdať sa | (nesprávne: húpať sa), |
| - správne: odporúčať | (nesprávne: doporučiť), |
| - správne: sprevádzať | (nesprávne: doprevádzať), |
| - správne: otvorenie školského roka | (nesprávne: zahájenie školského roka), |
| - správne: treba urobiť | (nesprávne: je treba urobiť), |
| - správne: bludisko | (nesprávne: bludište), |
| - správne: držadlo | (nesprávne: držátko), |

⁶⁵Dostupné na http://www.culture.gov.sk/umenie/ttny-jazyk/jazykov-okienko/jazykove_okienko

⁶⁶ Pozn.: Některé z těchto výrazů poté byly použity při tvoření dotazníku, který byl součástí dotazníkového šetření empirické části této práce.

- správně: list (nepsprávne: dopis),
- správně: odpisovat' úlohu (nesprávne: opisovat' úlohu).⁶⁷

8.5 VLIV ČEŠTINY NA FONETICKOU ROVINU SLOVENSKÉHO JAZYKA

Fonetika je jazykovědná disciplína, která se zabývá zvukovou stavbou jazyka. Nejmenší fonetickou jednotkou je hláska, proto předmětem zkoumání fonetiky je výslovnost hlásek, chování hlásek ve spojení s jinými hláskami, tvorba slabik, řečových taktů nebo vět, úloha délky jednotlivých hlásek, přízvuku, melodie věty, tempa řeči. Také zkoumá hovorovou podobu jazyka, rozdíly ve výslovnosti atd. Abychom mohli nastínit problematiku vlivu češtiny na slovenskou fonetiku, je potřeba zmínit hláskoslovný systém slovenštiny, který se od českého mírně odlišuje.

8.5.1 SYSTÉM HLÁSKOSLOVÍ SLOVENŠTINY

Slovenský jazyk má 19 samohlásek, včetně 3 dvojhlásek, a 27 konsonantů. Pořadí písmen ve slovenské abecedě je následovné:

a, á, ä, b, c, č, d, d', dz, dž, e, é, f, g, h, ch, i, í, j, k, l, l', m, n, ň, o, ó, ô, p, q, r, r', s, š, t, t', u, ú, v, w, x, y, ý, z, ž.

Na rozdíl od češtiny má slovenština v abecedě samohlásky *ä* (vyskytuje se po souhláskách b, p, m) a *ô* (označuje jednoslabičnou dvojhlásku *uo*), ze souhlásek je to *l'* (dlouhé l), *l* (měkké l), *r'* (dlouhé r). Dlouhé *l'* a *r'* jsou hlásky slabikotvorné. Slovenština nemá české písmeno *ř*. Dvojhlásky, které se vyskytují ve slovenštině, jsou *ia*, *ie* a *iu* – tyto dvojhlásky stojí po měkkých souhláskách (kromě souhlásky *j*).⁶⁸

Ve slovenském jazyce funguje tzv. zákon o rytmickém krácení. Toto pravidlo určuje, že ve slovenštině nemůžou po sobě následovat dvě dlouhé slabiky a krátí se většinou délka druhé slabiky (včetně délky koncovky adjektiv, pokud jí předchází jedna dlouhá slabika). Za dlouhou slabiku jsou zpravidla pokládány i dvojhlásky (např. *lietadlo*, *zvier*a, *trieda*, *pierko*).

Fonetika českého a slovenského jazyka si je velmi podobná, existují však rozdíly v měkkění *i* ve výslovnosti hlásek, slabik. Přesto můžeme zaznamenat

⁶⁷ Pozn. Všechny uvedené výrazy jsou uvedené v učebnici slovenského jazyka pro 6. ročník ZŠ na stranách 21, 27, 29, 33, 39, 48, 57, 62, 95 a 158), 2006.

⁶⁸ Pozn.: V češtině se zachovala pouze jedna dvojhlásky „-ou“.

v určitých fonetických jevech vliv českého jazyka na jazyk slovenský. Týká se to především měkčení hlásek.

Vzhledem k tomu, že fonetická rovina nebyla předmětem výzkumu této disertační práce, uvádíme jen několik příkladů, které jsme zaznamenali v průběhu realizace samotného výzkumu na Slovensku (2008).

Televizní seriál Panelák – 22.10.2008, 1.9.2008

A: Prosím ťa, zdvihni to, Angie. [prosi:m ťa **zd**vihni to | anži] – nesprávě

V této větě byla nesprávná výslovnost slova [**zd**vihni]. Správnou výslovnost uvádíme ve foneticky přepsané větě - [prosi:m ťa **zod**vihni to | Anži].

A: Na to, že si mesiac angličtinu nevidela, ti to ide skvele.

[na to že si mesjac angličťinu **ne**vid'ela | ťi to id'e skvele] – nesprávně

V následující ukázce nedošlo k měkčení hlasky [**ne**] v uvedené větě. Správná výslovnost je foneticky zaznaménána takto - [na to že si mesjac angličťinu **ň**evid'ela | ťi to id'e skvele]

Televizní seriál Mafstory – 24.4.2008

A: Jako viete chlapci, máme Vianoce, sviatky pokoja a mieru.

[ako viet'e xlapci | ma:me **va**:noce sva:tky pokoja a mjeru] – nesprávně

V této replice bylo nesprávně vysloveno slovo „Vianoce“. Diftong „ia“ [**ia**] byl vysloven jako dlouhé „á“. Fonetický přepis se správnou výslovností následuje v hranaté závorce - [ako viet'e xlapci | ma:me **vja**noce sva:tky pokoja a mjeru]

A: Já by som sa nesmial.

[ja bi som sa **ne**smia:l] – nesprávně

V této ukázce opět nedošlo k měkčení [**ne**] na počátku slova „nesmial“. Správná výslovnost zní - [ja bi som sa **ň**esmjal]

A: Tie lieky z Ruska nepomohly?

[**ty le:ki** z ruska nepomohli] – nepsrávně

V této větě máme dva krát chybu ve výslovnosti diftonu tentokrát „ie“ [**ie**] ve slovech „tie“ a „lieky“. Správná výslovnost je uvedena ve fonetickém přepisu v závorce - [**tie lieki** z ruska nepomohli]

8.6 SLOVAKISMY V ČESKÉM JAZYCE

Přestože je tato disertační práce zaměřena na vliv českého jazyka na slovenštinu, nelze v rámci existence česko-slovenského bilingvismu opominout také výskyt slovakismů v českém jazyce. Proto bychom měli v krátké kapitole zmínit také výskyt slovenských slov v češtině, i když slovakismy jsou v českém jazyce zastoupeny v daleko menší míře než bohemismy ve slovenštině.

Výzkumu slovakismů v češtině se věnuje např. K. Musilová z Katedry českého jazyka a literatury PdF UP v Olomouci. Z jejího výzkumu (2002, 2004) vyplývá, že velmi rozšířenými slovakismy především v mediální sféře jsou např. *na úvod, nad ránem, být na čele tabulky, závodu, být na vině*. Mezi substantiva, která se stala součástí českého lexika, patří *dovolenka, rozlúčka, lyžovačka, bitka*, slangová substantiva jako *krimoška*. Z adjektiv můžeme jmenovat slova jako *natěšený* a z toho odvozené adverbium *natěšeně*. Slovesa užívaná v českém jazyce jsou např. *strážit něco, vlámat se někam, využívat co* (před spisovnou českou podobou *využívat čeho*).

M. Nábělková ve své knize *Slovenčina a čeština v kontate*⁶⁹ (2007) uvádí i další substantiva, např. *výdobytek, zákruta, koupele, kávička, spolunažívání, slovesa napředovat, završit, nárokovat si, přídavné jméno svojský nebo příslovce horko-těžko a naozaj*.⁷⁰

⁶⁹ NÁBĚLKOVÁ, M. *Slovenčina a čeština v kontakte*. 2008, s. 177.

⁷⁰ Pozn.: Zajímavým zjištěním vyplývajícím z výzkumu K. Musilové z roku 2007 je české slovo *psychiatr* a jeho přechýlená podoba, tedy spisovně *psychiatryně*. Správnou variantu tohoto slova dotazovaní čeští respondenti většinou považovali za nespisovnou a volili variantu *psychitrička*, což je spisovný slovenský výraz. Viz MUSILOVÁ, K. *Funkčnost slovakismů v současné češtině*. 2008, s. 148.

9 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Vzhledem k tomu, že se disertační práce zabývá tématem úzce souvisejícím s pedagogikou a školstvím, nemůžeme vynechat kapitolu o vzdělávacím systému slovenského školství a o dokumentech, kterými se proces vzdělávání na Slovensku řídí.

Stejně jako Ministerstvo školství v České republice i slovenské ministerstvo školství provedlo v uplynulých letech reformu vzdělávání všech stupňů škol – od mateřských až po vysoké školy.

Slovenské školství se snaží respektovat doporučení mezinárodních organizací, které jsou akceptovatelné i jinými zeměmi v Evropě (také Českou republikou). Mezi tyto organizace patří např. UNESCO, EUROSTAT nebo OECD. V rámci Evropy byl vytvořen systém jednotné mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED 97 (zkratka ISCED znamená International Standard Classification of Education). Tato klasifikace rozlišuje sedm úrovní vzdělávání.

- ISCED 0 – preprimární vzdělávání.
- ISCED 1 – primární vzdělávání.
- ISCED 2 – nižší sekundární vzdělávání.
- ISCED 3 – vyšší sekundární vzdělávání.
- ISCED 4 – postsekundární vzdělávání.
- ISCED 5 – terciální vzdělávání.
- ISCED 6 – terciální vzdělávání vedoucí k udělení vědecké kvalifikace.

Tabulka č. 1 - Mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED⁷¹

Stupeň ISCED	Stupeň školské soustavy podle ISCED	Ve slovenské školské soustavě
ISCED 0	Preprimární vzdělávání nultého stupně – všechny druhy vzdělávání předcházející primárnímu vzdělávání	Vzdělávání prohlubující se v mateřských školách
ISCED 1	Primární vzdělávání – vzdělávání na primární úrovni	1. stupeň základní školy (1.–4. ročník)
ISCED 2	Nižší sekundární vzdělávání - vzdělávání na nižším sekundárním stupni. Navazuje na primární vzdělávání před vstupem na vyšší sekundární vzdělávání	2. stupeň základní školy (5.–9. ročník) a nižší ročníky 5. až 8 letých gymnázií a konzervatoří (po ročník, který odpovídá 9. ročníku základní školy)
ISCED 2A	2. stupeň základní školy	
ISCED 2B	Ukončené povinné vzdělávání v rámci neukončeného odborného vzdělávání	
ISCED 2C	Zaučení v oboru	
ISCED 3	Vyšší sekundární vzdělávání – vzdělávání, které následuje po ukončení nižšího sekundárního stupně před vstupem do terciálního stupně	Do vyšší sekundární úrovně se zařadují čtyřletá gymnázia a vyšší ročníky a vyšší ročníky 5. až 8 letých gymnázií (všeobecné vzdělávání), střední odborné školy (včetně vyšších ročníků gymnázií) a střední odborná učiliště (odborné vzdělávání)

Úroveň, na kterou se zaměřuje tato disertační práce, je v mezinárodní klasifikaci označována jako ISCED 2 – sekundární vzdělávání, které na Slovensku zahrnuje 5. - 9. ročník základní školy. Tato úroveň vzdělávání podléhá od roku 2008

⁷¹ Pozn. č. 1.: Slovenské školství, na rozdíl od českého, má rozdělení ročníků primárního a sekundárního vzdělávání odlišné. Zatímco v České republice je primární vzdělávání realizováno od 1. - 5. ročníku ZŠ, na Slovensku je primární vzdělávání o rok kratší, tedy od 1. - 4. ročníku ZŠ. Tím pádem sekundární vzdělávání na Slovensku trvá o rok déle (od 5. - 9. ročníku, v České republice od 6. - 9. ročníku ZŠ).

Pozn. č. 2.: Vzhledem k tomu, že žáci vyššího sekundárního vzdělávání nejsou předmětem této disertační práce, nerozvádíme v tabulce více úrovní ISCED 3. Tato úroveň, stejně jako ISCED 2, má 3 další podúrovně: 3A – střední (všeobecné) vzdělávání s maturitou; 3B – střední odborné vzdělávání s maturitou; 3C – střední odborné vzdělávání.

tzv. Státnímu vzdělávacímu programu 2. stupně základní školy ve Slovenské republice (*Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky – ŠVP SK*).

Základem vzdělávání úrovně ISCED 2 je mezipředmětový přístup k osvojování si znalostí a všeobecné způsobilosti žáků a uplatňování těchto dovedností v praxi. Cílem této úrovně je položit základy pro celoživotní vzdělávání a pro rozvoj člověka, na nichž se pak mohou systematicky rozvíjet další vzdělávací příležitosti.

Tabulka č. 2 - Cíle výchovy a vzdělávání ISCED 2 (nižší sekundární vzdělávání)

Cíle vzdělávání	Očekávané výstupy
Rozvoj klíčové způsobilosti, získání základních vědomostí a znalostí, pěstování zájmu o celoživotní učení	Osvojení si základu všeobecného vzdělávání poskytovaného školou
Vybudování národního povědomí a uvědomění si světového kulturního dědictví	Požadavek zájmu a potřeby učit se i mimo školu, efektivní využívání strategie učení se
Zájem o potřebu smysluplné aktivity a tvořivosti	Získání přiměřené úrovně komunikačních způsobilostí a spolupráce
	Získání respektu k druhým a zodpovědnosti k sobě samému a svému zdraví

Obsah vzdělávání úrovně ISCED 2 navazuje na primární úroveň ISCED 1. Vyučovací programy úrovně 2. stupně základních škol bývají zaměřeny na větší množství předmětů a v jedné třídě se tím pádem střídá více učitelů, kteří mají potřebné specializace k výuce daných předmětů. Konec úrovně ISCED 2 je většinou završen ukončením školní docházky, po kterém následuje při zvládnutí učiva sekundární školy přechod ke vzdělávání na úrovni ISCED 3 (tedy k vyššímu sekundárnímu vzdělávání).

9.1 ZÁKONY A KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY SLOVENSKEHO ŠKOLSTVÍ

Před vytvořením nových kurikulárních dokumentů upravoval systém slovenského vzdělávání a školství zákon č. 29/1984 Zb. o soustavě základních a středních škol (školský zákon). V 90. letech 20. století se začínají objevovat záměry ministerstva školství o změnách ve vzdělávání, které navazují na materiály vztahující se ke změnám slovenského školství a využívají výsledky veřejné diskuze k Návrhu koncepce rozvoje výchovy a vzdělávání na Slovensku (projekt *Milenium*, na kterém participovala pedagogická i nepedagogická veřejnost a další např. sociální, profesní, občanská sdružení). Národní program výchovy a vzdělávání, který měl přispět k modernizaci školství, byl postavený na dvou pilířích – na vizi (koncepce) a zdrojích (lidé a finance) a byl naplánovaný na 10-20 let. Tento program zahrnoval úrovně vzdělávání od mateřských škol až po terciální vzdělávání. Jeho základní cíl byl formulován následovně:

„Za zásadnú sa považuje téza o škole ako inštitúcii, ktorej hlavným poslaním je služba každej konkrétnej rodine, každému jednému žiakovi a tiež téza o uspokojovaní individuálnych vzdelávacích potrieb žiakov, uplatnení individuálnych schopností a predpokladov žiakov.“⁷²

Po vstupu Slovenské republiky do Evropské unie v roce 2004 dochází ke změně koncepce vzdělávání v závislosti na mezinárodní klasifikaci vzdělávání ISCED 97 (viz. výše). V současném školském systému je základním kurikulárním dokumentem Státní vzdělávací program Slovenské republiky, který zahrnuje všechny úrovně vzdělávání.

9.1.1 STÁTNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM SLOVENSKE REPUBLIKY (ŠVP SK)

Státní vzdělávací program (dále jen ŠVP) představuje rámcovou úroveň dvojúrovňového (povinný a volitelný obsah) participálního modelu řízení škol. Je založen na humanistických a demokratických metodách a vymezuje všeobecné cíle škol. Základem tohoto programu je komplexní přístup k rozvíjení žákových kompetencí. ŠVP je základní pedagogický dokument, který je východiskem pro tvorbu individuálního školního vzdělávacího programu (dále jen ŠkVP – školský vzdělávací program).

⁷² Dostupné na: <http://www.cpvv.sk/index.php?rok=dokumenty&mesiac=1&clanok=1>.

ŠVP je zaměřený na standardní cílové požadavky, vědomosti, způsobilosti a hodnotové postoje. Aby byl žák schopný uplatnit získané znalosti v praxi, stanovuje ŠVP také tzv. klíčové kompetence.⁷³

Ve slovenském ŠVP jsou zakotveny tyto klíčové kompetence:

- kompetence k celoživotnímu učení se,
- kompetence sociálně komunikační (učení se mateřského jazyka a dvou jazyků cizích),
- kompetence uplatňovat základ matematického myšlení, poznatky vědy a techniky,
- kompetence v oblasti informačních a komunikačních technologií,
- kompetence řešit problémy,
- kompetence občanské,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence pracovní,
- kompetence k podnikavosti a iniciativě,
- kompetence k chápání kultury a vyjadřování se jejími nástroji.

Slovenský státní vzdělávací program stanovuje vzdělávací oblasti, které se formují na základě kulturní tradice. Vzdělávací oblasti⁷⁴ mají nadpředmětový charakter a ŠVP dělí jejich obsah do vybraných školských předmětů. Na základě ŠkVP si škola může do daných vzdělávacích oblastí doplnit další předměty. Obsah nižšího sekundárního vzdělávání je rozdělený do 8 vzdělávacích oblastí, které vychází z definice obsahu vzdělávání a klíčových kompetencí.⁷⁵

Vzhledem k tématu této disertační práce nás bude zajímat především vzdělávací oblast Jazyk a komunikace.

⁷³ Pozn.: Klíčová kompetence je způsobilost uplatnit svoje vzdělání v pracovním, občanském, rodinném, osobním životě.

⁷⁴ Pozn.: Vzdělávací oblasti jsou doplněné tzn. průřezovými tématy, která prostupují jednotlivými tematickými plány v rámci vyučování. Ve slovenském vzdělávacím programu jsou uvedeny následující průřezová témata: Multikulturní výchova, Mediální výchova, Osobnostní a sociální rozvoj, Enviromentální výchova, Dopravní výchova, Ochrana života a zdraví.

⁷⁵ Pozn.: Mezi vzdělávací oblasti nižšího sekundárního vzdělávání patří: Jazyk a komunikace, Matematika a práce s informacemi, Člověk a příroda, Člověk a společnost, Člověk a hodnoty, Člověk a svět práce, Umění a kultura, Zdraví a pohyb.

9.1.1.1 Vzdělávací oblast *Jazyk a komunikace*

Vzdělávací oblast *Jazyk a komunikace* je koncipována na základě kladení akcentu na vlastní tvorbu jazykových projevů, práci s informacemi, čtenářskou gramotnost, schopnost argumentovat apod. Důležitým, resp. hlavním cílem této vzdělávací oblasti je dostupnost klíčových kompetencí jednotlivými složkami učení se, a to podle procesů, které se těmito kompetencemi osvojují:

- poslouchání
- komunikace (mluvení) → s porozuměním
- čtení
- psaní

V ŠVP je do vzdělávací oblasti zahrnuto učivo mateřského jazyka a učivo dvou cizích předmětů.⁷⁶ Obsah vzdělávací oblasti je potom realizován ve vyučovacích předmětech slovenský jazyk a literatura, ve vyučovacích jazycích a v cizích jazycích pro nižší sekundární vzdělávání. Na základě toho můžeme rozdělit vyučovací předměty do následujících skupin:

- slovenský jazyk a literatura (na ZŠ s vyučovacím jazykem slovenským),
- slovenský jazyk a literatura (na ZŠ s vyučovacím jazykem národnosti),
- vyučovací jazyk národnosti – maďarský, ukrajinský, ruský, německý, rómský jazyk (na ZŠ s vyučovacím jazykem národnosti, na ZŠ s vyučováním jazyka národnosti),
- 1. cizí jazyk (anglický, německý, ruský, francouzský, španělský, italský),
- 2. cizí jazyk (anglický, německý, ruský, francouzský, španělský, italský).

⁷⁶ Pozn. č. 1.: Přestože ŠVP nabízí jako vyučovací jazyk jazyk národnostních menšin, a na Slovensku je poměrně rozsáhlé množství menšinových jazyků, není v něm zakotvena možnost výuky v jazyce českém, tedy v jazyce nejbližším slovenštině.

Pozn. č. 2.: Cílem zařazení menšinových jazyků jako vyučovacích předmětů je podle ŠVP kvůli ulehčení práce předmětovým komisím a učitelům při školních i individuálních vzdělávacích programech. Dominantní složku potom tvoří komunikace a sloh ve všech variantách a zařazení regionálních prvků na základě multikulturní výchovy.

EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části se budeme zabývat řešením samotného výzkumu, který byl prováděn na Slovensku. V průběhu jednotlivých kapitol nejprve zmíníme průzkum týkající se percepčního bilingvismu, dále vymezíme cíle, které jsme si stanovili na začátku této disertační práce v kapitole 1, vysvětlíme výběr zvolených regionů i oslovených respondentů, popíšeme jednotlivé metody zkoumání použité při realizaci výzkumu, vyhodnotíme výzkumné šetření statistickými metodami, abychom potvrdili, nebo vyvrátili stanovené hypotézy, a nabídneme podněty k dalšímu výzkumnému šetření.

Pro lepší přehlednost znovu uvádíme cíle empirické části.

Hlavním cílem empirické části bylo zkoumat problematiku vlivu bohemismů u mládeže 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

Dílčí cíle empirické části vycházejí z průzkumu, který byl realizován v roce 2008 v Banské Bystrici a v Bratislavě. Stanovili jsme následující cíle:

- formulovat výzkumné otázky a věcné hypotézy,
- vytvořit kvalitní průzkumný nástroj,
- analyzovat údaje získané vytvořeným dotazníkem,
- zhodnotit jejich statistickou významnost prostřednictvím vědeckých metod (frekvenční statistika typu chí-kvadrát),
- interpretovat výsledky průzkumného šetření,

vyvodit ze získaných výsledků náměty a postřehy, které by se mohly stát předmětem dalšího zkoumání.

10 DOSAVADNÍ ZPRACOVÁNÍ PROBLEMATIKY PERCEPČNÍHO BILINGVISMU V ODBORNÉ LITERATUŘE

Působení českého jazyka na slovenštinu a slovenského jazyka na češtinu probíhalo před rozdělením Československé federativní republiky v roce 1993 a následně i po něm. Instituce, které se touto problematikou zabývaly, se soustředily zejména na percepční bilingvismus na Slovensku i v Čechách.

Mezi nejvýznamnější instituce, které se začaly zabývat problematikou percepcie českých textů ve 20. století, patří především Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenské akademie věd (JÚĽŠ SAV) v Bratislavě, který vznikl v roce 1943. Pod záštitou JÚĽŠ SAV vychází časopisy týkající se problematiky slovanské filologie (např. *Jazykovedný časopis*, *Slovenská reč*, *Kultúra slova*), dále sborníky *Sociolinguistica Slovaca* nebo sborníky z vědeckých konferencí.

Pod záštitou JÚĽŠ SAV začal být v roce 2002 budován Slovenský národní korpus, který obsahuje databázi slov, slovních spojení a textů vyskytujících se v různých funkčních a literárních stylech a žánrech. Tento korpus funguje jako prostředek jazykového výzkumu, např. při zjišťování frekvence výskytu slov či slovních spojení v textech.

Výzkumem rozvoje současné slovenštiny se zabývali lingvisté na Slovensku už před rokem 1993. Z publikací, které vyšly před rokem 1993, lze zmínit monografii vydanou v bratislavském nakladatelství Veda v roce 1989 od autorů Horeckého, J. - Buzássyové, K. - Bosáka, J. a kol.: *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*, kde můžeme nalézt náznak češtiny.

Výzkumem percepčního česko-slovenského bilingvismu u Slováků, resp. Čechů se od 90. let 20. století zabývala M. Nábělková z Katedry středoevropských studií Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Ve své knize *Slovenčina a čeština v kontakte* (Veda, 2008) označila rok 1993 za zřetelně uchopitelný mezník, kterým se uzavřela etapa spolužití Čechů a Slováků jako jednoho kulturního národa. Tím pádem se uzavřela dlouhodobá éra česko-slovenské široké dvojazykosti v nadnárodní komunikaci v rámci jednoho státního společenstva, a tudíž po tomto procesu musí logicky následovat něco jiného, něco nového.

Nábělková ve svých výzkumech poukazuje na fakt, že klesající míra percepčního bilingvismu Čechů a Slováků nebude způsobena změnami v hodnotových či společenských názorech, ale v neochotě přijímat informace v jiném než mateřském jazyce.

Percepčním bilingvismem u mladých lidí se již od roku 1997 zabývají bohemistická pracoviště - Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta VŠP v Hradci Králové a Filosofická fakulta v Prešově. Základním nástrojem těchto výzkumů je sociolingvistický dotazník, základní jazykovou technikou je pak překlad slov ze slovenštiny do češtiny nebo z češtiny do slovenštiny a porozumění textu.⁷⁷

Kromě zmíněných pracovišť se na percepční bilingvismus češtiny a slovenštiny zaměřuje Katerda českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V letech 1998 – 2000 byl Katedře českého jazyka a literatury PdF UP přidělen grant Sorosovy grantové nadace RSS. V rámci tohoto grantu byl realizován pod vedením K. Musilové projekt, který nesl název *Současné česko-slovenské a slovensko-české jazykové vztahy. Výzkum pasivního bilingvismu*.

V roce 2002 byl K. Musilovou realizován projekt FRVŠ MŠ – *Podpora rozvoje učitelských vzdělávacích programů a jiných aktivit, jehož název zněl Zkvalitnění výuky slovenštiny – volitelného slovanského jazyka*. Spoluřešiteli v tomto projektu byli M. Nábělková z Katedry středoevropských studií Filosofické fakulty v Praze a K. Kopecký z Katedry českého jazyka a literatury PdF UP v Olomouci.

V současné době KČJL PdF UP v Olomouci participuje na projektu GAČR - *Konfrontační popis současného slovenského a českého lexika (systémové vztahy a komunikační koexistence)*, jehož hlavní řešitelkou je M. Nábělková. Tento projekt by měl být uzavřen v roce 2014.

Téma percepčního bilingvismu bylo také předmětem průzkumu disertační práce K. Kopeckého – *Slovenština a její využití v současné základní škole* (2004).

Průzkumy percepčního bilingvismu mají na KČJL PdF UP v Olomouci víceletou tradici i v rámci magisterského studia, kdy se stávají předmětem řešení

⁷⁷ Kopecký, K. Slovenský jazyk na české škole. 2005, s. 44.

diplomových prací. Namátkou můžeme zmínit např. diplomovou práci M. Bednarčíkové *Vývoj česko-slovenského pasivního bilingvismu* (2000), diplomovou práci D. Tučkové *Česko-slovenské jazykové vztahy v současnosti* (2007) nebo diplomovou práci J. Chromcové *Perceptivní bilingvismus mladé české generace ve vztahu ke slovenštině* (2010).

V roce 2004 ve sborníku Prešovské univerzity *Slovo o slove* vyšla studie Jany Kesselové a Jany Palenčárové s názvem *Slovensko-český pasivní bilingvismus dětí a mládeže*.

I tyto výzkumy a průzkumy poukazují na výskyt česko-slovenského percepčního bilingvismu. Ukazují nám udržující se tendenci tohoto jazykového jevu, který lze zkoumat z hlediska pedagogiky (např. u studentů na vysokých školách nebo na 2. stupni základních škol) nebo z hlediska jazykovědy (lexikální rovina, morfologická rovina, fonologická rovina).

11 METODOLOGIE EMPIRICKÉ ČÁSTI DISERTAČNÍ PRÁCE

V této kapitole disertační práce popíšeme metody, které byly použity během průzkumného šetření a pomocí nichž budou vyhodnoceny stanovené cíle.

Dříve, než začneme popisovat námi zvolené metody, je třeba si uvědomit, že existují dva typy výzkumů – kvalitativně orientovaný výzkum a kvantitativně orientovaný výzkum.

Kvalitativně orientovaný výzkum vychází z filosofie pozitivismu (novopozitivismu) a lze jej vymezit jako záměrnou systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.⁷⁸ Kvantitativní výzkum se zaměřuje převážně na velké sociální skupiny a zkoumá tedy větší okruh informací.⁷⁹

Kvalitativně orientovaný výzkum, který se rozvíjí především v posledních letech, vychází z fenomenologie.⁸⁰ Kvalitativně orientovaný přístup, na rozdíl od kvantitativně orientovaného, připouští existenci více realit. Zaměřuje se na jednotlivce a menší sociální skupiny.

Z popisu těchto dvou typů výzkumů můžeme tedy vyvodit, že jsou rozdílné jednak v chápání výzkumného problému, jednak v použití výzkumných metod užívaných k řešení výzkumných šetření.

Pro ilustraci uvádíme tabulku, která porovnává jednotlivé výzkumy podrobněji.

⁷⁸ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, s. 12.

⁷⁹ Pozn.: (Novo)pozitivismus je filosofický směr, mezi jehož základní prvky patří empirismus (základem je pozorování a experiment) a racionalismus, který chápe vědu jako jedinou, která je schopna prezentovat věrohodné výsledky s objektivní platností.

⁸⁰ Pozn.: Fenomenologie je moderní filosofický směr zdůrazňující subjektivní aspekty jednání lidí. Nezkoumá podstatu a skutečnosti samotných jevů, ale zkoumá jejich zkušenost.

Tabulka č. 3 – Srovnání kvalitativně a kvantitativně orientovaného výzkumu⁸¹

Kvantitativně orientovaný výzkum	Hledisko	Kvalitativně orientovaný výzkum
Pozitivismus	filosofická východiska	fenomenologie
Jedna realita	existence reality	více realit
Vysvětlení jevu	cíle výzkumu	porozumění smyslu
Velká skupina osob	přístup	malé skupiny osob

V této disertační práci pro nás bude stěžejní metoda kvantitativně orientovaného výzkumu, který bude představovat dotazníkové šetření s žáky 2. stupně ZŠ na vybraných slovenských školách. Jako doplňková bude použita metoda kvalitativně orientovaného výzkumu – řízený rozhovor taktéž s žáky 2. stupně ZŠ na vybraných slovenských školách. Oba typy výzkumu byly zvoleny proto, abychom co nejpodrobněji a nej přesněji zjistili aktuální stav vlivu bohemismů u žáků 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

11.1 VÝBĚR REGIONU

Vliv bohemismů na slovenský jazyk byl prokázán různými dřívějšími výzkumy. Naším cílem proto bylo zaměřit se na jednotlivé regiony, které mají ke slovenskému jazyku nejbliže. Z hlediska geografického jsme se zaměřili na region, který má nejbliže k českým hranicím a ve kterém žije nejvíce Čechů (viz tab. č. 4).

⁸¹ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, s. 38.

Tabulka č. 4 - Kraje podle početního zastoupení české menšiny⁸²

Kraj	Česká	Podíl (%)	Moravská	Σ
Bratislavský	9 591	1,6	745	10 336
Trenčínský	6 319	1,0	370	6 689
Žilinský	6 123	0,9	297	6 420
Košický	4 949	0,6	211	5 160
Trnavský	4 778	0,9	167	4 945
Banskobystrický	4 560	0,7	201	4 761
Nitranský	4 526	0,6	186	4 712
Prešovský	3 774	0,5	171	3 945

Jako druhý jsme zvolili region, ve kterém se zrodila spisovná slovenština, která se v tomto regionu ve větší míře udržuje dodnes, protože není pod vlivem jiného, pohraničního jazyka (např. čeština, maďarština, ukrajinština, polština).

11.1.1 BRATISLAVSKÝ REGION

Bratislavský region leží na jihozápadě Slovenska. Na jižní straně vede hranice s Maďarskem, na jihozápadní straně hranice s Rakouskem. Bratislavský region je nejmenším, ale zároveň nejhustěji obydleným krajem Slovenska, ve kterém se nachází 9 okresních měst: Bratislava – město, Bratislava I., Bratislava II., Bratislava III., Bratislava IV., Bratislava V., Malacky, Pezinok a Senec.

⁸² Dostupné na <http://www.cesi.sk/txt/sta2.htm#tab2>

Regionálním městem bratislavského regionu a zároveň i hlavním městem Slovenské republiky je Bratislava, kterou protéká řeka Dunaj. V historii byla Bratislava místem, kde se odehrávaly různé velmi významné historické události. V roce 1968 byla Bratislava ustanovena jako hlavní město Slovenska tehdejší Československé socialistické republiky, hlavním městem však zůstala Praha. Z tohoto důvodu byla čeština z hlediska kulturního, politického i společenského na Slovensku významným jazykovým činitelem se specifickým významem. Právě proto byly školy v Bratislavě a jejích městských částech vybrány pro realizaci našeho výzkumného šetření.

Obr. č. 2 – Bratislavský region



11.1.1.1 Výběr základních škol v Bratislavě

V hlavním městě Slovenské republiky Bratislavě je velké množství základních škol (státních, speciálních, soukromých i církevních). My jsme se zaměřili na školy státní, které jsme postupně oslovovali s žádostí o spolupráci. Hlavním kritériem ke zvolení školy byl vyučovací jazyk slovenský (tedy ne školy s jiným vyučovacím jazykem, např. maďarštinou, ukrajinštinou). Nakonec jsme metodou náhodného výběru oslovili čtyři školy, které se nacházely jak na sídlišti, tak v centru hlavního města.

Školy, které byly vybrány v bratislavském regionu (v Bratislavě):

1. Základní škola Prokofjevova, Prokofjevova 5, Bratislava-Petržalka,
2. Základní škola Nobelovo námestie, Nobelovo námestie 6, Bratislava-Petržalka,
3. Základní škola Jelenia, Jelenia 16, Bratislava-Staré Město,
4. Základní škola Mudroňova, Mudroňova 83, Bratislava-Staré Město.

11.1.2 BANSKOBYSSTRICKÝ REGION

Banskobystrický region se nachází v jižní části středního Slovenska. Je největším, ale zároveň nejméně hustě osídleným krajem Slovenské republiky. Banskobystrický kraj, jehož krajským městem je Banská Bystrica, se skládá ze 13 okresních měst: Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Brezno, Detva, Krupina, Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom. Má společné hranice s nitranským, trenčínským, žilinským, prešovským a košickým okresem. Na jihu sousedí s Maďarskem. Vzhledem k rozlehlosti banskobystrického kraje a vzhledem k maďarským hranicím na jihu regionu jsme se v tomto kraji zaměřili na základní školy v regionálním městě Banská Bystrica.

Obr. č. 3 – Banskobystrický region⁸³



11.1.2.1 Výběr základních škol v Banské Bystrici

V Banské Bystrici je celkový počet škol menší než v hlavním městě v Bratislavě. Počet banskobystrických základních škol je 14. Základní školy byly vybírány podle stejného kritéria jako školy v Bratislavě, tzn. volili jsme školy, které mají vyučovací jazyk slovenský (ne školy s jiným vyučovacím jazykem, viz. kap 11.1.1.1).

Podle náhodného výběhu byly zvoleny 4 následující školy:

⁸³ Dostupné na <http://www.sario.sk/?banskobystricky-region>.

1. Základní škola Ďumbierská, Ďumbierska 17, Banská Bystrica (sídliště Sásová).
2. Základní škola Pieninská, Pieninská 27, Banská Bystrica (sídliště Sásová).
3. Základní škola Štefana Moyses, Š. Moyses 14, Banská Bystrica (centrum města).
4. Základní škola Tatranská, Tatranská 10, Banská Bystrica (sídliště Sásová).

11.2 CHARAKTERISTIKA PRŮZKUMNÉHO VZORKU

Vzhledem k zaměření disertační práce na úroveň ISCED 2 (tedy na žáky 2. stupně základních škol) bylo výzkumné šetření realizováno u žáků sekundární školy. Do průzkumného vzorku byli zvoleni studenti vybraných škol banskobystrického a bratislavského regionu. S ohledem na to, že ve slovenském školském systému začíná 2. stupeň už 5. ročníkem ZŠ, bylo nutné zvážit, jak zvolit průzkumný vzorek, aby uskutečnění zamýšleného šetření bylo dostatečně relevantní.

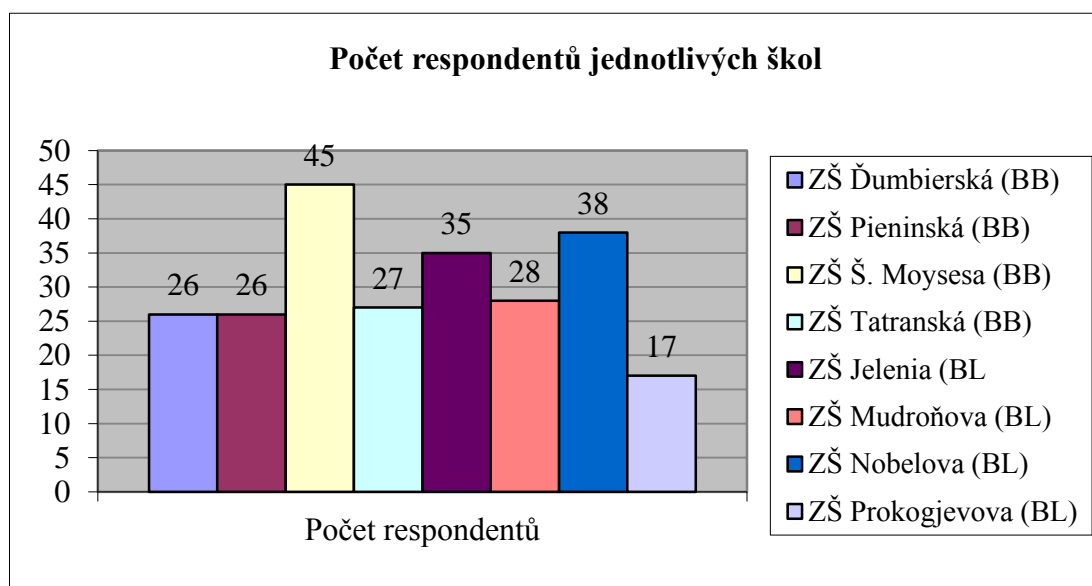
Před samotným uskutečněním dotazníkového šetření jsme si určili požadovanou kategorii respondentů, které jsme chtěli oslovit. V první fázi jsme elektronickou poštou kontaktovali ředitele a ředitelky zmiňovaných škol a následně jejich pracovníky – třídní učitele a učitele slovenského jazyka a literatury, které jsme požádali o spolupráci. Výzkumný vzorek, jehož výsledky zpracováváme v této disertační práci, vznikl jednak na základě rozhodnutí ředitele a pedagoga ochotného účastnit se se svými studenty výzkumného šetření ve svých vyučovacích hodinách, jednak na základě samotné osoby respondenta, který byl svolný účastnit se výzkumné činnosti. Tento výzkumný vzorek tedy můžeme označit za reprezentativní vzorek, který zastupuje základní výběr.

Z celkového počtu 318 dotazníků jsme nakonec vyřadily ty, které nebyly řádně vyplněny a které nesplňovaly námi požadovaná kritéria. Celkový počet studentů zastupujících reprezentativní vzorek z obou krajů byl 242 žáků banskobystrického a bratislavského regionu.

Tabulka č. 5 - Celkový počet respondentů banskobystrického a banskobystrického regionu

Banskobystrický region		Bratislavský region	
Název školy	Počet respondentů	Název školy	Počet respondentů
ZŠ Ďumbierská	26	ZŠ Jelenia	35
ZŠ Pieninská	26	ZŠ Mudroňova	28
ZŠ Š. Moyses	45	ZŠ Nobelova	38
ZŠ Tatranská	27	ZŠ Prokofievova	17
Celkem	124	Celkem	118

Graf. č. 1 – Grafické znázornění počtu dotazovaných respondentů



Z celkového počtu 224 dotazovaných bylo 119 chlapců, což představuje 49,38%, a 122 dívek, které tvořily 50,62%. Lze tedy říct, že vybraný vzorek

respondentů v obou regionech je vyvážený a ani jedna skupina respondentů není ve výrazné většině.

11.3 REALIZACE A JEDNOTLIVÉ FÁZE PRŮZKUMU

Před tím, než jsme začali realizovat samotný průzkum, jsme museli uskutečnit fáze, které mu předcházeli, a to pilotáž a fázi předvýzkumu. Tyto dvě fáze byly přípravou na závěrečnou třetí úroveň. Ve fázi pilotáže jsme se soustředili na to sesbírat a vyřídit informace, které se týkaly problematiky vlivu bohemismů ve slovenském jazyce. Fáze předvýzkumu byla zaměřena na testování stanovených výzkumných metod a technik. Vlastní průzkum, ze kterého byla získána data pro tuto disertační práci, potom probíhal na slovenských základních školách v období únor až květen 2008.

11.3.1 PILOTÁŽ

Cílem pilotáže je získání předběžných informací o zkoumané problematice umožňující zpřesnit formulaci problému i hypotéz. V rámci pilotáže může být proveden volný rozhovor či pozorování, což můžeme označit za jakousi první sondu do zákonitostí, které hodláme zkoumat.⁸⁴

V první fázi, tedy ve fázi pilotáže, byla autorka této disertační práce na doktorské studijní stáži na Katedře slovenského jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici na Slovensku. Tato stáž trvala od září do prosince roku 2007. Během pobytu v Banské Bystrici byly sesbírány vstupní informace, které pomohly při následné formulaci věcných hypotéz v předvýzkumném úseku průzkumného šetření.⁸⁵

Dále byly v této fázi zmapovány informační zdroje, které byly využity při psaní této disertační práce. V rámci stáže bylo také autorce této disertační práce umožněno zúčastnit se naslechovacích praxí spolu se studenty magisterského studia v hodinách slovenského jazyka, ve kterých bylo možné provádět první pozorování.

⁸⁴ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, str. 26.

⁸⁵ Pozn.: Věcné hypotézy jsou obvykle formulovány v počátečních fázích výzkumů nebo průzkumů, v nichž se k vyjádření jednotlivých proměnných užívají věcné termíny.

11.3.2 PŘEDVÝZKUMNÁ FÁZE

Předvýzkumná fáze navazuje na pilotáž. Tato fáze by měla být jakýmsi zmenšeným modelem samotného průzkumu, který je následující fází. Předvýzkum je prováděn většinou na malém počtu osob, proto je důležité, aby proběhl ve všech fázích (testování hypotéz, statické zpracování výsledků, vyvození závěrů, včetně ověření použití zamýšlených metod a techniky).⁸⁶

Předvýzkum, jak doporučuje M. Chráska (2007), byl fází následující po pilotáži, ve které jsme shromáždili informační materiály potřebné k realizaci teoretické i empirické části průzkumu a udělali jsme si představu, jak by měla vypadat technika průzkumu, která by měla zohledňovat průzkumná kritéria. Vzhledem k náročnosti realizace průzkumu především z hlediska vzdálenosti zkoumaných lokalit a tím pádem i času jsme vybírali takové metody kvalitativně a kvantitativně orientovaného výzkumu, které pro nás představovaly relevantní zdroje informací a přitom nevyžadovaly dlouhodobé setrvání ve vytyčených lokalitách, tedy v banskobystřickém a bratislavském regionu.

Jako hlavní cíl našeho předvýzkumu jsme stanovili zjistit, jestli průzkumný nástroj, který jsme se rozhodli použít, je vhodný a využitelný vzhledem ke stanovené problematice.

Cíle, které jsme si dali za úkol splnit v rámci předvýzkumu, byly:

- vytyčit průzkumný problém,
- vymezit metody průzkumu,
- vytvořit nástroj průzkumu,
- realizovat předvýzkum,
- zhodnotit výsledky předvýzkumu,
- provést úpravy nástroje průzkumu, aby ho bylo možné použít při samotném průzkumu.

Předvýzkum jsme realizovali v lednu roku 2008. Zaměřili jsme se především na kvantitativně orientovanou výzkumnou metodu, kterou jsme zamýšleli použít pro samotný průzkum – tedy metodu dotazníku. Sběr dat proběhl na malém vzorku žáků

⁸⁶ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, str. 27.

dvou tříd základní školy Ďumbierská v Banské Bystrici, který jsme provedli dvakrát, abychom zajistili co největší míru validity a reliability. Výsledky jsme následně konzultovali s Anetou Černou z Lesnické a zemědělské fakulty Mendlovy univerzity v Brně. Výzkumným nástrojem, kterým byl dotazník, jsme podrobili matematicko-statistickému zpracování, při kterém jsme srovnávali výsledky průzkumu a zjišťovali jsme závislosti.

Přínos předvýzkumu průzkumného šetření byl především v tom, že poukázal na některé nepřesné formulace, které bylo potřeba upravit.

11.3.3 REALIZACE SAMOTNÉHO PRŮZKUMU

Než začneme s popisováním realizace průzkumu na slovenských školách, je nejdříve nutné podat výklad o metodách měření, které jsme k realizaci průzkumného šetření použili. Jak jsme už zmínili v předchozích kapitolách, využili jsme jak metod kvantitativně orientovaného výzkumu, tak metod kvalitativně orientovaného výzkumu.

Z kvantitativně orientovaných výzkumných metod jsme jako průzkumný prostředek zvolili dotazník, z kvalitativně orientovaných metod jsme vybrali řízený rozhovor.

Definici dotazníku vymezuje Gavora (2000) jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je určen pro získávání údajů od větší sociální skupiny respondentů, přičemž jednotlivé položky, které dotazník obsahuje mohou zjišťovat buď jevy vnější nebo jevy vnitřní. Tyto položky, které zjišťují výzkumný záměr, jsou nazývány jako položky obsahové.

Při používání testovací metody dotazníku je nutná přesná formulace předem promyšlených otázek, na které výzkumník požaduje odpověď. Jednotlivé položky dotazníku můžeme podle jejich formy dělit do tří skupin:

- **položky uzavřené** – předkládají respondentům předem připravené odpovědi, z nichž respondent volí tu pro něj nejvhodnější. Uzavřené položky obsažené v dotazníku mají výhodu v tom, že usnadňují vyhodnocování jednotlivých odpovědí. Nevýhodou naopak bývá vtěsnanost zjišťovaných kvalit do uzavřených schémat.

- **položky otevřené** – nepředkládají respondentům žádné předem připravené odpovědi, což znamená velkou rozsáhlou možností odpovědí. Z toho vyplývá značná nevýhoda při následném zpracovávání těchto položek. Z výhod lze jmenovat daleko hlubší průnik do zkoumané problematiky, který je vyjádřen míněním respondentů.
- **položky polouzavřené** – stojí mezi položkami otevřenými a uzavřenými. To znamená, že v první fázi nabízejí jednoznačnou odpověď a poté poskytují možnost vlastního vyjádření k položce.

Pokud v dotazníku dáváme u položky na výběr pouze z dvou odpovědí, jedná se o položky *dichotomické*, pokud je jich v nabídce více, mluvíme o položkách *polytomických*, které se dále člení na *výčtové*, *výběrové* a *stupnicové*, z nichž každá má své specifické znaky.

V průzkumu pro tuto disertační práci byly využity zejména polytomické položky s výběrem odpovědí, ve kterých byla jasně formulována otázka a následoval výčet možných odpovědí, ze kterých si respondent vybíral jemu vyhovující možnost. Jak jsme napsali již výše, nevýhodou uzavřených položek v dotazníku je to, že respondent nemusí souhlasit ani s jednou z poskytnutých variant navržených výzkumníkem. Pak mu nezbyvá nic jiného než souhlasit s variantou, která pro něj není vyhovující a neodpovídá jeho stávající skutečnosti, a zvolit jinou alternativu nebo otázku nezodpovědět. Abychom se vyhnuli takovým situacím, můžeme volit položky polouzavřeného charakteru, ve kterých kromě předem uzavřených tvrzení zahrneme i variantu *iná odpověď*. Ta nabízí respondentovi možnost vyjádřit se k dané položce i přesto, že mu žádná z ostatních variant obsažených v položce nevyhovuje. Polytomické položky s možností *iná odpověď* jsme v dotazníku využívali především pro objektivnost šetření v případě využití možnosti *iná odpověď*.

Při konstrukci dotazníku je také nutné zařadit položky funkcionální. Tyto položky mají zabezpečovat co nejhladší a nejbezpečnější průběh dotazníkového šetření.

Mezi tyto položky patří především:

Kontaktní položky – vytvářejí kontakt mezi výzkumníkem a respondentem a uvádí respondenta do zkoumané problematiky. Tyto položky bývají snadné a nenáročné na zodpovězení. Pokud se jedná o demografické údaje, M. Chráska (2007) doporučuje tyto údaje uvádět až na konci dotazníku.

V našem průzkumném šetření jsme kontaktní položky zařadili na začátek dotazníku z toho důvodu, že kromě dotazů na věk či pohlaví nás zajímala především položka zodpovídající demografické informace. Vzhledem k tomu, že jsme dotazníky zadávali v banskobystřickém a bratislavském regionu, pro nás informace o trvalém bydlišti byla stěžejní. Pokud by se totiž mezi respondenty ocitli dotazovaní, kteří by pocházeli z jiných regionů než z těch, jež pro nás byly relevantní, museli bychom tyto dotazníky vyřadit z průzkumného šetření.

Co je však u dotazníkového šetření nejdůležitější, je jeho validita a reliabilita.

Validita označuje schopnost výzkumného nástroje zjišťovat nebo měřit ty údaje a informace, které zjišťovat má. Je to nejdůležitější vlastnost výzkumného nástroje, která se mění v závislosti na podmínkách výzkumného šetření (tzn. výzkumný nástroj může být pro jedno šetření více validní, pro jiné šetření validní méně).

Podle toho, k čemu se validita vztahuje, vymezujeme 4 typy validity:

1. *obsahová validita*, která měří stanovený obsah,
2. *souběžná validita*, která měří míru shody s jiným měřením stejných objektů,
3. *predikační validita*, která posuzuje, do jaké míry provedené měření vypovídá o budoucím vývoji objektu,
4. *konstruktová validita*, která posuzuje vliv nějakého faktoru na vliv výsledku provedeného měření.⁸⁷

Reliabilita označuje spolehlivost, přesnost, konzistenci výzkumného nástroje. Šetření je reliabilní, pokud při opakování měření daného jevu ve stejných podmínkách dostáváme stejné výsledky. Je několik způsobů, jak určit stupeň

⁸⁷ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, str. 38.

reliability (např. metoda opakovaného měření, metoda paralelního měření, metoda půlení atd.).

Při našem průzkumu jsme se snažili zajistit co největší míru validity a reliability tím, že jsme použili metodu opakovaného měření (viz kapitola 11.3.2 Předvýzkumná fáze).

Už při výběru vhodné metody pro naše průzkumné šetření jsme si byli vědomi toho, že pro pedagogický průzkum není dotazníkové šetření příliš běžné. Jak jsme zmínili už v předchozích kapitolách, dotazník je metodou, při kterém lze získat data poměrně rychlým způsobem od vysokého počtu dotazovaných a další nespornou výhodou je jejich následné vyhodnocování.

Vzhledem k nevýhodám dotazníku, ke kterým patří nízká návratnost a věrohodnost získaných odpovědí, jsme se rozhodli, že na samotném průzkumném šetření budeme osobně přítomni, aby nedošlo k nedorozumění a abychom mohli zodpovídat dotazy žáků v případě nejasností. Musíme také konstatovat, že nám byli nápomocní i pedagogové, kteří se snažili zajistit kázeň a zvýšit tak úroveň průběhu dotazníkového šetření. Proto můžeme říct, že díky tomu fáze tohoto průzkumu v obou regionech dopadla výborně a dotazníků, které jsme byli nuceni vyřadit před vyhodnocováním, bylo minimum.

K doplnění našeho průzkumu byla kromě kvantitativně dotazníkové metody použita i metoda kvalitativně orientovaná, a to metoda řízeného rozhovoru neboli interview.⁸⁸

Nespornou výhodou rozhovoru je možnost navázání osobního kontaktu s respondentem a hlouběji tak proniknout do zkoumané problematiky. Kromě reakcí můžeme zkoumat i způsob pronášení odpovědí, styl výpovědi i v našem případě např. různé jazykové odlišnosti. Rozhovor můžeme podle počtu dotazovaných dělit na skupinový (rozhovor s více respondenty) nebo individuální (rozhovor s jedním respondentem). Dalším kritériem, podle kterého můžeme interview klasifikovat, je

⁸⁸ Pozn.: Interview je metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední pedagogické komunikaci výzkumného pracovníka a dotazovaného respondenta. Viz CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, str. 182.

míra řízení rozhovoru výzkumníkem na strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor.

Pro kvalitní a úspěšné provedení rozhovoru je nutné zabezpečit nerušené prostředí. Zde musíme opět konstatovat ochotu ředitelů i pedagogů jednotlivých škol v obou krajích, kteří nám umožnili realizovat rozhovory v prostorách kabinetů a pracoven v průběhu vyučovacích hodin, takže nedocházelo k žádným narušením. Strukturovanému rozhovoru bude podrobněji věnována kapitola 12.2 této disertační práce.

11.3.4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření bylo prováděno v Banské Bystrici a v Bratislavě kvantitativní výzkumnou metodou dotazníku a kvalitativní výzkumnou metodou strukturovaného rozhovoru. Toto šetření bylo realizováno od února do května 2008 v několika etapách. Nejprve byla provedena měření v Banské Bystrici na školách ZŠ Pieninská a ZŠ Tatranská, následně na školách ZŠ Štefana Moysesova a ZŠ Ďumbierská. Na všech školách byl průzkum realizován v osmém ročníku. Jak jsme uvedli v kapitole 11.2, výběr tříd byl ponechán na uvážení ředitele a pedagogů škol. Potom následovalo realizování průzkumu v Bratislavě, kde jsme v první fázi navštívili školy Mudroňovu a Nobelovu, ve druhé fázi Prokofjevovu a Jelenia. V Bratislavě jsme po zkušenosti očekávali také určení průzkumného vzorku v osmém ročníku, což se nám potvrdilo. Všechny čtyři etapy měření trvaly 14 dní. Vždy v prvním týdnu proběhlo seznámení s žáky a návštěva hodin slovenského jazyka, abychom s nimi navázali kontakt a připravili je spolu s pedagogy na průzkumné šetření. V závěru týdne bylo realizováno dotazníkové šetření. Druhý týden jsme s pedagogy vedli strukturované rozhovory.

Při realizaci průzkumu jsme dbali na zachycení kvality i postihnutí kvantity výzkumného vzorku. Během šetření jsme získali různorodé informace o zkoumané problematice, které jsme potom podrobili statistickému zpracování.

Můžeme rozlišovat 4 druhy měření podle toho, jak přiřazujeme určité hodnoty údajům, které jsme získali z výzkumného šetření:

- nominální měření – počítají četnosti jednotlivých číselných souborů,
- ordinální měření – čísla přiřazená objektům vyjadřují pořadí určitého kritéria,

- intervalové měření – čísla přiřazená objektům vyjadřují jak velké jsou rozdíly mezi nimi,
- poměrové měření – hodnoty přiřazené objektům vyjadřují množství vlastností, které měří.⁸⁹

V této disertační práci jsme z výsledků dotazníkového šetření zpracovávali data nominální, která jsou uplatňována zejména v dotazníkových šetřeních v pedagogických výzkumech, přestože někteří odborníci nepovažují nominální měření za měření, ale spíše za klasifikaci. Nominální data lze posuzovat z hlediska četnosti výskytu jednotlivých údajů nebo jevů, proto jsme pro vyhodnocování průzkumného šetření a pro určení hladiny statistické významnosti použili frekvenční statistiku chí-kvadrát.⁹⁰

Údaje, které jsme získali pomocí výzkumu a které byly statisticky vyhodnoceny, budeme uvádět v tabulkách. Hodnoty byly převedeny do číselné podoby, četnosti potom uvádíme jak s procentuální, tak s numerickou hodnotou. Pro větší přehlednost jsme k tabulkám vytvořili také barevné grafy – nejčastěji jsou to grafy sloupcové.

11.3.5 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A STANOVENÍ HYPOTÉZ

Před tím, než jsme začali stanovovat hypotézy, jsme si stanovili výzkumné otázky, které souvisely se zkoumanou tematikou. Výzkumné otázky se vztahovaly k celkové problematice vlivu češtiny na žáky 2. stupně ZŠ v Banské Bystrici a Bratislavě, na masmediální prostředky, které vedou ke styku žáků s českým jazykem, ale i na míru působení českého jazyka na žáky z různých regionů (v našem případě banskobystrického a bratislavského).

⁸⁹ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, str. 36-37.

⁹⁰ Pozn.: Test dobré shody chí-kvadrát je statistická metoda, která ověřuje, zda četnosti, které byly získány měřením v pedagogické realitě, se odlišují od teoretických četností, které odpovídají stanovené nulové hypotéze. Viz CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, str. 71.

11.3.5.1 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1:

Do jaké míry ovlivňuje český jazyk běžnou komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu?

Tato otázka byla pro náš výzkum stěžejní. Vycházeli jsme z geografických údajů, to znamená, že pro nás volba jednotlivých regionů byla rozhodující. Předpoklad pro kulturní, politickou i jazykovou blízkost Bratislavy k České republice a také z historických faktů.

Výzkumná otázka č. 2:

Ve kterých masmédiích se žáci 2. stupně základních škol v Banské Bystrici a Bratislavě setkávají s českým jazykem?

Při stanovování výzkumného problému číslo 2. jsme vycházeli z průzkumů z oblasti masmediální výchovy (např. Jechová, 2010), které ověřovaly oblíbenost jednotlivých masmédií u žáků sekundárních škol. Z těchto průzkumů jasně vyplývalo upřednostňování televize před ostatními médii, a to i přes to, že obliba internetu u žáků sekundární školy stále narůstá.

Výzkumná otázka č. 3:

Jak často se žáci 2. stupně základních škol banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s českým jazykem?

Vzhledem k dostupnosti, kterou zprostředkovávají v současné době média, jsme stanovili výzkumný problém číslo 3. V závislosti na existenci česko-slovenského kontaktu (viz výzkumný problém číslo 2) nás také zajímalo, jak často se žáci 2. stupně základních škol banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s českým jazykem. Jsme toho názoru, že k česko-slovenskému kontaktu dochází v největší míře v denním, popř. týdenním intervalu, a to i u těch žáků, kteří nemají české příbuzné či české kamarády.

Výzkumná otázka č. 4:

Považují žáci 2. stupně základních škol v banskobystričském a bratislavském regionu češtinu za jazyk blízký?

Poslední výzkumný problém byl stanovený na základě průzkumu prováděného autorkou této disertační práce na Katedře českého jazyka a literatury PdF UP v Olomouci v letech 2006-2007. V rámci tohoto průzkumu byli zkoumáni příslušníci slovenských regionů starší generace (45-55 let), kteří ve svých odpovědích označili v plném počtu (tedy 100%) češtinu za jazyk blízký. Náš průzkum ověřoval, jestli se tento stav změnil či nikoliv.

Výzkumná otázka č. 5:

Mají žáci 2. stupně základních škol v Banské Bystrici a v Bratislavě zájem o zařazení předmětu českého jazyka do vyučovacích hodin?

Výzkumný problém číslo 3 jsme stanovovali s ohledem na kurikulární reformu, která proběhla v systému slovenského školství v roce 2008 a která umožňuje slovenským základním školám zařazení volitelných výukových předmětů do výukových plánů jednotlivých ročníků. V rámci tohoto opatření jsme předpokládali zájem žáků sekundárních škol o zařazení předmětu českého jazyka do osnov.

11.3.5.2 Stanovení hypotéz

Po stanovení výzkumných otázek jsme přešli k sestavování testovaných hypotéz, které budeme ověřovat v následujících kapitolách. Při vytváření hypotéz jsme se řídili pravidly pro formulaci hypotéz, která jsme čerpali z odborné literatury. Pro dotazníkové šetření byly sestaveny následující hypotézy.

Hlavní hypotéza

H₁: Český jazyk má vliv na běžnou komunikaci mládeže 2. stupně na Slovensku.

Nulová hypotéza

H₀: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.

Alternativní hypotéza

H_A: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavském regionu než v banskobystrickém.

Dílčí hypotézy

Hypotéza č. 1

H₁: Žáci základních škol na Slovensku se setkávají s českým jazykem prostřednictvím mluvených a psaných projevů prezentovaných v masmédiích.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se setkávají s češtinou stejně často jak prostřednictvím televize, tak i jiných masmédií.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Hypotéza č. 2

H₂: Žáci základních škol na Slovensku mají k českému jazyku stejný vztah.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu považují český jazyk za jazyk blízký.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu v menší míře označují český jazyk za jazyk blízký než žáci v bratislavském regionu.

Hypotéza č. 3

H₃: Žáci základních škol na Slovensku mají zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu mají zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

11.4 STATISTICKÁ METODA UŽITÁ PRO ANALÝZU DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Po provedení dotazníkového šetření jsme začali s ověřováním stanovených hypotéz, přičemž jsme očekávali vztah mezi zkoumanými jevy. Tyto jevy jsme posuzovali na základě statistické metody testu dobré shody chí-kvadrát, pomocí níž jsme mohli stanovené hypotézy potvrdit, nebo vyvrátit.⁹¹

O tom, jestli stanovenou hypotézu přijmeme, nebo odmítneme, rozhodujeme na základě testování nulové hypotézy. V případě testu dobré shody chí-kvadrát se pro testování nulové hypotézy využívá výpočet tzv. testového kritéria, které vyplývá z údajů získaných prostřednictvím průzkumného šetření, v našem případě dotazníkového šetření. U testu dobré shody chí-kvadrát se výpočet testového kritéria značí následujícím vzorcem.

Vzorec č. 1 – Výpočet testového kritéria testu dobré shody chí-kvadrát pro nominální data⁹²

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

testové kritérium χ^2 pozorovaná četnost (P) očekávaná četnost (O)

Očekávaná četnost je četnost, která odpovídá nulové hypotéze.

⁹¹ Pozn. Při psaní této kapitoly disertační práce jsme vycházeli z monografie M. CHRÁSKY – *Metodologie pedagogického výzkumu* (2007).

⁹² CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, s. 72.

Při rozhodování, zdali nulovou hypotézu přijmeme, nebo odmítneme, bereme v úvahu tzv. *kritickou hodnotu*, která je zaznamenána ve statistických tabulkách. Kritická hodnota je spojená s hladinou významnosti a určitým počtem stupňů volnosti.

Hladina významnosti značí míru pravděpodobnosti, že neoprávněně odmítneme nulovou hypotézu. V pedagogických výzkumech se zpravidla využívá hladina významnosti stanovená na 0,5 (tedy 5%) nebo 0,1 (tedy 1%), kterou jsme při vyhodnocování našeho průzkumu akceptovali také my. To znamená, že pravděpodobnost neoprávněného odmítnutí nulové hypotézy a nesprávného přijetí alternativní hypotézy je 5% nebo 1%.

Počet stupňů volnosti je závislý na počtu položek, resp. řádků v tabulce, z níž byl vypočítán test dobré shody chí-kvadrát. Počet stupňů volnosti je počet řádků tabulky, kterým by bylo možno teoreticky přiřknout libovolnou hodnotu a přitom dodržet stanovený počet sloupců.⁹³

Při srovnání těchto hodnot u testu dobré shody chí-kvadrát mohou nastat následující dvě situace.

- a) První situace nastává, pokud je vypočítaná hodnota testového kritéria větší než kritická hodnota testového kritéria, popřípadě je stejně vysoká. Tento předpoklad je očekáván na základě 5% pravděpodobnosti. V tomto případě následně odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, protože zjištěný výsledek je statisticky významný.
- b) Druhá situace vzniká, když vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než kritická hodnota testového kritéria. Očekávaná pravděpodobnost se liší od první situace vysokou mírou pravděpodobnosti (95%). Z hlediska statistiky nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu, takže ji musíme přijmout. To znamená, že mezi zkoumanými jevy nenalzáme žádný významný vztah a zjištěné výsledky můžeme považovat za náhodné. Následně přijímáme nulovou hypotézu.

V našem průzkumu jsme si nejdříve data zapsali do tzv. *kontingenční tabulky* nebo *čtyřpolní tabulky* která nám ukazuje, jestli existuje vztah mezi dvěma

⁹³ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, s. 73.

zkoumanými jevy. Data zapsaná do této tabulky nám vyjadřují četnosti respondentů, kteří odpověděli stejným způsobem na dané dotazy. Po zapsání dat následuje výpočet očekávaných četností pro každé pole kontingenční tabulky, který se značí písmenem **O**. Očekávanou četnost vypočítáme tak, že násobíme vždy odpovídající marginální četnost⁹⁴ v tabulce a tento součin potom dělíme celkovou četností.⁹⁵

Vzorec č. 2 – Výpočet očekávaných četností pro každé pole kontingenční tabulky

$$\frac{(P - O)^2}{O}$$

O

Následuje výpočet testového kritéria, které vypočítáme jako součet všech hodnot pro všechna pole kontingenční tabulky s daným počtem stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti.

Vzorec č. 3 – Výpočet hodnoty testového kritéria pro všechna pole kontingenční tabulky

$$\chi^2 = \frac{(P - O)^2}{O}$$

O

Vzorec č. 4 – Výpočet hodnoty testového kritéria při zvolené hladině významnosti a s odpovídajícím stupněm volnosti.

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

Písmenko *r* nám v tomto vzorci značí počet řádků v tabulce, písmenko *s* uvádí počet sloupců v tabulce.

Pokud je vypočítaná hodnota testového kritéria vyšší než kritická hodnota, můžeme odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní.

⁹⁴ Pozn.: Marginální četnosti jsou součty četností v řádcích a sloupcích tabulky.

⁹⁵ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, s. 77.

V našem výzkumu jsme počítali s hladinou významnosti 5 %, což pro nás znamenalo, že pokud byla testová hodnota vypočítaného kritéria menší než 3, 841, museli jsme přijmout nulovou hypotézu. Naopak pokud byla testová hodnota vypočítaného kritéria vyšší než 3, 841, mohli jsme odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní.

12 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU

V předchozích částech jsme se zabývali procesem přípravy a realizace průzkumu, nastínili jsme problémy, se kterými jsme se v průběhu přípravné fáze setkali a vyložili metody, pomocí nichž jsme se rozhodli průzkum realizovat.

V této části disertační práce bychom chtěli uvést výsledky získané při samotném pedagogickém průzkumu, který byl prováděn v únoru a v květnu 2008 v Banské Bystrici a Bratislavě a pomocí něhož jsme získali aktuální údaje o vlivu českého jazyka na žáky sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Vzhledem k tomu, že empirická část je zaměřena i na způsoby, četnost a celkové postoje žáků sekundárních škol k problematice česko-slovenských jazykových vztahů, nabídneme také výsledky zaměřující se na tyto aspekty, které jsou spojené s mírou česko-slovenského bilingvismu.

12.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Nástrojem průzkumu tohoto šetření se stal dotazník, který jsme v průběhu příprav na konečnou fázi průzkumu upravovali pro naše potřeby, ale také z hlediska připomínek žáků a také učitelů základních škol v Banské Bystrici. Konečná podoba dotazníku se skládá ze 4 částí.

V 1. části jsme se zaměřili na získání tzv. kontaktních položek (Chráska, 2007). Přestože M. Chráska (2007) doporučuje zařadit tyto položky až na konec dotazníkového šetření,⁹⁶ my jsme je zařadili na začátek z toho důvodu, že pro nás byly rozhodující informace o ročníku, který žáci navštěvují, a také o regionu, resp. městě, ve kterém bydlí. Dále nás v této 1. části zajímalo pohlaví, přestože pro nás tato informace nebyla stěžejní, a nakonec škola, kterou studenti navštěvovali.

V konečné úpravě a po dohodě s řediteli a učiteli škol jsme do dotazníku vypsalí všechny školy banskobystrického a bratislavského regionu, na nichž jsme průzkum realizovali – a to z důvodu lepší orientace, úspory času při vyplňování a také z důvodu snadnějšího zpracování z hlediska následných třídění.

⁹⁶ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 2007, s. 164.

2. část dotazníku byla zaměřena na ověřování dílčích hypotéz č. 1 a 2. Do 2. části byly umístěny položky, které měly zodpovídat, prostřednictvím jakých médií se žáci sekundární školy v Banské Bystrici a Bratislavě setkávají s českým jazykem. Jak jsme uvedli v předchozí kapitole, byli jsme toho názoru, že nejčastější odpovědí bude sledování televize. Při nabídce jednotlivých masmédií jsme jako alternativu nabídli otevřenou položku *iná možnosť*.

Dále se v dotazníku objevila položka týkající se na výskyt češtiny v hodinách slovenského jazyka. Vycházeli jsme z předpokladu, že častěji se žáci budou setkávat s českým jazykem častěji v hodinách humanitních předmětů, než v hodinách předmětů exaktních. Při stanovování této hypotézy jsme vycházeli ze zkušenosti autorky této disertační práce, která měla možnost se účastnit vyučovacích hodin na banskobystrických základních školách v době své doktorské stáže na Univerzitě Mateje Bela v Banské Bystrici (září-prosinec 2007). V rámci této stáže navázala autorka kontakty s učiteli jednotlivých předmětů a byly jí poskytnuty informace týkající se zařazení českého jazyka do slovenských učebnic ostatních předmětů, tedy nejen slovenského jazyka, určených pro 8. ročník základních škol.

Nejdůležitější pro nás byla 3. část dotazníku, na jejímž správném formulování a zpracování záviselo vyhodnocení hlavní hypotézy této disertační práce. V přípravné fázi jsme zvažovali, kolik výrazů by bylo vhodné zařadit do dotazníku, abychom mohli získat relevantní výsledky a přitom zaručit, aby žáci vyplnili dotazník zodpovědně. Po zkušenostech získaných z předvýzkumné fáze jsme dospěli k tomu, že bude efektivnější rozdělit 3. část na několik úseků, jež budou žáky informovat o určitém lexikálním jevu. Lexikální jednotky jsou v dotazníku uvedené ve dvojicích, přičemž jeden výraz je českého původu, druhý slovenského. Jednotlivé úseky zkoumají míru používání substantiv, verb, předložkových vazeb a adjektiv žáky sekundárních škol v Banské Bystrici a Bratislavě.

Slova byla vybrána z učebnic slovenského jazyka, ze stránek Ministerstva kultúry SR a z příruček určených učitelům slovenského jazyka. Celkový a konečný počet těchto výrazů byl stanoven na 36.

Poslední 4. část dotazníkového šetření se zabývala zájmem žáků v Banské Bystrici a Bratislavě o výuku českého jazyka na základní škole. Žákům byla

nabídnuta dichotomní odpověď (tedy buď *áno*, nebo *nie*), přičemž jsme ještě očekávali zdůvodnění stanoveného postoje. Poslední položka dotazníku souvisela s kladnou odpovědí na předposlední dotazníkovou položku. Pokud žáci zaujali kladný postoj k výuce českého jazyka na základní škole, zajímalo nás, jakou formou by tuto výuku realizovali.

Jednotlivé položky jsme potom zpracovávali pomocí statistické metody určené pro vyhodnocování nominálních dat – chí-kvadrát, při které jsme získaná data vkládali do kontingenčních nebo čtyřpolních tabulek. Pro větší přehlednost jsme následně vytvořili k jednotlivým tabulkám také grafy.

12.1.1 ANALÝZA 1. ČÁSTI DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 242 respondentů – z toho 124 respondentů z Banské Bystrice a 118 respondentů z Bratislavy. Počet chlapců byl 119 (49,38%), z toho 53 (44,53%) chlapců z Banské Bystrice a 66 (55,46%) chlapců z Bratislavy.

Počet děvčat byl 122 (50,62%), z toho 59 (48,36%) z Banské Bystrice a 63 (51,63%) z Bratislavy.

Průzkum probíhal na celkem osmi základních školách – 4 základní školy v Banské Bystrici a 4 základní školy v Bratislavě.

V Banské Bystrici byly vybrány základní školy: ZŠ Ďumbierská, ZŠ Pieninská, ŽS Štefana Moysesova a ZŠ Tatranská.

Z bratislavských škol byly zvoleny základní školy: ZŠ Jelenia, ZŠ Mudroňova, ZŠ Nobelova, ZŠ Prokofjevova.

Tabulka č. 6 Počet respondentů jednotlivých regionů

Banskobystrický region			Bratislavský region		
Název školy	Počet respondentů	Počet respondentů v %	Název školy	Počet respondentů	Počet respondentů v %
ZŠ Ďumbierská	26	20,96%	ZŠ Jelenia	35	29,66%
ZŠ Pieninská	26	20,96%	ZŠ Mudroňova	28	23,72%
ZŠ Š. Moysesova	45	36,29%	ZŠ Nobelova	38	32,20%
ZŠ Tatranská	27	21,77%	ZŠ Prokofjevova	17	14,40%
Celkem	124	100%	Celkem	118	100%
	51,23%			48,76%	

Počet respondentů v Banské Bystrici byl celkem 124, což je 51,23% z celkového počtu 242 respondentů. V Bratislavě se průzkumu účastnilo 118 respondentů, kteří představují 48,76%.

Z jednotlivých škol se v Banské Bystrici zapojilo do průzkumného šetření 26 žáků ze základní školy Ďumbierská, což je 20,96%. Stejný počet dotazovaných byl i na základní škole Pieninská. Ze základní školy Štefana Moysesova se do dotazníkového průzkumu zapojilo 45 žáků, kteří představují 36,29%. Jsou tedy

nejpočetnější skupinou žáků v banskobystrickém kraji. Na základní škole Tatranská vyplňovalo dotazník 27 respondentů, což je 21,77%.

Nejvíce dotazovaných z bratislavského regionu bylo ze základní školy Nobelova počtem 38 žáků (32,20%) a následně ze základní školy Jelenia počtem 35 respondentů (29,66%). Na základní škole Mudroňova vyplňovalo dotazník 28 žáků, což je 23,72%. Ze základní školy Prokofjevova se průzkumu zúčastnilo 17 studentů, kteří představují 14,40% z celkového počtu 48,76% respondentů z bratislavského regionu.

Jak jsme již uvedli v kapitole 11.2, průzkum byl realizován v osmých ročnících všech škol. Výběr tříd jsme ponechali na uvážení ředitelů a pedagogů. Vzhledem k tomu, že jsme neměli přístup ke školní dokumentaci, nemohli jsme vyloučit, že se průzkumu účastní i žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Musíme však konstatovat, že díky ochotě pedagogů všechny fáze průzkumného šetření probíhaly bez problémů.

Stejně tak byli do našeho průzkumu začleněni žáci, kteří opakovali osmý ročník – v Banské Bystrici to byli 3 žáci ze 4 základních škol, v Bratislavě potom 5 žáků ze 4 základních škol.

Další položku, kterou sestavený dotazník zjišťoval, byl věk. Vzhledem k tomu, že průzkum byl realizován v osmých ročnících, jsme nepředpokládali velký věkový rozdíl mezi žáky. Přesto jsme do dotazníku zařadili položku *iný vek*, a to pro případ, že by se ve třídách vyskytl žák, který opakoval 8. ročník více než jednou.

Tabulka č. 7 Věkový rozptyl respondentů

Věk respondentů	Banská Bystrica	Bratislava	Pozorovaná četnost	Procentuální vyjádření
13 let	42	46	88	36,36%
14 let	79	67	146	60,33%
15 let	3	5	8	3,30%
Celkem respondentů	124	118	242	100%

Po vyhodnocení 2. dotazníkové položky 1. části vyplynulo, že se průzkumu zúčastnilo 5 žáků, kterým bylo 15 let, což představuje 3,30% z celkového počtu. Třináctiletých žáků bylo dohromady 88, tedy 36,36%. Nejpočetnější skupinou byli čtrnáctiletí žáci, kterých bylo 146, a představují 60,33% z celkových 100%.

V 1. části dotazníkového šetření byly obsaženy tzv. kontaktné položky, které nám měly podat bližší informace o respondentovi. Nejdůležitější položkou v této části byla položka 3., která zjišťovala místo bydliště, resp. příslušnost k jednotlivým regionům (bratislavskému nebo banskobystrickému). Na základě této položky bude následně vyhodnocována hlavní hypotéza disertační práce.

12.1.2 ANALÝZA 2. ČÁSTI DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Při vyhodnocování následující části dotazníku jsme se zabývali pravdivostí hypotéz, které jsme si stanovili. Protože jsme analýzu dotazníku prováděli v pořadí, ve kterém byly sestaveny položky dotazníku, při analýze 2. dotazníkové části jsme potvrdzovali, nebo vyvraceli stanovené dílčí hypotézy č. 1 a 2.

K ověření pravdivosti sestavených hypotéz budeme používat statistické metody, které se používají ke zpracování nominálních dat.

Hypotéza č. 1

H₁: Žáci základních škol na Slovensku se setkávají s českým jazykem prostřednictvím mluvených a psaných projevů.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se setkávají s češtinou stejně často jak prostřednictvím televize, tak i jiných masmédií.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Tuto hypotézu jsme sestavili a zařadili do našeho průzkumu především proto, že jsme chtěli vědět, jestli žáci sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu využívají všech dostupných masmediálních prostředků. Do výčtu možností jsme u této položky zařadili také položku *pri osobnom kontakte*, jelikož jsme předpokládali rodinné vazby s českými příbuznými, přestože se nejedná o masmediální prostředek. Očekávali jsme, že respondenti budou nejčastěji volit položku a), tedy že s češtinou se setkávají zejména prostřednictvím televize. Usuzovali jsme, že čtení českých knih a české literatury se bude těšit menší oblibě, přestože v době před rozdělením republik v roce 1993 bylo běžné číst knihy tištěné česky, a to jak beletristické, tak odborné, zejména proto, že na slovenském knižním trhu se vyskytovaly častěji než knihy psané slovensky. Dále jsme předpokládali, že vysokou četnost bude mít i volba internetu.

Vyhodnocením této dotazníkové položky jsme chtěli ověřit nebo vyvrátit náš předpoklad, že žáci sekundární školy přicházejí s češtinou do kontaktu především tehdy, když se dívají na televizi.

K ověření dílčí hypotézy č. 1 jsme zvolili statistickou metodu chí-kvadrát pro kontingenci tabulku. Použili jsme k tomu vzorec pro výpočet testového kritéria, který vychází z údajů zjištěných při získávání údajů.

Tabulka četností č. 1 Možnosti setkávání se s češtinou

Možnosti výběru	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Sledování televize	141	48,4	177,16
Poslouchání rádia	5	48,4	38,91
Používání internetu	84	48,4	26,18
Četba literatury	2	48,4	44,48
Osobní kontakt	10	48,4	30,46
Celkem	242	242	317,19

$$\chi^2 = 0,05 (4) = 9,48 < \chi^2 = 317,19$$

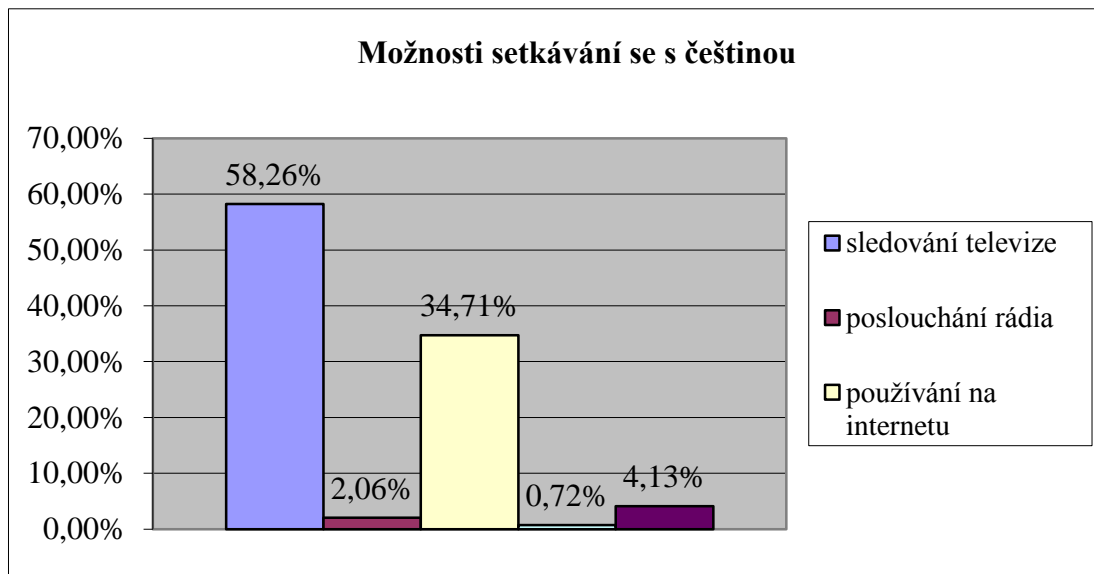
Abychom mohli vypočítat testové kritérium, museli jsme nejdříve vypočítat očekávanou četnost. Tu jsme vypočítali tak, že jsme podělili celkový počet respondentů počtem nabízených možností. Po vypočítání jsme dostali hodnotu 48,4. Tuto hodnotu jsme potom dosadili do vzorce pro výpočet testového kritéria:

$$\frac{(P - O)^2}{O}$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria byla $\chi^2 = 317,19$. Tato hodnota je mnohokrát vyšší než kritická hodnota $\chi^2 = 0,05 (4) = 9,48$. Můžeme tedy odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní, která usuzuje, že žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým

jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Graf č. 2 Možnosti setkávání se s češtinou



Pro lepší přehlednost uvádíme ještě grafické znázornění, ve kterém jsme získané hodnoty převedli na procenta. Z grafu č. 2 vyplývá, že 141 respondentů, kteří zvolili za nejčastější možnost setkávání se s češtinou „prostřednictvím televize“, představuje 58,26%. Druhá nejfrekventovanější možnost „internet“ byla vybrána 84 žáky, kteří tvoří 34,71%. „Osobní kontakt“ označilo 10 respondentů, což je 4,13%. Možnost „poslouchání rádia“ byla zakřížkována 5 žáky, což je v procentuálním vyjádření 2,06%. Nejméně dotazovaných, tedy 2, zvolilo položku „četba literatury“. Po přepočtu na procenta jsme dostali hodnotu 0,72%.

Další položka v dotazníku byla směřována na výskyt českého jazyka ve vyučování. Vzhledem k tomu, že jsme vycházeli při sestavování 3. části z dotazníku učebnic slovenského jazyka, ve kterých se český jazyk vyskytoval, chtěli jsme zjistit, jestli i v ostatních předmětech se žáci mohou setkat s češtinou. Předpokládali jsme, že větší pravděpodobnost je v humanitních předmětech než v předmětech exaktních. Při sestavování výčtu předmětů jsme vycházeli ze školních osnov schválených Ministerstvem školství SR. Na základě faktu, že si školy mohou sestavovat svůj školní vzdělávací program a zařazovat své volitelné předměty z hlediska např. zaměření školy, jsme však do výčtu možností přiřadili také možnost *iný predmet*. Počítali jsme také s alternativou, že ne na všech školách žáci dovedou analyzovat

přítomnost českého jazyka v učebnicích nebo ve vyučování samotném, proto jsme výčet předmětů doplnili o položku *nestretávam sa*. U této dotazníkové položky žáci mohli zakřížkovat více než jednu možnost. Pro zajímavost jsme při zpracování této položky ponechali rozdělení regionů na banskobystrický a bratislavský.

Tabulka č. 8 Výskyt češtiny ve vyučovacích předmětech

Předmět	Banskobystrický region	Bratislavský region
Slovenský jazyk a literatura	102	115
Dějepis	88	91
Geografie	95	97
Občanská výchova	5	8
Náboženská výchova	3	11
Matematika	2	8
Informatika	15	32
Hudební výchova	54	94
Výtvarná výchova	2	1
Tělesná výchova a sport	3	7
Technika	9	5

Předmět	Banskobystrický region	Bratislavský region
Fyzika	2	0
Chemie	1	3
Biologie	1	4
Nesetkávám se	10	3
Jiný předmět	13	10

Po přenesení dat z tabulky vyplývá, že nejčastěji se žáci osmého ročníku banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s českým jazykem v hodinách slovenštiny. Domníváme se, že je to způsobeno jednak poznámkami, na jejichž základě jsme vypracovali 3. část dotazníkového šetření, jednak díky „českým“ ukázkám v čítankách. Vzhledem k tomu, že tato disertační práce není zaměřena na analýzu učebnic, zmiňme pouze např. učebnici literární výchovy pro 6. ročník od D. Petříkové, R. Trutza, E. Greifové a M. Morávkové, která byla vydána ve vydavatelství Litera (2000). V této čítance můžeme nalézt pohádku Pavla Dvořáka, která se v této čítance jmenuje *Rozprávka na jantárovej niti*.⁹⁷ Jako další příklad můžeme uvést učebnici literární výchovy od stejných autorů určenou pro 5. ročník základních škol, ve které je uveden úryvek z loutkové hry Juraje Barteka, který se nechal inspirovat spisovatelem Karlem Čapkem. V závěru této čítanky je potom Karel Čapek zmíněn v galerii spisovatelů. Připomínáme, že přestože se jedná o české autory, text byl přeložen do slovenštiny, a to na základě Zákona o štátnom jazyku 270/1995 Z.z. z roku 1995, který upravuje používání slovenského jazyka na slovenských školách.

Dalšími předměty, které žáci označovali, byly dějepis (88 žáků z banskobystrického a 91 žáků z bratislavského regionu) a geografie, tedy zeměpis

⁹⁷ DVOŘÁK, P. *Rozprávka na jantárovej niti*. Literárna výchova pre 6. ročník ZŠ. 2000, s. 153-156.

(95 respondentů v Banské Bystrici a 97 respondentů v Bratislavě). Předpokládáme, že tyto předměty označovali žáci především proto, že česká historie úzce souvisí s vývojem slovenského státu, a to od období Velké Moravy až dosud. Stejně tak můžeme usuzovat na výběr zeměpisu. Je to jednak proto, že jsme sousedními státy a také proto, že mnoho dotazovaných má příbuzné žijící v České republice. Vzhledem k tomu, že mezi počtem žáků nebyl v rámci obou krajů při výběru těchto předmětů velký rozdíl, domníváme se, že je to z důvodu volby učebnic a podobně sestavených školních tematických plánů vypracovaných na základě schváleného ŠVP, ve kterém jsou, stejně jako v českém RVP ZV v České republice, stanoveny tematické okruhy pro jednotlivé předměty, na jejichž základě si poté školy tvoří vlastní tematické plány.

Hudební výchova byla vyhodnocena jako čtvrtý předmět, ve kterém se žáci banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s češtinou. V banskobystrickém regionu hudební výchovu označilo 34 žáků, v bratislavském regionu potom 94 žáků, což je z hlediska celkového počtu respondentů znatelný rozdíl. Můžeme předpokládat, že výskyt češtiny v hodinách hudební výchovy je v Bratislavě vyšší z důvodu lehčí dostupnosti a bližšího kontaktu Bratislavy s českými rádii a s českou hudební produkcí vůbec. Proto nás tento výsledek nepřekvapil.

Podle žáků 2. stupně v Banské Bystrici a Bratislavě se čeština neobjevuje v hodinách tělesné výchovy a sportu. Přesto jsme tam tuto položku zařadili proto, že jsme usuzovali, že se žáci 2. stupně banskobystrických a bratislavských základních škol mohou s češtinou setkávat např. prostřednictvím hudby při nacvičování různých sportovně pohybových aktivit. Jen velmi málo respondentů označilo, že se čeština vyskytuje v hodinách chemie (1 respondent z Banské Bystrice, 3 respondenti z Bratislavy), fyziky (po 1 dotazovaném z obou regionů), výtvarné výchovy (2 žáci banskobystrického regionu, 1 žák bratislavského regionu).

0 dotazovaných z Banské Bystrice a 3 žáci z Bratislavy v průzkumném šetření uvedli, že se s českým jazykem ve vyučovacích hodinách nesetkávají vůbec.

U položky *iný predmet* 13 dotazovaných z Banské Bystrice a 10 dotazovaných z Bratislavy uvedlo hodiny předmětu *svet práce*.⁹⁸

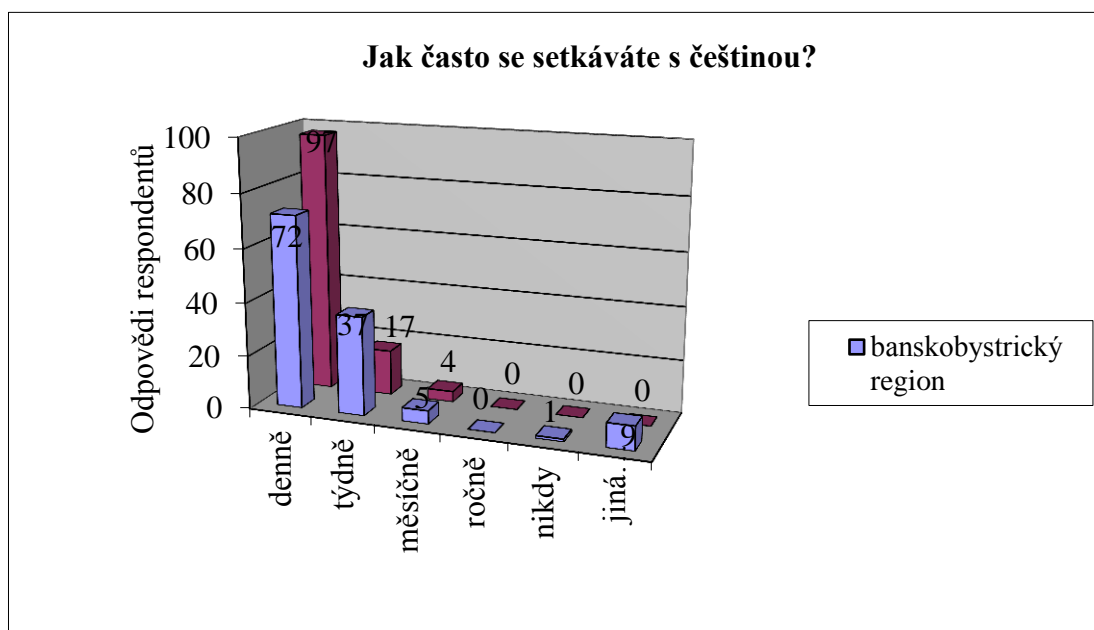
Položka č. 7 ve 2. části dotazníkového šetření zjišťovala, jak často se žáci 2. stupně banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s češtinou. Předpokládali jsme, že nejčastěji volená možnost bude a) denně nebo b) týdně. Přesto jsme do výčtu možností přiřadili i další časové intervaly c) měsíčně, d) ročně, e) nikdy se nesetkávám. Pro úplnost jsme také k této položce přiřadili položku *iná možnosť*.

Tabulka č. 9 Jak často se setkáváš s češtinou?

	Banskobystrický region		Bratislavský region	
	Pozorovaná četnost	Vyjádření v %	Pozorovaná četnost	Vyjádření v %
Denně	72	58,06%	97	82,20%
Týdně	37	29,83%	17	14,40%
Měsíčně	5	4,03%	4	3,38%
Ročně	0	0%	0	0%
Nesetkávám se nikdy	1	0,80%	0	0%
Jiná možnost	9	7,25%	0	0%
	124		118	

⁹⁸ Pozn.: V přípravné fázi tohoto šetření byly do dotazníku zahrnuty také položky týkající se cizích jazyků. V původním záměru šlo spíše o kompletní přehled předmětů 8. ročníku. Žáci však ani v jednom případě cizí jazyk jako vyučovací předmět, ve kterém se setkávají s češtinou, nevolili. Proto jsme se rozhodli tyto položky nakonec odstranit.

Graf č. 3 Jak často se setkáváte s češtinou?



Z tabulky č. 9 a z grafu č. 3 vyplývají údaje o frekvenci setkávání se žáků s češtinou. Nejčastější odpověď u obou skupin byla, že se s českým jazykem setkávají „denně“. U banskobystrických respondentů to bylo 72, tedy 58,06%, u bratislavských respondentů zvolilo tuto možnost 97 respondentů, což představuje 82,20%. Jako druhou nejčastěji volenou položku označovali žáci položku „týdně“ – v Banské Bystrici to bylo 37 dotazovaných (29,83%), v Bratislavě 17 dotazovaných (14,40%). „Měsíčně“ se s češtinou setkává 5 respondentů z Banské Bystrice, což je 4,03%, a 4 respondenti z Bratislavy, kteří tvoří 3,38%. Z bratislavských dotazovaných nikdo nezvolil možnosti d) ročně, e) nesetkávám se nikdy a f) jiná možnost. V Banské Bystrici se jeden krát vyskytla zakroužkovaná položka e) nesetkávám se nikdy, 9 krát byla zvolena f) jiná možnost, přičemž odpovědi byly vyjádřením různých časových údajů v počtu měsíců v roce (tzn. 2x za rok, jednou za 3 měsíce atd.)

Položka č. 8 v dotazníkovém šetření zjišťovala postoje žáků 2. stupně základních škol v Banské Bystrici a Bratislavě k českému jazyku. Očekávali jsme, že zjistíme, zda se čeština stává pro žáky sekundární školy jazykem neutrálním, nebo dokonce jazykem cizím. Jak jsme uvedli v kapitole 11.3.5.1, zařadili jsme tuto položku do dotazníku proto, že při průzkumu prováděném autorkou této disertační práce v roce 2007 100% respondentů ze Slovenska ve věku 45-55 let uvedlo, že

čeština je pro ně jazyk blízký. Z hlediska klesající úrovně pasivního česko-slovenského bilingvismu jsme usuzovali, že vztah slovenských teenagerů k českému jazyku bude jiný než vztah jejich rodičů či prarodičů.

Vzhledem k tomu, že po provedení prvního třídění žádný z respondentů neodpověděl, že čeština je pro něj jazyk cizí, jsme se rozhodli zvolit pro ověření pravdivosti hypotézy č. 2 statistickou metodu chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Hypotéza č. 2

H₂: Žáci základních škol na Slovensku mají k českému jazyku stejný vztah.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystričském a bratislavském regionu považují český jazyk za jazyk blízký.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystričském regionu v menší míře označují český jazyk za jazyk blízký než žáci v bratislavském regionu.

Ověření pravdivosti stanovené hypotézy pomocí statistické metody chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku:

Čtyřpolní tabulka č. 1

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Blízký	121	115	236
Neutrální	3	3	6
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05} (1) = 3,841 > \chi^2 = 0,0037$$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme podle následujícího vzorce:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(363-345)^2}{(236) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (6)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{324}{20718912}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,00001564$$

$$\chi^2 = \mathbf{0,0037}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

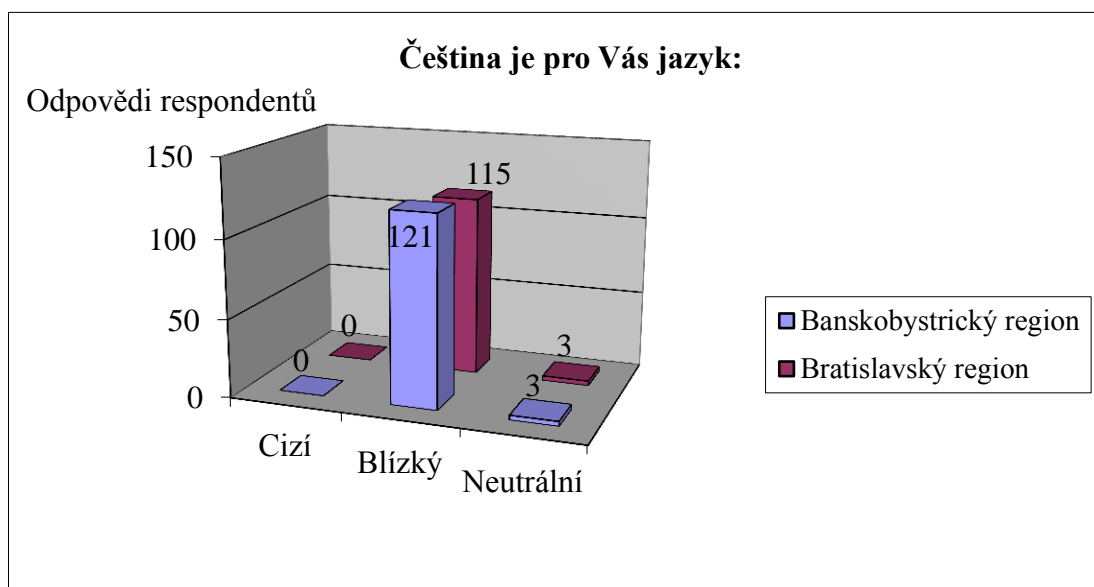
Kritická hodnota vypočítaného testového kritéria je 0,0037, což je menší hodnota než kritická hodnota, proto nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu. Musíme tedy konstatovat, že žáci 2. stupně základních škol banskobystrického regionu považují český jazyk za blízký stejně jako žáci 2. stupně základních škol v bratislavském regionu.

Pro lepší přehlednost uvádíme opět grafické zpracování a procentuální vyjádření zpracované v tabulce.

Tabulka č. 10 Čeština je pro Vás jazyk:

	Banskobystrický region		Bratislavský region	
	Počet respondentů	Vyjádření v %	Počet respondentů	Vyjádření v %
Cizí	0	0%	0	0%
Blízký	121	97,58%	115	97,45%
Neutrální	3	2,41%	3	2,54%
	124		118	

Graf č. 4 Čeština je pro Vás jazyk:



Jak je patrné z grafu, češtinu považuje za jazyk blízký 121 respondentů z Banské Bystrice, což je 97,58% z celkového počtu 124 dotazovaných. 2,41%, tedy 3 respondenti, považují češtinu za jazyk neutrální. V Bratislavě označilo češtinu za jazyk blízký 115 žáků, kteří tvoří 97,45% z počtu 118 všech bratislavských respondentů. Zbývajících 2,54% uvedlo, že čeština je pro ně jazyk neutrální. Nikdo z dotazovaných v obou krajích neoznačil český jazyk za cizí.

Z celkového počtu 242 žáků banskobystrického a bratislavského regionu vnímá český jazyk jako blízký 236 žáků, což představuje 97,52% ze 100% dotazovaných. Zbývajících 2,48% žáků vnímá češtinu jako jazyk neutrální.

Můžeme tedy říct, že přestože žáci, kteří se zúčastnili našeho průzkumu, mají z hlediska dob minulých jiné zkušenosti s česko-slovenským prostředím a s česko-slovenskými vztahy, stále vnímají v převážné většině češtinu jako jazyk blízký.

Další položka byla do dotazníku zařazena proto, že jsme chtěli zjistit, jaký cizí jazyk se žáci na škole učí. Vzhledem k tomu, že v rámci vzdělávacího systému a kurikulárních dokumentů na Slovensku je možné vyučovat na slovenských základních školách i v jiném jazyce než ve slovenštině, zajímalo nás, jaké cizí jazyky jsou nejfrekventovanější. Na školách, kde mají vyučovací jazyk maďarský nebo ukrajinský, je hned dalším jazykem, kterému se žáci učí, jazyk slovenský. Proto jsme položku formulovali tak, aby žáci na školách s vyučovacím jazykem maďarským

nebo ukrajinským pochopili, že v tomto případě nepovažujeme slovenštinu za jazyk cizí.

System slovenského školství stanovuje, že žáci na 2. stupni základních škol mají studovat 2 cizí jazyky. Z toho vyplývá, že pokud žáci navštěvují školu, kde vyučovacím jazykem není slovenština, přicházejí do kontaktu s celkem čtyřmi jazyky (vyučovacím jazykem, tedy maďarštinou nebo ukrajinštinou, povinným slovenským jazykem a dvěma dalšími cizími jazyky).

Protože jsme zkoumali vliv češtiny na současnou podobu jazyka, nebyla tato položka pro nás stěžejní. Do dotazníkového šetření jsme ji zařadili kvůli tomu, že nás odpovědi žáků zajímaly především z pedagogického hlediska. Chtěli jsme z odpovědí žáků zjistit, jaká je jazyková situace a oblíbenost cizích jazyků na Slovensku, popř. tuto jazykovou situaci porovnat s výukou cizích jazyků v České republice. I u této dotazníkové položky jsme ponechali možnost volby *iný jazyk*.

Tabulku, do které jsme výsledky zapsali, jsme opět ponechali rozdělenou na jednotlivé regiony.

Tabulka č. 11 Jaký jazyk se ve škole učíte jako první cizí jazyk?

Jazyk	Banskobystrický region		Bratislavský region	
	Počet respondentů	Vyjádření v %	Počet respondentů	Vyjádření v %
Anglický	81	65,32%	63	53,38%
Německý	43	34,67%	26	22,03%
Maďarský	0	0%	17	14,40%
Ukrajinský	0	0%	0	0%

	Banskobystrický region		Bratislavský region	
Jazyk	Počet respondentů	Vyjádření v %	Počet respondentů	Vyjádření v %
Francouzský	0	0%	12	6,38%
Španělský	0	0%	0	0%
Jiný jazyk	0	0%	0	0%
	124		118	

Z tabulky č. 10 vyplývá, že žáci v banskobystrickém regionu si nejčastěji vybírají jako první cizí jazyk angličtinu, což uvedlo 81 respondentů (65,32%) z celkového počtu 124 žáků. Němčinu označilo 43 dotazovaných, kteří představují 34,67%. Žádný další jazyk žáci 2. stupně v Banské Bystrici neoznačili. Možnost *jiný jazyk* zůstala žáky banskobystrických základních škol také nevyužita.

V Bratislavě jsme zjistili vyšší počet zvolených možností. Jazykem, který jako první cizí jazyk volilo nejvíce respondentů, byla angličtina. Tuto položku zakřížkovalo 63 dotazovaných, tedy 53,38%. Druhým nejfrekventovanějším jazykem byla potom němčina, kterou vybralo 26 žáků, je to 22,03% dotazovaných. V porovnání s žáky v Banské Bystrici se v tabulce objevila i položka maďarský jazyk. Maďarštinu označilo 17 bratislavských žáků, kteří představují 14,40%. Předpokládáme, že na rozdíl od respondentů z Banské Bystrice volili respondenti z Bratislavy tuto možnost zejména z geografických důvodů. Posledním uvedeným jazykem je francouzština, která byla zvolena 12 respondenty, což je 6,38%. U francouzštiny se domníváme, že byla vybrána vyšším počtem bratislavských respondentů proto, že jde z kulturně-politického hlediska o daleko kosmopolitnější město, než je Banská Bystrica.

Vyhodnocením této poslední položky jsme ukončili vyhodnocování 2. části dotazníku. V této 2. dotazníkové části jsme zpracovávali celkem pět dotazníkových položek, v rámci nichž jsme ověřovali tři stanovené hypotézy č. 1 a 2, které byly v našem průzkumu označeny jako dílčí. Pro ověření hypotézy č. 1 jsme použili statistickou metodu pro nominální data chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. K ověření hypotézy č. 2 jsme využili statistickou metodu pro nominální data chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

U hypotézy č. 1 jsme mohli na základě vyhodnocených údajů odmítnout nulovou hypotézu a přijmout alternativní hypotézu. U hypotézy č. 2 jsme nulovou hypotézu na základě získaných výsledků odmítnout nemohli.

12.1.3 ANALÝZA 3. ČÁSTI DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Analýzou 3. části našeho dotazníkového šetření jsme ověřovali hlavní hypotézu, kterou jsme si pro náš průzkum stanovili.

Hlavní hypotéza

H_H: Český jazyk má vliv na běžnou komunikaci mládeže 2. stupně na Slovensku.

Nulová hypotéza

H₀: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.

Alternativní hypotéza

H_A: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavnském regionu než v banskobystrickém.

Abychom mohli tuto hypotézu ověřit, nebo vyvrátit, potřebovali jsme sestavit baterii slov, která jsme k tomuto účelu zamýšleli použít. Tuto baterii jsme sestavili na základě výsledků získaných v přípravné fázi průzkumného šetření. Slova, která jsme v tomto dotazníku použili, byla obsažena jednak v učebnicích slovenského jazyka pro 2. stupeň základních škol, které vlastnily doložku Ministerstva školství SR, dále ze stránek Ministerstva kultúry SR ze sekce jazykové okénko (*jazykové okienko*).

Jednotlivé dotazníkové položky měly dichotomní členění, to znamená, že byly uváděny ve dvojici, z níž jeden výraz pocházel z českého jazyka, druhý výraz

z jazyka slovenského. Všechna slova, obsažená v dotazníku, byla dále rozdělena podle slovnědruhové příslušnosti, takže celkem měla 3. část dotazníkového šetření 4 podčásti:

1. podčást s podstatnými jmény (10 položka dotazníku);
2. podčást, v níž byla slovesa (11 položka dotazníku);
3. podčást s předložkovými vazbami (12 položka dotazníku);
4. podčást, ve které byla uvedena přídavná jména (13 položka dotazníku).

Pro lepší přehlednost a usnadnění v orientaci při zpracovávání dat jsme jednotlivá slova očíslovali číslem podčásti a číslem v pořadí. Celkem jsme do dotazníku zařadili 36 dichotomních položek.

Respondenti měli na základě toho, jak používají slovenský jazyk v každodenním styku, vybrat z těchto výrazů ten, který užívají častěji.

Protože jsme při vyhodnocování této dotazníkové části chtěli ověřit hypotézu, která je založena na rozdílnosti v užívání bohemismů z hlediska geografického, použili jsme statistickou metodu pro nominální data chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, abychom lépe viděli rozdíl v užití jednotlivých výrazových dvojic žáky z banskobystriického a bratislavského regionu.

Kritická hodnota, kterou jsme si stanovili (a jak doporučuje Chráska, 2007), byla 5%, tedy 0,05. Z toho vyplývá, že $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

K jednotlivým dvojicím jsme vytvořili čtyřpolní tabulku a následně jsme vypočítali testové kritérium.

Testové kritérium jsme počítali podle vzorce:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

Pokud testové kritérium bylo menší než kritická hodnota, nemohli jsme odmítnout nulovou hypotézu. Naopak pokud testové kritérium bylo větší než kritická hodnota, odmítli jsme nulovou hypotézu a mohli jsme přijmout hypotézu alternativní.

Z následujících výrazů vyberte ten, který používáte častěji:

Čtyřpolní tabulka č. 2

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Babka, babička	65	93	158
Stará mama	59	25	84
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 18,5856$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1625 - 5487)^2}{(158) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (84)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{14915044}{194195904}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,076$$

$$\chi^2 = \mathbf{18,5856}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 2. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č.3

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Perina	39	90	129
Paplón	85	28	113
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 48,7872$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1092 - 7650)^2}{(129) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (113)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{43007364}{213290664}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,2016$$

$$\chi^2 = \mathbf{48,7872}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 3. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 4

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Tatko	42	81	123
Ocino	82	37	119
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 29,25188$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1554 - 6642)^2}{(123) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (119)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{25887744}{214168584}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,1208$$

$$\chi^2 = \mathbf{29,25188}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 4. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 5

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Posilovňa	92	109	201
Posilňovňa	32	9	41
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 14,1812$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(828 - 3488)^2}{(201) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (41)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{7075600}{120582312}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,0586$$

$$\chi^2 = \mathbf{14,1812}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 5. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 6

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Držátko	32	79	101
Držadlo	92	39	131
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 41,220$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1248 - 7268)^2}{(111) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (131)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{36240400}{212763912}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,170331517$$

$$\chi^2 = \mathbf{41,220}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 6. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 7

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Krb	104	117	221
Kozub	20	1	21
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 > \chi^2 = 2,731$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(104 - 2340)^2}{(221) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (21)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{4999696}{443013064}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,01128$$

$$\chi^2 = 2,731$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 7. čtyřpolní tabulky byla menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu, která tvrdí, že četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.⁹⁹

⁹⁹ Pozn.: Při realizaci průzkumného dotazníkového šetření se žáci jak ve školách v Banské Bystrici, tak ve školách v Bratislavě ptali autorky této disertační práce na to, co slovo “kozub” znamená, protože ho neznali. Usuzujeme, že právě neznalost slovenského výrazu pro krb (tedy kozub) je příčinou, proč se v tomto případě u tohoto výrazu nepotvrdila pravdivost alternativní hypotézy.

Čtyřpolní tabulka č. 8

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Zahájenie školského roka	33	95	128
Otvorenie školského roka	91	23	114
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 70,487$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(759 - 8645)^2}{(128) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (114)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{62188996}{213510144}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,291$$

$$\chi^2 = 70,487$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 8. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 9

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Kříd	91	57	148
Pokoj	33	61	94
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 16,012$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(5551 - 1881)^2}{(148) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (94)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{13468900}{203560384}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,066$$

$$\chi^2 = 16,012$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 9. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 10

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Dopis	32	49	81
List	92	69	161
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 6,708$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2208 - 4508)^2}{(81) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (161)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{5290000}{190815912}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,027$$

$$\chi^2 = \mathbf{6,708}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 10. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 11

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Na oplátku	37	59	96
Na revanš	87	59	146
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 10,269$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2183 - 5133)^2}{(146) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (96)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{8702500}{205082112}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,042$$

$$\chi^2 = \mathbf{10,269}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 11. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 12

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Krabica	58	37	95
Škatuľa	66	81	147
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 6,027$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(4698 - 2442)^2}{(95) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (147)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{5089536}{204335880}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,024$$

$$\chi^2 = \mathbf{6,027}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 12. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 13

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Odstavec	16	27	43
Odsek	108	91	199
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 4,11$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1456 - 2916)^2}{(43) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (199)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{2131600}{125206024}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,017$$

$$\chi^2 = 4,11$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 13. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 14

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Zbytok	2	20	22
Zvyšok	122	98	220
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 17,20$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(196 - 2440)^2}{(22) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (220)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{5035536}{70818880}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,071$$

$$\chi^2 = 17,20$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 14. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 15

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Bludište	28	42	70
Bludisko	96	76	172
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 4,97$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2128 - 4032)^2}{(70) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (172)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{3625216}{176169280}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,020$$

$$\chi^2 = 4,97$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 15. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 16

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Húpať sa	37	84	121
Hojdať sa	87	34	121
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 41,347$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1258 - 7308)^2}{(121) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (121)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{36602500}{214227112}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,170$$

$$\chi^2 = \mathbf{41,347}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 16. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 17

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Oženit' sa	55	91	146
Zosobášit' sa	69	27	96
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 27,119$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1485 - 6279)^2}{(146) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (96)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{22982436}{205082112}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,112$$

$$\chi^2 = 27,119$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 17. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 18

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Vylosovat' výheru	53	89	142
Vyžrebovat' výhercu	71	29	100
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 26,634$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1537 - 6319)^2}{(142) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (100)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{22867524}{207774400}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,110$$

$$\chi^2 = 26,634$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 18. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 19

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Zle si vedie	40	92	132
Zle si počína	84	26	110
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 50,949$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1040 - 7728)^2}{(132) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (110)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{44729344}{212456640}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,210$$

$$\chi^2 = 50,949$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 19. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 20

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Vyzdraviť	48	79	127
Vyzdraviť sa	76	39	115
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 19,334$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1872 - 6004)^2}{(127) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (115)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{17073424}{213700360}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,079$$

$$\chi^2 = 19,334$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 20. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 21

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Doporučovat'	45	91	139
Odporúčat'	79	27	106
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 40,944$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1215 - 7189)^2}{(136) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (106)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{35688679}{210934912}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,169$$

$$\chi^2 = 40,944$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 21. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 22

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Opisovat' úlohu	79	22	97
Odpisovat' úlohu	49	96	145
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 44,071$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(7200 - 1078)^2}{(97) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (145)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{37478884}{205799080}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,182$$

$$\chi^2 = 44,071$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 22. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 23

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Byť na hlavu padnutý	89	94	183
Osprostieť	35	24	59
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 > \chi^2 = 2,039$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2136 - 3290)^2}{(183) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (59)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{1331716}{157981704}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,0084$$

$$\chi^2 = 2,039$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 23. čtyřpolní tabulky byla nižší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu, která tvrdí, že četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.

Čtyřpolní tabulka č. 24

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Vsadiť sa	49	74	123
Staviť sa	75	44	119
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 13,016$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2156 - 5550)^2}{(123) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (119)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{11519236}{214168584}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,053$$

$$\chi^2 = \mathbf{13,016}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 24. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 25

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Prejednat'	60	72	136
Prerokovat'	64	42	106
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 6,303$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2520 - 4864)^2}{(136) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (106)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{5494336}{210934912}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,026$$

$$\chi^2 = 6,303$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 25. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 26

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Doprevádzat' niekoho	56	73	129
Sprevádzat' niekoho	68	45	113
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 6,777$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2520 - 4964)^2}{(129) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (113)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{5973136}{213290664}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,028$$

$$\chi^2 = 6,777$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 26. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 27

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Kamarádit' sa	23	22	45
Kamarátit' sa	101	96	197
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 > \chi^2 = 0,0003$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2208 - 2222)^2}{(127) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (115)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{196}{129712680}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,00000151$$

$$\chi^2 = 0,0003$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 27. čtyřpolní tabulky byla nižší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu, která tvrdí, že četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.

Čtyřpolní tabulka č. 28

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Noviny k čítaniu	5	69	74
Noviny na čítanie	119	49	168
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 84,421$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(245 - 8211)^2}{(74) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (168)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{63457156}{181905024}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,348$$

$$\chi^2 = \mathbf{84,421}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 28. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 29

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Hrať na gitaru	41	72	113
Hrať na gitare	83	46	129
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 18,979$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1886 - 5976)^2}{(113) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (129)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{16728100}{213290664}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,078$$

$$\chi^2 = \mathbf{18,979}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 29. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 30

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Za A, za B	36	73	109
Po A, po B	88	45	133
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 26,329$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1620 - 6424)^2}{(109) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (133)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{23078416}{212120104}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,108$$

$$\chi^2 = 26,329$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 30. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 31

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Stát' u okna	33	46	79
Stát' pri okne	91	72	163
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 4,207$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(2376 - 4186)^2}{(79) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (163)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{3276100}{188416264}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,017$$

$$\chi^2 = 4,207$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 31. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 32

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Ist' pre pomôcky	36	77	113
Ist' po pomôcky	88	41	129
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 31,702$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1476 - 6776)^2}{(113) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (129)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{28090000}{213290664}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,131$$

$$\chi^2 = 31,702$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 32. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 33

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Bud' na mňa milá	39	68	107
Bud' ku mne milá	85	50	135
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 16,795$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1950 - 5780)^2}{(107) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (135)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{14668900}{211359240}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,069$$

$$\chi^2 = 16,795$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 33. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 34

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Behom dňa	31	77	108
Počas dňa	93	41	134
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 39,647$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1271 - 7161)^2}{(108) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (134)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{34692100}{211754304}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,163$$

$$\chi^2 = 39,647$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 34. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 35

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Bramborový šalát	14	15	29
Zemiakový šalát	110	103	213
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 > \chi^2 = 0,690$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(14 \cdot 103 - 110 \cdot 15)^2}{(29) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (213)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{258064}{90381894}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,0028$$

$$\chi^2 = \mathbf{0,690}$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 35. čtyřpolní tabulky byla nižší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto nemůžeme odmítnout nulovou hypotézu, která tvrdí, že četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.

Čtyřpolní tabulka č. 36

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Tramvajový	25	72	97
Električkový	99	46	145
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 42,022$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1150 - 7128)^2}{(97) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (145)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{35736484}{205799080}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,173$$

$$\chi^2 = 42,022$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 36. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Čtyřpolní tabulka č. 37

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Perný deň	28	67	95
Namáhavý deň	96	51	147
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 29,655$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1428 - 6432)^2}{(95) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (147)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{25040016}{204335880}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,122$$

$$\chi^2 = 29,655$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 37. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Po vyhodnocení 3. části dotazníku a po dosazení všech 36 dichotomních položek do čtyřpolních tabulek můžeme shrnout výsledky této části dotazníku. Z 36 výrazů jsme museli přijmout nulovou hypotézu u 4 uvedených dvojic, a to u výrazů *bramborový šalát - zemiakový šalát*, *kamarádiť sa - kamarátiť sa* a u položek *byť na hlavu (padnutý) - osprostieť, krb - kozub*.

U výrazů *bramborový šalát* obě dvě skupiny respondentů volili slovenský výraz *zemiakový šalát*, a to v počtu 110 respondentů z Banské Bystrice a 103 respondentů z Bratislavy. Podobně to bylo u výrazů *kamarádiť sa - kamarátiť sa*, kde žáci banskobystrických základních škol vybírali možnost *kamarátiť sa*

v počtu 101 dotazovaných a žáci bratislavských základních škol tuto možnost zvolili v počtu 96 dotazovaných, přičemž *kamarátit' sa* je spisovný výraz slovenský.

U položek *byť na hlavu (padnutý) - osprostiet'* byl rozdíl v tom, že z této dvojice žáci uváděli častější užívání slova českého původu, a to v počtu 89 žáků v Banské Bystrici a 94 žáků v Bratislavě. Nejčastěji vybíraným bohemismem, který žáci 2. stupně základních škol používají, se stal bohemismus *krb*. Jak jsme uvedli při vyhodnocování tohoto výrazu v poznámce, dokonce se někteří žáci ptali autorky této disertační práce, co znamená slovo *kozub*.

U zbývajících 32 položek jsme konstatovali přijetí alternativní hypotézy, která tvrdí, že četnost užívaných bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavnském regionu než v banskobystrickém.

Abychom mohli lépe porovnat zpracované výsledky, ukážeme v následující tabulce přehled všech 36 bohemismů a ke každému bohemismu uvedeme počet žáků, kteří daný bohemismus zvolili jako výraz, který užívají v běžné komunikaci častěji. Zároveň respondenty rozdělíme podle příslušnosti k banskobystrickému a bratislavskému kraji. Jen připomeňme, že celkový počet žáků v Banské Bystrici byl 124 a v Bratislavě 118. V tomto přehledu ponecháme jednotlivá slova v pořadí, ve kterém byla uvedena v dotazníku.

Tabulka č. 12 Přehled bohemismů

Bohemismus	Pozorovaná četnost v banskobystrickém regionu	Pozorovaná četnost v bratislavském regionu
Babka, babička	65	93
Perina	39	90
Tatko	42	81
Posilovňa	92	109
Držátko	32	79

Krb	104	117
Zahájenie školského roka	33	95
Kľud	91	57
Dopis	32	49
Na oplátku	37	59
Krabica	58	37
Odstavec	16	27
Zbytok	2	20
Bludište	28	42
Húpať sa	37	84
Oženiť sa	55	91
Vylosovať výhercu	55	89
Zle si vedie	40	92
Vyzdraviť sa	48	79
Doporučovať	45	91
Opisovať úlohu	75	22
Byť na hlavu (padnutý)	89	94

Vsadiť sa	49	74
Prejednať	60	76
Doprevádzať niekoho	56	73
Kamarádiť sa	23	22
Noviny k čítaniu	5	69
Hrať na gitaru	41	72
Za A, za B	36	73
Stáť u okna	23	103
Ist' pre pomôcky	36	77
Buď na mňa milá	39	68
Behom dňa	31	77
Bramborový šalát	14	15
Tramvajový	25	72
Perný deň	28	67

Z tabulky č. 12 vyplýva, že najpoužívanějšími bohemismy u žáků 2. stupně základních škol v banskobystřickém a bratislavském regionu je slovo *krb* a výraz *posilovňa*.

V následujících tabulkách č. 12 a 13 jsme vypsali 10 nejčastěji volených bohemismů a 5 nejméně často volených bohemismů. Abychom zajistili větší přehlednost, zvolili jsme grafickou úpravu dvou tabulek. Tak je možné daleko lehčím

způsobem vypořádat a srovnat četnost těch bohemismů, které byly žáky obou regionů vybírány nejčastěji, i těch, které byly voleny nejméně často.

V tabulce číslo 12. jsme zpracovali odpovědi žáků z banskobystrického regionu. Uvedli jsme prvních deset výrazů, které označilo nejvíce respondentů. Protože výrazy *oženit' sa* a *vylosovať výhercu* označil stejný počet respondentů, ponechali jsme oba výrazy v jednom řádku tabulky. V závěru tabulky je potom pět výrazů, které byly zvoleny nejmenším počtem žáků.

Tabulka č. 12 Frekvence výběru volených bohemismů v banskobystrickém regionu

Pořadí	Bohemismus	Banskobystrický region
1.	krb	104
2.	posilovňa	92
3.	byť na hlavu (padnutý)	89
4.	opisovať úlohu	75
5.	babka, babička	65
6.	prejednať	60
7.	krabica	58
8.	kľud	57
9.	doprevádzat'	56

Pořadí	Bohemismus	Banskobystrický region
10.	oženit' sa; vylosovať výhercu	55
32.	stát' u okna	23
33.	odstavec	16
34.	bramborový šalát	14
35.	noviny k čítaniu	5
36.	zbytok	2

V tabulce č. 13 jsme uvedli výsledky vyplývající z průzkumného šetření u žáků v bratislavském regionu.

Tabulka č. 13 Frekvence výběru volených bohemismů v bratislavském regionu

Pořadí	Bohemismus	Bratislavský region
1.	krb	117
2.	posilovňa	109
3.	stát' u okna	103
4.	zahájení školského roku	95

Pořadí	Bohemismus	Bratislavský region
5.	byť na hlavu (padnutý)	94
6.	babka, babička	93
7.	zle si vedie	92
8.	doporučiť; oženiť sa; kľud	91
9.	perina	90
10.-11.	vylosovať výhercu	89
32.	krabica	37
33.	odstavec	27
34.	kamarádiť sa; opisovať úlohu	22
35.	zbytok	20
36.	bramborový šalát	15

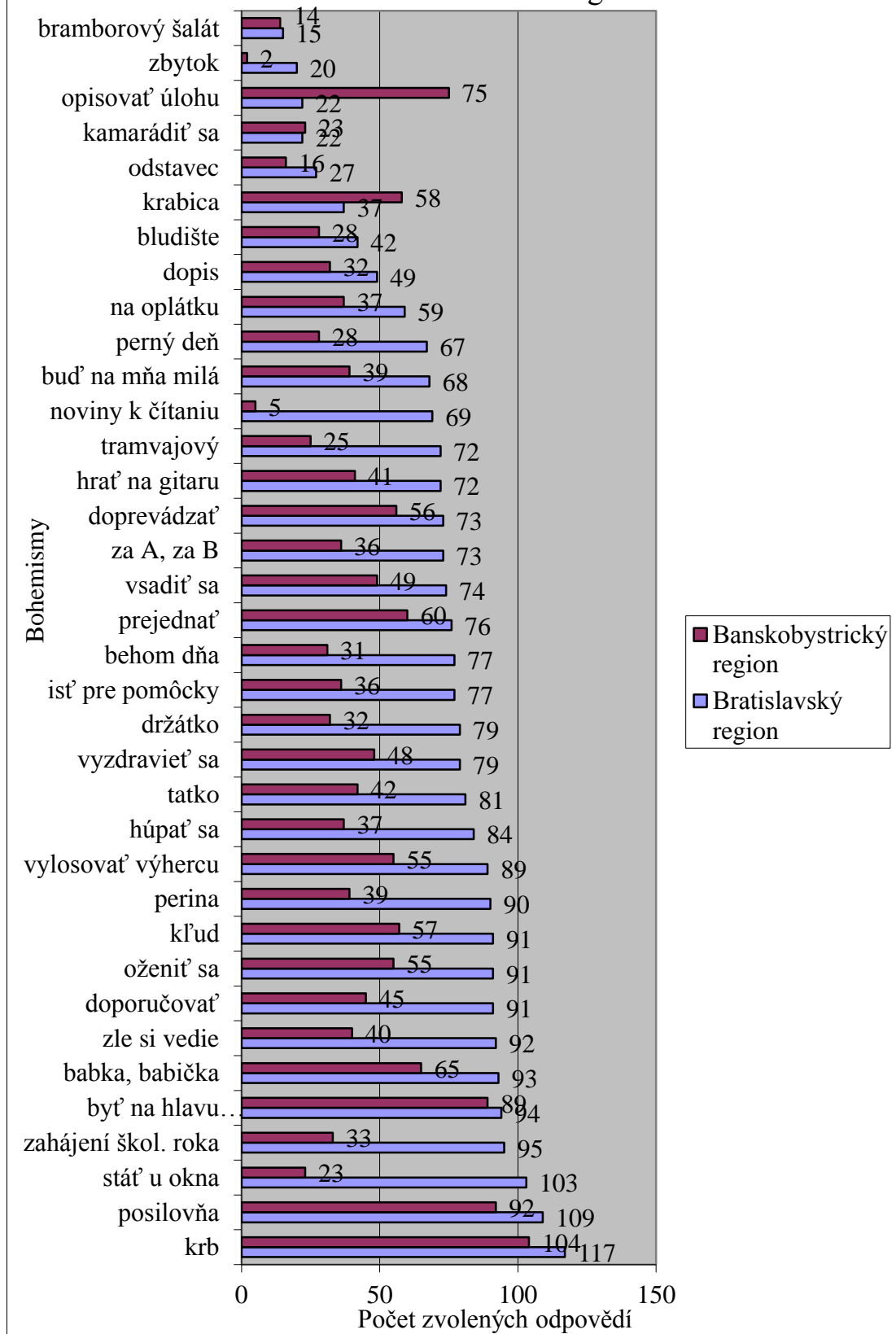
Z tabulky č. 13 vyplývá, že voľba bohemismů u žáků v bratislavském regionu je poněkud odlišná od výběru slov žáků v banskobystrickém regionu. Stejně jako v tabulce č. 12 došlo i v tabulce č. 13 ke shodě, a to u výrazů *doporučiť; oženiť sa* a *klud*. Tyto výrazy v dotaznících označil shodný počet respondentů (tedy 91). Nejméně používaným výrazem žáky bratislavského regionu je slovní spojení *bramborový šalát*. Na rozdíl od tabulky č. 12 vztahující se k odpovědím žáků banskobystrického regionu, kteří označili, že nejméně často užívají výraz *zbytok*.

Abychom mohli doložit celkové pořadí užívání bohemismů v banskobystrickém a bratislavském regionu, doplňujeme tyto tabulky i přehledem

jednotlivých bohemismů v grafu na následující straně. Přehled počtu označených slovakismů, které označovali žáci banskobystrického a bratislavského regionu potom naleznete v přílohové části (Příloha č. 5).

Graf. č. 5 Výskyt bohemismů u žáků 2. stupně banskobystrického a bratislavského regionu

Výskyt bohemismů u žáků 2. stupně banskobystrického a bratislavského regionu



12.1.4 ANALÝZA 4. ČÁSTI DOTAZNÍKU

V poslední, tedy 4. části dotazníkového šetření jsme chtěli zjistit, jaký postoj zaujímají žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu k zařazení výuky českého jazyka na základní školy. Už během přípravné fáze jsme zjistili rozdílné postoje respondentů z jednotlivých regionů. Na základě výsledků, které jsme analyzovali v přípravné fázi, jsme potom stanovili poslední hypotézu.

Hypotéza č. 3

H₃: Žáci základních škol na Slovensku mají zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu mají zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

K formulaci poslední části dotazníkového šetření jsme zvolili dichotomickou otázku: *Chceli by ste, aby sa čeština vyučovala na základných školách?*. Na základě této otázky si žáci mohli vybrat buď odpověď *áno*, nebo odpověď *nie*. U obou z těchto odpovědí nás však ještě zajímalo, proč respondenti zvolili tento postoj.

K potvrzení hypotézy č. 3 jsme opět zvolili statistickou metodu pro nominální data chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, jejíž výpočet jsme provedli následovně:

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Ano	77	37	114
Ne	47	81	128
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 22,931$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(6237-1739)^2}{(114) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (128)}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{20232004}{213510144}$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,094$$

$$\chi^2 = 22,931$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 38. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu, která tvrdí, že žáci 2. stupně základních škol v banskobystřickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Domníváme se, že důvody, které byly uvedeny na vyznačená místa v dotazníku, objasňují volbu žáků jak banskobystřického, tak bratislavského regionu k uvedeným názorům.

Z těch nejčastějších, které se vyskytovaly za odpovědí *ano*, jsme vybrali následující.

- *Čeština je zábavnejšia ako slovenčina.*
- *Chcela by som, ale zároveň by sa mala vyučovať slovenčina v Čechách lebo moji rovesníci mi nerozumejú.*
- *Čeština je zaujímavý jazyk.*
- *Páči sa mi.*
- *Aby sa deti, ktoré by chceli ísť študovať do Česka vzdelávali v tomto jazyku.*
- *Aby sme mali Česi a Slováci k sebe bližšie.*
- *Čím viac jazykov vieme, tým lepšie.*
- *Aj hej, pretože ste naši bratia, bola by sranda.*
- *Bolo by to dobré, sú to veľmi podobné jazyky a niektoré slová z češtiny už aj my používame a nemáme problém im rozumieť.*

Z odpovědí, u kterých se nejčasteji objevovalo *ne*, uvádíme následující výběr:

- *Protože v zahraničí sa s ňou nedorozumiem (okrem Česka).*
- *Slováci rozumejú po česky, preto ju netreba vyučovať.*
- *Na Slovensku po slovensky!*
- *Lebo je to jazyk veľmi podobný slovenčine a vo svete s češtinou nič nedostanem.*
- *Čeština nie je svetový jazyk.*
- *Podľa mňa je to zbytočné.*
- *Jazykov už máme dosť, musel by som sa viac učiť.*
- *Stačí mi to doma.*

Poslední dotazníková položka se vztahovala ke kladné odpovědi k předcházející otázce. Touto položkou jsme chtěli zjistit, jakou formou by žáci realizovali výuku českého jazyka na slovenských základních školách. Z celkového počtu 242 respondentů kladně odpovědělo 77 žáků z Banské Bystrice a 37 žáků z Bratislavy. V dotazníku měli na výběr ze 4 možností a i u této položky jsme jako pátou alternativu zvolili *iná možnosť*.

Tabulka č. 14 Způsob realizace výuky českého jazyka na slovenských základních školách

Možnost výběru	Pozorovaná četnost v banskobystrickém regionu	Vyjádření v %	Pozorovaná četnost v bratislavském regionu	Vyjádření v %
Povinný	0	0%	0	0%
Povinně-volitelný	2	2,5%	0	0%
Volitelný	49	63,63%	14	37,83%

Jako součást vyučování	18	23,37%	21	56,75%
Jiná možnost	8	10,38%	2	5,40%
Celkem	77	100%	37	100%

Žáci 2. stupně základních škol v banskobystričském regionu v počtu 49 respondentů (63,63%) navrhli, aby se čeština učila jako jazyk volitelný. 18 dotazovaných, kteří představují 23,37%, zvolilo možnost výuky českého jazyka jako součást vyučování. Pouze 2 respondenti vybrali položku *povinně-volitelný*, což tvoří 2,5%. 8 žáků (10,38%) navrhlo jinou možnost. Žádný z respondentů nezvolil češtinu jako jazyk povinný.

Z bratislavských dotazovaných také žádný z žáků nezvolil formu výuky českého jazyka jako jazyka *povinného*, ani *povinně-volitelného*. 21 dotazovaných, což je 56,75% označilo možnost výuky češtiny jako součásti vyučování. 2 žáci (5,40%) navrhli jinou.

12.2 ŘÍZENÝ ROZHOVOR

První část empirické části byla zaměřená na kvantitativní výzkum. Druhá část výzkumného šetření bude založena na průzkumu kvalitativním. Kvalitativní průzkumné šetření jsme do této práce zahrnuli proto, abychom podali ucelenější pohled na problematiku vlivu bohemismů u žáků 2. stupně banskobystričského a bratislavského regionu. Jako metodu kvalitativního výzkumu jsme zvolili řízený rozhovor. Jak jsme uvedli již v kapitole 11.2 řízený rozhovor má své výhody i nevýhody. Za výhodu považujeme to, že osoba, která vede rozhovor, si může otázky nebo strukturu rozhovoru dopředu připravit. Další výhodou je možnost hlubšího proniknutí do podstaty zkoumané problematiky, protože rozhovor bývá založen na osobním setkání, které často vyžaduje předchozí domluvu, resp. osobní kontakt. Záleží také na povaze tazatele a jeho profesionálních schopnostech při rozhovoru navodit takovou atmosféru, která bude pro dotazovaného co nejpříjemnější.

Rozhovor můžeme rozdělit do 3 skupin podle toho, do jaké míry tazatel do rozhovoru zasahuje, na strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný. Otázky, které badatel klade, mohou být podle jejich povahy hlavní, navazující a pátrací. Výzkumník si odpovědi dotazovaných zapisuje sám, proto je důležité být co nejvíce objektivní a nepodléhat subjektivním názorům nebo tzv. haló efektu.

Vzhledem k tomu, že autorka této disertační práce měla možnost účastnit se vyučovacích hodin na základních školách v Banské Bystrici, v rámci přípravné fáze byl dostatek času se na samotnou realizaci řízeného rozhovoru dostatečně připravit. V první fázi jsme sestavili nástin otázek, které jsme chtěli zodpovědět. Soustředili jsme se zejména na to, aby hlavní otázky řízeného rozhovoru byly srozumitelné a výstižné. Následně jsme tyto otázky konzultovali s potenciálními respondenty.

12.2.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ

Předmětem našeho kvantitativního průzkumu byli žáci 2. stupně základních škol v Banské Bystrici a Bratislavě. Z důvodu toho, že jsme chtěli poskytnout ucelený pohled na problematiku výskytu bohemismů v banskobystrickém a bratislavském regionu, našimi potenciálními respondenty se stali učitelé základních škol v těchto dvou regionech. V první fázi jsme tedy sestavili nástin řízeného rozhovoru, jehož otázky jsme konzultovali s učiteli základních škol v Banské Bystrici v rámci studijní stáže autorky této disertační práce na Univerzitě Mateje Bela. Přínosem pro kvalitativní výzkum po první fázi bylo zejména to, že jsme se přesvědčili, že téma vlivu českého jazyka na běžnou mluvu mládeže v Banské Bystrici je aktuální. Spolupracovali jsme zejména s učiteli slovenského jazyka a literatury, kteří učili na 2. stupni základních škol, protože jsme předpokládali, že z hlediska svého vzdělání jsou těmi pravými pro realizaci rozhovoru, jelikož jsou schopni rozeznat případné změny ve všech jazykových rovinách svých žáků (tedy v rovině lexikální, morfologické a fonologické), což pro nás bylo nejdůležitější. Vzhledem k tomu, že jsme realizovali kvalitativní průzkumné šetření, nebyl pro nás stěžejní počet dotazovaných, ale jejich schopnost proniknout do zkoumané problematiky.

Nejtěžší z hlediska realizace pro nás bylo zaznamenávání rozhovoru. Chráska (2006) doporučuje nahrávat řízený rozhovor pomocí záznamové techniky (tzn. mikrofon, diktafon atd.). K uskutečnění nahrávání je však zapotřebí souhlas

dotazovaného s tím, že ho budete nahrávat. My jsme i vzhledem k česko-slovenskému vedení rozhovoru zvolili možnost vzít si k rozhovoru slovenského asistenta, což byl student Pedagogické fakulty Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici, který se rozhovoru účastnil a zapisoval odpovědi respondentů ve slovenském jazyce do předem připraveného formuláře, který byl vytvořen na základě pořadí jednotlivých otázek (příloha č. 2). V Bratislavě jsme pak dostali svolení s tím, že rozhovor můžeme nahrávat na diktafon.

Řízený rozhovor jsme realizovali ve stejnou dobu spolu s dotazníkovým šetřením, tedy během února 2008 v Banské Bystrici, během května 2008 v Bratislavě. Řízený rozhovor byl nakonec pořízen s 12 učiteli slovenského jazyka a literatury. Z Banské Bystrice jsme vedli rozhovor s 5 učiteli, z Bratislavy to bylo 7 učitelů slovenského jazyka a literatury. Řízené rozhovory se všemi pedagogy probíhaly individuální formou, tzn. že při něm byl přítomen výzkumník, respondent a zapisovatel v Banské Bystrici a výzkumník a respondent v Bratislavě.

12.2.2 VYHODNOCENÍ ŘÍZENÉHO ROZHOVORU

Než začneme s vyhodnocování samotných odpovědí respondentů, uvedeme v tabulce základní údaje o respondentech. Jak jsme již uvedli v předchozí podkapitole, všichni zúčastnění byli učiteli slovenského jazyka a literatury. Dále nás v úvodní části řízeného rozhovoru zajímalo, jak dlouhá je jejich učitelská praxe a jaké další předměty na škole učí.

Tabulka č. 15 Respondenti řízeného rozhovoru

Pedagog	Kraj	Délka praxe	Vyučované předměty
Pedagožka č. 1	banskobystrický	15 let	SJL – ANJ
Pedagožka č. 2	banskobystrický	8 let	SJL – OBN - DEJ
Pedagožka č. 3	banskobystrický	7 let	SJL – ANJ - NEJ

Pedagog	Kraj	Délka praxe	Vyučované předměty
Pedagožka č. 4	banskobystrický	12 let	SJL – VV - NEJ
Pedagožka č. 5	banskobystrický	5 let	SJL – ANJ - TEV
Pedagožka č. 6	bratislavský	12 let	SJL – HV - OBN
Pedagožka č. 7	bratislavský	9 let	SJL – ANJ - VV
Pedagožka č. 8	bratislavský	5 let	SJL – DEJ
Pedagožka č. 9	bratislavský	11 let	SJL – NEJ - ANJ
Pedagožka č. 10	bratislavský	10 let	SJL – NEJ
Pedagožka č. 11	bratislavský	17 let	SJL – VV - ZEM
Pedagožka č. 12	bratislavský	9 let	SJL - ANJ

Jak můžeme vyčíst z tabulky č. 15, řízený rozhovor byl veden s respondenty ženského pohlaví, jejichž odbornou praxi lze označit jako “zkušený učitel”.

Po zodpovězení úvodních otázek jsme přistoupili k tomu, že jsme respondentům vysvětlili, co bylo předmětem našeho zkoumání, tedy že se snažíme doplnit dotazníkové šetření. Vzhledem k tomu, že učitelé byli předem seznámeni se strukturou a jednotlivými položkami dotazníku, nevyskytl se v této fázi žádný problém.

První otázka, kterou jsme respondentům položili, zněla “*Stretávate sa v hodinách slovenčiny s českým jazykom?*” Protože všichni respondenti odpověděli, že se v hodinách setkávají s českým jazykem, následovala otázka: “*Akým spôsobom?*” Pro příklad prezentujeme získané odpovědi:

- *Najčastejšie sa stretávame s češtinou v rámci čítania ukážok v hodinách slovenskej literatúry.*

Výše uvedenou odpoveď uvedlo všetkých deväť pedagóžek.

- *Niekedy použijem český výraz, keď s žiakmi preberám slovanské jazyky.*

Druhá otázka smerovala k názoru na výuku českého jazyka na 2. stupni základných škôl.

- *„Myslíte si, že by sa mala podľa Vás vyučovať čeština na 2. stupni základných škôl?“*

Tady už jsme zaznamenali rozporuplné názory. 4 pedagogy odpověděly kladně, 8 učitelek odpovědělo záporně.

Uvádíme odpovědi tří pedagóžek (č. 6, 9, 10) z Bratislavského regionu a jedné učitelky z Banské Bystrice (č. 2), které odpověděly záporně:

- *Som vyučujúci slovenského jazyka a literatúry a anglického jazyka a pozorujem, ako sa žiaci trápia s týmito jazykmi.*
- *Vzhľadom na to, že sme zameraní skôr na matematiku a iné technické predmety, pre študenty by to nebol dobrý nápad.*
- *Bola by som rada, keby sa na čeština vyučovala na základných školách, ale neviem si predstaviť, kto by ju učil – nejaký Čech? – lebo si nemyslím, že slovenskí učitelia vedia tak ovládať češtinu, aby ju mohli vyučovať.*
- *Myslím, že pre žiakov by to nebolo vôbec užitočné, lebo sa vedia dohodnúť aj tak.*

U učitelek, ktoré odpověděly kladně, uvádíme jednu odpověď získanou v Banské Bystrici a jednu v Bratislavě:

- *Myslím, že by to nebolo zlé, najmä preto že mladí ľudia už zabúdajú a nerozumejú češtine.*
- *Veľa študentov odchádza študovať do Českej republiky. Možno by to pre nich pak bolo ďaleko ľahšie kedy mohli študovať v českom jazyku bez problémov.*

Stejně jako jsme vyhodnocovali postoje studentů, i u učitelů jsme narazili na polaritu jejich názorů. Domníváme se, že v tomto případě také záleží na pedagogické zkušenosti, kterou dotyčný pedagog má. Přesto u této otázky musíme konstatovat, že převážily záporné odpovědi nad kladnými.

Další otázka, kterou jsme zařadili do řízeného rozhovoru, byla: „*Myslíte si, že sa vaši žiaci stretávajú s češtinou viackrát ako dva krát týždenne?*“ Vzhledem k tomu, že tato otázka byla formulovaná i v dotazníkovém šetření, nás zajímalo, jestli mají učitelé nějaký názor na to, jak často přicházejí do styku s českým jazykem jejich žáci. U této otázky se pedagožky všechny shodly na tom, že se žáci setkávají s češtinou častěji než dva krát do týdne.

Logicky následovala otázka: „*Akým spôsobom sa podľa Vás stretávajú s češtinou?*“ Rozhovory probíhaly individuálně a byl u nich přítomen vždy jen jeden pedagog, proto se většina odpovědí shodovala. Vybrali jsme nejčastější poznatky z odpovědí všech devíti pedagogů:

- *V škole máme niekoľko študentov, ktorých rodičia sú z Českej republiky alebo jeden z rodičov je z Čiech.*
- *Veľa žiakov komunikuje s českými rovesníkmi pomocou sociálnych sietí;*
- *Slovenské televízie vysielajú veľa českých programov.*
- *Väčšina žiakov má príbuzné v Čechách s ktorými sa stretávajú.*
- *Veľa žiakov počúva českú populárnu hudbu ako napríklad finalistov Superstar.*

V závěru rozhovoru jsme se zaměřili na otázky, které nás zajímali nejvíce. Protože si myslíme, že učitelé slovenského jazyka rozpoznají vliv českého jazyka na běžnou mluvu u žáků při používání běžné slovenštiny, další otázky zněla: „*Myslíte si, že český jazyk má vplyv na každodennú komunikáciu Vašich žiakov?*“

U této otázky se vyskytly opět rozdílné odpovědi. Tři pedagožky odpověděly, že podle jejich názoru český jazyk nemá vliv na každodenní komunikaci žáků na jejich škole, zbývajících 9 učitelek však odpovědělo, že si myslí, že čeština ovlivňuje běžnou mluvu jejich studentů.

V této fázi řízeného rozhovoru jsme ukončili spolupráci s respondenty, kteří na naši poslední otázku odpověděli záporně. U ostatních jsme se začali ptát na konkrétní jazykové roviny.

Další otázka potom zněla: „*Pozorujete vplyv češtiny na morfológickú rovinu jazyka Vašich žiakov? Akým spôsobom?*“

U této otázky odpověděli kladně 3 pedagogové, přičemž všichni učili na školách v Bratislavě. Následně učitelky uváděly, že nejčastěji je to znatelné u žáků, jejichž rodiče jsou z Čech. Uvádíme odpověď jedné učitelky:

- *Najčastejšie je možné pozorovať zmeny v morfológickej rovine u žiakov, ktorí majú rodičov alebo iných príbuzných z Čiech, s ktorými sa často stretávajú alebo s nimi aj bývajú. Takéto zmeny sa prejavujú predovšetkým v piatom páde pri oslovení, napríklad namiesto **Andrea** oslovujú **Andreo** alebo namiesto **Jakub** hovoria **Jakube**.*

Vzhľadom k tomu, že morfológická rovina je najmenej ovplyvnená českým jazykom, neočakávali sme od učiteľů banskobystričského a bratislavského regionu viac poznatkov.

Předpokládali jsme, že učitelky uvedou více příkladů týkající se fonologické roviny. Proto jsme se zeptali: „*Pozorujete vplyv češtiny na fonológickú rovinu jazyka Vašich žiakov? Akým spôsobom?*“

Po zodpovězení tohoto dotazu pedagožkami jsme museli připustit, že jsme se nemýlili. 7 z 9 pedagogů uvedlo kladnou odpověď. Protože by bylo obtížné zaznamenat odpovědi z hlediska fonetického přepisu a protože fonetická a fonologická rovina není předmětem našeho průzkumu, zmiňme jen pár příkladů, které jsme dostali od učitelek.

- *Žiaci nemäkčia hlásky [ďe | ťe | ňe].*
- *Dvojhĺásku [ia] vyslovujú ako [a:], dvojhĺásku [ie] vyslovujú ako [i:].*
- *Namiesto slovenského [ako] vyslovujú česky [jako | jak].*

Poslední otázka, která směřovala k učitelům slovenského jazyka a literatury v banskobystrickém a bratislavském regionu, byla: „*Pozorujete vplyv češtiny na lexikálnu rovinu jazyka žiakov? Akým spôsobom?*“

K této otázce se všichni učitelé vyjádřili kladně. Vzhledem k tomu, že odpovědi byly obsáhlé, uvádíme jen nejdůležitější poznatky z jejich výpovědí:

- *.....najmä tí žiaci, ktorí majú jedného z rodičov z Čiech. Napríklad užívajú české oslovenia rodinných príslušníkov alebo používajú české vlastné mená ako „Honza“*
- *...ďalšie výrazy, ktoré užívajú, patria do komunikácie s rovesníkmi ako „ty vole“ alebo „ty jo“*
- *.....väščinou sa to prejavuje u slov, ktoré sa dostávajú do slovenského jazyka cez médiá – šunkofleky, ľahké ako facka, často tiež vravia, že opisujú úlohu alebo ja som fanynka, je to dobrá kára.....*
- *...teraz som sa stretla s tým, že jeden môj žiak použil slovo bejvalka, často užívajú aj slovo kapesník alebo pokec....*
- *....napadajú ma slova ako blbiny, totok namiesto toto....*

Tím, že jsme realizovali řízený rozhovor s pedagogy škol, na kterých jsme prováděli i dotazníkové šetření, jsme mohli nahlédnout do problematiky vlivu bohemismů u žáků 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Musíme konstatovat, že všichni pedagogové velice zaujatě a zodpovědně zodpovídali naše otázky. Každý rozhovor trval v průměru jednu hodinu. Protože jsme slíbili ponechat respondentky v anonymitě, můžeme předpokládat, že jsme od nich dostali pravdivé a nezkreslené informace, které nám pomohly doplnit informace získané dotazníkovým šetřením.

12.3 SHRUTÍ VÝLEDKŮ PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Kvantitativní průzkum k této disertační práci byl hlavním východiskem ke splnění cílů empirické části.

Tento průzkum obsahoval všechny fáze, tedy pilotáž, přípravnou fázi a samotnou realizaci, která byla založena na dotazníkovém šetření. Vlastní průzkumné šetření proběhlo v únoru 2008 v Banské Bystrici a v květnu roku 2008 v Bratislavě. Průzkumu se zúčastnilo celkem 318 žáků 8. ročníků čtyř

základních škol v banskobystričském a čtyř základních škol v bratislavském regionu. Z tohoto počtu jsme následně při vyhodnocování zpracovali 242 dotazníků, ze kterých jsme získali výsledky pro vytvoření empirické části této disertační práce.

Dotazník, pomocí něhož jsme průzkum realizovali, byl rozdělen do čtyř částí a obsahoval celkem 14 dotazníkových položek. Pro naše šetření byly nejdůležitější dotazníkové položky 10, 11, 12 a 13. Na základě jejich vyhodnocení jsme odmítali, nebo přijímali hlavní hypotézu, která byla v tomto průzkumném šetření stanovena. Kromě této hlavní hypotézy ověřovalo dotazníkové šetření pravdivost dalších tří dílčích hypotéz.

Vyhodnocením dotazníkového šetření jsme získali následující kontaktní informace o respondentech:

- Z 242 respondentů, kteří se dotazníkového šetření zúčastnili, bylo 124 z Banské Bystrice a 118 z Bratislavy.
- Věkový rozptyl respondentů byl 13-15 let.
- Respondenti z Banské Bystrice navštěvovali základní školy Ďumbierskou, Pieninskou, Tatranskou a ZŠ Štefana Moysesu.
- Respondenti z Bratislavy navštěvovali základní školy Jelenia, Mudroňovu, Nobelovu a Prokofjevovu.

Další informace, které jsme získali, se týkaly problematiky naší disertační práce. Vyplynulo z nich, že:

- Žáci sekundárních škol v banskobystričském a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají nejčastěji v hodinách slovenského jazyka a literatury, v hodinách dějepisu, zeměpisu a hudební výchovy.
- 69,83% žáků banskobystričského a bratislavského regionu se s češtinou setkává denně.
- 59,50% žáků banskobystričského a bratislavského regionu se jako první cizí jazyk učí anglický jazyk.

Dotazníkovým šetřením bylo dále vyhodnoceno ověření pravdivosti stanovených hypotéz. K jejich ověření jsme použili statistické metody pro nominální data, a to test dobré shody chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a test dobré shody

chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Na základě zpracovaných výsledků jsme zjistili, že:

Hlavní hypotéza (H_H) se potvrdila: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavském regionu než v banskobystrickém.

Hypotéza č. 1 (H₁) se potvrdila: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Hypotéza č. 2 (H₂) se nepotvrdila: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu v menší míře označují český jazyk za jazyk blízký než žáci v bratislavském regionu. Proto jsme přijali **nulovou hypotézu:** Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu považují český jazyk za jazyk blízký.

Hypotéza č. 3 (H₃) se potvrdila: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

V této části disertační práce jsme se snažili podat ucelený pohled na zkoumanou problematiku, shrnuli jsme výsledky, které jsme získali průzkumným šetřením. Na závěr konstatujeme, že jsme splnili dílčí cíle, které jsou stanoveny za začátku empirické části.

APLIKAČNÍ ČÁST

13 PŘÍNOS PRO PEDAGOGICKOU PRAXI

V této kapitole shrneme na základě zjištěných údajů výstupy k této disertační práci. Na základě cílů, které jsme stanovili jak pro část teoretickou, tak pro část empirickou, jsme zjistili fakta týkající se česko-slovenských jazykových vztahů u žáků sekundárních škol v banskobystřickém a bratislavském regionu, která bychom chtěli prezentovat jako přínos pro pedagogickou teorii, který bude vyplývat z teoretických poznatků disertační práce, a přínos pro pedagogickou praxi, který bude vycházet z výsledků získaných v empirické části této disertační práce. Protože téma této disertační práce mělo přesah na Slovensko, zaměříme se zejména na oblast **multikulturality** a **multikulturní výchovy** jako jednoho z průřezových témat RVP ZV České republiky a také ŠVP na Slovensku. Na závěr navrhneme oblasti zkoumání, které by mohly vycházet z dané problematiky.

13.1 PŘÍNOS PRO PEDAGOGICKOU TEORII

Za hlavní přínos této disertační práce pro pedagogickou praxi považujeme celkové zmapování problematiky česko-slovenských jazykových vztahů v teoretické rovině.

V teoretické části jsme řešili otázky zaměřené jak na pedagogiku, tak na lingvistiku, proto za přínos považujeme propojení jazykovědné oblasti s oblastí zaměřenou na pedagogiku a didaktiku. Stěžejním tématem pro nás byl žák sekundární školy s jeho vývojovými specifiky, vzdělávacími potřebami i schopnostmi a dovednostmi, které by si měl na 2. stupni ZŠ osvojit. Učitel v tomto procesu má nezastupitelnou roli a je hlavním činitelem vzdělávacího procesu. S tím souvisí školská komunikace, která probíhá nejen v rámci vyučování. Na základě našeho tématu, které se zaměřovalo převážně na česko-slovenský pasivní bilingvismus, považujeme za přínos zpracování tématu komunikace a bilingvismus v kapitole 2.1, která tvořila základ vymezení teoretických pojmů této disertační práce, protože jak jsme zjistili na základě empirického průzkumu, ne všichni žáci

2. stupně ZŠ, kteří chodí do slovenských základních škol nejen v námi vymezených regionech, jsou monolingvní (tedy hovoří pouze slovensky).¹⁰⁰

S tímto tématem úzce souvisela podkapitola 4.1 Školská komunikace a dialog, která se zaměřuje na komunikaci v rámci školy, kdy může dojít i k nestandardní situaci, kterou v našem případě představuje promluva žáka sekundární školy, jež obsahuje prvky českého jazyka. Mluva i komunikace žáka je v tomto případě ovlivněna sociálně-kulturními faktory a záleží na učiteli, jak se dovede s touto situací vypořádat, jestli bude tyto sociálně-kulturní faktory potlačovat nebo se je bude snažit rozvíjet.

Další přínos této disertační práce spatřujeme v analýze slovenských masmédií s ohledem na výskyt českých prvků v nich. Média, především však televize a internet, jsou nejčastěji používanými médii žáky sekundárních škol. Na obrazovkách televizí se setkávají s nejrůznějšími podobami televizních formátů, které se v současné době orientují zejména na propojení česko-slovenských kulturních vztahů pomocí česko-slovenských moderátorských dvojic, popř. soutěžících. Internet je médium, které je v dnešní době nejrychleji se rozvíjícím prostředkem komunikace. Na sociálních sítích a jiných internetových portálech se žáci sekundárních škol setkávají s českým jazykem a dochází tak k vlivu českého jazyka na jazyk slovenský.¹⁰¹

V neposlední řadě za přínos pro pedagogickou teorii považujeme analýzu slovenského vzdělávacího systému, kurikulárních dokumentů a jejich srovnání s českými kurikulárními dokumenty. V této oblasti jsme zjistili podobnosti, ale i zásadní odlišnosti. Podobnost vzdělávacího systému obou republik je především v tom, že je založen na mezinárodní klasifikaci ISCED. Rozdíly se týkají především rozdělení primárního a sekundárního vzdělávání. Vymezení klíčových kompetencí a průřezových témat se také liší. Odlišnosti můžeme nalézt i z hlediska vyučovacích jazyků ve vztahu k jazyku mateřskému.

¹⁰⁰ Pozn.: Je to způsobeno především jazykovou vybaveností jednoho nebo obou rodičů, popř. příbuzných, kteří mluví česky.

¹⁰¹ Pozn.: Usuzujeme, že v rámci česko-slovenské internetové komunikace vzniká nový druh česko-slovenských komunikačních situací, kde se v rámci dorozumívání začínají používat „čechoslovakismy“.

Přínos pro pedagogickou teorii vyplývá zejména z problematiky zpracované v teoretické části. Vycházeli jsme především z poznatků, které autorka disertační práce získala, když se účastnila zahraniční stáže na Univerzitě Mateje Bela v Banské Bystrici (září - prosinec 2007).

13.2 PŘÍNOS PRO PEDAGOGICKOU PRAXI

Hlavní přínos pro pedagogickou praxi spatřujeme v provedení průzkumného šetření, ze kterého vyloučily výsledky, z nichž můžeme vytvořit další materiál vztahující se k problematice česko-slovenských jazykových vztahů.

Zabývali jsme se vlivem českého jazyka na běžnou komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Na základě výsledků průzkumných šetření spatřujeme přínos zejména ve zmapování situace užívání bohemismů slovenskou mládeží a postojů žáků banskobystrického a bratislavského regionu k českému jazyku.

V průzkumném šetření jsme dále zkoumali zájem žáků o zařazení českého jazyka jako vyučovacího předmětu na slovenských základních školách. Z výsledků vyloučilo, že polovina žáků má zájem o výuku českého jazyka. Proto navrhujeme sestavit učební materiál, který by byl vhodný k tomuto účelu. Náš námět je vytvoření pracovních listů, které nebudou orientovány pouze na český jazyk, ale hravou formou v nich bude zpracována učební látka, která bude procházet napříč vzdělávacími oblastmi a bude rozvíjet zejména komunikativní kompetence. Protože je zřejmé, že zkoumaná problematika česko - slovenských vztahů je interaktivní, tedy že probíhá oběma směry, dalším stupněm by mohlo být vytvoření pracovních listů, které budou zaměřeny jak na slovenský jazyk na českých školách, tak na český jazyk na slovenských školách. Těmito pracovními listy by se rozvíjela vzájemná kulturní i jazyková oblast a docházelo by k hlubšímu rozvoji komunikativních kompetencí např. v rámci multikulturní výchovy, která jakožto průřezové téma prostupuje všemi vzdělávacími oblastmi.

Ukázky pracovních listů a možné náměty na úkoly uvádíme v přílohách č. 7, 8, 9 a 10.

Dalším námětem pro pedagogickou praxi může být vytvoření internetové domény, na které se žáci českých i slovenských nejen sekundárních škol budou moct potkávat a komunikovat mezi sebou. Naše představa zahrnuje také vytvoření baterie her, rébusů a kvízů týkajících se geografie, kultury, historie i oblasti jazyka a literatury obou zemí, aby se žáci dozvěděli co nejvíce informací o sousední zemi formou hry.

Z hlediska pedagogické praxe je možné na základě výsledků získaných v průzkumném šetření vytvořit texty zaměřující se na problematiku pasivního bilingvismu, které by mohly být pomůckou pro studenty vysokých škol hodlajících zabývat se stejnou problematikou jako tato disertační práce.

Uvědomujeme si, že neuvádíme všechny náměty, kterými je možné využít česko-slovenský pasivní bilingvismus a podpořit tak vzájemné vztahy mladé generace. Také jsme si vědomi toho, že předložené náměty jsou orientovány především do oblasti lingvistiky se zaměřením na konkrétní jazykové jevy. Přesto si myslíme, že podpora česko-slovenské nejen jazykové vzájemnosti u žáků základních škol pomůže do budoucna udržet nadstandartní česko-slovenské vztahy.

13.3 MOŽNÉ OBLASTI DALŠÍHO ZKOUMÁNÍ

Vzhledem k tomu, že téma česko-slovenských vztahů je téma svým zaměřením široké, v následujících několika bodech uvedeme některé další oblasti, které je možné v rámci česko-slovenského pasivního bilingvismu zkoumat.

- Analyzovat vliv češtiny na morfologickou jazykovou rovinu u žáků slovenských sekundárních škol.
- Analyzovat vliv češtiny na fonetickou a fonologickou jazykovou rovinu z žáků slovenských sekundárních škol.
- Zkoumat míru česko-slovenského pasivního bilingvismu u žáků českých a slovenských sekundárních škol.
- Analyzovat jazykovou komunikaci českých a slovenských žáků v komunikačních situacích v kyberprostoru.

ZÁVĚR

V této disertační práci jsme se zabývali vlivem českého jazyka na každodenní komunikaci slovenských žáků sekundárních škol. Vzhledem k tomu, že jsme chtěli zjistit, jestli existuje nějaký rozdíl v četnosti používání bohemismů těmito žáky, stanovili jsme si dvě cílové skupiny. Jedna skupina byla tvořena respondenty z Bratislavy, druhá respondenty z Banské Bystrice.

Na začátku realizace této práce jsme si stanovili cíle, kterých jsme chtěli v průběhu průzkumného procesu dosáhnout. Tyto cíle jsme rozdělili na hlavní a dílčí, a to jak pro teoretickou část této disertační práce, tak pro část empirickou.

V teoretické části jsme vymezili klíčové pojmy disertační práce. Hlavními klíčovými pojmy byly výrazy *bohemismus*, *slovakismus*, *pasivní bilingvismus*. Další stanovené cíle byly tyto: vymezit osobnost žáka sekundární školy jako vzdělávacího objektu a osobnost učitele jako hlavního činitele ve vzdělávacím procesu. Protože se zaměřujeme především na slovenské školství, popsali jsme také slovenský vzdělávací systém a jeho kurikulární dokumenty. Z hlediska historických a jazykových souvislostí jsme také analyzovali vývojové etapy slovenského jazyka. Poslední cíl, který jsme si vytyčili v teoretické části disertační práce, bylo zmapování slovenských masmédií po lexikální stránce.

Hlavní cíl empirické části vycházel z dotazníkového šetření. Tento cíl byl formulován následovně: zkoumat problematiku vlivu bohemismů u žáků 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

K tomu, abychom tohoto cíle dosáhli, jsme museli splnit dílčí cíle empirické části disertační práce. Jako první jsme si dali za úkol formulovat výzkumné otázky a věcné hypotézy. Na jejich základě jsme v přípravné fázi za pomoci ředitelů a pedagogů základních škol v Banské Bystrici vytvořili průzkumný nástroj, který měl podobu dotazníku. Po realizaci přípravné fáze jsme uskutečnili závěrečné průzkumné šetření, které jsme prováděli na základních školách v Banské Bystrici a v Bratislavě. Z tohoto průzkumného šetření jsme statistickou metodou pro vyhodnocování nominálních dat, která se nazývá test dobré shody chí-kvadrát, získali údaje, které jsme při zpracování zapisovali do kontingenčních nebo čtyřpolních tabulek.

Po provedení průzkumného šetření, které jsme realizovali pomocí kvantitativně orientované výzkumné metody dotazníku a pro doplnění také pomocí kvalitativně orientované výzkumné metody řízeného rozhovoru s učiteli slovenského jazyka a literatury na základních školách v Banské Bystrici a Bratislavě, jsme došli k závěrům vedoucím ke splnění našich stanovených cílů, k zodpovězení námi položených otázek a k potvrzení, a v jednom případě také k vyvrácení výzkumných hypotéz.

Na základě těchto výsledků konstatujeme, že český jazyk má vliv na každodenní komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Jak vyplynulo z našeho průzkumného šetření, může to být způsobeno tím, že žáci přicházejí do styku s českým jazykem prostřednictvím různých masmédií, konkrétně nejvíce prostřednictvím televize a internetu. Nejen náš průzkum, ale i učitelky z banskobystrických a bratislavských škol, se kterými jsme vedli rozhovory, potvrdily, že většina žáků se setkává s českým jazykem denně a čeština jim tedy nepřipadá jako jazyk „cizí“. I když se v České republice projevuje spíše tendence klesající míry pasivního česko-slovenského bilingvismu, na Slovensku je přítomnost českého jazyka stále zřejmá. Protože problematika pasivního česko-slovenského bilingvismu je stále živým tématem, jehož stav se neustále vyvíjí a mění, dovoluujeme si na závěr této disertační práce vznést návrh v budoucnu průzkumy podobné tomu, který byl námi prezentován, průběžně opakovat.

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Akademický slovník cizích slov. Red. V. Petráčková, J. Kraus. Praha: Academica, 1995. ISBN

BĚLIČ, J. *Slovenština.* Praha: SPN, 1980. 211 s. Bez ISBN.

BENČATOVÁ, E. Čeština a jej miesto v učebných osnovách a učebniciach slovenského jazyka pre 2. stupeň základných škôl a stredných škôl. In *Slovensko-české vzťahy a súvislosti.* Ed. J. Hvišč. Bratislava: T.R.I. Médium 2000, s. 228-231.

BOSÁK, J. Vzťah slovenčiny a češtiny a ich výskum v novej etape. In *Jazykovedný časopis*, 1988, roč. 39, č. 2, s. 113-119.

BUDOVIČOVÁ, V. Aktuálne otázky dvojjazykovosti v masových komunikačných prostriedkoch. In *Jazyk a štýl publicistiky.* Ed. J. Mistrík. Bratislava: Slovenský zväz novinárov. 1982, s. 26-34.

BUDOVIČOVÁ, V. Dvojjazyková komunikácia v slovenčine a češtine. In *Studia Academica Slovaca.* Ed. J. Mistrík. 1984, roč. 13, s. 115-128.

BUZÁSSYOVÁ, K. Fungovanie dvoch národných jazykov v jednom štáte. In *Slovenský jazyk. Najnowsze dzieje języków słowiańskich.* Ed. J. Bosák. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej 1998, s. 15-21.

ČÁP, J. – MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka.* 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998. ISBN80-85839-24-5.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi.* 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1.

GAŠPARÍKOVÁ, Ž. – KAMIŠ, A. *Slovensko-český slovník.* 3. vyd. Praha: SPN, 1987. Bez ISBN

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GRECMANOVÁ, H. – HOLOUŠOVÁ, D. *Pedagogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. str. 70. ISBN 80-244-1470-8.

GRECMANOVÁ, H. – HOLOUŠOVÁ, D. – URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 1999. 231 s. ISBN 80-85783-20-7.

HABOVŠTIAKOVÁ, K. O pôsobení češtiny na slovenčinu. *Kultúra slova*, 1968, 2, s. 305-307.

HABOVŠTIAKOVÁ, K. *Slovenčina známa i neznáma pre Maďarov, ale aj pre Slovákov a Neslovákov*. Bratislava: Veda, 1996. 332 s. ISBN 80-224-0474-8.

HAUSER, J. A KOL. AUTORŮ. *Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2008. Bez ISBN.

HENDL, J. *Přehled statistických metod*. 3. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. 696 s. ISBN 978-80-7367-482-3.

HORÁK, F. – CHRÁSKA, M. *Metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP, 1983. 147 s. Bez ISBN

HORECKÝ, J. *Slovenčina v našom živote*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1988. 125 s. Bez ISBN

HORECKÝ, J. Vzťahy medzi slovenčinou a češtinou. In *Slavica Pragensia XXX*, 1987 (Acta Universitatis Carolinae, Philologica 4-5). Ed. V Budovičová, Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 49-53.

HORECKÝ, J. – BUZÁSSYOVÁ, K. – BOSÁK, J. a kol. *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, 1989. Bez ISBN

HÖFLEROVÁ, E. *Jazykové prostriedky žakovských komunikátů*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 1996. ISBN 80-88825-42-3.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. 257 s. ISBN 80-7067-798-8.

KAČALA, J. Nová jazyková situácia v Slovenskej republike. In *Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy a perspektívy*. Sociolingvistika Slovaca 3. Bratislava: Veda 1997, s. 101-107.

KAČALA, J. *Spisovná slovenčina v 20. storočí*. Bratislava: Veda, 2001. 180 s. ISBN 978-80224-111-58.

KALHOUST, Z. – OBST, O. *Didaktika sekundární školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 186 s. ISBN 80-244-0599-7.

KALHOUST, Z. – OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.

KARLÍK, P. - NEKULA, M. - PLESKALOVÁ, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

KESSELOVÁ, J. *Lingvistické štúdie o komunikácii detí*. Prešov: Náuka, 2001. 136 s. ISBN 80-89038-05-0.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 6. vyd. Praha: SPN, 1998. 862 s. ISBN 80-04-26710-6.

KOHOUTEK, R. *Metoda dotazníku pro pedagogy*. Brno: Cerm, 1998. 30. s. ISBN 80-7204-067-7.

KOL. AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

KOPECKÝ, K. *Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. ISBN 80-903581-4-4.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 5 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2006. ISBN 80-7158-701-X.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 6 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2006. ISBN 80-7158-702-8.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 7 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2009. ISBN 978-80-7158-945-7

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 8 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2006. ISBN 80-7158-685-4.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 9 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2009. ISBN 978-80-7158-946-4

MAŇÁK, J. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 129 s. ISBN 80-2101-031-2.

MÁTEJ, J. *Dejiny českej a slovenskej pedagogiky*. Bratislava: SPN, 1973. Bez ISBN

MAREŠOVÁ, H. K definici bilingvismu. In *Studia philologica*, ročník 10, s. 7-17. ISBN 80-244-0216-5.

MUSILOVÁ, K. Česko-slovenské kontaktné a nekontaktné jazykové jevy. Referát na mezinárodní vědecké konferenci *Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie*. Banská Bystrica: Univerzita Matěje Bela 2006.

MUSILOVÁ, K. Česko-slovenský pasivní bilingvismus. In *Mesto a jeho jazyk. Sociolingvistika Slovaca 5*. Bratislava: Veda 2000. s. 280-288. ISBN 80-224-0605-8.

MUSILOVÁ, K. K některým česko-slovenským kontaktným variantám. In *Slovenský jazyk na české škole*. Slovensko-český klub. Praha 2005, s. 85-88. ISBN 80-903581-4-4.

MUSILOVÁ, K. Prostor pro bohemismy ve slovenštině. In *Prostor v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem: PdF UJEP, s. 227-231. ISBN 978-80-7044-863-2.

MUSILOVÁ, K. Slovakismy v současné češtině. In Sborník prací z mezinárodní vědecké konference *Eurolitteraria et Eurolingua*. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis. Series Bohemistica. Ed. O. Uličný. Liberec: KČL TUL 2006, s. 261-265. ISBN 80-7372-040-X.

MUSILOVÁ, K. Využití ČNK a SNK při zkoumání česko-slovenských jazykových jevů. In: *Jazykovědné aktuality*, roč. XLIV - 2007. Zvláštní číslo *Čeština a slovenština: vzájemné vztahy, rok 2007*. Praha 2007, s. 39 – 44.

MUSILOVÁ, K. *Vztah mladá slovenské generace k některým aspektům česko-slovenských jazykových kontaktů* (sociolingvistický průzkum) Medzinárodná vedecká konferencia venovaná 90. výročiu narodenia profesora Jána Horeckého *Človek a jeho jazyk* (2010). JÚLS SAV Bratislava. Smolenice 20.-22. 1. 2010 (v tisku).

MUSILOVÁ, K. – SOKOLOVÁ, M. Funkčnost česko-slovenských kontaktních jevů v současnosti. In *Studia Moravica 1*. Acta Palackiana Olomucensis. FF Olomouc 2004. ISBN 80-244-0845-7.

NÁBĚLKOVÁ, M. *Rozdelenie a "vzd'aloovanie" (niekoľko pohľadov)*. In: *Česko-slovenská vzájemnost a nevzájemnost*. I. Pospíšil - M. Zelenka (eds.), Ústav slavistiky FF MU, Brno 2000, 104-112.

NÁBĚLKOVÁ, M. Slovakizmy v súčasnej češtině. In *Slovensko – české vzťahy a súvislosti*. Ed. J. Hvišč. Bratislava: T.R.I. Medium 2000, s. 212-221.

NÁBĚLKOVÁ, M. *Slovenčina a čeština v kontakte*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2008. 364 s. ISBN 978-80-224-1060-1.

NÁBĚLKOVÁ, M.: Slovenčina a čeština dnes. Kontakt či konflikt. In *Slovenčina v kontaktoch a konfliktoch s inými jazykmi*. Sociolinguistica Slovaca 4. Bratislava: Veda 1999, s. 75-93.

NÁBĚLKOVÁ, M. Súčasný kontakty česko-slovenskej a slovensko-českej medzijazykovosti. In *Česko-slovenské vztahy v slovanských a stredoevropských súvislostiach (Meziliterárnosť a areál)*. Ed. I. Pospíšil. FF MU Brno 2002.

NEBESKÁ, I. *Úvod do studia psycholingvistiky*. 1. vyd. Jihočany: H&H, 1992. 127 s. ISBN 80-85467-75-5.

NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 181 s. ISBN 80-244-0510-5.

NELEŠOVSKÁ, A. *Tradice a perspektivy výchovy a vzdělávání – česko-slovenské pedagogické studie 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 243 s. ISBN 80-7182-196-9.

NELEŠOVSKÁ, A. *Komunikativní dovednosti a objektivizace jejich pozorování a hodnocení*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 159 s. ISBN 80-7182-167-5.

ONDRUS, P. – HORECKÝ, J. – FURDÍK, J. *Slovenská lexikológia*. 1. vyd. Bratislava: SPN. 1971. Bez ISBN.

PANČÍKOVÁ, M. Niekoľko poznámok k súčasnej slovenskej a českej lexike. In *Slovensko-české vzťahy a súvislosti*. Ed. J. Hvišč. Bratislava: T.R.I. Médium 2000, s. 222-227.

PAULINY, E. *Dejiny spisovnej slovenčiny od začiatkov po súčasnosť*. Bratislava: SPN, 1983. Bez ISBN

PAULINY, E. *Krátka gramatika slovenská*. 5. přeprac. vyd. Bratislava: Národné literárne centrum, 1997. 211 s. ISBN 80-88878-19-5.

PECIAR, Š. O vzťahoch slovenčiny a češtiny. In: *Studia Academica Slovaca 5*. Prednášky XII. Letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Ed. J. Mistrík. Bratislava: Alfa 1976, s. 331-347.

PETRÍKOVÁ, D. – TRUTZ, R. – GREIFOVÁ, E. – MORÁVKOVÁ, M. *Literárna výchova pre 5. ročník základných škôl* 1. vyd. Bratislava: Litera, 1997. ISBN 80-85452-87-1.

PETRÍKOVÁ, D. – TRUTZ, R. – GREIFOVÁ, E. – MORÁVKOVÁ, M. *Literárna výchova pre 6. ročník základných škôl* 2. vyd. Bratislava: Poľana, 2009. ISBN 80-89002-06-4.

PODLAHOVÁ, L. *Učiteľ sekundárni školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. 109 s. ISBN 978-80-244-1828-5.

POSPÍŠIL, I. – ZELENKA, M. *Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 148 s. ISBN 80-210-2330-9.

- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PUPALA, B. – KOLLÁRIKOVÁ, Z. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. 456 s. ISBN 978-8071-7858-59.
- RYCHLÍK, J. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998. 554 s. ISBN 80-88880-11-4.
- ŘEZANKOVÁ, H. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. 217 s. ISBN 978-80-7431-019-5.
- SOKOLOVÁ, M. České kontaktné javy v slovenčine. In *Sociolingvistické aspekty výskumu súčasnej slovenčiny*. Ed. S. Ondrejovič, M. Šimková. Bratislava: Veda, 1995. s. 188-206.
- SOKOLOVÁ, M. – SLANČOVÁ, D. Variety hovorenej podoby slovenčiny. In *Studia Academica Slovaca 23. Prednášky XXX. Letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Ed. J. Mlacek. Bratislava: Stimul 1994, s. 225-240.
- SOKOLOVÁ, M. – SLANČOVÁ, D. – MUSILOVÁ, K. *Slovenčina a čeština*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. ISBN 80-223-2150-8.
- Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. Council for Cultural Co-operation, Council of Europe. Olomouc: Univerzita Palackého 2002.
- SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. 69 s. ISBN 80-7041-727-7.
- SVOBODA, M. Od aspektov bilingválnej komunikácie k jazykovej asimilácii a retencii: prípadová štúdia slovenskej rodiny v Česku. In *Slovenská reč*, 2005, roč. 70, č. 6, s. 338-354.
- SVOBODOVÁ, J. K pasivnímu bilingvizmu dětí v česko-slovenském prostoru. In *Slovo o slove*, 2006, roč. 12, s. 17-22. ISBN 80 - 8068 - 491 – X.

ŠEBESTA, K. *Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Praha: Karolinum, 2005. 166 s. ISBN 80-246-0948-7.

ŠTEFÁNIK, J. *Jeden člověk, dva jazyky*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2000. 146 s. ISBN 80-8888-04-16.

ŠVAŘÍČEK, R. – ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEJČER, A. D. – NIKOLSKIJ, L. B. *Úvod do sociolingvistiky*. Praha, 1983. Bez ISBN

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karlova Univerzita Nakladatelství Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-487-X

ZEMAN, J. K výzkumu kontaktů češtiny a slovenštiny v České republice po rozpadu Československa. In *Sociolingvistické a psycholingvistické aspekty jazykové komunikácie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela 1996, s. 100-109.

Internetové zdroje použité v disertační práci

Aktuálne.sk

<<http://aktualne.centrum.sk/veda-a-technika/clanek.phtml?id=228059>>

[cit. 2011-16-08]

Centrum pre vzdelávaciu politiku

<<http://www.cpvv.sk/index.php?rok=dokumenty&mesiac=1clanok=1>>

[cit. 2011-15-08]

Česko Slovensko má talent

<<http://www.ceskoslovenskytalent.cz/category/ztisku/>>

[cit. 2011-17-08]

Český spolek Bratislava

<<http://www.cesi.sk/sek/seksta.htm>>

[cit. 2011-10-08]

<<http://www.cesi.sk/txt/sta2.htm#tab2>>

[cit. 2011-11-08]

ČT 24 (zpravodajský kanál)

<<http://www.ct24.cz/svet/59185-na-slovensku-vznika-jazykovy-zakon>>

[cit. 2011-29-07]

EurActiv

<<http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/clanok/europoslanec-jazykovy-zakon.diskriminuje-013223>>

[cit. 2011-13-08]

KOPECKÝ, K. *Slovenština versus čeština*.

Dostupné na adrese: <http://www.czsk.net/dotyky/6_2002/sonda.html>

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

<http://www.culture.gov.sk/umenie/ttny-jazyk/jazykov-okienko/jazykove_okienko>

[cit. 2011-14-08]

<<http://www.culture.gov.sk/umenie/ttny-jazyk>>

[cit. 2011-12-08]

O škole

<http://www.oskole.sk/index.php?id_cat=20&rocnik=3&clanok=2016>

[cit. 2001-14-08]

Slovenská agentura pre rozvoj investícií a obchodu

<<http://www.sario.sk/bratislavsky-region>>

[cit. 2011-29-07]

<<http://www.sario.sk/banskobystricky-region>>

[cit. 2011-29-07]

Slovenská pedagogická knižnica

<<http://www.spgk.sk/?zalozka-do-knihy-spojuje-skoly-2-rocnik>>

[cit. 2011-15-08]

Slovensko – kultúrny profil

<<http://www.slovakia.culturalprofile.net/?id=.7864>>

[cit. 2011-11-08]

Sme.sk

<<http://www.sme.sk/c/2895512/v-nasich-televiziach-len-po-nasom.html>>

[cit. 2011-11-08]

Televize Markíza

<<http://www.wipeout.markiza.sk/vychytavky?offset=27>>

[cit. 2011-17-08]

Wikipedie, otvorená encyklopedie

<[http:// http://cs.wikipedia.org/wiki/Bilingvismus](http://cs.wikipedia.org/wiki/Bilingvismus)>

[cit. 2011-11-08]

[http:// http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet](http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet)>

[cit. 2011-17-08]

SEZNAM PŘÍLOH A PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 Výzkumný dotazník
- Příloha č. 2 Podoba otázek zamýšleného rozhovoru
- Příloha č. 3 Vyplněný výzkumný dotazník Banská Bystrica
- Příloha č. 4 Vyplnění výzkumný dotazník Bratislava
- Příloha č. 5 Přehled slovakismů
- Příloha č. 6 Zákon č. 270/1995 Z.z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky
- Příloha č. 7 Návrh pracovního listu „Český a slovenský jazyk“
- Příloha č. 8 Návrh pracovního listu „Všeobecné znalosti“
- Příloha č. 9 Návrh pracovního listu „Český kuchař/Slovenský kuchár“
- Příloha č. 10 Návrh pracovního listu „Zvířata/Zvieratá“
- Příloha č. 11 Ukázka z učebnice slovenského jazyka

PŘÍLOHA Č. 1

VPLYV BOHEMISMŮV NA SÚČASNÚ PODOBU SLOVENSKÉHO JAZYKA

(výskumný dotazník)

Vážené študentky, vážení študenti,

do rúk sa Vám dostáva dotazník, prostredníctvom ktorého by som Vás chcela požiadať o pomoc pri písaní mojej dizertačnej práce, ktorej názov je Vplyv bohemizmov na súčasnú podobu slovenského jazyka u žiakov na 2. stupni základnej školy v banskobystričskom a bratislavskom regióne.

Prečítajte si, prosím, pozorne zadanie všetkých otázok v dotazníku nasledne odpovedzte na uvedené otázky. Svoje pravdivé odpovede označte krížikom do príslušného políčka, pokiaľ chcete vybrať viacej možností, označte všetky, ktoré sa Vám zdajú byť vhodné. Na voľné miesto môžete písať poznámky vzťahujúce sa na problematiku.

Ďakujem za Vašu spoluprácu.

Dagmar Tučková

Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého

Žižkovo nám. 5

Olomouc

771 40

(tuckova.dagmar@seznam.cz)

ČASŤ 1)

1. pohlavie:

a) dievča

b) chlapec

2. Koľko máš rokov?

a) 12 rokov

b) 13 rokov

c) 14 rokov

d) 15 rokov

e) Iný vek

3. Región, kde žijete:

a) Banskobystrický

b) Bratislavský

4. Škola, ktorú navštevuješ:

a) ZŠ Ďumbierská

b) ZŠ Pieninská

c) ZŠ Š. Moysesova

d) ZŠ Tatranská

e) ZŠ Jelenia

f) ZŠ Mudroňova

g) ZŠ Nobelova

h) ZŠ Prokofjevova

ČASŤ 2)

5. S češtinou sa najčastejšie stretávate pri:

a) pozeraní sa na televíziu

b) počúvaní rádia

c) čítaní českej literatúry

d) surfovaní na internete

e) osobnom kontakte

f) iná možnosť

6. V akom predmetu sa s češtinou stretávate najčastejšie:

a) slovenský jazyk

b) dejepis

c) geografia

d) občianska nauka

e) náboženská výchova

f) matematika

g) informatika

h) hudobná výchova

i) výtvarná výchova

j) telesná a športová výchova

k) technika

- l) fyzika
- m) chémia
- n) biológia
- o) iný predmet.....
- p) nestretávam sa

7. Ako často sa stretávate s češtinou?

- a) denne
- b) týždenne
- c) mesačne
- d) ročne
- e) nestretávam sa nikdy
- f) iná možnosť

8. Čeština je pre Vás jazyk:

- a) cudzí
- b) blízky
- c) neutrálny

9. Aký jazyk sa v škole učíte ako prvý cudzí jazyk?

- a) anglický
- b) nemecký
- c) maďarský
- d) ukrajinský

e) francúzsky

f) španielsky

g) iný jazyk:.....

ČASŤ 3)

10. Z nasledujúcich výrazov (podstatných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|--------|---|---|
| 10.1) | <input type="checkbox"/> stará mama | <input type="checkbox"/> babka, babička |
| 10.2) | <input type="checkbox"/> perina | <input type="checkbox"/> paplón |
| 10.3) | <input type="checkbox"/> ocino | <input type="checkbox"/> tatko |
| 10.4) | <input type="checkbox"/> posilňovňa | <input type="checkbox"/> posilovňa |
| 10.5) | <input type="checkbox"/> držiátko | <input type="checkbox"/> držadlo |
| 10.6) | <input type="checkbox"/> kozub | <input type="checkbox"/> krb |
| 10.7) | <input type="checkbox"/> otvorenie školského roka | <input type="checkbox"/> zahájenie školského roka |
| 10.8) | <input type="checkbox"/> pokoj | <input type="checkbox"/> kľud |
| 10.9) | <input type="checkbox"/> list | <input type="checkbox"/> dopis |
| 10.10) | <input type="checkbox"/> na oplátku | <input type="checkbox"/> na revanš |
| 10.11) | <input type="checkbox"/> krabica | <input type="checkbox"/> škatuľa |
| 10.12) | <input type="checkbox"/> odstavec | <input type="checkbox"/> odsek |
| 10.13) | <input type="checkbox"/> zbytok | <input type="checkbox"/> zvyšok |
| 10.14) | <input type="checkbox"/> bludište | <input type="checkbox"/> bludisko |

11. Z nasledujúcich výrazov (slovies) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|-----------------------------------|------------------------------------|
| 11.1) | <input type="checkbox"/> húpať sa | <input type="checkbox"/> hojdať sa |
|-------|-----------------------------------|------------------------------------|

- | | | |
|--------|---|---|
| 11.2) | <input type="checkbox"/> zosobášit' sa | <input type="checkbox"/> oženiť sa |
| 11.3) | <input type="checkbox"/> vyžrebovať výhercu | <input type="checkbox"/> vylosovať výhercu |
| 11.4) | <input type="checkbox"/> zle si vedie | <input type="checkbox"/> zle si počína |
| 11.5) | <input type="checkbox"/> vyzdraviť sa | <input type="checkbox"/> vyzdraviť |
| 11.6) | <input type="checkbox"/> doporučovať | <input type="checkbox"/> odporúčať |
| 11.7) | <input type="checkbox"/> odpisovať úlohu | <input type="checkbox"/> opisovať úlohu |
| 11.8) | <input type="checkbox"/> byť na hlavu (padnutý) | <input type="checkbox"/> osprostieť |
| 11.9) | <input type="checkbox"/> vsadiť sa | <input type="checkbox"/> stavať sa |
| 11.10) | <input type="checkbox"/> prejednať | <input type="checkbox"/> prerokovať |
| 11.11) | <input type="checkbox"/> doprevádzať niekoho | <input type="checkbox"/> sprevádzať niekoho |
| 11.12) | <input type="checkbox"/> kamarátiť sa | <input type="checkbox"/> kamarádiť sa |

12. Z nasledujúcich výrazov (predložkových väzieb) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|---|--|
| 12.1) | <input type="checkbox"/> noviny k čítaniu | <input type="checkbox"/> noviny na čítanie |
| 12.2) | <input type="checkbox"/> hrať na gitaru | <input type="checkbox"/> hrať na gitare |
| 12.3) | <input type="checkbox"/> za A, za B | <input type="checkbox"/> po A, po B |
| 12.4) | <input type="checkbox"/> stáť u okna | <input type="checkbox"/> stáť pri okne |
| 12.5) | <input type="checkbox"/> ísť pre pomôcky | <input type="checkbox"/> ísť po pomôcky |
| 12.6) | <input type="checkbox"/> buď na mňa milá | <input type="checkbox"/> buď ku mne milá |
| 12.7) | <input type="checkbox"/> behom dňa | <input type="checkbox"/> počas dňa |

13. Z nasledujúcich výrazov (prídavných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|---|--|
| 13.1) | <input type="checkbox"/> bramborový šalát | <input type="checkbox"/> zemiakový šalát |
|-------|---|--|

13.2) tramvajový električkový

13.3) perný deň namáhavý deň

ČASŤ 4)

14. Chceli by ste, aby sa čeština vyučovala na základných školách?

a) nie

Prečo?

.....
.....
.....

b) áno

Prečo?

.....
.....
.....

14.1. Pokiaľ ste odpovedali „áno“, chceli by ste, aby sa čeština vyučovala ako jazyk:

a) povinný

b) povinne-volitelný

c) volitelný

d) iba ako súčasť vyučovania

e) iná možnosť?.....

Dakujem Vám za Vaše odpovede a Vašu spoluprácu!

PŘÍLOHA Č. 2

PODOBA OTÁZEK ZAMÝŠLENÉHO ROZHOVORU

Dátum a miesto uskutočnenia rozhovoru:

1) Pohlavie žena muž

2) Kraj, v ktorom robíte banskobystrický bratislavský

3) Aké predmety v škole vyučujete?

.....

4) Ako dlhá je Vaša pedagogická prax?

.....

5) Stretávate sa počas vyučovania slovenského jazyka a literatúry s češtinou?

áno. Ako.....

nie.

6) Mala by podľa Vás čeština byť vyučovacím jazykom na slovenských základných školách?

áno. Uved'te prečo.....

nie. Uved'te prečo.....

7) Myslíte si, že sa Vaši žiaci stretávajú s češtinou viackrát ako 2 krát týždenne?

áno

nie

8) Myslíte si, že má český jazyk vplyv na každodennú komunikáciu Vašich žiakov?

áno

nie

9) Pozorujete vplyv češtiny na morfológickú rovinu jazyka Vašich žiakov?

áno. Akým spôsobom?.....

nie

10) Pozorujete vplyv češtiny na fonologickú rovinu jazyka Vašich žiakov?

áno. Akým spôsobom?.....

nie

11) Pozorujete vplyv češtiny na lexikálnu rovinu jazyka Vašich žiakov?

áno. Akým spôsobom?.....

nie

PŘÍLOHA Č. 3

ČASŤ 1)

1. pohlavie:

- a) dievča
b) chlapec

2. Koľko máš rokov?

- a) 12 rokov
b) 13 rokov
c) 14 rokov
d) 15 rokov
e) Iný vek

3. Región, kde žijete:

- a) Banskobystrický
b) Bratislavský

4. Škola, ktorú navštevuješ:

- a) ZŠ Ďumbierská
b) ZŠ Pieninská
c) ZŠ Š. Moysesova
d) ZŠ Tatranská
e) ZŠ Jelenia
f) ZŠ Mudroňova
g) ZŠ Nobelova
h) ZŠ Prokofjevova

ČASŤ 2)

5. S češtinou sa najčastejšie stretávate pri:

- a) pozeraní sa na televíziu
b) počúvaní rádia
c) čítaní českej literatúry
d) surfovaní na internete
e) osobnom kontakte
f) iná možnosť

6. V akom predmete sa s češtinou stretávate najčastejšie:

- a) slovenský jazyk
b) dejepis
c) geografia
d) občianska nauka
e) náboženská výchova
f) matematika
g) informatika
h) hudobná výchova
i) výtvarná výchova
j) telesná a športová výchova
k) technika
l) fyzika

- m) chémia
n) biológia
o) iný predmet.....
p) nestretávam sa

7. Ako často sa stretávate s češtinou?

- a) denne
b) týždenne
c) mesačne
d) ročne
e) nestretávam sa nikdy
f) iná možnosť

8. Čeština je pre Vás jazyk:

- a) cudzí
b) blízky
c) neutrálny

9. Aký jazyk sa v škole učíte ako prvý cudzí jazyk?

- a) anglický
b) nemecký
c) maďarský
d) ukrajinský
e) francúzsky
f) španielsky
g) iný jazyk:.....

ČASŤ 3)

10. Z nasledujúcich výrazov (podstatných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|--------|--|---|
| 10.1) | <input checked="" type="checkbox"/> stará mama | <input type="checkbox"/> babka, babička |
| 10.2) | <input checked="" type="checkbox"/> perina | <input type="checkbox"/> paplón |
| 10.3) | <input type="checkbox"/> ocino | <input checked="" type="checkbox"/> tatko |
| 10.4) | <input type="checkbox"/> posilňovňa | <input checked="" type="checkbox"/> posilovňa |
| 10.5) | <input type="checkbox"/> držátko | <input checked="" type="checkbox"/> držadlo |
| 10.6) | <input type="checkbox"/> kozub | <input checked="" type="checkbox"/> krb |
| 10.7) | <input checked="" type="checkbox"/> otvorenie školského roka | <input type="checkbox"/> zahájenie školského roka |
| 10.8) | <input checked="" type="checkbox"/> pokoj | <input type="checkbox"/> kľud |
| 10.9) | <input checked="" type="checkbox"/> list | <input type="checkbox"/> dopis |
| 10.10) | <input type="checkbox"/> na oplátku | <input checked="" type="checkbox"/> na revanš |
| 10.11) | <input type="checkbox"/> krabica | <input checked="" type="checkbox"/> škatuľa |
| 10.12) | <input checked="" type="checkbox"/> odstavec | <input type="checkbox"/> odsek |
| 10.13) | <input type="checkbox"/> zbytok | <input checked="" type="checkbox"/> zvyšok |
| 10.14) | <input checked="" type="checkbox"/> bludište | <input type="checkbox"/> bludisko |

11. Z nasledujúcich výrazov (slovies) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|---|---|
| 11.1) | <input type="checkbox"/> húpať sa | <input checked="" type="checkbox"/> hojdať sa |
| 11.2) | <input type="checkbox"/> zosobášiť sa | <input checked="" type="checkbox"/> oženiť sa |
| 11.3) | <input type="checkbox"/> vyžrebovať výhercu | <input checked="" type="checkbox"/> vylosovať výhercu |

- | | | |
|--------|---|--|
| 11.4) | <input type="checkbox"/> zle si vedie | <input checked="" type="checkbox"/> zle si počína |
| 11.5) | <input type="checkbox"/> vyzdraviť sa | <input checked="" type="checkbox"/> vyzdravieť |
| 11.6) | <input type="checkbox"/> doporučovať | <input checked="" type="checkbox"/> odporúčať |
| 11.7) | <input checked="" type="checkbox"/> odpisovať úlohu | <input type="checkbox"/> opisovať úlohu |
| 11.8) | <input type="checkbox"/> byť na hlavu (padnutý) | <input checked="" type="checkbox"/> osprostieť |
| 11.9) | <input type="checkbox"/> vsadiť sa | <input checked="" type="checkbox"/> staviť sa |
| 11.10) | <input checked="" type="checkbox"/> prejednať | <input type="checkbox"/> prerokovať |
| 11.11) | <input type="checkbox"/> doprevádzať niekoho | <input checked="" type="checkbox"/> sprevádzať niekoho |
| 11.12) | <input checked="" type="checkbox"/> kamarátiť sa | <input type="checkbox"/> kamarádiť sa |

12. Z nasledujúcich výrazov (predložkových väzieb) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|--|---|
| 12.1) | <input type="checkbox"/> noviny k čítaniu | <input checked="" type="checkbox"/> noviny na čítanie |
| 12.2) | <input type="checkbox"/> hrať na gitaru | <input checked="" type="checkbox"/> hrať na gitare |
| 12.3) | <input checked="" type="checkbox"/> za A, za B | <input type="checkbox"/> po A, po B |
| 12.4) | <input type="checkbox"/> stáť u okna | <input checked="" type="checkbox"/> stáť pri okne |
| 12.5) | <input type="checkbox"/> ísť pre pomôcky | <input checked="" type="checkbox"/> ísť po pomôcky |
| 12.6) | <input type="checkbox"/> byť na mňa milá | <input checked="" type="checkbox"/> byť ku mne milá |
| 12.7) | <input type="checkbox"/> behom dňa | <input checked="" type="checkbox"/> počas dňa |

13. Z nasledujúcich výrazov (prídavných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|---|---|
| 13.1) | <input type="checkbox"/> bramborový šalát | <input checked="" type="checkbox"/> zemiakový šalát |
| 13.2) | <input type="checkbox"/> tramvajový | <input checked="" type="checkbox"/> električkový |
| 13.3) | <input type="checkbox"/> perný deň | <input checked="" type="checkbox"/> namáhavý deň |

ČASŤ 4)

14. Chceli by ste, aby sa čeština vyučovala na základných školách?

a) nie

Prečo? NA SLOVENSKU PO SLOVENSKY! PODĽA MŇA JE TO ZBYTOČNÉ.

b) áno

Prečo?

14.1. Pokiaľ ste odpovedali „áno“, chceli by ste, aby sa čeština vyučovala ako jazyk:

a) povinný

b) povinne-volitelný

c) voliteľný

d) iba ako súčasť vyučovania

e) iná možnosť

Ďakujem Vám za Vaše odpovede a Vašu spoluprácu!

PŘÍLOHA Č. 4

ČASŤ 1)

1. pohlavie:

- a) dievča
b) chlapec

2. Koľko máš rokov?

- a) 12 rokov
b) 13 rokov
c) 14 rokov
d) 15 rokov
e) Iný vek

3. Región, kde žijete:

- a) Banskobystrický
b) Bratislavský

4. Škola, ktorú navštevuješ:

- a) ZŠ Ďumbierská
b) ZŠ Pieninská
c) ZŠ Š. Moysesova
d) ZŠ Tatranská
e) ZŠ Jelenia
f) ZŠ Mudroňova
g) ZŠ Nobelova
h) ZŠ Prokofjevova

ČASŤ 2)

5. S češtinou sa najčastejšie stretávate pri:

- a) pozraní sa na televíziu
b) počúvaní rádia
c) čítaní českej literatúry
d) surfovaní na internete
e) osobnom kontakte
f) iná možnosť

6. V akom predmete sa s češtinou stretávate najčastejšie:

- a) slovenský jazyk
b) dejepis
c) geografia
d) občianska nauka
e) náboženská výchova
f) matematika
g) informatika
h) hudobná výchova
i) výtvarná výchova
j) telesná a športová výchova
k) technika
l) fyzika

- m) chémia
- n) biológia
- o) iný predmet.....
- p) nestretávam sa

7. Ako často sa stretávate s češtinou?

- a) denne
- b) týždenne
- c) mesačne
- d) ročne
- e) nestretávam sa nikdy
- f) iná možnosť

8. Čeština je pre Vás jazyk:

- a) cudzí
- b) blízky
- c) neutrálny

9. Aký jazyk sa v škole učíte ako prvý cudzí jazyk?

- a) anglický
- b) nemecký
- c) maďarský
- d) ukrajinský
- e) francúzsky
- f) španielsky
- g) iný jazyk:.....

ČASŤ 3)

10. Z nasledujúcich výrazov (podstatných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | |
|---|--|
| 10.1) <input type="checkbox"/> stará mama | <input checked="" type="checkbox"/> babka, babička |
| 10.2) <input checked="" type="checkbox"/> perina | <input type="checkbox"/> paplón |
| 10.3) <input type="checkbox"/> ocino | <input checked="" type="checkbox"/> tatko |
| 10.4) <input type="checkbox"/> posilňovňa | <input checked="" type="checkbox"/> posilovňa |
| 10.5) <input checked="" type="checkbox"/> držiadlo | <input type="checkbox"/> držadlo |
| 10.6) <input type="checkbox"/> kozub | <input checked="" type="checkbox"/> krb |
| 10.7) <input type="checkbox"/> otvorenie školského roka | <input checked="" type="checkbox"/> zahájenie školského roka |
| 10.8) <input type="checkbox"/> pokoj | <input checked="" type="checkbox"/> kl'ud |
| 10.9) <input type="checkbox"/> list | <input checked="" type="checkbox"/> dopis |
| 10.10) <input type="checkbox"/> na oplátku | <input checked="" type="checkbox"/> na revanš |
| 10.11) <input type="checkbox"/> krabica | <input checked="" type="checkbox"/> škatuľa |
| 10.12) <input type="checkbox"/> odstavec | <input checked="" type="checkbox"/> odsek |
| 10.13) <input checked="" type="checkbox"/> zbytok | <input type="checkbox"/> zvyšok |
| 10.14) <input checked="" type="checkbox"/> bludište | <input type="checkbox"/> bludisko |

11. Z nasledujúcich výrazov (slovies) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | |
|--|---|
| 11.1) <input checked="" type="checkbox"/> húpať sa | <input type="checkbox"/> hojdať sa |
| 11.2) <input type="checkbox"/> zosobášiť sa | <input checked="" type="checkbox"/> oženiť sa |
| 11.3) <input type="checkbox"/> vyžrebovať výhercu | <input checked="" type="checkbox"/> vylosovať výhercu |

- | | | |
|--------|--|--|
| 11.4) | <input checked="" type="checkbox"/> zle si vedie | <input type="checkbox"/> zle si počína |
| 11.5) | <input checked="" type="checkbox"/> vyzdraviť sa | <input type="checkbox"/> vyzdravieť |
| 11.6) | <input checked="" type="checkbox"/> doporučovať | <input type="checkbox"/> odporúčať |
| 11.7) | <input type="checkbox"/> odpisovať úlohu | <input checked="" type="checkbox"/> opisovať úlohu |
| 11.8) | <input checked="" type="checkbox"/> byť na hlavu (padnutý) | <input type="checkbox"/> osprostieť |
| 11.9) | <input type="checkbox"/> vsadiť sa | <input checked="" type="checkbox"/> stavať sa |
| 11.10) | <input checked="" type="checkbox"/> prejednať | <input type="checkbox"/> prerokovať |
| 11.11) | <input type="checkbox"/> doprevádzať niekoho | <input checked="" type="checkbox"/> sprevádzať niekoho |
| 11.12) | <input checked="" type="checkbox"/> kamarátiť sa | <input type="checkbox"/> kamarádiť sa |

12. Z nasledujúcich výrazov (predložkových väzieb) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|--|---|
| 12.1) | <input type="checkbox"/> noviny k čítaniu | <input checked="" type="checkbox"/> noviny na čítanie |
| 12.2) | <input checked="" type="checkbox"/> hrať na gitaru | <input type="checkbox"/> hrať na gitare |
| 12.3) | <input checked="" type="checkbox"/> za A, za B | <input type="checkbox"/> po A, po B |
| 12.4) | <input type="checkbox"/> stáť u okna | <input checked="" type="checkbox"/> stáť pri okne |
| 12.5) | <input type="checkbox"/> ísť pre pomôcky | <input checked="" type="checkbox"/> ísť p'o pomôcky |
| 12.6) | <input type="checkbox"/> buď na mňa milá | <input checked="" type="checkbox"/> buď ku mne milá |
| 12.7) | <input checked="" type="checkbox"/> behom dňa | <input type="checkbox"/> počas dňa |

13. Z nasledujúcich výrazov (prídavných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|--|---|
| 13.1) | <input type="checkbox"/> bramborový šalát | <input checked="" type="checkbox"/> zemiakový šalát |
| 13.2) | <input checked="" type="checkbox"/> tramvajový | <input type="checkbox"/> električkový |
| 13.3) | <input type="checkbox"/> perný deň | <input checked="" type="checkbox"/> namáhavý deň |

ČASŤ 4)

14. Chceli by ste, aby sa čeština vyučovala na základných školách?

a) nie

Prečo?

.....

.....

b) áno

Prečo?

.....

..... AJ HEJ, PROTOŽE STE NAŠI BRATRIA, BOLA BY GRANDA

14.1. Pokiaľ ste odpovedali „áno“, chceli by ste, aby sa čeština vyučovala ako jazyk:

a) povinný

b) povinne-volitelný

c) voliteľný

d) iba ako súčasť vyučovania

e) iná možnosť?

Ďakujem Vám za Vaše odpovede a Vašu spoluprácu!

PŘÍLOHA Č. 5**PŘEHLED SLOVAKISMŮ**

SLOVAKISMUS	Pozorovaná četnost v banskobystrickém regionu	Pozorovaná četnost v bratislavském regionu
Stará mama	59	25
Paplón	85	28
Ocino	82	37
Posilňovňa	32	9
Držadlo	92	39
Kozub	20	1
Otvorenie školského roka	91	23
Pokoj	33	61
List	92	69
Na revanš	87	59
Škatuľa	66	37
Odsek	108	81
Zvyšok	122	98
Bludisko	96	76
Hojdat' sa	87	34
Zosobášit' sa	69	27

SLOVAKISMUS	Pozorovaná četnosť v banskobystrickém regionu	Pozorovaná četnosť v bratislavském regionu
Vyžrebovať výhercu	69	29
Zle si počína	84	26
Vyzdraviť	76	39
Odporúčať	79	27
Odpisovať úlohu	49	96
Osprostieť	35	24
Staviť sa	75	44
Prerokovať	64	42
Sprevádzať niekoho	68	45
Kamarátiť sa	101	96
Noviny na čítanie	119	49
Hrať na gitare	83	46
Po A, po B	88	45
Stáť pri okne	101	15
Ist' po pomôcky	88	41
Buď ku mne milá	85	50
Počas dňa	93	41
Zemiakový šalát	110	103

SLOVAKISMUS	Pozorovaná četnost v banskobystrickém regionu	Pozorovaná četnost v bratislavském regionu
Električkový	99	46
Namáhavý deň	96	51

PŘÍLOHA Č. 6

Zákon NR SR č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Národná rada Slovenskej republiky, vychádzajúc zo skutočnosti, že slovenský jazyk je najdôležitejším znakom osobitosti slovenského národa, najvzácnejšou hodnotou jeho kultúrneho dedičstva a výrazom suverenity Slovenskej republiky aj všeobecným dorozumievacím prostriedkom jej občanov, ktorý zabezpečuje ich slobodu a rovnosť v dôstojnosti a právach¹⁰²⁾ na území Slovenskej republiky, uzniesla sa na tomto zákone:

§ 1

Úvodné ustanovenie

- (1) Štátnym jazykom na území Slovenskej republiky je slovenský jazyk.¹⁰³⁾
- (2) Štátny jazyk má prednosť pred ostatnými jazykmi používanými na území Slovenskej republiky.
- (3) Zákon neupravuje používanie liturgických jazykov. Používanie týchto jazykov upravujú predpisy cirkví a náboženských spoločností.¹⁰⁴⁾
- (4) Ak tento zákon neustanovuje inak, na používanie jazykov národnostných menšín a etnických skupín sa vzťahujú osobitné predpisy.¹⁰⁵⁾

¹⁰²⁾ Čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

¹⁰³⁾ Čl. 6 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

¹⁰⁴⁾ Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov.

¹⁰⁵⁾ Napríklad § 18 Občianskeho súdneho poriadku v znení zákona č. 341/2005 Z. z., zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín v znení zákona č. 318/2009 Z. z., zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení zákona č. 318/2009 Z. z., § 5 ods. 1 písm. e) zákona č. 619/2003 Z. z. o Slovenskom rozhlasе v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 1 písm. g) zákona č. 16/2004 Z. z. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 20 Trestného poriadku, § 2 ods. 2 zákona č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon), § 11 ods. 2, § 12 ods. 3 a § 18 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

§ 2

Štátny jazyk a jeho ochrana

(1) Štát

- a) utvára v školskom, vedeckom a informačnom systéme také podmienky, aby si každý občan Slovenskej republiky mohol osvojiť a používať štátny jazyk slovom aj písmom,
- b) utvára podmienky na vedecký výskum štátneho jazyka a jeho historického vývinu, na výskum miestnych a sociálnych nárečí, stará sa o kodifikáciu štátneho jazyka a o zvyšovanie jazykovej kultúry.

(2) Kodifikovanú podobu štátneho jazyka na podnet odborných slovakistických výskumných pracovísk a odborníkov v oblasti štátneho jazyka schvaľuje a zverejňuje Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo kultúry“) na svojej internetovej stránke.

(3) Akýkoľvek zásah do kodifikovanej podoby štátneho jazyka v rozpore s jeho zákonitosťami je neprípustný.

§ 3

Používanie štátneho jazyka v úradnom styku

(1) Štátne orgány, orgány územnej samosprávy, iné orgány verejnej správy, nimi zriadené právnické osoby a právnické osoby zriadené zákonom¹⁰⁶⁾ používajú v úradnom styku štátny jazyk a ich zamestnanci, štátni zamestnanci, príslušníci obecnej polície, príslušníci ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „ozbrojené sily“), ozbrojených bezpečnostných zborov, iných ozbrojených zborov a Hasičského a záchranného zboru sú povinní ovládať a v úradnom styku používať štátny jazyk; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku podľa osobitného predpisu^{5aa)} a používanie iných jazykov v úradnom styku s cudzinou v súlade so zaužívanou praxou v medzinárodnom styku.

(2) V štátnom jazyku sa

¹⁰⁶⁾ Napríklad § 120 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, § 2 zákona č. 619/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, § 2 zákona č. 16/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov, § 2 a 17 zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

^{5aa)} Zákon č. 184/1999 Z. z. v znení zákona č. 318/2009 Z. z.

- a) vydávajú zákony, nariadenia vlády a ostatné všeobecné záväzné právne predpisy vrátane predpisov orgánov územnej samosprávy, rozhodnutia a iné verejné listiny; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín a používanie cudzích jazykov podľa osobitných predpisov,^{5b)}
- b) uskutočňujú rokovania v orgánoch a právnických osobách podľa odseku 1; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín podľa osobitného predpisu,^{5c)}
- c) vedie celá úradná agenda (matriky, zápisnice, uznesenia, štatistiky, evidencie, bilancie, úradné záznamy, informácie určené pre verejnosť a pod.) a agenda cirkví a náboženských spoločností určená pre verejnosť; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín podľa osobitného predpisu,^{5aa)}
- d) vedú kroniky obcí; prípadné inojazyčné znenie musí byť obsahovo totožné so znením v štátnom jazyku; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín podľa osobitného predpisu.^{5d)}

(3) Orgány a právnické osoby podľa odseku 1 používajú štátny jazyk vo všetkých informačných systémoch i vo vzájomnom styku; popri štátnom jazyku môžu používať v informačných systémoch aj iný jazyk, ak tak ustanoví osobitný predpis.^{6a)}

(4) Fyzická osoba a právnická osoba v úradnom styku s orgánom podľa odseku 1 a v úradnom styku s právnickou osobou podľa odseku 1 používa štátny jazyk, ak tento zákon, osobitný predpis alebo medzinárodná zmluva, ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, neustanovuje inak.^{6b)} Osoba, ktorej materinským jazykom je jazyk spĺňajúci požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka, môže v úradnom styku s orgánom podľa odseku 1 a v úradnom styku s právnickou osobou podľa odseku 1 používať svoj materinský jazyk. Orgány a právnické osoby podľa odseku 1 sú povinné prijať listinu v jazyku spĺňajúcom

^{5b)} Napríklad zákon č. 184/1999 Z. z., zákon č. 245/2008 Z. z.

^{5c)} § 3 ods. 1 a 2 zákona č. 184/1999 Z. z.

^{5d)} § 3 ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z.

^{6a)} Napríklad § 3 ods. 6 zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 24/2007 Z. z.

^{6b)} Napríklad § 42 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov, § 11 zákona č. 200/1997 Z. z. o študentskom pôžičkovom fonde v znení zákona č. 231/2000 Z. z., § 2 ods. 3 zákona č. 184/1999 Z. z., § 109 zákona č. 725/2004 Z. z. o podmienkach prevádzky vozidiel v premávke na pozemných komunikáciách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 307/2009 Z. z., § 11 zákona č. 193/2005 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka, ak ide o listinu vydanú alebo overenú príslušnými orgánmi Českej republiky.

(5) Každý občan Slovenskej republiky má právo na bezplatnú úpravu svojho mena⁷⁾ a priezviska do slovenskej pravopisnej podoby. Občania, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, používajú svoje meno a priezvisko v úradnom styku za podmienok ustanovených osobitným predpisom.^{7aa)}

§ 3a

Používanie štátneho jazyka v oblasti geografických názvov

V štátnom jazyku sa uvádzajú názvy obcí a ich častí,^{7a)} názvy ulíc a iných verejných priestranstiev, iné geografické názvy,^{7b)} ako aj údaje na štátnych mapových dielach vrátane katastrálnych máp; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín podľa osobitného predpisu.^{7c)}

§ 4

Používanie štátneho jazyka v školstve

(1) Výučba štátneho jazyka je povinná na všetkých základných školách a stredných školách. Iný ako štátny jazyk je vyučovacím jazykom a skúšobným jazykom v rozsahu ustanovenom osobitnými predpismi.^{5a)}

(2) Pedagogickí pracovníci na všetkých školách a v školských zariadeniach na území Slovenskej republiky s výnimkou zahraničných pedagógov a lektorov sú povinní ovládať a používať štátny jazyk slovom aj písmom.

(3) Celá pedagogická dokumentácia a ďalšia dokumentácia v školách a v školských zariadeniach sa vedie v štátnom jazyku. V školách a v školských zariadeniach, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku národnostných menšín,^{8a)} sa pedagogická dokumentácia vedie dvojjazyčne, a to v štátnom jazyku a v jazyku

⁷⁾ § 7 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení zákona č. 13/2006 Z. z.

^{7aa)} § 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. v znení zákona č. 344/2007 Z. z.

^{7a)} § 1a zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení zákona č. 453/2001 Z. z.

^{7b)} § 18 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.

^{7c)} Zákon č. 184/1999 Z. z. v znení neskorších predpisov.

^{8a)} § 12 ods. 5 zákona č. 245/2008 Z. z.

príslušnej národnostnej menšiny.^{8b)} Rozsah ďalšej dokumentácie, ktorá sa nemusí viesť v štátnom jazyku v školách a školských zariadeniach, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku národnostných menšín,^{8a)} ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo kultúry po dohode s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

(4) Učebnice a učebné texty používané vo výchovno-vzdelávacom procese v Slovenskej republike sa vydávajú v štátnom jazyku okrem učebníc a učebných textov na výučbu v jazyku národnostných menšín, etnických skupín a iných cudzích jazykov. Ich vydávanie a používanie upravujú osobitné predpisy.⁹⁾

(5) Ustanovenia odsekov 1, 2 a 4 sa nevzťahujú na používanie štátneho jazyka pri výučbe na vysokých školách, pri výučbe iných jazykov alebo pri výchove a vzdelávaní v inom jazyku ako štátnom jazyku^{5a)} ani na používanie učebníc a učebných textov pri výučbe na vysokých školách.

§ 5

Používanie štátneho jazyka v niektorých oblastiach verejného styku

(1) Vysielanie rozhlasovej programovej služby a vysielanie televíznej programovej služby sa na území Slovenskej republiky uskutočňuje v štátnom jazyku okrem vysielania

- a) inojazyčných televíznych relácií^{9a)} s titulkami v štátnom jazyku alebo s ich bezprostredne nasledujúcim vysielaním v štátnom jazyku,
- b) inojazyčných rozhlasových relácií s ich bezprostredne nasledujúcim vysielaním v štátnom jazyku a rozhlasových relácií v regionálnom vysielaní alebo lokálnom vysielaní určených pre príslušníkov národnostnej menšiny vrátane podujatí v priamom prenose,
- c) kultúrnych a informačných programov Slovenského rozhlasu do zahraničia,¹⁰⁾
- d) televíznych a rozhlasových jazykových kurzov a relácií s príbuzným zameraním,

^{8b)} § 11 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z.

⁹⁾ § 13 zákona č. 245/2008 Z. z.

^{9a)} § 2 ods. 5 zákona č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní).

¹⁰⁾ § 5 ods. 1 písm. k) zákona č. 619/2003 Z. z.

- e) hudobných diel s pôvodnými textami,
- f) v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskom rozhlase,¹¹⁾
- g) audiovizuálnych diel alebo zvukových záznamov umeleckých výkonov šírených vysielaním v pôvodnej jazykovej úprave spĺňajúcej požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka,^{11a)}
- h) audiovizuálnych diel, ktorých dabing v jazyku spĺňajúcom požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka bol vyrobený pred nadobudnutím účinnosti osobitného predpisu^{11b)} a ktoré boli odvysielané na území Slovenskej republiky pred nadobudnutím účinnosti tohto osobitného predpisu,
- i) pôvodných jazykových prejavov jednotlivých osôb v jazyku spĺňajúcom požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka zaradených do spravodajských, publicistických a zábavných televíznych relácií alebo rozhlasových relácií,
- j) podujatia v priamom prenose so simultánnym tlmočením do štátneho jazyka v rámci inojazyčnej relácie.

(2) Inojazyčné audiovizuálne dielo určené maloletým do 12 rokov šírené vysielaním musí byť dabované do štátneho jazyka okrem vysielania audiovizuálnych diel určených maloletým do 12 rokov v jazykoch národnostných menšín v rámci inojazyčných televíznych relácií podľa odseku 1 písm. a).

(3) Oznamy určené na informovanie verejnosti prostredníctvom miestneho rozhlasu alebo prostredníctvom iných technických zariadení sa zverejňujú v štátnom jazyku; tieto oznamy možno zverejniť aj v inom jazyku po ich zverejnení v štátnom jazyku.

(4) Ak osobitný predpis^{11c)} neustanovuje inak, štátny jazyk sa používa v

- a) periodickej tlači alebo agentúrnom spravodajstve^{11d)} alebo
- b) neperiodickej publikácii.^{11e)}

¹¹⁾§ 5 ods. 1 písm. e) zákona č. 619/2003 Z. z.

^{11a)} § 17 ods. 5 zákona č. 343/2007 Z. z. o podmienkach evidencie, verejného šírenia a uchovávanía audiovizuálnych diel, multimedialných diel a zvukových záznamov umeleckých výkonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (audiovizuálny zákon).

^{11b)}§ 46 ods. 6 zákona č. 343/2007 Z. z.

^{11c)} § 2 ods. 8 zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel.

Zákon č. 184/1999 Z. z. v znení neskorších predpisov.

^{11d)}§ 2 ods. 1 a 4 zákona č. 167/2008 Z. z.

^{11e)}§ 2 ods. 3 zákona č. 212/1997 Z. z.

(5) Príležitostné tlačoviny určené pre verejnosť na kultúrne účely, katalógy galérií, múzeí, knižníc, programy kín, divadiel, koncertov a ostatných kultúrnych podujatí sa vydávajú v štátnom jazyku okrem tých, ktoré sa vydávajú v jazyku národnostných menšín; taká tlačovina, katalóg alebo program vydaný v jazyku národnostnej menšiny musí obsahovať základné informácie v štátnom jazyku. Tlačoviny, katalógy a programy podľa predchádzajúcej vety vydané v štátnom jazyku môžu obsahovať aj znenia v iných jazykoch v potrebnom rozsahu, ktoré sú v zásade obsahovo totožné so znením v štátnom jazyku a nasledujú až po znení v štátnom jazyku.

(6) Kultúrne a výchovno-vzdelávacie podujatia sa uskutočňujú v štátnom jazyku. Výnimkou sú kultúrne podujatia národnostných menšín, etnických skupín, hosťujúcich zahraničných umelcov a výchovno-vzdelávacie podujatia zamerané na vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov, ako aj hudobné diela a divadelné hry s pôvodnými textami a prednesy literárnych diel v pôvodnom jazyku. Sprievodné uvádzanie programov sa uskutočňuje aj v štátnom jazyku s výnimkou uvádzania programov podľa druhej vety tohto odseku, ak sa tieto programy uskutočňujú v jazyku spĺňajúcom požiadavku základnej zrozumiteľnosti z hľadiska štátneho jazyka.

(7) Nápisy na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach sa uvádzajú v štátnom jazyku. Ak obsahujú text v iných jazykoch, inojazyčné texty nasledujú až po texte v štátnom jazyku a musia byť obsahovo totožné s textom v štátnom jazyku. Inojazyčný text sa uvádza rovnakým alebo menším písmom ako text v štátnom jazyku. Stavebník môže požiadať ministerstvo kultúry o záväzné stanovisko z hľadiska súladu nápisu na pamätníku, pomníku a pamätnej tabuli s týmto zákonom. Toto ustanovenie sa nevzťahuje na historické nápisy na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach, ktoré podliehajú ochrane podľa osobitného predpisu.^{11f)} Na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach s textom nápisu v jazyku národnostnej menšiny a v štátnom jazyku v obciach, kde sa v úradnom styku používa jazyk tejto národnostnej menšiny podľa osobitného predpisu,^{11g)} sa poradie textov neurčuje.

11f) Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

11g) § 2 ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z.

(8) Každý účastník verejného zhromaždenia alebo verejného podujatia na území Slovenskej republiky má právo predniesť svoj prejav v štátnom jazyku.

§ 6

Používanie štátneho jazyka v ozbrojených silách, v ozbrojených zboroch a v hasičských jednotkách

(1) V ozbrojených silách, v Policajnom zbore, v Slovenskej informačnej službe, v Národnom bezpečnostnom úrade, v Zbore väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky, v Železničnej polícii a v Hasičskom a záchrannom zbore sa v služobnom styku používa štátny jazyk.

(2) Celá agenda a dokumentácia ozbrojených síl, ozbrojených bezpečnostných zborov, iných ozbrojených zborov a hasičských jednotiek sa vedie v štátnom jazyku.

(3) Ustanovenie odseku 1 sa nevzťahuje na letectvo počas letovej prevádzky a na medzinárodné aktivity ozbrojených síl a ozbrojených zborov.

§ 7

Používanie štátneho jazyka v súdnom konaní, správnom konaní a v konaní pred orgánmi činnými v trestnom konaní

(1) Vzájomný styk súdov s občanmi, súdne konanie, správne konanie, konanie pred orgánmi činnými v trestnom konaní, rozhodnutia a zápisnice súdov, správnych orgánov a orgánov činných v trestnom konaní sa vedú a vydávajú v štátnom jazyku.

(2) Práva osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám alebo práva osôb, ktoré neovládajú štátny jazyk, vyplývajúce z osobitných predpisov¹²⁾ zostávajú nedotknuté.

¹²⁾ Napríklad § 18 Občianskeho súdneho poriadku v znení zákona č. 341/2005 Z. z., zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 20 Trestného poriadku.

§ 8

Používanie jazyka v ostatných oblastiach verejného styku

(1) V záujme ochrany spotrebiteľa je používanie štátneho jazyka povinné pri označovaní obsahu domáceho či dovážaného tovaru, v návodoch na používanie výrobkov, najmä potravín, liečiv, spotrebnej elektroniky a drogériového tovaru, v podmienkach záruky a v iných informáciách pre spotrebiteľa v rozsahu a za podmienok určených osobitnými predpismi.¹³⁾

(2) Písomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu alebo v obdobnom pracovnom vzťahu sa vyhotovujú v štátnom jazyku; popri znení v štátnom jazyku sa môže vyhotoviť aj obsahovo totožné znenie v inom jazyku.

(3) V štátnom jazyku sa vedie účtovníctvo,^{13a)} vyhotovuje sa účtovná závierka,^{13a)} technická dokumentácia, ktorej vyhotovenie alebo predloženie sa vyžaduje na účel konania podľa osobitného predpisu,^{13b)} a stanovy združení, spolkov, politických strán, politických hnutí a obchodných spoločností potrebné na účely registrácie; popri znení v štátnom jazyku sa môže vyhotoviť aj obsahovo totožné znenie v inom jazyku. Používanie štátneho jazyka v slovenských technických normách upravuje osobitný predpis.¹⁴⁾

(4) Agenda zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnych služieb sa vedie v štátnom jazyku. Komunikácia personálu týchto zariadení s pacientmi alebo klientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku; ak ide o pacienta alebo klienta, ktorého materinský jazyk je iný ako štátny jazyk, komunikácia sa môže viesť v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom alebo klientom porozumieť. Členovia personálu nie sú povinní ovládať cudzí jazyk ani jazyk národnostnej menšiny. Pacient alebo klient, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, môže v týchto zariadeniach v obciach, kde sa v úradnom styku používa jazyk národnostnej menšiny podľa

¹³⁾ Napríklad § 9 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov, § 24 zákona č. 140/1998 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach, o zmene zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 220/1996 Z. z. o reklame v znení neskorších predpisov, § 13 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

^{13a)} Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

^{13b)} Napríklad nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 264/2009 Z. z. o podporných opatreniach v pôdohospodárstve v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 381/2009 Z. z.

¹⁴⁾ Zákon č. 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

osobitného predpisu,^{11g)} používať v komunikácii s personálom svoj materinský jazyk.

(5) V konaní pred orgánmi a právnickými osobami podľa § 3 ods. 1 o zmluvách upravujúcich záväzkové vzťahy sa uznáva popri znení v štátnom jazyku aj znenie zmlúv v inom oficiálnom jazyku Európskej únie. V prípade vzniku nejasností alebo rozporov platí znenie zmluvy v štátnom jazyku.

(6) Všetky nápisy, reklamy a oznamy určené na informovanie verejnosti, najmä v predajniach, na športoviskách, v reštauračných zariadeniach, na uliciach, pri cestách a nad nimi, na letiskách, autobusových staniciach a železničných staniciach, vo vozidlách verejnej dopravy sa uvádzajú v štátnom jazyku. Ak obsahujú text v iných jazykoch, inojazyčné texty nasledujú až po texte v štátnom jazyku a musia byť obsahovo totožné s textom v štátnom jazyku. Inojazyčný text sa uvádza rovnakým alebo menším písmom ako text v štátnom jazyku. V nápisoach a oznamoch určených na informovanie verejnosti v jazyku národnostnej menšiny a v štátnom jazyku v obciach, kde sa v úradnom styku používa jazyk tejto národnostnej menšiny podľa osobitného predpisu,^{11g)} a v reklame sa poradie textov neurčuje.

(7) Povinnosť stanovená v odseku 6 sa nevzťahuje na obchodné meno, ochrannú známku, názov inštitúcie zapísaný alebo zaradený do registrov alebo zoznamov podľa zákonov platných v Slovenskej republike alebo v inom členskom štáte Európskej únie alebo v zmluvnom štáte Dohody o Európskom hospodárskom priestore a na použitie mena a priezviska, ktoré sú súčasťou nápisu, reklamy a oznamu určeného na informovanie verejnosti, a na niektoré zaužívané výrazy v cudzom jazyku, ktoré sa zvyčajne používajú spolu s obchodnou značkou v texte reklám, sú známe najširšej verejnosti a sú súčasťou reklamy.

§ 9

Dohľad

(1) Dohľad nad dodržiavaním povinností podľa § 3 ods. 1 až 3, § 3a a 4, § 5 ods. 3, ods. 4 písm. b), ods. 5 až 7, § 6, § 7 v správnom konaní a v konaní pred orgánmi činnými v trestnom konaní, § 8 ods. 2 až 6 okrem komunikácie personálu zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnych služieb s pacientmi a klientmi a okrem reklamy, nad ktorou vykonávajú dohľad orgány podľa osobitného

predpisu,¹⁶⁾ a § 11b vykonáva ministerstvo kultúry. Pri výkone dohľadu ministerstvo kultúry prihliadne aj na kodifikovanú podobu štátneho jazyka podľa § 2 ods. 2.

(2) Osoby, ktoré sú poverené výkonom dohľadu podľa odseku 1, sú pri výkone tejto činnosti v súlade s predpisom o kontrole v štátnej správe¹⁷⁾

- a) povinné preukázať sa preukazom príslušného orgánu dohľadu a písomným poverením na výkon dohľadu,
- b) oprávnené požadovať potrebnú súčinnosť, najmä poskytnutie informácií, údajov, písomného vysvetlenia alebo ústneho vysvetlenia, dokladov a príslušných písomných materiálov,
- c) povinné spísať protokol o vykonanom dohľade.

(3) Orgány a právnické osoby podľa § 3 ods. 1, fyzické osoby podnikatelia a právnické osoby sú povinné umožniť výkon dohľadu oprávneným osobám a poskytnúť potrebnú súčinnosť.

§ 9a

Pokuty

(1) Ak ministerstvo kultúry zistí porušenie povinností v rozsahu tohto zákona a ak ide o informácie verejnej správy určené pre verejnosť alebo o informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov Slovenskej republiky a ani po písomnom upozornení nedôjde k odstráneniu protiprávneho stavu v určenej lehote alebo k vykonaniu nápravy zistených nedostatkov v určenej lehote, ministerstvo kultúry môže uložiť pokutu od 50 do 2 500 eur.

(2) Rozhodnutie o uložení pokuty musí obsahovať lehotu na odstránenie protiprávneho stavu. Ak sa súlad s týmto zákonom nedosiahol v lehote určenej v rozhodnutí, ministerstvo kultúry uloží ďalšiu pokutu vo výške dvojnásobku pôvodne uloženej pokuty.¹⁸⁾ Ďalšiu pokutu možno uložiť do dvoch rokov odo dňa, keď mali

¹⁶⁾ § 3 ods. 6 a § 11 ods. 3 písm. b) zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

§ 16 písm. g) a § 67 ods. 2 písm. m) zákona č. 308/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹⁷⁾ § 8 až 13 a § 16 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov.

byť vykonané opatrenia na nápravu nedostatkov určené v rozhodnutí o uložení pokuty.

(3) Pokutu možno uložiť do jedného roka odo dňa, v ktorom sa ministerstvo kultúry dozvedelo o porušení povinnosti, najneskôr však do troch rokov odo dňa, keď bola povinnosť porušená. Pri ukladaní pokuty sa prihliada najmä na rozsah, následky, čas trvania a opakovanie protiprávneho konania.

(4) Pokuta je splatná do 30 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým bola uložená, ak v ňom nie je uvedená neskoršia lehota. Na konanie o uložení pokuty sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní.¹⁸⁾

(5) Výnos pokút uložených podľa tohto zákona je príjmom štátneho rozpočtu.

§ 10

Správa o stave používania štátneho jazyka

(1) Ministerstvo kultúry predkladá vláde Slovenskej republiky správu o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky raz za dva roky. Ministerstvo kultúry pri vypracovaní správy spolupracuje s vedecko-výskumnými, vzdelávacími a kultúrnymi inštitúciami, ako aj s orgánmi verejnej správy a s inými orgánmi vykonávajúcimi dohľad nad používaním štátneho jazyka.

(2) Na účel podľa odseku 1 je ministerstvo kultúry oprávnené vyžadovať od orgánov a právnických osôb podľa § 3 ods. 1 informácie a písomné podklady o používaní štátneho jazyka v oblasti ich pôsobnosti.

(3) Prvú správu podľa odseku 1 predloží ministerstvo kultúry do 31. marca 2012.

§ 11

Spoločné a prechodné ustanovenia

Štátnym jazykom sa na účely § 3 až 8 rozumie slovenský jazyk v kodifikovanej podobe podľa § 2 ods. 2; tým sa nevylučuje používanie inojazyčných nových odborných pojmov, termínov alebo pomenovaní nových skutočností, na ktoré sa ešte neustálil a nekodifikoval v štátnom jazyku vhodný rovnocenný výraz, ako aj

¹⁸⁾ Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

používanie nespisovných jazykových prostriedkov, ak ide o ich funkčné využitie, najmä v umeleckej tvorbe a v publicistike.

§ 11a

Prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. septembra 2009

Orgány a právnické osoby podľa § 3 ods. 1, právnické osoby, fyzické osoby podnikatelia a fyzické osoby sú povinné do 31. decembra 2009 odstrániť stav odporujúci ustanoveniam § 3 ods. 3 písm. d), § 5 ods. 5 a 7 a § 8 ods. 6. Ak ide o nápis na pamätníku, pomníku alebo pamätnej tabuli s textom v jazyku národnostnej menšiny, ktorý bol umiestnený na pamätníku, pomníku alebo pamätnej tabuli pred 1. septembrom 2009, a nasleduje po ňom obsahovo totožný text v štátnom jazyku s rovnakým alebo väčším písmom ako text v jazyku národnostnej menšiny, nevzťahuje sa na taký nápis povinnosť uvedená v predchádzajúcej vete.

§ 11b

Prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. marca 2011

(1) Orgány a právnické osoby podľa § 3 ods. 1, právnické osoby a fyzické osoby podnikatelia sú povinné do 31. októbra 2011 odstrániť stav odporujúci povinnostiam ustanoveným v § 3 ods. 2 písm. d) a v nápisochoch umiestnených od 1. januára 1996 povinnostiam ustanoveným v § 5 ods. 7 a § 8 ods. 6. Ak ide o nápis na pamätníku, pomníku alebo pamätnej tabuli s textom v jazyku národnostnej menšiny a obsahovo totožným textom v štátnom jazyku, ktorý bol umiestnený na pamätníku, pomníku alebo pamätnej tabuli pred 1. septembrom 2009, nevzťahuje sa na taký nápis povinnosť uvedená v predchádzajúcej vete.

(2) Ustanovenie § 11a sa od 1. marca 2011 nepoužije.

§ 12

Zrušovacie ustanovenie

Zrušuje sa zákon Slovenskej národnej rady č. 428/1990 Zb. o úradnom jazyku v Slovenskej republike.

§ 13

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. januára 1996 s výnimkou § 10, ktorý nadobúda účinnosť 1. januára 1997.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 260/1997 Z. z. bol uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky 4. októbra 1997.

Zákon č. 5/1999 Z. z. (čl. II) nadobudol účinnosť dňom vyhlásenia (21. januára 1999).

Zákon č. 184/1999 Z. z. nadobudol účinnosť 1. septembra 1999.

Zákon č. 24/2007 Z. z. (čl. IV) nadobudol účinnosť 1. februára 2007.

Zákon č. 318/2009 Z. z. nadobudol účinnosť 1. septembra 2009.

Zákon č. 35/2011 Z. z. nadobudol účinnosť 1. marca 2011.

PŘÍLOHA Č. 7

PRACOVNÍ LIST Č. 1

TÉMA: Český a slovenský jazyk

1) *Spojte následující česká a slovenská slova (Spojte následující české a slovenské slová):*

DREVOKOCÚR

RAJČE

MURÁR

KOČKA

SLIVKA

PEŘINA

PARADAJKA

VEVERKA

MAČKA

LOSOVAT

ZEMIAK

ZEDNÍK

PAPLÓN

BRAMBORA

ŽREBOVAŤ

ŠVESTKA

2a) *Víte, co znamenají tato slovenská slova? Můžete se s nimi setkat ve škole ☺*

a) prislovka.....

b) ceruzka.....

c) desiata.....

d) ukážka.....

e) rozprávka.....

f) jedáleň.....

2b) *Viete, čo znamenajú tieto české slová? Můžete sa s nimi stretnúť v škole ☺*

a) svačina.....

b) příslovce.....

c) zeměpis.....

d) vrstevník.....

e) přezůvky.....

f) třídní učitel.....

3) *Další aktivitou, kterou bychom mohli zařadit do výuky jako motivační, je tzv. pětilístek.*

Schéma pětilístku tvoří 5 řádků, přičemž na prvním řádku je téma pětilístku, na druhém řádku jsou dvě přídavná jména, která se vztahují k tématu pětilístku, na třetím řádku jsou tři slovesa, čtvrtý řádek má vyjadřovat asociace žáků k tématu pomocí čtyř slov, na pátém řádku by mělo být synonymum odpovídající prvnímu řádku.

3a) *Vytvoř pětilístek, jehož tématem bude slovo SLOVENŠTINA:*

SLOVENŠTINA

5a) Přečtěte si následující pohádku. Jak se jmenuje česky? Zkuste ji povědět v češtině.

Název pohádky:

Jeden král mal tri dievky, ktoré si varoval ako oči v hlave. Keď mu už údy slabli a hlava snežíkom pripadala, často mu prichádzalo na um, ktorá by z jeho troch dievok po jeho smrti kráľovnou byť mala. Ťažko mu bolo voliť medzi nimi, bo všetky boli driečne a všetky rovnako rád mal. Konečne mu prišlo na rozum, aby tú ustanovil za kráľovnú, ktorá by ho najradšej mala. Zavolať svoje dievky pred seba a takto im vravel:

„Dievky moje, starý som, vidíte, a neznám, či dlho ešte budem s vami. Chcem teda ustanoviť, ktorá z vás po mojej smrti kráľovnou bude. Skôr by som ale rád vedieť, dievky moje, ako ma ktorá ľúbite. Nuž, dcéra najstaršia, povedz tu najprv, ako ľúbiš svojho otca?“

„Eh, otče môj, milší ste mi nad zlato!“ odpovedala dcéra najstaršia a otcovi pekne pobožkala ruku.

„No, dobre; a ty, stredná, akože ty ľúbiš svojho otca?“

„Jaj, otče môj drahý, ja vás ľúbim ako môj vienok zelený!“ riekla tá stredná a ovíjala sa otcovi okolo hrdla.

„No, dobre; a ty, dcérko najmladšia, akože ty mňa, ľúbiš?“

„Ja, tatuško, ľúbim si vás ako sol!“ povedala Maruška a pozrela milo na otca.

„Eh, ty naničhodnica, či ty otca len zatolťko máš ako sol?“ rozkríklí sa na ňu staršie sestry.

„Veru ľúbim si ho tak, ako tú sol!“ prisvedčila Maruška ešte raz a ešte ľubeznejšie pozrela na otca.

5b) Přečítajte si nasledujúcu rozprávku. Ako sa volá po slovensky? Skúste ju prerozprávať v slovenčine.

Názov rozprávky:

Byla jednou jedna sladká dievka, ktorou musel milovať každý, jen ji uviděl, ale nejvíce ji milovala její babička, která by ji snesla i modré z nebe. Jednou ji darovala čepeček karkulku z červeného sametu a ten se vnučce tak líbil, že nic jiného nechtěla nosit.

Jednou matka dívence řekla: „Podívej, tady máš kousek koláče a láhev vína, zanes to babičce, je nemocná a zeslábla, tímhle se posílí. Vydej se na cestu dřívě než bude horko, jdi hezky spořádaně a neodbíhej z cesty, když upadneš, láhev rozbiješ a babička nebude mít nic. A jak vejdeš do světnice, nezapomeň babičce popřát dobrého dne a ne abys šmejdila po všech koutech.“

PŘÍLOHA Č. 8

PRACOVNÍ LIST č. 2

TÉMA: Všeobecné znalosti

1a) Poznáte, co je na obrázku?



.....

1b) Spoznáte, čo je na obrázku?



.....

2a) Která je nejvyšší hora Slovenské republiky?

- a) Lomnický štít
- b) Gerlachovský štít
- c) Kriváň

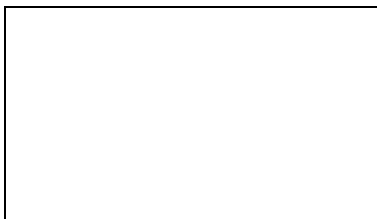
2b) Ktorá je najvyššia hora Českej republiky?

a) Praděd

b) Lysá hora

c) Sněžka

3a) Nakreslete vlajku Slovenskej republiky:



3b) Nakreslite vlajku Českej republiky:



4a) Znáte slovenskou hymnu? Zkuste doplnit slova první sloky:

Nad sa blýska

..... divo bijú,

nad sa blýska

..... divo bijú.

Zastavme ich

ved' sa ony stratia,

..... ožijú.

Zastavme ich bratia

ved' sa ony stratia,

Slováci

(autor textu: Janko Matúška, 1844)

4b) Spoznáte český hymnu? Skúste doplniť slová prvej slohy:

Kde *můj,*

kde *můj.*

Voda *po lučinách,*

bory *po skalínách,*

v sadě skví se jara květ,

zemský ráj to na!

A to je ta krásná země,

země, *domov*,

země, *domov*!

(autor textu: J.K.Tyl, 1834)

5a) Znáte významné slovenské osobnosti? Napište, zda se jedná o herce, zpěváka, sportovce nebo politika:

- Peter Nagy.....
- Ivan Gašparovič.....
- Marián Labuda.....
- Miro Šmajda.....
- Miroslav Šatan.....
- Vladimír Mečiar.....
- Richard Müller.....
- Milan Lasica.....
- Anna Šišková.....

5b) Poznáte významné české osobnosti? Napište, či ide o herca, speváka, športovca alebo politika:

- Martin Chodúr.....
- Jiří Paroubek.....

- Nikol Vajdišová.....
- Iveta Bartošová.....
- Aňa Geislerová.....
- Petr Kolář.....
- Vlasta Burian.....
- Miroslav Topolánek.....
- Ivana Chýlková.....

PŘÍLOHA Č. 9

PRACOVNÍ LIST Č. 3

TÉMA: ČESKO- SLOVENSKÝ KUCHARŤ/ČESKO-SLOVENSKÝ KUCHAR

Kvíz – *znáš slovenská národní jídla?*

1) Co je to **demikát**?

- a) druh šumivého vína
- b) sladká oplatka
- c) bryndzová polévka

2) Co je **tekvicový prívarok**?

- a) zahuštěná dýňová polévka
- b) převařené dýňové pivo
- c) dýňové zákusky

3) Co jsou to **šúľance**?

- a) kokosové kuličky
- b) masové závitky
- c) sladký hlavní chod vyrobený z brambor

4) Co je to **mačanka**?

- a) kočičí jazýčky
- b) vánoční houbová polévka
- c) čekanka

5) Co je to **bravčová masť**?

- a) sádlo
- b) jelenní lůj
- c) ovar

Kvíz – poznáš české národní jedlá?

1) Čo sú to **škubánky**?

- a) chlieb nakrájaný na kúsky s nátierkou
- b) sladké hlavné jedlo urobené zo zemikov
- c) koláčky plnené tvarohom

2) Čo je to **kulajda**?

- a) polievka s hubami, zemiakmi a kôprom
- b) mäsová zmes s omáčkou
- c) sladký koláč

3) Čo je to **utopenec**?

- a) tradičný český nápoj
- b) nakladaný hermelín
- c) udenina s cibuľou v sladkokyslom náleve

4) Čo je to **luštěninová polévka**?

- a) písmenková polievka
- b) polievka zo strukovin
- c) polievka z bravčových kostí

5) Čo je to **prejt**?

- a) koreňová zelenina
- b) bublanina
- c) jedlo zložené z krvi a krúp

2) *Kdybys vařil se svým slovenským kamarádem, která česká jídla byste vařili a jaké suroviny byste použili?/ Keby si varil s svojim českým kamarátom, ktoré české jedlá by ste uvarili a aké suroviny by ste použili?*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) *Česká a slovenská kuchyně je bohatá na národní jídla. Poznáš je na obrázcích?/ Česká a slovenská kuchyňa je bohatá na národné jedlá. Spoznáš ich na obrázkách?*



a)



b)



c).....



d).....



e).....



f).....

4) *Viš, jak se říká těmto druhům zeleniny slovensky? /Vieš, ako sa volajú tieto druhy zeleniny česky?*



a).....



b).....



c)

.....



d)

.....



e)

.....

5) *Viš, jak se říká těmto druhům ovoce slovensky? /Vieš, ako sa volajú tieto druhy ovocia česky?*



a)

.....



b)

.....



c)

.....



d)

.....



e)

.....

PŘÍLOHA Č. 10

PRACOVNÍ LIST č. 4

TÉMA: ZVÍŘATA/ZVIERATÁ

Spojte následující česká a slovenská slova (Spojte nasledujúce české a slovenské slová):

MAČKA	ŽÍŽALA
KORYTNAČKA	BROUK
LIENKA	VEVERKA
DIVIAK	ŽELVA
DÁŽĎOVKA	VELBLOUD
VEVERIČKA	PAPOUŠEK
MORIAK	KOČKA
CHROBÁK	BERUŠKA
VRETENICA	KANEC
ŤAVA	SKŘIVÁNEK
ŠKOVŘÁNOK	ZMIJE
PAPAGÁJ	KROCAN

2) Najděte v následující křížovce 10 slovenských zvířat/Najdite v nasledujúcej křížovke 10 českých zvířat:

- | | |
|----------|----------|
| 1) | 6)..... |
| 2) | 7) |
| 3) | 8) |

4)

9)

5)

10)

P	G	H	T	U	U	L	I	E	N	K	A	S	R	R	B
A	J	I	F	G	J	L	K	V	E	V	E	R	K	A	K
P	O	Z	M	O	R	I	A	K	D	V	U	L	I	K	M
A	L	K	A	N	E	C	T	R	Z	S	D	B	T	O	P
G	E	Y	Č	A	V	F	H	O	A	H	I	E	L	R	K
Á	T	O	K	O	Č	K	A	C	U	I	V	R	O	Y	S
J	V	K	A	V	U	A	E	A	V	B	I	U	S	T	O
R	U	T	V	B	R	J	U	N	A	L	A	Š	J	N	P
P	M	A	O	P	A	P	O	U	Š	E	K	K	T	A	O
Ž	E	L	V	A	B	D	M	L	P	I	J	A	N	Č	M
C	T	N	CH	R	O	B	Á	K	A	B	R	O	U	K	T
E	I	CH	G	T	F	S	V	Ť	A	V	A	U	U	A	Y
X	D	Á	Ž	Ď	O	V	K	A	Z	Ž	Í	Ž	A	L	A
V	U	A	F	E	T	C	P	M	S	T	U	I	S	R	M
M	R	T	J	V	E	V	E	R	I	Č	K	A	R	O	V
D	O	V	E	L	B	L	O	U	D	U	R	Y	C	B	I

16. Napište v správnom tvare.

Jež východný sa zvyčajne na zimu utiahne do rôznych hospodárskych (**budova**), (**chlievy**), (**stodoly**). Plch sivý sa zdržiava na starých (**povaly**) budov v lese, v horských (**chatky**) a (**senníky**). Keď som v zime pri (**čistenie**) vtáčích (**búdky**) objavil plcha, zdal sa mi celkom ako mŕtvy, vôbec sa nehýbal. Jeho telo má počas zimného (**spánok**) len jeden až tri (**stupeň**) (**Celzius**).

17. Pozorne si prečítajte poučenia. Ak sú niektoré nesprávne, prepíšte ich na správne.

- Osobné zámená rozdeľujeme na základné a privlastňovacie.
- Zámená môj, tvoj, náš, váš sa skloňujú podľa vzoru môj.
- Zámeno seba, sa nazývame zvrtné zámeno.
- Ukazovacie zámená sú ohybné, menej ohybné a neohybné.
- Zámená taký, onaký, toľký, toľkýto sa skloňujú podľa vzoru pekný.
- Zámeno čím sa skloňuje podľa vzoru pávi.



18. Doplňte vhodné zámeno.

Peter nepovedal, ■■■■■ úlohu treba vypracovať. Hrali sme sa v miestnosti, ■■■■■ bola pripravená na vzácnu návštevu. ■■■■■ to môže byť človek, ktorý ubližuje deťom?

19. Odvozené slová roztriedte na

podstatné mená prídavné mená slovesá príslovky

- skúsiť, skusmo, skúsený, okúsiť
- vyskúšať, skúška, skúšanie, skúšobne
- ticho, tichosť, tichučký, tichučko, tichulinký, tíšina, tíško, utíšiť, zátišie, stíšiť

20. Zdôvodnite pravopis a potom doplňte chýbajúce hlásky.

Jednou z najvodnatejších ■■■ riek sveta je Níl. Níl vzniká zo sútoku dvoch riek – Bieleho Nílu, ktorý v ■■■ teká z jazier v strede Afrik ■■■, a Modrého Nílu, ktorý pramen ■■■ v jazere Tane. Níl sa mus ■■■ cestou predierať na šiestich miestach kataraktam ■■■.*

Egyptom sa naz ■■■va severná časť nílскеj nížiny ■■■. Nížinu lemujú reťaze hôr bohaté na hornin ■■■. Na západe sa tiahne Líbyjská púšť, na v ■■■chode Arabská púšť. Níl tvor ■■■ široké ústie, ktoré nazývame deltu. Na brehu Nílu a jeho ramien v delte rástl ■■■ vodné rastlin ■■■, lotos a papyrus. Papyrus je veľm ■■■ užitočná rastlina. Je to trstina, z ktorej hrub ■■■ch stebiel sa zhotovoval ■■■ ľahké člnk ■■■, z tenk ■■■ch sa pletl ■■■ koše a povraz ■■■. Koreňm ■■■ Egyptania kúril ■■■ a mladé výhonky jedli. Z papyrusu zhotovoval ■■■ aj materiál na p ■■■sanie – papyrus.

A. V. Mišulin: *Dejiny staroveku* (úryvky)

*katarakt = stupňovitý vodopád

SEZNAM TABULEK

ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 1	100
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 2	107
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č.3	108
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 4	109
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 5	110
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 6	111
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 7	112
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 8	113
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 9	114
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 10	114
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 11	115
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 12	116
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 13	117
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 14	118
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 15	119
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 16	120
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 17	121
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 18	122
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 19	123
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 20	124
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 21	125
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 22	126
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 23	127
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 24	128
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 25	129

ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 26	130
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 27	131
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 28	132
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 29	133
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 30	134
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 31	135
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 32	136
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 33	137
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 35	139
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 36	140
ČTYŘPOLNÍ TABULKA Č. 37	141
Tabulka č. 1 - Mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED	55
TABULKA Č. 2 - CÍLE VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ ISCED 2 (NIŽŠÍ SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ)	56
TABULKA Č. 3 – SROVNÁNÍ KVALITATIVNĚ A KVANTITATIVNĚ ORIENTOVANÉHO VÝZKUMU	65
TABULKA Č. 4 - KRAJE PODLE POČETNÍHO ZASTOUPENÍ ČESKÉ MENŠINY	66
TABULKA Č. 5 - CELKOVÝ POČET RESPONDENTŮ BANSKOBYSSTRICKÉHO A BANSKOBYSSTRICKÉHO REGIONU	70
TABULKA Č. 6..... POČET RESPONDENTŮ JEDNOTLIVÝCH REGIONŮ	89
TABULKA Č. 7..... VĚKOVÝ ROZPTYL RESPONDENTŮ	91
TABULKA Č. 8.....VÝSKYT ČEŠTINY VE VYUČOVACÍCH PŘEDMĚTECH	95
TABULKA Č. 9..... JAK ČASTO SE SETKÁVÁŠ S ČEŠTINOU?	98

TABULKA Č. 10.....	ČEŠTINA JE PRO VÁS JAZYK:	
.....		101
TABULKA Č. 11.....	JAKÝ JAZYK SE VE ŠKOLE UČÍTE JAKO PRVNÍ CIZÍ JAZYK?	
.....		103
TABULKA Č. 12.....	PŘEHLED BOHEMISMŮ	
.....		142
TABULKA Č. 12.....	FREKVENCE VÝBĚRU VOLENÝCH BOHEMISMŮ V BANSKOBYSTRICKÉM REGIONU.....	
.....		145
TABULKA Č. 13.....	FREKVENCE VÝBĚRU VOLENÝCH BOHEMISMŮ V BRATISLAVSKÉM REGIONU	
.....		146
TABULKA Č. 14.....	ZPŮSOB REALIZACE VÝUKY ČESKÉHO JAZYKA NA SLOVENSKÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	
.....		152
TABULKA Č. 15.....	RESPONDENTI ŘÍZENÉHO ROZHOVORU	
.....		155
Tabulka četností č. 1	Možnosti setkávání se s češtinou	93

SEZNAM GRAFŮ

GRAF. Č. 1	GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ POČTU DOTAZOVANÝCH RESPONDENTŮ.....	70
GRAF Č. 2	MOŽNOSTI SETKÁVÁNÍ SE S ČEŠTINOU	94
GRAF Č. 3	JAK ČASTO SE SETKÁVÁTE S ČEŠTINOU?.....	99
GRAF Č. 4	ČEŠTINA JE PRO VÁS JAZYK:	102
GRAF. Č. 5	VÝSKYT BOHEMISMŮ U ŽÁKŮ 2. STUPNĚ BANSKOBYSTRICKÉHO A BRATISLAVSKÉHO REGIONU.....	148

SEZNAM VYOBRAZENÍ

OBR. Č. 1 LUDOVÍT ŠTÚR.....	30
OBR. Č. 2 – BRATISLAVSKÝ REGION	67
OBR. Č. 3 – BANSKOBYSSTRICKÝ REGION.....	68

SEZNAM ZKRATEK

CDU	Křesťanskodemokratická unie Německa (Christlich Demokratische Union Deutschlands)
ČR	Česká republika
ČT	Česká televize
EUROSTAT	Statistická kancelář Evropských společenství
FRVŠ	Fond rozvoje vysokých škol
GAČR	Grantová agentura České republiky
ISCED	Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (International Standard Classification of Education)
JÚLEŠ SAV	Jazykovědný ústav Ľudovíta Štúra Slovenské republiky
KČJL	Katedra českého jazyka a literatury
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)
NR SR	Národní rada Slovenské republiky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development)
PdF UP	Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SNK	Slovenská národní koalice

SR	Slovenská republika
STV	Slovenská televize
ŠVP SR	Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky
ŠkVP	Školský vzdelávací program
TV	Televize
UNESCO	Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
ZŠ	základní škola

ANOTACE

Jméno a příjmení	DAGMAR TUČKOVÁ
Katedra nebo ústav	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Univerzita	Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta
Studijní program	Pedagogika
Školitelka	PhDr. Květoslava Musilová, Dr.
Rok obhajoby	2012

Název práce	Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka u žáků na 2. stupni základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu
Anotace práce	<p>Disertační práce se zabývá vlivem češtiny na současnou podobu slovenského jazyka v každodenní komunikaci u dětí 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Na základě stanovení dílčích cílů předkládá ucelený pohled na danou problematiku.</p> <p>V jednotlivých kapitolách teoretické části podrobněji rozpracovává teoretická východiska – vývoj slovenského jazyka a postavení češtiny v rámci tohoto vývojového procesu, analýza jednotlivých rovin slovenského jazyka a výskyt bohemismů v těchto rovinách. Nedílnou součástí je také systém slovenského školství a postavení žáka 2. stupně v rámci výchovného procesu, jeho vývoje v období staršího školního věku.</p> <p>Empirická část disertační práce se zaměřuje na interpretaci výsledků získaných z realizovaného průzkumu ve vybraných regionech. Cílem autorky bylo zjistit míru vlivu bohemismů na běžnou mluvu u žáků navštěvujících sekundární školu s ohledem na region, ve kterém žijí, a zhodnotit, zda je závislost na místě bydliště rozhodujícím činitelem v používání českých slov v každodenní komunikaci.</p> <p>Část přílohová obsahuje přílohy k teoretické i empirické části</p>

	disertační práce.
Klíčová slova	Banskobystrický region, bohemismus, bratislavský region, komunikace a jazyk, pasivní (perceptivní) bilingvismus, pedagogický výzkum, pozorování, slovenský jazyk, slovenská masmédiá, školský vzdělávací program, učebnice slovenského jazyka, 2. stupeň základní školy.
Přílohy vázané v práci	11 příloh
Rozsah práce	178 stran
Jazyk práce	čeština

Summary

Title of dissertation thesis	Influence of Czech language on the current form of Slovak language used by pupils at the second stage of primary schools in the region of Banska Bystrica and region of Bratislava
Summary	<p>The thesis deals with the influence of Czech language on the current form of Slovak language in daily communication of children at the second stage of primary schools in the region of Banska Bystrica and region of Bratislava. Based on determination of partial objectives the study provides a comprehensive view on the given issue.</p> <p>The individual chapters of the theory part elaborate in detail the theoretical bases – development of Slovak language and position of Czech language within this development process, analysis of the individual layers of Slovak language and occurrence of Czech expressions in these layers. The following part consists in introduction to the Slovak education system and position of pupils at the second stage of primary schools within the educational process and their development during the higher school age.</p> <p>The empirical part of the thesis focuses on interpretation of the results obtained from the research carried out in the selected regions. The aim of the author was to ascertain the extent of influence of Czech expressions on the general language of pupils at the second stage of primary schools with respect to the region where they live and to assess whether the place of residence is the key factor in use of Czech words in daily communication.</p> <p>The final part contains annexes to both the theoretical and empirical part of the thesis.</p>
Key words	Region of Banska Bystrica, Czech expression, Region of Bratislava, Communication and language, Passive (perceptive) bilingualism, Pedagogical research, Observation, Slovak language, Slovak mass media, Educational program, Textbooks, Second stage of primary schools

Zusammenfassung

Name der Dissertationsarbeit	Einfluss der tschechischen Sprache auf die heutige Form der slowakischen Sprache bei den Schülern an Sekundarschulen in den Regionen Banská Bystrica und Bratislava
Zusammenfassung	<p>Die Dissertation befasst sich mit dem Einfluss der tschechischen Sprache auf die heutige Form der slowakischen Sprache in der alltäglichen Kommunikation unter Schülern an Sekundarschulen in den Regionen Banská Bystrica und Bratislava. Der Gesamtblick auf diese Problematik wird aufgrund der Festlegung von Teilzielen präsentiert.</p> <p>In den einzelnen Kapiteln des theoretischen Teils werden die theoretischen Ausgangspunkte behandelt – die Entwicklung der slowakischen Sprache und die Stellung der tschechischen Sprache im Rahmen dieses Entwicklungsprozesses, die Analyse der einzelnen Ebenen der slowakischen Sprache und die Häufigkeit der Verwendung von Bohemismen auf diesen Ebenen, weiters auch das slowakische Schulsystem und die Stellung eines Sekundarschülers im Rahmen des Erziehungsprozesses und seine Entwicklung in der Adoleszenz.</p> <p>Der empirische Teil dieser Arbeit konzentriert sich auf die Interpretation der Ergebnisse der durchgeführten Untersuchung in ausgewählten Regionen. Das Ziel der Autorin war, das Maß des Einflusses von Bohemismen auf die Alltagssprache der Schüler an Sekundarschulen festzustellen, und zwar im Hinblick auf die Region, in der sie leben, und auszuwerten, ob die Abhängigkeit vom Wohnort bei der Verwendung von tschechischen Wörtern in der alltäglichen Kommunikation ein entscheidender Faktor ist.</p> <p>Im Anhangsteil sind Anhänge zum theoretischen sowie zum empirischen Teil der Dissertation enthalten.</p>
Schlüsselwörter	Region Banská Bystrica, Bohemismus, Region Bratislava, Kommunikation und Sprache, Passiver (perzeptiver) Bilingualismus, Pädagogische Untersuchung, Beobachtung, Slowakische Sprache, Slowakische Massenmedien, Bildungsprogramm für Schulen, Lehrbuch der slowakischen Sprache, Sekundarschule

PROFESNÍ KURIKULUM

Titul, jméno, příjmení: Mgr. Dagmar Tučková

Datum narození: 9. 3. 1983

Místo narození: Boskovice

Adresa: Eduarda Ušela 382, Velké Opatovice

E-mail: tuckova.dagmar@seznam.cz

Odborné vzdělání:

2009 – dosud Doktorský studijní program obor Pedagogika se zaměřením na český jazyk, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc – kombinovaná forma studia

2007 - 2009 Doktorský studijní program obor Pedagogika se zaměřením na český jazyk, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc – prezenční forma studia

2003 – 2007: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc

- dvouoborové studium: český jazyk, občanská výchova
- diplomová práce: Současné česko-slovenské jazykové vztahy (
- státní závěrečná zkouška – český jazyk
- státní závěrečná zkouška – občanská výchova
- státní závěrečná zkouška – pedagogika, psychologie

Účast na vědeckých seminářích a konferencích (2007-2009)

TUČKOVÁ, D. Československý pasivní (percepční) bilingvismus a jeho využití na 2. stupni ZŠ. Konference: *Prostriedky edukácie v škole 21. storočia*. Banská Bystrica: Centrum vzdelávania doktorandov, 28. – 29. 11. 2007.

TUČKOVÁ, D. KRČMA, J. Soutěžní hra jako prostředek rozvoje kritického myšlení. Konference: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: KČJL PdF UP Olomouc, 3. – 4. 4. 2008.

TUČKOVÁ, D. Klima školy z pohledu učitelů v olomoucké a holešovském a banskobystrickém regionu. Konference: *Klíma školy 21. storočia*. Banská Bystrica: Mezinárodní vědecká konference doktorandů a mladých vědeckých pracovníků, Banská Bystrica, 6. 5. 2008.

TUČKOVÁ, D. Čeština jako cizí jazyk ve vyučování slovenského jazyka. Konference: *Inovácie v obsahu a procese vyučovania jazyka a literatúry*. Prešov: Katedra komunikačnej a literárnej výchovy Pfd PU Prešov, 25. – 26. 9. 2008.

TUČKOVÁ, D. Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka. Konference: *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů*. Katedra pedagogiky s celoškolskou působností PdF UP, 10. 12. 2008.

TUČKOVÁ, D. - KRČMA, J. Vybrané restriktivní výrazy užívané v současnosti. Konference: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: KČJL PdF UP Olomouc, 2. – 3. 4. 2009.

TUČKOVÁ, D. Užívání bohemismů slovenskou mládeží na 2. stupni ZŠ v banskobystrickém regionu. Internetová konference: *Čeština – jazyk slovanský 3*. Ostrava: KČJL PdF Ostrava, 15. 2. – 30. 4. 2009.

TUČKOVÁ, D. – BARTOŇOVÁ, J. Problematika českých pádů u anglicky mluvících cizinců. Konference: *Čeština je cizí jazyk 2010(Úroveň A1 podle SERR)*. Plzeň: KČJL PdF Plzeň, 14. 4. 2010.

Publikační činnost autorky tezí (roky 2007–2009)

TUČKOVÁ, D. Klima školy z pohledu učitelů v olomoucké a holešovském a banskobystrickém regionu. PF UMB Banská Bystrica. V tisku.

TUČKOVÁ, D. - KRČMA, J. Soutěžní hra jako prostředek rozvoje kritického myšlení. In: *Tradiční a netradiční metody a formy ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: UP v Olomouci, 2009. s. 350–353. ISBN 978-80-244-2240-4.

TUČKOVÁ, D. Pojetí jazykového vzdělávání v Rámcovém vzdělávacím programu základního vzdělávání. In: *Tradiční a netradiční metody a formy ve výuce českého*

jazyka na základní škole. Olomouc: UP v Olomouci, 2009. s. 345–349. ISBN 978-80-244-2240-4.

TUČKOVÁ, D. *Čeština jako cizí jazyk ve vyučování slovenského jazyka*. In: *Inovácie vo vyučovaní jazyka a literatúry*. Prešov: Prešovská univerzita, 2008, s. 631–638. ISBN 978-80-8068-795-3.

TUČKOVÁ, - D. KRČMA, J. *Vybrané restriktivní výrazy užívané v současnosti*. KČJL PdF UP Olomouc. V tisku.

TUČKOVÁ, D. *Užívání bohemismů slovenskou mládeží na 2. stupni ZŠ v banskobystrickém regionu*. Internetová konference, Ostravská univerzita. V tisku.

TUČKOVÁ, D. *Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka*. In: *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů IV*. Olomouc: Votobia, 2009, s. 116–121. ISBN 978-80-7220-315-4.

Recenze

TUČKOVÁ, D. Urbanová, S.; Stanislavová, Z.: *Víc než antologie*. *E-pedagogium*. V tisku.

TUČKOVÁ, D. Urbanová, S.; Stanislavová, Z.: *Review of the book*. *Slovo o slove*. V tisku

Další aktivity autorky tezí

2008

Participace na grantu FRVŠ: *Rozvoj a podpora vybraných studijních programů a oborů realizovaných v kombinaci prezenční a distanční formy studia (Rozvojový projekt na rok 2008)*.

Participace na grantu CVV: *Lektor českého jazyka pro cizince: „Smlouva o realizaci českého jazyka“ s garancí Ministerstva zdravotnictví (listopad 2008 – březen 2009)*.

Zahraniční stáže

2007

Studijní stáž na Katedře slovenského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici, Slovensko (září – prosinec 2007).

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Mgr. DAGMAR TUČKOVÁ

**VLIV ČEŠTINY NA SOUČASNOU PODOBU SLOVENSKÉHO JAZYKA U ŽÁKŮ
NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL V BANSKOBYSTRICKÉM A
BRATISLAVSKÉM REGIONU**

(autoreferát)

Studijní program: Pedagogika

Školitelka PhDr. Květoslava Musilová, Dr.

Olomouc 2011

Autorka: Mgr. Dagmar Tučková

Název: **Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka u žáků 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu**

Obor: Pedagogika

Školitelka: PhDr. Květoslava Musilová, Dr.

Oponenti: Dr. Jozefína Porubcová, CSc.

doc. PhDr. Iveta Bednaříková, Ph.D.

Místo a termín obhajoby: Pedagogická fakulta UP v Olomouci

Žižkovo nám. 5

.....

Místo, kde bude práce vystavena: Referát vědy a výzkumu

Pedagogická fakulta UP v Olomouci

Žižkovo nám. 5

771 40 Olomouc

Autoreferát

© Dagmar Tučková, 2011

OBSAH

Úvod.....	248
1 OBSAH DISERTAČNÍ PRÁCE.....	250
2 CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE	253
2.1 Dílčí cíle teoretické části disertační práce.....	253
2.2 Dílčí díle empirické části disertační práce	253
3 STRUKTURA DISERTAČNÍ PRÁCE.....	255
3.1 Teoretická část.....	255
3.2 Empirická část.....	256
4 METODOLOGIE PRŮZKUMU	258
5 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH PROBLÉMŮ A HYPOTÉZ	261
6 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU	265
7 PŘÍNOS PRO PEDAGOGICKOU TEORII A PRAXI	273
7.1 Přínos pro pedagogickou teorii	273
7.2 Přínos pro pedagogickou praxi.....	274
7.3 Možné oblasti dalšího zkoumání	275
Závěr.....	277
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	279
Příloha č. 1	289
Příloha č. 2	296
Anotace disertační práce	298
Summary.....	300
Zusammenfassung der Dissertation	302
Profesní kurikulum	303

ÚVOD

Vztahy Čechů a Slováků jsou stále aktuálním tématem jak z hlediska politického, tak z hlediska kulturně-historického. Přes 80 let společné minulosti udělalo z Čechů a Slováků národy, jejichž vztahy bývají běžně označovány za „nadstandardní“. Také po rozdělení Československé federace na dvě samostatné republiky zůstávají obyvatelé obou zemí nejbližšími a nejpříbuznějšími národy. Přestože většina z nich má své kořeny v Čechách nebo na Slovensku, důvodem stále trvajících výjimečných vztahů je bezesporu jazyk, který má stejně jako obě republiky svou historii.

Slovenština a čeština patří do západoevropské větve indoevropských jazyků, spolu s polštinou a lužickou srbštinou. Žádný z těchto jazyků však není tak příbuzný s jazykem slovenským jako jazyk český. Před rokem 1993, tedy před rozdělením obou republik, bylo běžné setkávat se se slovenštinou a češtinou prostřednictvím televizního vysílání, kdy se při uvádění jednotlivých programů na televizní obrazovce střídali česky i slovensky mluvící moderátoři, televizní kanály vysílaly slovenské i české pořady, v rozhlasu se hrály písně českých i slovenských interpretů, vedle českého rozhlasu vysílal i slovenský rozhlas. Po 1. 1. 1993 došlo ke změnám v mediální oblasti. Z obrazovek českých televizí zmizely slovenské pořady. Na Slovensku vznikly kromě dvou veřejnoprávních také dvě soukromé televize TV Markíza a TV Joj. Slovenskou národní radou byl schválen zákon o státním jazyku 270/1995 Z.z., který zaručuje slovenskost všech textů. Jeho dodatek, vydaný Ministerstvem kultury Slovenské republiky, potom nařizuje dabovat veškeré, tedy i české pořady pro děti do 12 let do slovenského jazyka. Míra percepčního bilingvismu, tedy schopnosti rozumět psanému i mluvenému textu jiného jazyka bez nutnosti učit se tento jazyk, která byla do té doby na vysoké úrovni, začala v 90. letech 20. století upadat.

Průzkumy a vědecká šetření prováděná Katedrou českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity v Prešově v roce 1997 už prokázaly sestupnou tendenci porozumění češtině nebo slovenštině u mládeže staršího školního věku v Čechách a na Slovensku. Podle průzkumů prováděných taktéž na Katedře českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2002 bylo

zjištěno, že v Čechách situace není tak dobrá jako na Slovensku, a to z toho důvodu, že slovenská mládež více sleduje české pořady v televizi, studuje z českých knih, čte českou beletrii, surfuje po českých internetových stránkách. Prováděné výzkumy nás přesvědčily o tom, že v běžné mluvě slovenské mládež lze vypořádat z hlediska vlivu češtiny na slovenský jazyk výskyt bohemismů (a to zejména v rovině lexikální).

Na základě těchto již provedených výzkumů jsme se rozhodli hlouběji se ponořit do problematiky česko-slovenského pasivního bilingvismu a zkusit zjistit více informací, které by mohly být pro vědu přínosné.

Naše disertační práce se zabývá vlivem českého jazyka na každodenní mluvu mládeže 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Jejím záměrem je však také analyzovat celkovou česko-slovenskou jazykovou situaci u mladé generace, tedy generace žáků sekundární školy, která se dotýká komunikativní kompetence. Zároveň chceme poukázat na fakt, že česko-slovenská vzájemnost může být předmětem multikulturní výchovy.

1 OBSAH DISERTAČNÍ PRÁCE

Úvod.....	5
1 Cíle disertační práce	9
1.1 Dílčí cíle teoretické části disertační práce.....	9
1.2 Dílčí cíle empirické části disertační práce	9
2 Vymezení teoretických pojmů disertační práce	11
2.1 Pomezí jazykovědné disciplíny.....	12
2.1.1 <i>Psycholingvistika</i>	12
2.2 Slovní zásoba	14
2.3 Bilingvismus u dětí a dospělých	16
3 Osobnost žáka 2. stupně základní školy	18
4 Osobnost učitele jako činitele při rozvoji jazykových a řečových kompetencí	20
4.1 Školská komunikace a dialog.....	23
4.1.1 <i>Faktory ovlivňující jazykovou komunikaci</i>	25
4.1.2 <i>Situační faktory</i>	26
5 Vývoj spisovného slovenského jazyka	28
5.1 Vývoj spisovné slovenštiny od 14. do 16. století.....	28
5.2 vývoj spisovné slovenštiny od 17. do 20. století.....	29
5.3 Vývoj spisovné slovenštiny po 2. světové válce.....	30
5.3.1 <i>Zákon o štátnom jazyku</i>	31
6 Slovensko-České kulturní a jazykové poměry po roce 1993	34
6.1 Slovensko-český klub	35
6.2 Český spolek na Slovensku.....	36
7 (Česko)Slovenská masmédiá	38
7.1 Tištěná média	39
7.2 Televizní média.....	42
7.2.1 <i>Česko-Slovenské televizní programy</i>	42
7.3 Internet	45
8 Vliv bohemismů na slovenský jazyk.....	46

8.1 Bohemismy ve starší slovenštině	46
8.2 Bohemismy v současné slovenštině	48
8.3 Bohemismy na stránkách Ministerstva kultúry Slovenskej republiky	49
8.4 Bohemismy v učebnicích slovenského jazyka	50
8.5 Vliv češtiny na fonetickou rovinu slovenského jazyka	51
8.5.1 Systém hláskosloví slovenštiny	51
8.6 Slovakismy v českém jazyce	53
9 Vzdělávací systém Slovenské republiky	54
9.1 Zákony a kurikulární dokumenty slovenského školství	57
9.1.1 Státní vzdělávací program Slovenské republiky (ŠVP SK)	57
Empirická část	60
10 Dosavadní zpracování problematiky percepčního bilingvismu v odborné literatuře	61
11 Metodologie empirické části disertační práce	64
11.1 Výběr regionu	65
11.1.1 Bratislavský region	66
11.1.2 Banskobystrický region	68
11.2 Charakteristika průzkumného vzorku	69
11.3 Realizace a jednotlivé fáze průzkumu	71
11.3.1 Pilotáž	71
11.3.2 Předvýzkumná fáze	72
11.3.3 Realizace samotného průzkumu	73
11.3.4 Výzkumné šetření	77
11.3.5 Výzkumné otázky a stanovení hypotéz	78
11.4 Statistická metoda užitá pro analýzu dotazníkového šetření	82
12 Vyhodnocení průzkumu	86
12.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření	86
12.1.1 Analýza 1. části dotazníkového šetření	88
12.1.2 Analýza 2. části dotazníkového šetření	91
12.1.3 Analýza 3. části dotazníkového šetření	105
12.1.4 Analýza 4. části dotazníku	150

12.2 Řízený rozhovor	153
12.2.1 Výběr respondentů	154
12.2.2 Vyhodnocení řízeného rozhovoru.....	155
12.3 Shrnutí výsledků průzkumného šetření	160
Aplikační část	163
13 Přínos pro pedagogickou praxi	163
13.1 Přínos pro pedagogickou teorii	163
13.2 Přínos pro pedagogickou praxi	165
13.3 Možné oblasti dalšího zkoumání.....	166
Závěr.....	167
Seznam literatury a pramenů	169
Seznam příloh a přílohy	
Seznam tabulek	
Seznam grafů	
Seznam vyobrazení	
Seznam zkratk	
Anotace	
Profesní kurikulum	

2 CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE

Před tím, než jsme začali se samotnou realizací disertační práce, stanovili jsme si cíle, kterých jsme chtěli v našem průzkumu dosáhnout. V disertační práci jsou uváděny výsledky průzkumného šetření, které bylo realizováno na vybraném průzkumném vzorku u žáků sekundárních škol v Banské Bystrici a v Bratislavě v roce 2008. Cíle byly stanoveny jak pro část teoretickou, tak pro část empirickou.

Hlavním cílem disertační práce bylo zjistit, do jaké míry ovlivňuje český jazyk každodenní komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

K tomu, abychom dosáhli tohoto hlavního cíle jsme si museli stanovit cíle dílčí.

2.1 Dílčí cíle teoretické části disertační práce

Dílčí cíle teoretické části vycházejí z obsahu jednotlivých kapitol teoretické části a jsou následující:

- Vymežit klíčové pojmy disertační práce (slovakismus, bohemismus, pasivní bilingvismus).
- Vymežit osobnost žáka sekundární školy jako vzdělávacího objektu.
- Vymežit osobnost učitele jako hlavního činitele ve vzdělávacím procesu.
- Popsat slovenský vzdělávací systém a jeho kurikulární dokumenty.
- Analyzovat vývojové etapy slovenského jazyka.
- Zmapovat slovenská masmédiá z hlediska lexikálního.

2.2 Dílčí cíle empirické části disertační práce

Hlavním cílem empirické části bylo zkoumat problematiku vlivu bohemismů u mládeže 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

Dílčí cíle empirické části vycházejí z průzkumu, který byl realizován v roce 2008 v Banské Bystrici a v Bratislavě.

- Formulovat výzkumné otázky a věcné hypotézy.
- Vytvořit kvalitní průzkumný nástroj.

- Analyzovat údaje získané vytvořeným dotazníkem.
- Zhodnotit jejich statistickou významnost prostřednictvím vědeckých metod (frekvenční statistika typu chí-kvadrát).
- Interpretovat výsledky průzkumného šetření.
- Vyvodit ze získaných výsledků náměty a postřehy, které by se mohly stát předmětem dalšího zkoumání.

Z vytyčených cílů jsme následně stanovili výzkumné otázky, ze kterých vyplývají věcné hypotézy. Výzkumné otázky i stanovené věcné hypotézy jsou obsaženy v kapitole 11.3.5 empirické části disertační práce.

3 STRUKTURA DISERTAČNÍ PRÁCE

V této části autoreferátu představíme podrobněji strukturu disertační práce. Začneme obsahem jednotlivých kapitol teoretické části.

3.1 Teoretická část

V teoretické části disertační práce si hned v úvodu vymežíme cíle disertační práce, kterých chceme dosáhnout. Tyto cíle se vztahují jak k teoretické části této práce, tak k části empirické.

Ve druhé kapitole se zabýváme vymezením teoretických pojmů. Protože tyto pojmy souvisí především s oblastí lingvistiky, považujeme za nutné vysvětlit jejich význam.

Třetí kapitola je věnována osobnosti žáka sekundární školy jako hlavního objektu našeho zkoumání se všemi jeho specifiky a vývojovými znaky a schopnostmi a dovednostmi, které si má v rámci vzdělávání se na 2. stupni základních škol osvojit. Dalším důležitým objektem působícím ve vzdělávacím procesu, kterým se podrobněji zabýváme ve čtvrté kapitole, je učitel jako rozhodující činitel ve vzdělávacím procesu, jehož dílčím úkolem je rozvíjení komunikativní kompetence u žáků základních škol v procesu školské komunikace a dialogu.

Vzhledem k tomu, že se snažíme postihnout problematiku vlivu českého jazyka na jazyk slovenský, je pátá kapitola zaměřena na vývoj slovenštiny od jejího počátku až do 20. století. V rámci této kapitoly zmíníme také uzákonění slovenského zákona o státním jazyce 270/1995 Z. z. z roku 1995, který ve své podstatě upravuje i používání českého jazyka na Slovensku prostřednictvím nařízení a vyhlášek.

Česko-slovenská vzájemnost je založena na vztazích, které většina českých a slovenských obyvatel považuje za nadstandardní. Jak v České republice, tak na Slovensku se stále ještě najdou lidé, kteří nesouhlasí s rozdělením Československé republiky. Nejen oni se podílejí na vytváření česko-slovenských vztahů a angažují se ve spolcích či organizacích, které sdružují příslušníky obou států. Těmto sdružením a česko-slovenským kulturním vztahům vůbec je věnována kapitola č. 6.

V kulturně-politické oblasti sehrávají svoji roli také masmédiá. Současná tendence vývoje, která se vztahuje k námi zkoumané problematice, je zaměřená na česko-slovenskou spolupráci a dochází i ke spolupráci v oblasti zábavního průmyslu, a to zejména vytvářením různých soutěžních pořadů, kterých se účastní čeští i slovenští aktéři. Internet nebo webové domény jsou taktéž progresivním činitelem participujícím na česko-slovenských vztazích. Slovenskými masmédií a výskytlem českého jazyka v nich se zabývá kapitola č. 7.

Po celou dobu zpracovávání problematiky této disertační práce se setkáváme s pojmem bilingvismus, v našem případě česko-slovenský pasivní bilingvismus, který je stále aktuálním předmětem zkoumání mnoha odborných statí či publikací. Osmá kapitola je tedy zaměřena na výskyt bohemismů ve slovenském jazyce.

Poslední devátá kapitola teoretické části se zabývá slovenským vzdělávacím systémem. Ten vychází jednak z mezinárodní klasifikace ISCED, jednak je založen na slovenském školském vzdělávacím programu (ŠVP), který pro sekundární vzdělávání začal platit v roce 2008 a který podporuje tvorbu školních vzdělávacích programů jednotlivých škol, čímž nastavuje podobná kritéria vzdělávání jako český RVP ZV.

3.2 Empirická část

Empirická část je rozdělena do tří kapitol, které navazují na teoretickou část.

V kapitole deset uvedeme přehled dosavadního zpracování problematiky česko-slovenského pasivního bilingvismu. Za základní prameny, ze kterých vycházíme, v tomto případě považujeme publikace M. Nábělkové a také odborné statě K. Musilové. Následně nastíníme v kapitole č. 11. samotnou metodologii průzkumného šetření, které proběhlo v únoru 2008 Banské Bystrici a v květnu 2008 v Bratislavě . V této kapitole popíšeme kritéria výběru respondentů, stanovíme výzkumné otázky a na jejich základě i hypotézy, které rozdělíme na hlavní hypotézu a hypotézy dílčí. V neposlední řadě představíme výzkumný nástroj a statistické metody, jimiž hodláme zpracovat získaná data. Ve dvanácté kapitole prezentujeme výsledky průzkumu, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Na základě získaných údajů zkonstatujeme, zda-li můžeme přijmout stanovené hypotézy.

Na závěr zhodnotíme výsledky průzkumu, které nám umožnily proniknout hlouběji do problematiky česko-slovenského pasivního bilingvismu a zároveň posloužily jako východisko pro pedagogickou teorii i pedagogickou praxi.

4 METODOLOGIE PRŮZKUMU

Prvním krokem k tomu, abychom mohli realizovat náš průzkumný záměr, bylo zvolit jednotlivé regiony, ve kterých jsme chtěli vliv českého jazyka analyzovat. Z hlediska geografického jsme se zaměřili na region, který má nejbližší k českým hranicím a ve kterém žije nejvíce Čechů. Jako druhý jsme zvolili region, ve kterém se zrodila spisovná slovenština, která se tu ve větší míře udržuje dodnes, protože není pod vlivem jiného, pohraničního jazyka (např. čeština, maďarština, ukrajinština, polština).

Protože se naše průzkumné šetření týkalo žáků sekundární školy v banskobystrickém a bratislavském regionu, kontaktovali jsme školy v Banské Bystrici a Bratislavě, které byly určeny náhodným výběrem. Všechny školy, které byly vybrány, byly státní školy, které navštěvovali žáci od 1. do 9. třídy.

Z Banské Bystrice byly osloveny následující školy:

- Základní škola Ďumbierská, Ďumbierska 17, Banská Bystrica (sídlíště Sásová),
- Základní škola Pieninská, Pieninská 27, Banská Bystrica (sídlíště Sásová),
- Základní škola Štefana Moyses, Š. Moyses 14, Banská Bystrica (centrum města),
- Základní škola Tatranská, Tatranská 10, Banská Bystrica (sídlíště Sásová).

Z Bratislavy jsme kontaktovali následující školy:

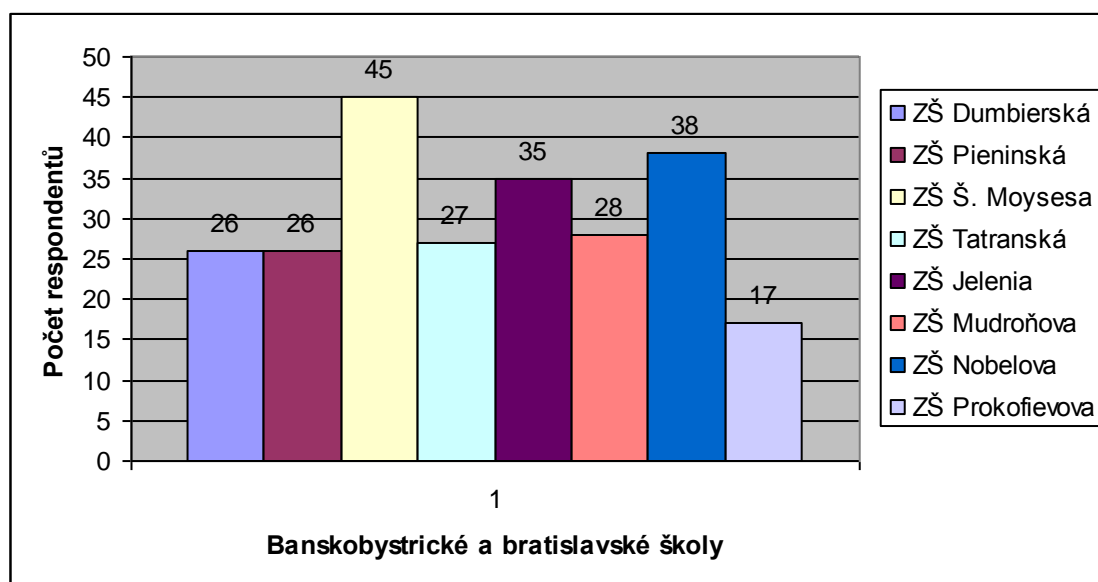
- Základní škola Prokofievova, Prokofievova 5, Bratislava-Petržalka,
- Základní škola Nobelovo námestie, Nobelovo námestie 6, Bratislava-Petržalka,
- Základní škola Jelenia, Jelenia 16, Bratislava-Staré Město,
- Základní škola Mudroňova, Mudroňova 83, Bratislava-Staré Město.

Tab. č. 1 - Celkový počet respondentů banskobystrického a banskobystrického regionu

Banskobystrický region	Bratislavský region
------------------------	---------------------

Název školy	Počet respondentů	Název školy	Počet respondentů
ZŠ Ďumbierská	26	ZŠ Jelenia	35
ZŠ Pieninská	26	ZŠ Mudroňova	28
ZŠ Š. Moysesova	45	ZŠ Nobelova	38
ZŠ Tatranská	27	ZŠ Prokofjevova	17
Celkem	124	Celkem	118

Graf. č. 1 – Grafické znázornění počtu dotazovaných respondentů



Průzkumné šetření proběhlo ve všech třech fázích, a to v pilotáži, předvýzkumné fázi a v samotném průzkumu.

V rámci pilotáže jsme získávali předběžné informace o zkoumané problematice. Vzhledem k tomu, že fáze pilotáže probíhala v době, kdy autorka této disertační práce byla na studijní stáži na Univerzitě Matěja Bela v Banské Bystrici (září – prosinec 2007), bylo možno zmapovat informační zdroje i postoje vyučujících k dané problematice, protože autorce disertační práce byl umožněn přístup do vyučování na základních školách v Banské Bystrici.

Po pilotáži následovala fáze předvýzkumu. V této fázi jsme hlavně testovali průzkumný nástroj. Tato fáze proběhla na začátku roku 2008 ve dvou třídách základní školy Ďumbierská v Banské Bystrici.

Cíle, které jsme si dali za úkol splnit v rámci předvýzkumu, byly:

- vytyčit průzkumný problém;
- vymezit metody průzkumu;
- vytvořit nástroj průzkumu;
- realizovat předvýzkum;
- zhodnotit výsledky předvýzkumu;
- provést úpravy nástroje průzkumu, aby ho bylo možné použít při samotném průzkumu.

Zaměřili jsme se především na kvantitativně orientovanou výzkumnou metodu, kterou jsme zamýšleli použít pro samotný průzkum – tedy metodu dotazníku.

5 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH PROBLÉMŮ A HYPOTÉZ

Z údajů, které pro nás vyplynuly z předvýzkumné fáze, jsme potom pro samotný průzkum stanovili výzkumné otázky. Výzkumné otázky, které jsme si stanovili, zní takto:

Výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1:

Do jaké míry ovlivňuje český jazyk běžnou komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu?

Tato otázka byla pro náš výzkum stěžejní. Vycházeli jsme z geografických údajů, to znamená, že pro nás volba jednotlivých regionů byla rozhodující. Předpoklad pro kulturní, politickou i jazykovou blízkost Bratislavy k České republice a také na

Výzkumná otázka č. 2:

Ve kterých masmédiích se žáci 2. stupně základních škol v Banské Bystrici a Bratislavě setkávají s českým jazykem?

Při stanovování výzkumného problému číslo 2. jsme vycházeli z průzkumů z oblasti masmediální výchovy (např. Jechová 2010), které ověřovali oblíbenost jednotlivých masmédií u žáků sekundárních škol. Z těchto průzkumů jasně vyplývalo upřednostňování televize před ostatními médii, a to i přes to, že obliba internetu u žáků sekundární školy stále narůstá.

Výzkumná otázka č. 3:

Jak často se žáci 2. stupně základních škol banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s českým jazykem?

Vzhledem k dostupnosti, kterou zprostředkovávají v současné době média jsme stanovili výzkumný problém číslo 3. V závislosti na existenci česko-slovenského kontaktu (viz výzkumný problém číslo 2) nás také zajímalo, jak často se žáci 2. stupně základních škol banskobystrického a bratislavského regionu setkávají s českým jazykem. Jsme toho názoru, že k česko-slovenskému kontaktu dochází v největší míře v denním, popř. týdenním intervalu, a to i u těch žáků, kteří nemají české příbuzné či české kamarády.

Výzkumný problém č. 4:

Považují žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu češtinu za jazyk blízký?

Poslední výzkumný problém byl stanovený na základě průzkumu prováděného autorkou této disertační práce na Katedře českého jazyka a literatury PdF UP v Olomouci v letech 2006-2007. V rámci tohoto průzkumu byli zkoumáni příslušníci slovenských regionů starší generace (45-55 let), kteří ve svých odpovědích označili v plném počtu (tedy 100%) češtinu za jazyk blízký. V rámci našeho průzkumu jsme očekávali, jestli se tento stav změnil či nikoliv.

Výzkumná otázka č. 5:

Mají žáci 2. stupně základních škol v Banské Bystrici a Bratislavě zájem o zařazení předmětu českého jazyka do vyučovacích hodin?

Výzkumný problém číslo 3 jsme stanovovali s ohledem na kurikulární reformu, která proběhla v systému slovenského školství v roce 2008 a která umožňuje slovenským základním školám zařazení volitelných výukových předmětů do výukových plánů jednotlivých ročníků. V rámci tohoto opatření jsme předpokládali zájem žáků sekundárních škol o zařazení předmětu českého jazyka do osnov.

Z výzkumných otázek jsme potom stanovili hypotézy. Stěžejní pro nás byla otázka vlivu bohemismů u žáků základní školy v Banské Bystrici a v Bratislavě. Tuto hypotézu jsme proto označili za hlavní. Vzhledem k faktorům, o kterých jsme byli přesvědčeni, že se podílejí na tomto jevu, jsme stanovili další hypotézy, které jsme označili za dílčí.

Hlavní hypotéza

H_H: Český jazyk má vliv na běžnou komunikaci mládeže 2. stupně na Slovensku.

Nulová hypotéza

H₀: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je stejná jak u žáků v bratislavském, tak v banskobystrickém regionu.

Alternativní hypotéza

H_A: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavnském regionu než v banskobystrickém.

Dílčí hypotézy

Hypotéza č. 1

H₁: Žáci základních škol na Slovensku se setkávají s českým jazykem prostřednictvím mluvených a psaných projevů prezentovaných v masmédiích.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se setkávají s češtinou stejně často jak prostřednictvím televize, tak i jiných masmédií.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Hypotéza č. 2

H₂: Žáci základních škol na Slovensku mají k českému jazyku stejný vztah.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu považují český jazyk za jazyk blízký.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu v menší míře označují český jazyk za jazyk blízký než žáci v bratislavském regionu.

Hypotéza č. 3

H₃: Žáci základních škol na Slovensku mají zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Nulová hypotéza

H₀: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu mají zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Alternativní hypotéza

H_A: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

6 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU

Jako nástroj průzkumného šetření jsme zvolili dotazník (viz příloha 1). Dotazník byl rozdělen do čtyř částí, z nichž první část zjišťovala kontaktní údaje, ve druhé části byly obsaženy položky ověřující 1 a 2 dílčí hypotézu a čtvrtá část ověřovala dílčí hypotézu č. 4. Nejstěžejnější pro nás byla část třetí, ve které jsme ověřovali hlavní věcnou hypotézu, která tvrdila, že český jazyk má vliv na běžnou komunikaci mládeže 2. stupně na Slovensku.

Tuto hypotézu jsme ověřovali pomocí 36 výrazů, které jsme do dotazníku uvedli ve dvojici. Jeden výraz z dvojice byl původu českého, tedy bohemismus, druhý byl původu slovenského. Slova byla vybrána z učebnice slovenského jazyka pro 8. ročník základní školy, dále ze stránek Ministerstva kultúry Slovenské republiky, v rámci nichž existuje rubrika Jazykové okénko (*jazykové okienko*), a také z příruček určených učitelům slovenského jazyka.

Protože jsme zpracovávali nominální data, použili jsme statistickou metodu pro tato data určenou, a to frekvenční statistiku typu chí-kvadrát pro kontingenční a čtyřpolní tabulku. Z údajů, které jsme vyhodnotili, můžeme konstatovat, že:

Hlavní hypotéza (H_H) se potvrdila: Četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavnském regionu než v banskobystrickém.

Abychom potvrdili hlavní hypotézu, sestavili jsme 36 čtyřpolních tabulek, ve kterých jsme na základě 4 proměnných vypočítávali kritickou hodnotu testového kritéria. V 32 případech se nám potvrdila hlavní hypotéza která tvrdí, že četnost užívání bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavnském regionu než v banskobystrickém. U 4 uvedených dvojic, a to u výrazů *bramborový šalát - zemiakový šalát*, *kamarádiť sa - kamarátiť sa* a u položek *byť na hlavu (padnutý) - osprostieť, krb – kozub* se hlavní hypotéza nepotvrdila.

U výrazů *bramborový šalát* obě dvě skupiny respondentů volili slovenský výraz *zemiakový šalát*, a to v počtu 110 respondentů z Banské Bystrice a 103 respondentů z Bratislavy. Podobně to bylo u výrazů *kamarádiť sa - kamarátiť sa*, kde žáci banskobystrických základních škol vybírali možnost *kamarátiť sa*

v počtu 101 dotazovaných a žáci bratislavských základních škol tuto možnost zvolili v počtu 96 dotazovaných, přičemž *kamarátit' sa* je spisovný výraz slovenský.

U položek *byť na hlavu (padnutý) - osprostiet'* byl rozdíl v tom, že z této dvojice žáci uváděli častější užívání slova českého původu, a to v počtu 89 žáků v Banské Bystrici a 94 žáků v Bratislavě. Nejčastěji vybraným bohemismem, který žáci 2. stupně základních škol používají, se stal bohemismus *krb*. Jak jsme uvedli při vyhodnocování tohoto výrazu v poznámce, dokonce se někteří žáci ptali autorky této disertační práce, co znamená slovo *kozub*.

U zbývajících 32 položek jsme konstatovali přijetí alternativní hypotézy, která tvrdí, že četnost užívaných bohemismů v běžné komunikaci mládeže na 2. stupni základních škol je vyšší u žáků v bratislavském regionu než v banskobystrickém.

Jako příklad uvádíme čtyřpolní tabulku č. 2 v disertační práci. Je to tabulka, pomocí níž je vypočítáno testové kritériu pro první dvojici slov *stará mama – babka, babička*.

Čtyřpolní tabulka č. 1

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Babka, babička	65	93	158
Stará mama	59	25	84
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 18,5856$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(1625 - 5487)^2}{(124 + 118) \cdot (124 + 118) \cdot (124 + 118) \cdot (124 + 118)}$$

$$(158) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (84)$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{14915044}{194195904}$$

$$194195904$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,076$$

$$\chi^2 = 18,5856$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria 2. čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu.

Hypotéza č. 1 (H₁) se potvrdila: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Tuto hypotézu jsme potvrzovali výpočtem testového kritéria, kdy jsme hodnoty získané z dotazníkového šetření zapsali do kontingenční tabulky. Z této tabulky jsme dostali následující výsledky.

Tabulka četností č. 1

Možnosti výběru	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	(P – O)² / O
Sledování televize	141	48,4	177,16
Poslouchání rádia	5	48,4	38,91
Používání internetu	84	48,4	26,18

Četba literatury	2	48,4	44,48
Osobním kontaktem	10	48,4	30,46
Celkem	242	242	317,19

$$\chi^2 = 0,05 (4) = 9,48 < \chi^2 = 317,19$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria byla $\chi^2 = 317,19$. Tato hodnota byla mnohokrát vyšší než kritická hodnota $\chi^2 = 0,05 (4) = 9,48$. Mohli jsme tedy odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní, která usuzuje, že žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu se s českým jazykem setkávají častěji prostřednictvím televize než prostřednictvím jiných masmédií.

Hypotéza č. 2 (H₂) se nepotvrdila: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu v menší míře označují český jazyk za jazyk blízký než žáci v bratislavském regionu. Proto jsme přijali **nulovou hypotézu:** Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu považují český jazyk za jazyk blízký.

Tuto hypotézu jsme stanovovali proto, že při průzkumu prováděném autorkou této disertační práce v roce 2007 100% respondentů ze Slovenska ve věku 45-55 let uvedlo, že čeština je pro ně jazyk blízký. Z hlediska klesající úrovně pasivního česko-slovenského bilingvismu jsme usuzovali, že vztah slovenských teenagerů k českému jazyku bude jiný než vztah jejich rodičů či prarodičů.

Vzhledem k tomu, že po provedení prvního třídění žádný z respondentů neodpověděl, že čeština je pro něj jazyk cizí, jsme se rozhodli zvolit pro ověření pravdivosti hypotézy č. 2 statistickou metodu chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Čtyřpolní tabulka č. 2

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Blízký	121	115	236
Neutrální	3	3	6
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 > \chi^2 = 0,0037$$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme podle následujícího vzorce:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(363-345)^2}{(236) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (6)}$$

$$(236) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (6)$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{324}{20718912}$$

$$20718912$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,00001564$$

$$\chi^2 = 0,0037$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Kritická hodnota vypočítaného testového kritéria byla 0,0037, což je menší hodnota než kritická hodnota, proto jsme nemohli odmítnout nulovou hypotézu. Museli jsme tedy konstatovat, že žáci 2. stupně základních škol banskobystrického regionu považují český jazyk za blízký stejně jako žáci 2. stupně základních škol v bratislavském regionu.

Hypotéza č. 3 (H3) se potvrdila: Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

K potvrzení hypotézy č. 3 jsme opět zvolili statistickou metodu pro nominální data chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, jejíž výpočet jsme provedli následovně:

Čtyřpolní tabulka č. 3

	Žáci banskobystrického regionu	Žáci bratislavského regionu	Σ
Ano	77	37	114
Ne	47	81	128
Σ	124	118	242

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 < \chi^2 = 22,931$$

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{(6237-1739)^2}{(114) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (128)}$$

$$(114) \cdot (124) \cdot (118) \cdot (128)$$

$$\chi^2 = 242 \cdot \frac{20232004}{213510144}$$

$$213510144$$

$$\chi^2 = 242 \cdot 0,094$$

$$\chi^2 = 22,931$$

Kritická hodnota: $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria této čtyřpolní tabulky byla vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto můžeme přijmout alternativní hypotézu, která tvrdí, že žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu mají vyšší zájem o zařazení hodin českého jazyka do výuky.

Poslední dotazníková položka se vztahovala ke kladné odpovědi u předcházející otázky. Touto položkou jsme chtěli zjistit, jakou formou by žáci realizovali výuku českého jazyka na slovenských základních školách. Z celkového počtu 242 respondentů kladně odpovědělo 77 žáků z Banské Bystrice a 37 žáků z Bratislavy. V dotazníku měli na výběr ze 4 možností a i u této položky jsme jako pátou alternativu zvolili *iná možnosť*.

Tabulka č. 2

Možnost výběru	Pozorovaná četnost v banskobystrickém regionu	Vyjádření v %	Pozorovaná četnost v bratislavském regionu	Vyjádření v %
Povinný	0	0%	0	0%
Povinně-volitelný	2	2,5%	0	0%
Volitelný	49	63,63%	14	37,83%
Jako součást vyučování	18	23,37%	21	56,75%
Jiná možnost	8	10,38%	2	5,40%
Celkem	77	100%	37	100%

Žáci 2. stupně základních škol v banskobystrickém regionu v počtu 49 respondentů (63,63%) navrhli, aby se čeština učila jako jazyk volitelný. 18 dotazovaných, kteří představují 23,37%, zvolilo možnost výuky českého jazyka

jako *součást vyučování*. Pouze 2 respondenti vybrali položku *povinně-volitelný*, což tvoří 2,5%. 8 žáků (10,38%) navrhlo *jinou možnost*. Žádný z respondentů nezvolil češtinu jako jazyk *povinný*.

Z bratislavských dotazovaných také žádný z žáků nezvolil formu výuky českého jazyka jako jazyka *povinného* ani *povinně-volitelného*. 21 dotazovaných, což je 56,75% označilo možnost výuky češtiny jako *součást vyučování*. 2 žáci (5,40%) navrhli *jinou možnost*.

Poslední součástí našeho výzkumu byl řízený rozhovor s učitelkami slovenského jazyka a literatury v Banské Bystrici a v Bratislavě, kterým jsme chtěli doplnit průzkumné šetření. Rozhovor jsme vedli s celkem 12 učitelkami, z nichž 5 bylo z Banské Bystrice a 7 z Bratislavy. Podobu otázek řízeného rozhovoru uvádíme v příloze č. 2 tohoto autoreferátu.

Kvantitativní průzkum k této disertační práci byl hlavním východiskem ke splnění cílů empirické části.

Tento průzkum obsahoval všechny fáze, tedy pilotáž, přípravnou fázi a samotnou realizaci, která byla založena na dotazníkovém šetření. Vlastní průzkumné šetření proběhlo v únoru 2008 v Banské Bystrici a v květnu roku 2008 v Bratislavě. Průzkumu se zúčastnilo celkem 242 žáků 8. ročníků čtyř základních škol v banskobystrickém a čtyř základních škol v bratislavském regionu, kteří vyplnili námi sestavené dotazníky, na jejichž základě proběhlo průzkumné šetření, jehož podrobné výsledky byly uvedeny v disertační práci.

7 PŘÍNOS PRO PEDAGOGICKOU TEORII A PRAXI

Na základě cílů, které jsme stanovili jak pro část teoretickou, tak pro část empirickou, jsme zjistili fakta týkající se česko-slovenských jazykových vztahů u žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Protože téma této disertační práce mělo přesah na Slovensko, zaměříme se zejména na oblast **multikulturality** a **multikulturní výchovy** jako jednoho z průřezových témat RVP ZV České republiky a také ŠVP na Slovensku. Na závěr navrhneme oblasti zkoumání, které by mohly vycházet z dané problematiky.

7.1 Přínos pro pedagogickou teorii

Za hlavní přínos této disertační práce pro pedagogickou praxi považujeme celkové zmapování problematiky česko-slovenských jazykových vztahů v teoretické rovině.

V teoretické části jsme řešili otázky zaměřené jak na pedagogiku, tak na lingvistiku, proto za přínos považujeme propojení jazykovědné oblasti s oblastí zaměřenou na pedagogiku a didaktiku. Stěžejním tématem pro nás byl žák sekundární školy s jeho vývojovými specifiky, vzdělávacími potřebami i schopnostmi a dovednostmi, které by si měl na 2. stupni ZŠ osvojit. Učitel v tomto procesu má nezastupitelnou roli a je hlavním činitelem vzdělávacího procesu. S tím souvisí školská komunikace, která probíhá nejen v rámci vyučování. Na základě našeho tématu, které se zaměřovalo převážně na česko-slovenský pasivní bilingvismus, považujeme za přínos zpracování tématu komunikace a bilingvismus, které tvořilo základ vymezení teoretických pojmů této disertační práce, protože jak jsme zjistili na základě empirického průzkumu, ne všichni žáci 2. stupně ZŠ, kteří chodí do slovenských základních škol nejen v námi vymezených regionech, jsou monolingvní (tedy hovoří pouze slovensky).

Další přínos této disertační práce spatřujeme v analýze slovenských masmédií s ohledem na výskyt českých prvků v nich. Média, především však televize a internet, jsou nejčastěji používanými médii žáky sekundárních škol. Na obrazovkách televizí se setkávají s nejrůznějšími podobami televizních formátů, které se v současné době orientují zejména na propojení česko-slovenských kulturních vztahů pomocí česko-slovenských moderátorských dvojic, popř.

soutěžících. Internet je médium, které je v dnešní době nejrychleji se rozvíjejícím prostředkem komunikace. Na sociálních sítích a jiných internetových portálech se žáci sekundárních škol setkávají s českým jazykem a dochází tak k vlivu českého jazyka na jazyk slovenský.

Za přínos pro pedagogickou teorii považujeme také analýzu slovenského vzdělávacího systému, kurikulárních dokumentů a jejich srovnání s českými kurikulárními dokumenty. V této oblasti jsme zjistili podobnosti, ale i zásadní odlišnosti. Podobnost vzdělávacího systému obou republik je především v tom, že je založen na mezinárodní klasifikaci ISCED. Rozdíly se týkají především rozdělení primárního a sekundárního vzdělávání. Vymezení klíčových kompetencí a průřezových témat se také liší. Odlišnosti můžeme nalézt i z hlediska vyučovacích jazyků ve vztahu k jazyku mateřskému.

Přínos pro pedagogickou teorii vyplývá zejména z problematiky zpracované v teoretické části. Vycházeli jsme především z poznatků, které autorka disertační práce získala, když se účastnila zahraniční stáže na Univerzitě Mateje Bela v Banské Bystrici (září - prosinec 2007).

7.2 Přínos pro pedagogickou praxi

Hlavní přínos pro pedagogickou praxi spatřujeme v provedení průzkumného šetření, ze kterého vplynuly výsledky, z nichž můžeme vytvořit další materiál vztahující se k problematice česko-slovenských jazykových vztahů.

Zabývali jsme se vlivem českého jazyka na běžnou komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Na základě výsledků průzkumných šetření spatřujeme přínos zejména ve zmapování situace užívání bohemismů slovenskou mládeží a postojů žáků banskobystrického a bratislavského regionu k českému jazyku.

V průzkumném šetření jsme dále zkoumali zájem žáků o zařazení českého jazyka jako vyučovacího předmětu na slovenských základních školách. Z výsledků vplynulo, že polovina žáků má zájem o výuku českého jazyka. Proto navrhujeme sestavit učební materiál, který by byl vhodný k tomuto účelu. Náš námět je vytvoření pracovních listů, které nebudou orientovány pouze na český jazyk, ale hravou

formou v nich bude zpracována učební látka, která bude procházet napříč vzdělávacími oblastmi a bude rozvíjet zejména komunikativní kompetence. Protože je zřejmé, že zkoumaná problematika česko-slovenských vztahů je interaktivní, tedy že probíhá oběma směry, dalším stupněm by mohlo být vytvoření pracovních listů, které budou zaměřeny jak na slovenský jazyk na českých školách, tak na český jazyk na slovenských školách. Těmito pracovními listy by se rozvíjela vzájemná kulturní i jazyková oblast a docházelo by k hlubšímu rozvoji komunikativních kompetencí např. v rámci multikulturní výchovy, která jakožto průřezové téma prostupuje všemi vzdělávacími oblastmi.

Ukázky pracovních listů a možné náměty na úkoly uvádíme v přílohách č. 7, 8, 9 a 10 disertační práce.

Dalším námětem pro pedagogickou praxi může být vytvoření internetové domény, na které se žáci českých i slovenských nejen sekundárních škol budou moct potkávat a komunikovat mezi sebou. Naše představa zahrnuje také vytvoření baterie her, rébusů a kvízů týkajících se geografie, kultury, historie i oblasti jazyka a literatury obou zemí, aby se žáci dozvěděli co nejvíce informací o sousední zemi formou hry.

Z hlediska pedagogické praxe je možné na základě výsledků získaných v průzkumném šetření vytvořit texty zaměřující se na problematiku pasivního bilingvismu, které by mohly být pomůckou pro studenty vysokých škol hodlajících zabývat se stejnou problematikou jako tato disertační práce.

7.3 Možné oblasti dalšího zkoumání

Vzhledem k tomu, že téma česko-slovenských vztahů je téma svým zaměřením široké, v následujících několika bodech uvedeme některé další oblasti, které je možné v rámci česko-slovenského pasivního bilingvismu zkoumat.

- Analyzovat vliv češtiny na morfologickou jazykovou rovinu u žáků slovenských sekundárních škol.
- Analyzovat vliv češtiny na fonetickou a fonologickou jazykovou rovinu z žáků slovenských sekundárních škol.

- Zkoumat míru česko-slovenského pasivního bilingvismu u žáků českých a slovenských sekundárních škol.
- Analyzovat jazykovou komunikaci českých a slovenských žáků v komunikačních situacích v kyberprostoru.

ZÁVĚR

V této disertační práci jsme se zabývali vlivem českého jazyka na každodenní komunikaci slovenských žáků sekundárních škol. Vzhledem k tomu, že jsme chtěli zjistit, jestli existuje nějaký rozdíl v četnosti používání bohemismů těmito žáky, stanovili jsme si dvě cílové skupiny. Jedna skupina byla tvořena respondenty z Bratislavy, druhá respondenty z Banské Bystrice.

Na začátku realizace této práce jsme si stanovili cíle, kterých jsme chtěli v průběhu průzkumného procesu dosáhnout. Tyto cíle jsme rozdělili na hlavní a dílčí, a to jak pro teoretickou část této disertační práce, tak pro část empirickou.

V teoretické části jsme vymezili klíčové pojmy disertační práce. Hlavními klíčovými pojmy byly výrazy *bohemismus*, *slovakismus*, *pasivní bilingvismus*. Další stanovené cíle byly tyto: vymezit osobnost žáka sekundární školy jako vzdělávacího objektu a osobnost učitele jako hlavního činitele ve vzdělávacím procesu. Protože se zaměřujeme především na slovenské školství, popsali jsme také slovenský vzdělávací systém a jeho kurikulární dokumenty. Z hlediska historických a jazykových souvislostí jsme také analyzovali vývojové etapy slovenského jazyka. Poslední cíl, který jsme si vytyčili v teoretické části disertační práce, bylo zmapování slovenských masmédií po lexikální stránce.

Hlavní cíl empirické části vycházel z dotazníkového šetření. Tento cíl byl formulován následovně: zkoumat problematiku vlivu bohemismů u žáků 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu.

K tomu, abychom tohoto cíle dosáhli, jsme museli splnit dílčí cíle empirické části disertační práce. Jako první jsme si dali za úkol formulovat výzkumné otázky a věcné hypotézy. Na jejich základě jsme v přípravné fázi za pomoci ředitelů a pedagogů základních škol v Banské Bystrici vytvořili průzkumný nástroj, který měl podobu dotazníku. Po realizaci přípravné fáze jsme uskutečnili závěrečné průzkumné šetření, které jsme prováděli na základních školách v Banské Bystrici a v Bratislavě. Z tohoto průzkumného šetření jsme statistickou metodou pro vyhodnocování nominálních dat, která se nazývá test dobré shody chí-kvadrát, získali údaje, které jsme při zpracování zapisovali do kontingenčních nebo čtyřpolních tabulek.

Po provedení průzkumného šetření, které jsme realizovali pomocí kvantitativně orientované výzkumné metody dotazníku a pro doplnění také pomocí kvalitativně orientované výzkumné metody řízeného rozhovoru s učiteli slovenského jazyka a literatury na základních školách v Banské Bystrici a Bratislavě, jsme došli k závěrům vedoucím ke splnění našich stanovených cílů, k zodpovězení námi položených otázek a k potvrzení, a v jednom případě také k vyvrácení výzkumných hypotéz.

Na základě těchto výsledků konstatujeme, že český jazyk má vliv na každodenní komunikaci žáků sekundárních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Jak vyplynulo z našeho průzkumného šetření, může to být způsobeno tím, že žáci přicházejí do styku s českým jazykem prostřednictvím různých masmédií, konkrétně nejvíce prostřednictvím televize a internetu. Nejen náš průzkum, ale i učitelky z banskobystrických a bratislavských škol, se kterými jsme vedli rozhovory, potvrdily, že většina žáků se setkává s českým jazykem denně a čeština jim tedy nepřipadá jako jazyk „cizí“. I když se v České republice projevuje spíše tendence klesající míry pasivního česko-slovenského bilingvismu, na Slovensku je přítomnost českého jazyka stále zřejmá. Protože problematika pasivního česko-slovenského bilingvismu je stále živým tématem, jehož stav se neustále vyvíjí a mění, dovoluujeme si na závěr této disertační práce vznést návrh v budoucnu průzkumy podobné tomu, který byl námi prezentován, průběžně

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

Akademický slovník cizích slov. Red. V. Petráčková, J. Kraus. Praha: Academica, 1995. ISBN

BĚLIČ, J. *Slovenština.* Praha: SPN, 1980. 211 s. Bez ISBN.

BENČATOVÁ, E. Čeština a jej miesto v učebných osnovách a učebniciach slovenského jazyka pre 2. stupeň základných škôl a stredných škôl. In *Slovensko-české vzťahy a súvislosti.* Ed. J. Hvišč. Bratislava: T.R.I. Médium 2000, s. 228-231.

BOSÁK, J. Vzťah slovenčiny a češtiny a ich výskum v novej etape. In *Jazykovedný časopis*, 1988, roč. 39, č. 2, s. 113-119.

BUDOVIČOVÁ, V. Aktuálne otázky dvojjazykovosti v masových komunikačných prostriedkoch. In *Jazyk a štýl publicistiky.* Ed. J. Mistrík. Bratislava: Slovenský zväz novinárov. 1982, s. 26-34.

BUDOVIČOVÁ, V. Dvojjazyková komunikácia v slovenčine a češtine. In *Studia Academica Slovaca.* Ed. J. Mistrík. 1984, roč. 13, s. 115-128.

BUZÁSSYOVÁ, K. Fungovanie dvoch národných jazykov v jednom štáte. In *Slovenský jazyk. Najnowsze dzieje języków słowiańskich.* Ed. J. Bosák. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej 1998, s. 15-21.

ČÁP, J. – MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka.* 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998. ISBN80-85839-24-5.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi.* 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1.

GAŠPARÍKOVÁ, Ž. – KAMIŠ, A. *Slovensko-český slovník.* 3. vyd. Praha: SPN, 1987. Bez ISBN

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GRECMANOVÁ, H. – HOLOUŠOVÁ, D. *Pedagogika.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. str. 70. ISBN 80-244-1470-8.

- GRECMANOVÁ, H. – HOLOUŠOVÁ, D. – URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 1999. 231 s. ISBN 80-85783-20-7.
- HABOVŠTIAKOVÁ, K. O pôsobení češtiny na slovenčinu. *Kultúra slova*, 1968, 2, s. 305-307.
- HABOVŠTIAKOVÁ, K. Slovenčina známa i neznáma pre Maďarov, ale aj pre Slovákov a Neslovákov. Bratislava: Veda, 1996. 332 s. ISBN 80-224-0474-8.
- HAUSER, J. A KOL. AUTORŮ. Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2008. Bez ISBN.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod*. 3. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. 696 s. ISBN 978-80-7367-482-3.
- HORÁK, F. – CHRÁSKA, M. *Metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP, 1983. 147 s. Bez ISBN
- HORECKÝ, J. *Slovenčina v našom živote*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1988. 125 s. Bez ISBN
- HORECKÝ, J. Vzťahy medzi slovenčinou a češtinou. In *Slavica Pragensia XXX*, 1987 (Acta Universitatis Carolinae, Philologica 4-5). Ed. V Budovičová, Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 49-53.
- HORECKÝ, J. – BUZÁSSYOVÁ, K. – BOSÁK, J. a kol. *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, 1989. Bez ISBN
- HÖFLEROVÁ, E. *Jazykové prostriedky žakovských komunikátů*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 1996. ISBN 80-88825-42-3.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. 257 s. ISBN 80-7067-798-8.
- KAČALA, J. Nová jazyková situácia v Slovenskej republike. In *Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy a perspektívy*. Sociolingvistika Slovaca 3. Bratislava: Veda 1997, s. 101-107.

KAČALA, J. *Spisovná slovenčina v 20. storočí*. Bratislava: Veda, 2001. 180 s. ISBN 978-80224-111-58.

KALHOUST, Z. – OBST, O. *Didaktika sekundárnej školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 186 s. ISBN 80-244-0599-7.

KALHOUST, Z. – OBST, O. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.

KARLÍK, P. - NEKULA, M. - PLESKALOVÁ, J. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

KESSELOVÁ, J. *Lingvistické štúdie o komunikácii detí*. Prešov: Náuka, 2001. 136 s. ISBN 80-89038-05-0.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 6. vyd. Praha: SPN, 1998. 862 s. ISBN 80-04-26710-6.

KOHOUTEK, R. *Metoda dotazníku pro pedagogy*. Brno: Cerm, 1998. 30. s. ISBN 80-7204-067-7.

KOL. AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

KOPECKÝ, K. *Slovenský jazyk na české škole*. Praha: Slovensko-český klub, 2005. ISBN 80-903581-4-4.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 5 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2006. ISBN 80-7158-701-X.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 6 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2006. ISBN 80-7158-702-8.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 7 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2009. ISBN 978-80-7158-945-7

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 8 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2006. ISBN 80-7158-685-4.

KRAJČOVIČOVÁ, J. – CATLÍKOVÁ, M. *Slovenský jazyk 9 – učebnica*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2009. ISBN 978-80-7158-946-4

MAŇÁK, J. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 129 s. ISBN 80-2101-031-2.

MÁTEJ, J. *Dejiny české a slovenskej pedagogiky*. Bratislava: SPN, 1973. Bez ISBN

MAREŠOVÁ, H. K definici bilingvismu. In *Studia philologica*, ročník 10, s. 7-17. ISBN 80-244-0216-5.

MUSILOVÁ, K. Česko-slovenské kontaktné a nekontaktné jazykové jevy. Referát na medzinárodnej vedeckej konferencii *Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie*. Banská Bystrica: Univerzita Matěje Bela 2006.

MUSILOVÁ, K. Česko-slovenský pasívny bilingvismus. In *Mesto a jeho jazyk. Sociolingvistica Slovaca 5*. Bratislava: Veda 2000. s. 280-288. ISBN 80-224-0605-8.

MUSILOVÁ, K. K některým česko-slovenským kontaktným variantám. In *Slovenský jazyk na české škole*. Slovensko-český klub. Praha 2005, s. 85-88. ISBN 80-903581-4-4.

MUSILOVÁ, K. Prostor pro bohemismy ve slovenštině. In *Prostor v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem: PdF UJEP, s. 227-231. ISBN 978-80-7044-863-2.

MUSILOVÁ, K. Slovakismy v současné češtině. In Sborník prací z medzinárodnej vedeckej konferencie *Eurolitteraria et Eurolingua*. Opera Academiae Paedagogicae Liberecensis. Series Bohemistica. Ed. O. Uličný. Liberec: KČL TUL 2006, s. 261-265. ISBN 80-7372-040-X.

MUSILOVÁ, K. Využití ČNK a SNK při zkoumání česko-slovenských jazykových jevů. In: *Jazykovědné aktuality*, roč. XLIV - 2007. Zvláštní číslo *Čeština a slovenština: vzájemné vztahy, rok 2007*. Praha 2007, s. 39 – 44.

MUSILOVÁ, K. *Vztah mladej slovenskej generacie k některým aspektům česko-slovenských jazykových kontaktů* (sociolingvistický průzkum) Medzinárodná vedecká konferencia venovaná 90. výročiu narodenia profesora Jána Horeckého *Človek a jeho jazyk* (2010). JÚES SAV Bratislava. Smolenice 20.-22.1.2010 (v tisku).

MUSILOVÁ, K. – SOKOLOVÁ, M. Funkčnost česko-slovenských kontaktných jevů v současnosti. In *Studia Moravica I*. Acta Palackiana Olomucensis. FF Olomouc 2004. ISBN 80-244-0845-7.

NÁBĚLKOVÁ, M. *Rozdelenie a "vzd'alo'vanie" (niekoľko pohľadov)*. In: Česko-slovenská vzájemnost a nevzájemnost. I. Pospíšil - M. Zelenka (eds.), Ústav slavistiky FF MU, Brno 2000, 104-112.

NÁBĚLKOVÁ, M. Slovakizmy v súčasnej češtine. In *Slovensko – české vzťahy a súvislosti*. Ed. J. Hvišč. Bratislava: T.R.I. Medium 2000, s. 212-221.

NÁBĚLKOVÁ, M. *Slovenčina a čeština v kontakte*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2008. 364 s. ISBN 978-80-224-1060-1.

NÁBĚLKOVÁ, M.: Slovenčina a čeština dnes. Kontakt či konflikt. In *Slovenčina v kontaktoch a konfliktoch s inými jazykmi*. Sociolinguistica Slovaca 4. Bratislava: Veda 1999, s. 75-93.

NÁBĚLKOVÁ, M. Súčasný kontakty česko-slovenskej a slovensko-českej medzijazykovosti. In *Česko-slovenské vzťahy v slovanských a stredoevropských souvislostech (Meziliterárnost a areál)*. Ed. I. Pospíšil. FF MU Brno 2002.

NEBESKÁ, I. *Úvod do studia psycholingvistiky*. 1. vyd. Jihočany: H&H, 1992. 127 s. ISBN 80-85467-75-5.

NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 181 s. ISBN 80-244-0510-5.

NELEŠOVSKÁ, A. *Tradice a perspektivy výchovy a vzdělávání – česko-slovenské pedagogické studie 1*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 243 s. ISBN 80-7182-196-9.

NELEŠOVSKÁ, A. *Komunikativní dovednosti a objektivizace jejich pozorování a hodnocení*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 159 s. ISBN 80-7182-167-5.

ONDRUS, P. – HORECKÝ, J. – FURDÍK, J. *Slovenská lexikológia*. 1. vyd. Bratislava: SPN. 1971. Bez ISBN.

PANČÍKOVÁ, M. Niekoľko poznámok k súčasnej slovenskej a českej lexike. In *Slovensko-české vzťahy a súvislosti*. Ed. J. Hvišč. Bratislava: T.R.I. Médium 2000, s. 222-227.

PAULINY, E. *Dejiny spisovnej slovenčiny od začiatkov po súčasnosť*. Bratislava: SPN, 1983. Bez ISBN

- PAULINY, E. *Krátká gramatika slovenská*. 5. přeprac. vyd. Bratislava: Národné literárne centrum, 1997. 211 s. ISBN 80-88878-19-5.
- PECIAR, Š. O vzťahoch slovenčiny a češtiny. In: *Studia Academica Slovaca* 5. Prednášky XII. Letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Ed. J. Mistrík. Bratislava: Alfa 1976, s. 331-347.
- PETRÍKOVÁ, D. – TRUTZ, R. – GREIFOVÁ, E. – MORÁVKOVÁ, M. *Literárna výchova pre 5. ročník základných škôl* 1. vyd. Bratislava: Litera, 1997. ISBN 80-85452-87-1.
- PETRÍKOVÁ, D. – TRUTZ, R. – GREIFOVÁ, E. – MORÁVKOVÁ, M. *Literárna výchova pre 6. ročník základných škôl* 2. vyd. Bratislava: Poľana, 2009. ISBN 80-89002-06-4.
- PODLAHOVÁ, L. *Učiteľ sekundárnej školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. 109 s. ISBN 978-80-244-1828-5.
- POSPÍŠIL, I. – ZELENKA, M. *Česko-slovenská vzájemnosť a nezájemnosť*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 148 s. ISBN 80-210-2330-9.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PUPALA, B. – KOLLÁRIKOVÁ, Z. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. 456 s. ISBN 978-8071-7858-59.
- RYCHLÍK, J. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998. 554 s. ISBN 80-88880-11-4.
- ŘEZANKOVÁ, H. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. 217 s. ISBN 978-80-7431-019-5.
- SOKOLOVÁ, M. České kontaktné javy v slovenčine. In *Sociolingvistické aspekty výskumu súčasnej slovenčiny*. Ed. S. Ondrejovič, M. Šimková. Bratislava: Veda, 1995. s. 188-206.
- SOKOLOVÁ, M. – SLANČOVÁ, D. Variety hovorenej podoby slovenčiny. In *Studia Academica Slovaca* 23. Prednášky XXX. Letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Ed. J. Mlacek. Bratislava: Stimul 1994, s. 225-240.

SOKOLOVÁ, M. – SLANČOVÁ, D. – MUSILOVÁ, K. *Slovenčina a čeština*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. ISBN 80-223-2150-8.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. Council for Cultural Co-operation, Council of Europe. Olomouc: Univerzita Palackého 2002.

SKORUNKOVÁ, R. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. 69 s. ISBN 80-7041-727-7.

SVOBODA, M. Od aspektov bilingválnej komunikácie k jazykovej asimilácii a retencii: prípadová štúdia slovenskej rodiny v Česku. In *Slovenská reč*, 2005, roč. 70, č. 6, s. 338-354.

SVOBODOVÁ, J. K pasivnímu bilingvizmu dětí v česko-slovenském prostoru. In *Slovo o slove*, 2006, roč. 12, s. 17-22. ISBN 80 - 8068 - 491 – X.

ŠEBESTA, K. Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova. Praha: Karolinum, 2005. 166 s. ISBN 80-246-0948-7.

ŠTEFÁNIK, J. *Jeden člověk, dva jazyky*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2000. 146 s. ISBN 80-8888-04-16.

ŠVAŘÍČEK, R. – ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEJCER, A. D. – NIKOLSKIJ, L. B. *Úvod do sociolingvistiky*. Praha, 1983. Bez ISBN

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karlova Univerzita Nakladatelství Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-487-X

ZEMAN, J. K výzkumu kontaktů češtiny a slovenštiny v České republice po rozpadu Československa. In *Sociolingvistické a psycholingvistické aspekty jazykové komunikace*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela 1996, s. 100-109.

Internetové zdroje použité v disertační práci

Aktuálne.sk

<<http://aktualne.centrum.sk/veda-a-technika/clanek.phtml?id=228059>>

[cit. 2011-16-08]

Centrum pre vzdelávaciu politiku

<<http://www.cpvv.sk/index.php?rok=dokumenty&mesiac=1clanok=1>>

[cit. 2011-15-08]

Česko Slovensko má talent

<<http://www.ceskoslovenskytalent.cz/category/ztisku/>>

[cit. 2011-17-08]

Český spolek Bratislava

<<http://www.cesi.sk/sek/seksta.htm>>

[cit. 2011-10-08]

<<http://www.cesi.sk/txt/sta2.htm#tab2>>

[cit. 2011-11-08]

ČT 24 (zpravodajský kanál)

<<http://www.ct24.cz/svet/59185-na-slovensku-vznika-jazykovy-zakon>>

[cit. 2011-29-07]

EurActiv

<<http://www.euractic.sk/slovensko-v-ep/clanok/europoslanec-jazykovy-zakon.diskriminuje-013223>>

[cit. 2011-13-08]

KOPECKÝ, K. *Slovenština versus čeština*.

Dostupné na adrese: <http://www.czsk.net/dotyky/6_2002/sonda.html>

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

<http://www.culture.gov.sk/umenie/ttny-jazyk/jazykov-okienko/jazykove_okienko>

[cit. 2011-14-08]

<<http://www.culture.gov.sk/umenie/ttny-jazyk>>

[cit. 2011-12-08]

O škole

<http://www.oskole.sk/index.php?id_cat=20&rocnik=3&clanok=2016>

[cit. 2001-14-08]

Slovenská agentura pre rozvoj investícií a obchodu

<<http://www.sario.sk/bratislavsky-region>>

[cit. 2011-29-07]

<<http://www.sario.sk/banskobystricky-region>>

[cit. 2011-29-07]

Slovenská pedagogická knižnica

<<http://www.spgk.sk/?zalozka-do-knihy-spojuje-skoly-2-rocnik>>

[cit. 2011-15-08]

Slovensko – kultúrny profil

<<http://www.slovakia.culturalprofile.net/?id=.7864>>

[cit. 2011-11-08]

Sme.sk

<<http://www.sme.sk/c/2895512/v-nasich-televiziach-len-po-nasom.html>>

[cit. 2011-11-08]

Televize Markíza

<<http://www.wipeout.markiza.sk/vychytavky?offset=27>>

[cit. 2011-17-08]

Wikipedie, otevřená encyklopedie

<[http:// http://cs.wikipedia.org/wiki/Bilingvismus](http://http://cs.wikipedia.org/wiki/Bilingvismus)>

[cit. 2011-11-08]

[http:// http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet](http://http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet)>

[cit. 2011-17-08]

PŘÍLOHA Č. 1

VPLYV BOHEMISMŮV NA SÚČASNÚ PODOBU SLOVENSKÉHO JAZYKA

(výskumný dotazník)

Vážené študentky, vážení študenti,

do rúk sa Vám dostáva dotazník, prostredníctvom ktorého by som Vás chcela požiadať o pomoc pri písaní mojej dizertačnej práce, ktorej názov je Vplyv bohemizmov na súčasnú podobu slovenského jazyka u žiakov na 2. stupni základnej školy v banskobystričskom a bratislavskom regióne.

Prečítajte si, prosím, pozorne zadanie všetkých otázok v dotazníku nasledne odpovedzte na uvedené otázky. Svoje pravdivé odpovede označte krížikom do príslušného políčka, pokiaľ chcete vybrať viacej možností, označte všetky, ktoré sa Vám zdajú byť vhodné. Na voľné miesto môžete písať poznámky vzťahujúce sa na problematiku.

Ďakujem za Vašu spoluprácu.

Dagmar Tučková

Katedra českého jazyka a literatury

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého

Žižkovo nám. 5

Olomouc

771 40

(tuckova.dagmar@seznam.cz)

ČASŤ 1)

1. pohlavie:

a) dievča

b) chlapec

2. Koľko máš rokov?

a) 12 rokov

b) 13 rokov

c) 14 rokov

d) 15 rokov

e) Iný vek

3. Región, kde žijete:

a) Banskobystrický

b) Bratislavský

4. Škola, ktorú navštevuješ:

a) ZŠ Ďumbierská

b) ZŠ Pieninská

c) ZŠ Š. Moysesova

d) ZŠ Tatranská

e) ZŠ Jelenia

f) ZŠ Mudroňova

g) ZŠ Nobelova

h) ZŠ Prokofjevova

ČASŤ 2)

5. S češtinou sa najčastejšie stretávate pri:

a) pozeraní sa na televíziu

b) počúvaní rádia

c) čítaní českej literatúry

d) surfovaní na internete

e) osobnom kontakte

f) iná možnosť

6. V akom predmetu sa s češtinou stretávate najčastejšie:

a) slovenský jazyk

b) dejepis

c) geografia

d) občianska nauka

e) náboženská výchova

f) matematika

g) informatika

h) hudobná výchova

i) výtvarná výchova

j) telesná a športová výchova

k) technika

- l) fyzika
- m) chémia
- n) biológia
- o) iný predmet.....
- p) nestretávam sa

7. Ako často sa stretávate s češtinou?

- a) denne
- b) týždenne
- c) mesačne
- d) ročne
- e) nestretávam sa nikdy
- f) iná možnosť

8. Čeština je pre Vás jazyk:

- a) cudzí
- b) blízky
- c) neutrálny

9. Aký jazyk sa v škole učíte ako prvý cudzí jazyk?

- a) anglický
- b) nemecký
- c) maďarský
- d) ukrajinský

e) francúzsky

f) španielsky

g) iný jazyk:.....

ČASŤ 3)

10. Z nasledujúcich výrazov (podstatných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|--------|---|---|
| 10.1) | <input type="checkbox"/> stará mama | <input type="checkbox"/> babka, babička |
| 10.2) | <input type="checkbox"/> perina | <input type="checkbox"/> paplón |
| 10.3) | <input type="checkbox"/> ocino | <input type="checkbox"/> tatko |
| 10.4) | <input type="checkbox"/> posilňovňa | <input type="checkbox"/> posilovňa |
| 10.5) | <input type="checkbox"/> držiátko | <input type="checkbox"/> držadlo |
| 10.6) | <input type="checkbox"/> kozub | <input type="checkbox"/> krb |
| 10.7) | <input type="checkbox"/> otvorenie školského roka | <input type="checkbox"/> zahájenie školského roka |
| 10.8) | <input type="checkbox"/> pokoj | <input type="checkbox"/> kl'ud |
| 10.9) | <input type="checkbox"/> list | <input type="checkbox"/> dopis |
| 10.10) | <input type="checkbox"/> na oplátku | <input type="checkbox"/> na revanš |
| 10.11) | <input type="checkbox"/> krabica | <input type="checkbox"/> škatuľa |
| 10.12) | <input type="checkbox"/> odstavec | <input type="checkbox"/> odsek |
| 10.13) | <input type="checkbox"/> zbytok | <input type="checkbox"/> zvyšok |
| 10.14) | <input type="checkbox"/> bludište | <input type="checkbox"/> bludisko |

11. Z nasledujúcich výrazov (slovies) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|--------|---|---|
| 11.1) | <input type="checkbox"/> húpať sa | <input type="checkbox"/> hojdať sa |
| 11.2) | <input type="checkbox"/> zosobášať sa | <input type="checkbox"/> oženiť sa |
| 11.3) | <input type="checkbox"/> vyžrebovať výhercu | <input type="checkbox"/> vylosovať výhercu |
| 11.4) | <input type="checkbox"/> zle si vedie | <input type="checkbox"/> zle si počína |
| 11.5) | <input type="checkbox"/> vyzdraviť sa | <input type="checkbox"/> vyzdravieť |
| 11.6) | <input type="checkbox"/> doporučovať | <input type="checkbox"/> odporúčať |
| 11.7) | <input type="checkbox"/> odpisovať úlohu | <input type="checkbox"/> opisovať úlohu |
| 11.8) | <input type="checkbox"/> byť na hlavu (padnutý) | <input type="checkbox"/> osprostieť |
| 11.9) | <input type="checkbox"/> vsadiť sa | <input type="checkbox"/> stavať sa |
| 11.10) | <input type="checkbox"/> prejednať | <input type="checkbox"/> prerokovať |
| 11.11) | <input type="checkbox"/> doprevádzať niekoho | <input type="checkbox"/> sprevádzať niekoho |
| 11.12) | <input type="checkbox"/> kamarátiť sa | <input type="checkbox"/> kamarádiť sa |

12. Z nasledujúcich výrazov (predložkových väzieb) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

- | | | |
|-------|---|--|
| 12.1) | <input type="checkbox"/> noviny k čítaniu | <input type="checkbox"/> noviny na čítanie |
| 12.2) | <input type="checkbox"/> hrať na gitaru | <input type="checkbox"/> hrať na gitare |
| 12.3) | <input type="checkbox"/> za A, za B | <input type="checkbox"/> po A, po B |
| 12.4) | <input type="checkbox"/> stáť u okna | <input type="checkbox"/> stáť pri okne |
| 12.5) | <input type="checkbox"/> ísť pre pomôcky | <input type="checkbox"/> ísť po pomôcky |
| 12.6) | <input type="checkbox"/> buď na mňa milá | <input type="checkbox"/> buď ku mne milá |
| 12.7) | <input type="checkbox"/> behom dňa | <input type="checkbox"/> počas dňa |

13. Z nasledujúcich výrazov (prídavných mien) vyberte tie, ktoré používate častejšie:

13.1) bramborový šalát zemiakový šalát

13.2) tramvajový električkový

13.3) perný deň namáhavý deň

ČASŤ 4)

14. Chceli by ste, aby sa čeština vyučovala na základných školách?

a) nie

Prečo?

.....

.....

.....

b) áno

Prečo?

.....

.....

.....

14.1. Pokiaľ ste odpovedali „áno“, chceli by ste, aby sa čeština vyučovala ako jazyk:

a) povinný

b) povinne-volitelný

c) volitelný

d) iba ako súčasť vyučovania

e) iná možnosť.....

Dakujem Vám za Vaše odpovede a Vašu spoluprácu!

PŘÍLOHA Č. 2

PODOBA OTÁZEK ZAMÝŠLENÉHO ROZHOVORU

Dátum a miesto uskutočnenia rozhovoru:

1) Pohlavie žena muž

2) Kraj, v ktorom robíte banskobystrický bratislavský

3) Aké predmety v škole vyučujete?

.....

4) Ako dlhá je Vaša pedagogická prax?

.....

5) Stretávate sa počas vyučovania slovenského jazyka a literatúry s češtinou?

áno. Ako.....

nie.

6) Mala by podľa Vás čeština byť vyučovacím jazykom na slovenských základných školách?

áno. Uved'te prečo.....

nie. Uved'te prečo.....

7) Myslíte si, že sa Vaši žiaci stretávajú s češtinou viackrát ako 2 krát týždenne?

áno

nie

8) Myslíte si, že má český jazyk vplyv na každodennú komunikáciu Vašich žiakov?

áno

nie

9) Pozorujete vplyv češtiny na morfológickú rovinu jazyka Vašich žiakov?

áno. Akým spôsobom?.....

nie

10) Pozorujete vplyv češtiny na fonologickú rovinu jazyka Vašich žiakov?

áno. Akým spôsobom?.....

nie

11) Pozorujete vplyv češtiny na lexikálnu rovinu jazyka Vašich žiakov?

áno. Akým spôsobom?.....

nie

ANOTACE DISERTAČNÍ PRÁCE

Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka u žáků na 2. stupni základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu

Disertační práce se zabývá vlivem češtiny na současnou podobu slovenského jazyka v každodenní komunikaci u dětí 2. stupně základních škol v banskobystrickém a bratislavském regionu. Na základě stanovení dílčích cílů předkládá ucelený pohled na danou problematiku.

V jednotlivých kapitolách teoretické části podrobněji rozpracovává teoretická východiska – vývoj slovenského jazyka a postavení češtiny v rámci tohoto vývojového procesu, analýza jednotlivých rovin slovenského jazyka a výskyt bohemismů v těchto rovinách. Nedílnou součástí je také systém slovenského školství a postavení žáka 2. stupně v rámci výchovného procesu, jeho vývoje v období staršího školního věku.

Empirická část disertační práce se zaměřuje na interpretaci výsledků získaných z realizovaného průzkumu ve vybraných regionech. Cílem autorky bylo zjistit míru vlivu bohemismů na běžnou mluvu u žáků navštěvujících sekundární školu s ohledem na region, ve kterém žijí, a zhodnotit, zda je závislost na místě bydliště rozhodujícím činitelem v používání českých slov v každodenní komunikaci.

Část přílohová obsahuje přílohy k teoretické i empirické části disertační práce.

Klíčová slova: Banskobystrický region, bohemismus, bratislavský region, komunikace a jazyk, pasivní (perceptivní) bilingvismus, pedagogický výzkum, pozorování, slovenský jazyk,

slovenská masmédiá, školský vzdelávací program, učebnice slovenského jazyka, 2.
stupeň základní školy.

SUMMARY

Influence of Czech language on the current form of Slovak language used by pupils at the second stage of primary schools in the region of Banska Bystrica and region of Bratislava

The thesis deals with the influence of Czech language on the current form of Slovak language in daily communication of children at the second stage of primary schools in the region of Banska Bystrica and region of Bratislava. Based on determination of partial objectives the study provides a comprehensive view on the given issue.

The individual chapters of the theory part elaborate in detail the theoretical bases – development of Slovak language and position of Czech language within this development process, analysis of the individual layers of Slovak language and occurrence of Czech expressions in these layers. The following part consists in introduction to the Slovak education system and position of pupils at the second stage of primary schools within the educational process and their development during the higher school age.

The empirical part of the thesis focuses on interpretation of the results obtained from the research carried out in the selected regions. The aim of the author was to ascertain the extent of influence of Czech expressions on the general language of pupils at the second stage of primary schools with respect to the region where they live and to assess whether the place of residence is the key factor in use of Czech words in daily communication.

The final part contains annexes to both the theoretical and empirical part of the thesis.

Keywords: Region of Banska Bystrica, Czech expression, Region of Bratislava, Communication and language, Passive (perceptive) bilingualism, Pedagogical

research, Interview, Slovak language, Slovak mass media, Educational program,
Textbooks, Second stage of primary schools.

ZUSAMMENFASSUNG DER DISSERTATION

Einfluss der tschechischen Sprache auf die heutige Form der slowakischen Sprache bei den Schülern an Sekundarschulen in den Regionen Banská Bystrica und Bratislava

Die Dissertation befasst sich mit dem Einfluss der tschechischen Sprache auf die heutige Form der slowakischen Sprache in der alltäglichen Kommunikation unter Schülern an Sekundarschulen in den Regionen Banská Bystrica und Bratislava. Der Gesamtblick auf diese Problematik wird aufgrund der Festlegung von Teilzielen präsentiert.

In den einzelnen Kapiteln des theoretischen Teils werden die theoretischen Ausgangspunkte behandelt – die Entwicklung der slowakischen Sprache und die Stellung der tschechischen Sprache im Rahmen dieses Entwicklungsprozesses, die Analyse der einzelnen Ebenen der slowakischen Sprache und die Häufigkeit der Verwendung von Bohemismen auf diesen Ebenen, weiters auch das slowakische Schulsystem und die Stellung eines Sekundarschülers im Rahmen des Erziehungsprozesses und seine Entwicklung in der Adoleszenz.

Der empirische Teil dieser Arbeit konzentriert sich auf die Interpretation der Ergebnisse der durchgeführten Untersuchung in ausgewählten Regionen. Das Ziel der Autorin war, das Maß des Einflusses von Bohemismen auf die Alltagssprache der Schüler an Sekundarschulen festzustellen, und zwar im Hinblick auf die Region, in der sie leben, und auszuwerten, ob die Abhängigkeit vom Wohnort bei der Verwendung von tschechischen Wörtern in der alltäglichen Kommunikation ein entscheidender Faktor ist.

Im Anhangsteil sind Anhänge zum theoretischen sowie zum empirischen Teil der Dissertation enthalten.

Schlüsselwörter: Region Banská Bystrica, Bohemismus, Region Bratislava, Kommunikation und Sprache, Passiver (perzeptiver) Bilingualismus, Pädagogische Untersuchung, Beobachtung, Slowakische Sprache, Slowakische Massenmedien, Bildungsprogramm für Schulen, Lehrbuch der slowakischen Sprache, Sekundarschule

PROFESNÍ KURIKULUM

Titul, jméno, příjmení: Mgr. Dagmar Tučková

Datum narození: 9. 3. 1983

Místo narození: Boskovice

Adresa: Eduarda Ušela 382, Velké Opatovice

E-mail: tuckova.dagmar@seznam.cz

Odborné vzdělání:

2009 – dosud Doktorský studijní program obor Pedagogika se zaměřením na český jazyk, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc – kombinovaná forma studia

2007 - 2009 Doktorský studijní program obor Pedagogika se zaměřením na český jazyk, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc – prezenční forma studia

2003 – 2007: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého Olomouc

- dvouoborové studium: český jazyk, občanská výchova
- diplomová práce: Současné česko-slovenské jazykové vztahy (
- státní závěrečná zkouška – český jazyk
- státní závěrečná zkouška – občanská výchova
- státní závěrečná zkouška – pedagogika, psychologie

Účast na vědeckých seminářích a konferencích (2007-2009)

TUČKOVÁ, D. Československý pasivní (percepční) bilingvismus a jeho využití na 2. stupni ZŠ. Konference: *Prostriedky edukácie v škole 21. storočia*. Banská Bystrica: Centrum vzdelávania doktorandov, 28. – 29. 11. 2007.

TUČKOVÁ, D. KRČMA, J. Soutěžní hra jako prostředek rozvoje kritického myšlení. Konference: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: KČJL PdF UP Olomouc, 3. – 4. 4. 2008.

TUČKOVÁ, D. Klima školy z pohledu učitelů v olomoucké a holešovském a banskobystrickém regionu. Konference: *Klíma školy 21. storočia*. Banská Bystrica: Mezinárodní vědecká konference doktorandů a mladých vědeckých pracovníků, Banská Bystrica, 6. 5. 2008.

TUČKOVÁ, D. Čeština jako cizí jazyk ve vyučování slovenského jazyka. Konference: *Inovácie v obsahu a procese vyučovania jazyka a literatúry*. Prešov: Katedra komunikačnej a literárnej výchovy Pfd PU Prešov, 25. – 26. 9. 2008.

TUČKOVÁ, D. Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka. Konference: *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů*. Katedra pedagogiky s celoškolskou působností PdF UP, 10. 12. 2008.

TUČKOVÁ, D. - KRČMA, J. Vybrané restriktivní výrazy užívané v současnosti. Konference: *Tradiční a netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: KČJL PdF UP Olomouc, 2. – 3. 4. 2009.

TUČKOVÁ, D. Užívání bohemismů slovenskou mládeží na 2. stupni ZŠ v banskobystrickém regionu. Internetová konference: *Čeština – jazyk slovanský 3*. Ostrava: KČJL PdF Ostrava, 15. 2. – 30. 4. 2009.

TUČKOVÁ, D. – BARTOŇOVÁ, J. Problematika českých pádů u anglicky mluvících cizinců. Konference: *Čeština je cizí jazyk 2010(Úroveň A1 podle SEERR)*. Plzeň: KČJL PdF Plzeň, 14. 4. 2010.

Publikační činnost autorky tezí (roky 2007–2009)

TUČKOVÁ, D. Klima školy z pohledu učitelů v olomoucké a holešovském a banskobystrickém regionu. PF UMB Banská Bystrica. V tisku.

TUČKOVÁ, D. - KRČMA, J. Soutěžní hra jako prostředek rozvoje kritického myšlení. In: *Tradiční a netradiční metody a formy ve výuce českého jazyka na*

základní škole. Olomouc: UP v Olomouci, 2009. s. 350–353. ISBN 978-80-244-2240-4.

TUČKOVÁ, D. Pojetí jazykového vzdělávání v Rámcovém vzdělávacím programu základního vzdělávání. . In: *Tradiční a netradiční metody a formy ve výuce českého jazyka na základní škole*. Olomouc: UP v Olomouci, 2009. s. 345–349. ISBN 978-80-244-2240-4.

TUČKOVÁ, D. *Čeština jako cizí jazyk ve vyučování slovenského jazyka*. In: *Inovácie vo vyučovaní jazyka a literatúry*. Prešov: Prešovská univerzita, 2008, s. 631–638. ISBN 978-80-8068-795-3.

TUČKOVÁ, - D. KRČMA, J. Vybrané restriktivní výrazy užívané v současnosti. KČJL Pdf UP Olomouc. V tisku.

TUČKOVÁ, D. Užívání bohemismů slovenskou mládeží na 2. stupni ZŠ v banskobystrickém regionu. Internetová konference, Ostravská univerzita. V tisku.

TUČKOVÁ, D. Vliv češtiny na současnou podobu slovenského jazyka. In: *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů IV*. Olomouc: Votobia, 2009, s. 116–121. ISBN 978-80-7220-315-4.

Recenze

TUČKOVÁ, D. Urbanová, S.; Stanislavová, Z.: Více než antologie. *E-pedagogium*. V tisku.

TUČKOVÁ, D. Urbanová, S.; Stanislavová, Z.: Review of the book. *Slovo o slove*. V tisku.

Další aktivity autorky tezí

2008

Participace na grantu FRVŠ: Rozvoj a podpora vybraných studijních programů a oborů realizovaných v kombinaci prezenční a distanční formy studia (Rozvojový projekt na rok 2008).

Participace na grantu CVV: Lektor českého jazyka pro cizince: „Smlouva o realizaci českého jazyka“ s garancí Ministerstva zdravotnictví (listopad 2008 – březen 2009).

Zahraniční stáže

2007

Studijní stáž na Katedře slovenského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici, Slovensko (září – prosinec 2007).
